

BMK. I.

462

ALVINCI PETER
ITINERARIUM
CATHOLICUM

1816.

RNK I 462.
Itinerarium Catholicum

AZ AZ:

NEVEZETES.

VETELKEDES,

AZ FELŐL:

Ha az Evangelicusok tudományja
Uly; vagy az mostani Romai val-
lason valo Papistake? Es:

Az Papistak Ecclesiája, vagy az
Evangelicusoke igaz, es Vilagh
vegeigh allando?

Az Evangelicusokon értetnek azok, az kiket
gyalazatos nevel, az Papistak, Calvinistak-
nak, es Lutheristaknak neveznek.

Az mostani Romai vallason valo Papistak
azok; az kik az Romai Pápátul, es annak
hatalmatul függenek; Papok, Baratok,
Apátzák, Iesuitak, es ezöknek minden
rendből allo Halgatoji.

1. Petri 1. vers. 25.

Az Vrnak besege meg marad mind örökre,
Ez pedig az besege az, akki tinek tők predicatorok.

NYOMTATTATOT

1616. Ektendőben,

Auctor huius libri est Petrus
Alvinczi Hungarus Nagy-Engel-
dient. Vid. elemor. Hung. et Lexii Ho-
ranyi. P. 1. p. 24 = 27.

Lectori Candido.

Ne quæso offendare; prius dam-
nesq; libellum,
Causa probè fuerit, quàm ti-
bi nota meum.

Az az:

Kerlek megh ne botrankozzal ez
en irasomban; ne-is kárhoztassad
migh okát nem érted annak.

MINDEN ROMAI,
Helvetiai es Augustana Confessione
lévő, Nagysagos Uraknak, Nemes,
Egyhazi, es köz renden valoknak,
valakik Magyar es Erdely Orsaghban
vadnak, az Atya mindenható Isten-
től, az UR Jesus Christusert kegyel-
met, bekelesget es sent Lelek Isten-
nek meg sentőleset kevanvan, ez
kicsin munkat jo fível es
sádekkel ajánlya.

THEOCRITVS PRESBYTER,
Clavius.

HRISTUSBAN se-
relmes atyamfiat minnya-
jan Magyar es Erdely Or-
saghban lakok; akar mine-
mü rendben alattattak legyetek Isten-
től; hogy titóket follitlak es nektők
ajandekül mutatom ez kicsin munkat.
okait hogy ertsetők illendőnek itelem,
Viben erre engemet nemzetemhöz
való

valo feretetőm, tistém, nemely ragalmazo rendnek patvarkodo értelme, es az alkolmatossagh. Nemzetömet jelentem: Ez az sok külömböző értelmek közöt az idvösségnek dolga felöl annyira jutot, hogy mely felt kellyen követni, alig tudhattya, holot mindenik ferzet az ő maga vallását mondgya igaznak; egyebeket pedig uynak alit. Tistömet emlitöm: Az nem egyebet, hanem tanitást kevan, mind közönseges helyen, es mind magan valo állapotban. Ragalmazo ferzetbeliekröl tesők emléközetöt: Nem oknelkül: holot kilenczven estendeje immar, hogy amaz Ignatius Layola, benná Katonabol Baratta leven, mint egy hatvan magaval az több Paptaktul pártot ütven, Uy nevezetöt gondela maganak, tudni illik: Ki az mi Idvözítő Jესusunknak cletet követne; mellyert Jესuvitanak nevezemagat minden követőivel egyetemben. Mely ferzet lassan lassan többülven es maganak erőt veven, hogy az Romai Papanak kedvet találhatna.

Luther

Luther Marton es Calvinus Janos ellen valo tanitást es veteködest vála magara. Melyben külömben nem indulhatot megh, hanem hogy azokat párt-ütőknek, Romai Ecclesiátul elszakatt eretnekőknek, es Uy tudományuaknak kialtana. Hogy így, ha külömben nem, vagy csak azok nevenek gyalazásával maganak hirt nevet találhatna: Nem külömben, mint amaz Herostratus ki az Diana Templomat Ephesusban azért gyuyta es pörsele fel, hogy gonos cselekedetejert vilaghe vegeigh ő neki-is hire meghmaradna. Noha pedig az Ignatius Lajola Barat ferzete, Luthert es Calvinust nagy vakmerő bátorsaggal ez vilag hallására Uytoknak es Uy Tudományuaknak kialtya; nem egyebet, hanem hogy az Romai Papanak mindenható meltságot, bírodalmat, bűnbocsátó erejét, az Mise aldozatnak es egyéb Ceremoniaknak hasonaltan voltat, tanításokkal es irásokkal tapogattyak, es emberi találmánynak mutogattyak, es olynak pedig, akki Istent

);(;

karom

4
karomlással tellyes leven, utalatos
Istennel: Mind az által, minemű erőf-
seghi legyenek arra, megh ekkedigh
egyebet nem mutathatot, hanem az
Apostolok után való personalis suc-
cessiot; az Paterek értelmet, Concilio-
mok vegezefet, es az Papak rende-
lesit. Mindenik minemű helyes le-
gyen, ez tractaban jelentest tött en-
nek az veteködesnek Authora.

Annak okaert, minden rendbeli
Keresztyenek, Magyar es Erdely Or-
szágban, olvassatok ezt, es tegyetök
iteletöt affelöl, es mondgyatok sen-
tentiat-is, az Jesuitak tudomanyaje
regghi, avagy akkit Luther es Calvinus
tanítottanak: Mert ti előtekben költ
per viam Appellationis az vesködes felöl
való igaz latas. Hogy így azt, az mi
regghi, es igaz tudomány, javallyatok;
akki Uly es Hamis, megh vessetök jo
lelki ismerettel, minden præjudicio-
mot es irigyseghöt, külső hasonnak
kevanafaval, felelemmel es baratság-
gal egygyüt hatra vetven. Ugy ellye-
tök

5
tök Istenetőknek es magatoknak; ugy
lassatok jo napokat ez életben; es ugy
allyatok vigh ortzaval az UR JESUS
Christus itelö beki elöt, az utolso ite-
letnek napjan.

Alkolmatossaghot-is jelenghetek:
Ez nehany napokban könveim kö-
zöt foroghvan, akadek ez megh jed-
zet Disputationak jedzetskejere: Kit
midön meg olvastam volna, illendö-
nek itelem, hogy nap fent latna, es
egyebek főme eleiben menne. Mivel
pedigh nagyob resből Magyarul va-
gyon, nektek Magyar Országhi ren-
deknek ajánlom; hogy az mikeppen
amaz örvendetes vilagosság az Jesus
Christus erdöme, bünötök bocsanat-
tya felöl fel virradot az Evangelium-
nak örvendetes prædicaltatassa által;
annal mint egy égő fővetneknel jarja-
tok, minden értelmeket annak igazsá-
gara mint egy proba-köre vonvan;
Ugy lefen értelmek igaz, lelketök
ismerete csendef, es Istenben val
örömetök tökelletes. Melyre feje

6
kent bennetöket segellyön az Chri-
stus JESUS érdömejert, az Atya
mindenhato Isten, bent lel-
ke által, Amen,
Amen.

RELA

1
EZ VETELKEDES BEN
feljedzöt nevezetös dol-
goknak.

L A Y S T R O M A.

It fel jegyezterik.

1. Az vetélkedesnek rövid summaja.

pag. 5.

2. Az elő fámlalasanak Pazman Peter
Iesuita Paternek, itileti es feleleti ala va-
lo ajanlása.

pag. 7. item 383.

3. Az Lutheristak es Calvinistak ellen
valo fortélyok, az Papistaknak; mellyel
azt akarjak allatni, hogy az Lutheristak es
Calvinistak tudomanya Uly; ugy annyira,
hogy 1517 estendő előtt az az tudomány
nem volt: senki ugy-is nem értet az igaz
vallas felől.

pag. 9. & 14.

Ugyan ottan az Evangelicusok vala-
tétele, azokra az Papasok fortelyara.

pag. 17.

4. Az Iesuitak es egyeb Pápasok amaz
éines bebedének megh czafolasara bi-
zonyos

A

2

zónyos ellenkező tudományoknak elő-
fámlalása: az Apostolok értelme es irása
szerint: holot fő képpen az Iesuitak ele-
tek véstése alatt arra kötik magokat, hogy
az Evangelicusok csak egy mangurni dol-
got sem mutathatnak, akkiben az Pápa-
sok ellenkeznének az fent irással.

pag. 38.

5. Micsoda az Papasok tudománya es
Ecclesiája.

pag. 46.

6. Mit vallyanak az Evangelicusok.

pag. 75.

7. Az Papisok Sacramentomi az Ke-
restseg es az Ur vacsoraja kivól, nem
igaz Sacramentomok: melynek erőssége
ugyan ot elő fámlaltatnak.

pag. 87.

8. Minemű az Evangelicusok Eccle-
siája.

pag. 129.

9. Minemű semelyek az Evangelicus
tanitok.

pag. 90.

II. Miert mondgyak az Papasok az
Evangelicusokat Uly tudományuvaknak.

pag. 91.

10. Miert nevezik az Papasok az Evan-
gelicusokat Lutheristaknak es Calvini-
staknak.

pag. 91.

12. Az Iesuitak tudománya, nem igaz
tudomány: Mert ellenkezik az fent irás-
sal, s kétségben is eyti az egy-igyi em-
bereket.

pag. 74.

14. Elő

3

13. Elő fámlaltatnak hatalmas Fejedel-
mek, Urak, es Tudos emberek, kik Luther
Marthon es Calvinus Ianos előtt, sok száz
éftendőkkal éltének: es azon tudomant
vallottak, az minemű vallot Luther es
Calvinus.

pag. 95.

14. Az Iesuitak ellenvetések az Eccle-
sia felől; es azokra valo válaftétel.

pag. 123.

15. Christus Urunk születése, es meny-
be menetelé után tizen öt száz éftendők-
ben, mind Luther es Calvinusig, megh-
mutattatik az: hogy mint Christus Urunk
ő maga, az Apostolok, azok után valo Apo-
stoli ferfiak, es azok után következet Pa-
terek, kik fent iras magyarazo Doctorok-
nak es az Keresztyeni igaz Ecclesianak első
fengéjenek mondattattnak; minden tu-
dos emberekkel, főt sok Romai Papakkal
eggyüt azon tudományban voltanak, az
melyben az Evangelicusok: azt vallottak:
irásokban azt hattak: es azt is tanítottak.

pag. 147.

16. Az Papasoknak neminemű Istente-
len hizelkedő tudományok, Franciscus Za-
barellus Romai Cardinal panasztételeből
azon Papasok, fő képpen az mostani Iesui-
tak ellen.

pag. 363.

17. Meg mutattatik bizonyos meg feyt-
hetetlen erősségekkel, hogy az Evangeli-
cusok

A 2

4
eufok tanitása fent iras berent valo, igaz,
regi, es idvössegh szerző tudománybol áll.

pag. 375.

18. Az Papasoké pedig fent iras ellen
valo, hibas, csak ez minapi, még pedigh
egyfőor is maskor is imigy amugy toldozta-
tot, foldoztatot kétséghben cytő vélekő-
des.

pag. 377.

19. Méltó es helyős kevanlag; mine-
mü modot es utot tartson az feleletben,
akki felelni akar ez vetélkedesre. Mely az
finten lehen is, valamely nyughatatlan Ie-
suitatul, de igen lagy, es üntkent el olvado
viafhoz hasonlitathatik, akar kitúl far-
mazzék.

pag. 377.

RELA.

RELATIO

DISCEPTATIONIS ORTHODO-
xorum Evangelicorum & Ignati Lajola Romano
Catholicorum.

Az az:

Az Keresztyen Euangelicusok-
nak, Es az Papas Iesuitaknak, Két
nevezetős Kerdés felől valo ve-
tekődesőknek elő famlalása :

ELŐSZÓR:

Ha az az tudomány, mellyet
Luther Marton Német Ország-
ban, Calvinus Iános Helvetiában
es Galliában tanítottanak, Uye
vagy Reghi, es ollye, az ki az fent
irással es az Doctorok, (kiket Pa-
terőknek hinak,) es azok után le-
vő keresztyeni tudomant vallok-
nak eggyező értelmekkel, kik

A 3

1517

6.
1517. esteideig eltenek eggye-
zötte avagy nem?

MASODSZOR:

Ha az az Ecclesia, avagy keres-
tyeni gyülekezet, melyben Lu-
ther es Calvinus tanitor, es az
mellyet ollyannak magyarazot,
oly az ki az Apostolok idejertül
fogva, minden fáz esteidőben
fen allot, annak voltanak polgari
tanuloi es tanitoi?

Mellyet egy vekony tudomanyu
Jesuita, MENANDER PISTOLO-
CIUS, panafolkodo elmevel mutat, es
commendál, amaz bölcs es nagy el-
mevel biro az iras magyarazo Do-
ctornak.

Varadi Pázmán Peter Jesuita Pa-
ternek.

Ki bocsat bizonyos könyvben, az
Egész Magyar Nemzetnek cippületire.

Theocritus Presbyter, Clavius.

7. Calend Maji. A. 1618.

Az

7
AZ meg merlekedlhetetlen el-
mejű, megh csafolhatatlan értel-
mű, derekas tudomannyal tün-
dőklő, bölcs, okos, tudos Philo-
sopho-Theologus, Pater Pázman
Peternek, az Ignatius Lajola
fegyhetetlen seregenek egyedül
valo Kalahuzzának, es vezere-
nek, az Egeknek Kiralyne Asszo-
nyatul es fejerül, az Bodogh szűz
Mariatul, azzal eggyüt minden
mennyei seregektül es megh dű-
csőjült sentektül, kevan megh
sentelő malastrot es idvősseges
SEGITSEGET.

Mely es nagy dolog felől valo mun-
kaidban, tekintetes es minden böcsű-
letre melto Uram es kegyes Paterem,
hogy ez kicsin dolog felől valo ker-
deködesömmel, es következendő
munkara valo keresemmel kel untat-
nom; Pateri meltofogod ennekem
megh

Az Papi-
stak köszön
tesenek fő-
maja.

A 4

meg bocsásson, es nem-is ketelkődöm,
más indulattya hogy lehetne tekente-
es meltofogodnak, holot tudom azt,
mely nagy gyönyörűsege legyen cles
elmed ferent valo bocsületődnék, az
Rimai Ecclesianak terjedese nek has-
nos munkajaban, mellyet egyebekkel
is el hitettel, amaz örökke valo ketel-
kődesre es tudakozasra útázo Kalahuz
nevő irasoddal, minden Romai Ca-
tholicusoknak illendő es melto tanu-
sagokra: az Calvinista es Lutherista
Uyitoknak pedig nagy csufolasokra.

Az Paz-
man Kalauz
nevő könyve
mire való.

Ez napokban több dolgaim közöt,
midőn neminemű Catholicus atyank-
fiai közze hazambol ki leptem volna;
akadek egy Evangelicus Prædicator-
ra, kivel midőn fő befedre erettem
volna, csak keves befelgetessem utan,
akarvan semelyet es tudományat az
Catholicus Uraimmal meg gyűlöltet-
ni, mivel alkalmas samuván valanak
jelen ot, lobbantam főmere amaz Di-
cteriomot, mellyel mi azoknak gyal-
zatyokra foktunk elni, tudni illik:
Hogy

Hogy ő több tarsaival egyyüt oly Uy
tudományu volna, kinek vallásán az
Apostoloktól fogva Ezer őtt száz ti-
zenhet estendeig soha egy sent Mar-
tyr, egy Doctor, egy lelki pastor, egy
Keresztyen, sőt soha egy eretnek em-
ber sem volt, ki olyan vallásban let
volna, mineműbe vadnak az Luther es
Calvinus követői. Soha egy gyűlekő-
zet, egy Varos, egy Falu, egy haz,
egy semely nem talaltatot, ki ezökkel
egyezőt volna: Egy könyv, egy sent-
egyhaz kü-fala, egy embernek emle-
kezeti bizonsagot nem tesen arról,
hogy valaha valaki olyan vallásban
let volna, olyan kaptára ütötte volna
velekődeset, mineműre ütöttek legyen
ők, uy atyafiak leven.

Ezt pedig mi batran ez világ halla-
sára mondgyuk. Sőt bizvast mond-
gyuk azt is: Hogy senki az reghi Pa-
terek között soha nem volt, ki Lu-
therrel vagy Calvinussal egyet ertőt
volna azokban az dolgokban, mel-
lyekben ők tőlönk el szakattak, sőt
A 5 nincs

Pázmán
contra Ste-
phan. Ma-
tyrinum
fol. 8.

ragadgyuk
röviden, és
12. 1. 1. 1. 1.

Pázmán,
fol. 16.

nincs senki közöttük, ki az ő tudomanyokat nem karhoztatta volna, Es csak egy reghi fent Doctort sem mutathatnak, ki Lutherel es Calvinussal egyet ertsen.

Pázmán,
fol. 42.

Hallads: Ma
Lacm oppor
et. Th. memo
rom. kivel
Kivánsal id
Kis. S. J. J. J.
Folio 7. h.
Szem. u. akajis
oppor. J. J. J.
L. K. J. J. J.
Apostolokira
saval, s. it ma
gad mondass
Senc. n. t. a. t.

Vísontag: Ezt-is mi ez Vilag előtt fejtünk es életünk véstese alatt kesek vagyunk meg mutatni, hogy soha csak egy mangurni dologban-is megh nem mutathattyak, hogy az Apostolok irása ellen valamit tanítanánk, hogy az ő irásokat akar mely kicsin czikelyben meg vetnejük; sőt azt mondgyuk, hogy valami ellenkezik az Apostoli irással, vagy tanitással, azt mint tevelgyest es nilvan valo eretneksegöt karhoztatni kell minden embernek, az ki keresztyn nevet akar viselni. Amen.

Pázmán,
cont: Ma-
gyar. fol. 37.

Tovabba jelentem neki azt is, hogy Ecclesiajok nem igaz volna: mert nem mutathattyak megh azt ő, hol maradot megh az Apostolok ideje után 1517. estendeigh, az mikor Luther es Calvinus kezdöttek uyjonnán tanítani, Ha addig csak egy embert sem

sem mutathatnak az ki velők egyet vallot volna.

Holot az Anyafent-egyház soha megh nem győzettetöt, soha az veka ala nem reytetöt, soha tevelgesben nem eshetöt: mindenkor nilvan volt es fentöt, mindenkoron mint az hegyen eppitöt város, mint eghő gyertya, mindenkor Doctori es Tanitói voltanak, kik az tevelgyesre nem bocsattak az Christus juhait, es az igazságot oltalmaztak az Farkasok ellen, mindenkor az fentseghők, es az Isten igeije igazán folgaltatot ő benne, oly város, melyben minden nemzetök folyamnak, Esa. 2. v. 2. Mich. 4. v. 1. Melynek az Kiralyok daykalkodnak, Esa. 49. v. 23. Melynek bastyain buntelen kialtanak, Esa. 62. v. 6. Mellyet mindnyajan meg esmernek, Esa. 61. v. 9. Melynek kapuja nitva mindenkor. Esa. 60. v. 11. Mellyet az Ur soha fentseghbe nem hádgy. Esa. 6. v. 1. 2. 3. Melyből az Isten fáva, zöngese, soha meg nem bünik, Esa. 59. v. 21.

Mind

Mind ezöket, mikor halotta volna az az Prædicator, megh somorodek, es elpirulvan mint egy holt eleven, nagy rebketve, nem tudvan semmit az igazsagh ellen folni; rebögve kevana azt tülem, hogy ezt az feythetetlen értelmet bizonyos Argumentomi formaban foglalnam. Mellyet en annyival örömeitebben hallek, mivel tudgyuk azt mindnyajan, az Lajola iskolaiban tanult tudos emberek, hogy az Eretnekök, az Uytok, az Philosophiat, söt csak az Dialecticat is ingyen sem köböntöttek, es nem menek reja, hogy inkább magam fejere fegyvert ne adnek kezében, hanem annyival seferenyebben erőltettem arra, hogy felelne ha tudna valamit.

Mely befedömre fejet le fűgeftven, mint ha ugyan megh bizakodot volna, nagy csendes elmevel, es lassu befeddel monda:

Szerető Jesuita Uram, hogy tülem illyen mocskolo befedödre illendöb valast varhass, im befedöd után indulok,

lok, holot vessem esembem tudos es mely elmejü ember leven, miért nem merő bizonyos formaju Argumentomot formalni értelmed felöl, mert festöt bö befededdel ekeffen hollafodat is akarod mutogatni: az egyigyü embereket el akarod amitani, es az mit mondas minden bizonyitas nélkül az mellöl könnyen el is akarnal rándulni: Maga meg tanultad tudom Scaligertul: *Rationibus utendum est Viro Veritatis studioso, non Tullianis Platonisq; pigmentis: De clamations enim ambitiosorum opera otiosorum cibi sunt: Natura Divinitatisq; negotiis impedito animo, studendum est ei brevitate qua res aquet verbis: Demonstrationes habeat pro neclare.*

Exerc. 307.
lect. 20.

Az az:

Az igazsag szerető embernek, nem Tullius es Plato festöt ekös befedével, hanem bizonyos erősségökkel kell elni. Mert az saporá savu felelet, negedös emberek munkaja, es restek eledele. Az természet felöl valo es Isteni dolgokban, forgolodo elme, oly rövid magyarázatot kövessön, mely oly sokbol állyon, kik az dolgot az mit tractal

erectal megh magyarázzak, kinek az erős okoskodások éltető eledel gyanant legyenek.

Sőt hallottad azt is. *Vt corpore tenues, veste se distendunt; ita rerum egeni, verbis:* Az az, Az miképen azok, az kik vékony testel vadnak, öltözetel temerdőkitik magokat; úgy az tudatlan emberek, sápora sávokkal mutogattyak magokat tudossáknak.

Annak okajert, hogy minden vete-ködesődnék ereje inkább megh tessék, im barátságodert ha Paternitasod meg nem guggolna vele, vesődesőd felől való értelmeket ilyen Dilemmában formalnam:

Dilemma,
az az, mind
ket részről
megh kötő
erősség.

Vagy az, hogy az Anyaszent-egyház el reytetherik, az hamis tudománytul el nyomattathatik, es az Paterék-is mind tevelgyők voltak. Ezer őt sáz tizenhet ez-tendeigh: vagy az, hogy az Luther es Calvinus tudománya az Apo-

Az Luth:
es Calvini-
stak ellen va-
lo förtelyök
az Papisstak-
nak.

Apostolok után csak egy ember-nel, sőt egy fentegyház kü-falánál sem volt azon 1517. Eztendeig.

De az Anyaszent-egyház el nem reytetherik, mert lobogo tettetés fővetnekhez, es magas hegyen eppiterőt városához hasonlittya azt Christus Urunk: el sem nyomattathatik az hamis tudománytul; mert annak mindenkoron voltanak Doctori, Pastori es igazgatói, kik attul megh oltalmaztak. Az Paterék sem voltak tevelgyők, mert ők successio ferent vőttek az Apostoloktul az igaz tudomant.

Hát az Luther es Calvinus tudománya Uy: miért hogy 1517 esteendőben kezdetűt, az Apostolok idejétől fogva reytőkben volt,

volt, elnyomattatott az hamis tudománytul; Az Paterok, sőt csak egy ember-is azon nem volt, egy város, egy falu arról bizonyosagor nem tében. Mellyet mi ez vilagh hallasara nagy batran mondunk.

Categoricus
Syllogismus
az az Nyilván
egy által utó
megh fogó
okoskodás.

Catholicu-
sok, az az,
közönseges
vallásúak.

Mely Dilemmas formalasa utan, ugyan azon Evangelicus Prædicator pirongatni-is kezde szeptestsegeffen; es azon Dilemmat Categoricus Syllogismusokka forditvan, nekünk Catholicusoknak propositionknak erősseget csudakeppen kezde vizsgálni, az jelen levő *Romano-Catholica Ecclesia* fiainak fülök hallattara: mellyet kezdetitől fogva így keferitettem halgatni tőle, es kedves meltosagodnak-is előfamlalni.

El kezdven ellenvetefőmnek magyarázattyat, az Evangelicus Prædicator, mindennek hallasara, illyen tetteleges ortzazast tün, kit ortzam pirulafaval keferitettem benvedni.

Minde-

Mindeneknek előtte, ugy mond, itt kécdologrul akarom jo eleve az keresztienőket emlekeztetnem. I. Mely alattomban es szeptin alat jarjanak az Iesu vitak tudos emberek leven: nem gyakran mernek ők az ő értelmők felől Argumentomot valamely formaban elő bocsatani, hanem festőt es bú befeddel terhelik az embereket, hogy inkább azzal az mit mondanak elmejóket el foglalhassak: De minden szeptora befedeket Syllogismusi probara kel vonni, hogy alattomban valo okosságok meg tessék, az mint ennek valóságat, az mit mondok, ez tractabol-is mindenek esekben vehetik: Mert sokat bešellesséberető Pater, de minden fő befedőknek ez az megh jedzót Dilemma az ereje.

Dilemma.

II. Mely igen nagyot botollyanak, nagy bölcs emberek leven az Iesu vitak, befedeknek csak mingyart az elein-is. Holot egy dologrulakarvan vetekődest indítani ez Dilemma berent, két dolgot forditanak elő: Először, az Luther es Calvinus tudományanak Uly voltat. Masodszor, azon emberek Ecclesiájának vesendőseget, nem emlekezven meg arról, hogy az Iesu vitak között egy leg főb iras magyarázó Doctor, (Calvinus Iános irasat folitvan elő) Nem engedni megh azt, hogy Calvinus egyfés-mind tudományának reghisegeről is bizony-

Pazman,
cont. Ma-
gyar. fol. 42.

B

zonfa.

zonlagot tegyen, esugyan azon tudomanyat allassa is, hogy az Apostolok irasaval egyez: Illyen keppen pirongatvan Calvinust: Calvinus Ianos neha azt mondgya, hogy sokan voltak, de titkon, kik az ő Hittit vallottak: De neha ismét ezt el hagyvan, csak abban veti maga oltalmanak sommat, hogy az ő vallassa egyez az Apostoli tudomannyal es vallással. Mely befeje után azon Doctor Iesuvita így szól: Nyilván valo csavargas ez, es igen örömeft másban üttetne az dolgot Calvinus: örömeft az bent irasbol kezdene Disputálni &c. Nem kel most erről, amarra ugrani: Mafkor kell az első dologrol szólni. Mellyet en ezért hozok elő, azt monda az Prædicator, hogy az mit irtok, vagy mondotok, Iesuvitauraim, jól meg rostállyatok, mert talaltatnak hozzatok hasonlo főmős emberek, kik meg-is nezik mit irtok, es reja-is halgatnak az mit mondotok. Annak felette, hogy efsedben is juttassam amaz köz sententiat: *Turpe est Doctori cum culpa redarguit ipsum.* Kírút dolog, midőn az tanitoban azon vétek talaltatik, az melyről mást fed, mivel te-is ezen tőkeben botlál.

De ezt el hagyom, mert sakalos solganak fő is vereseg, tudos embernek ez nem kicsin tanusag. Pirongato befejevel azon Prædicator fel advan az köntőst, az közörtünk

tünk eredet tractahoz nyulvan monda: Holot te Iesuvita uram azon igyekezel jelen valo befeletesedben, hogy az Luther es Calvinus neve alat, minden igaz keresztynőknek tudomanyat az emberekkel azért gyűlöltessed meg; mint ha az Uly volna, az elő hozot Dilemmat értelmed berent Categoricalus Syllogismusokka teven, elő samlalom rendel, minemű erősségid legyenek annak meg bizonyitassara, az mit monda. Mely elő samlalasom után rendel minde-
nikre, valast is tesek, ha illyen nagy bölcs Philosopho-Theologus, az az: Pogany iras magyarazattal tündöklő Doctor, tudos ember, Argumentomihoz ferek az Istentől en ream bizattatot kicsin ajandek berént. Immar halgas rea.

PROPOSITION IESUITA URAM Propositio,
az az, föltételt
tczelod.
ez:

Az Luther Marton es Calvinus Ianos tudomanya Uly.

Ennek illyen okait adod.

I. Mert az Iesuvitak ezt vilagh hallasara nagy batorssaggal kialtyak. Innen illyen Argumentum sarmazik.

Valamely tudomant az Iesuvitak ez vilag hallasara uynak kialtanak, Uly tudomany az.

De az Luther es Calvinus tudomanyat az Iesuvitak uynak kialtyak.

B 2

Hát az

Hát az Luther es Calvinus tudománya,
Uy tudomány.

F E L E L E T.

Major pro-
positio, első
aga az okos-
kodásnak.

Minor pro-
positio, Ma-
sodik aga az
okoskodás-
nak.

Per limitati-
onem dupli-
cem, az az
ketrendbeli
meg hatora-
zással.

Conclusio,
az két első
okoskodás-
nak be sum-
malása.

Argumentū,
bizonyos a-
gpropoziti-
otok, okos-
kodásokból
allo erősség.

Az első Propositiod; Iesuvita Uram,
mellyet az Dialecticusok Majornak nevez-
nek, mely erőtelen legyen vesd te magad
esedben, mert tudod azt, hogy semmine-
mü emberek bebede, es az tietők-is nem
lehet külömben igaz, hanem ha bent lelek.
túl dictaltatott az, az minemü az Propheta-
ké es az Apostoloké, avagy, ha erős bizon-
ságokkal megh leßen tamogattatva.

Az Deakok az Iskolaban, *per limitationem
duplicem*. Felelnék effele Major propositi-
okra, Valamely tudományt &c: *si illi ipsi sine
Dei vel aut Divino & humano testimonio id
ipsum quod affirmant, fuerit confirmatum; secus
& Major erit falsa, & Minor concidet.* az az:
Ha azok, Isten lelke által állanak, avagy
Isteni es emberi bizonyagh tetellel megh
erősítettöt leßen az, az mit állatnak;
egye arant ha külömben leßen az bi-
zonyitas, mind az első okoskodas hamis
leßen, s-mind az másik el romol.

Itt te Iesuvita Uram azt monhatnad.

Ennek mi talam illyen okait-is adhat-
tyuk: Mert azt mondgyuk, hogy, nem volt
az Luther es Calvinus tudománya olyan
kaptara útve 1517 estendő előtt.

Innen

Innen imez az Syllogismus: Va-
lamely tudomány csak 1517 esten-
dőben kezdetöt, Uy tudomány az.

Syllogismus.
Egy al-
b-

Az Luther es Calvinus tudománya
akkor kezdetöt.

Annakokajert az Luther es Calvi-
nus tudománya, Uy tudomány.

F E L E L E T.

Csuda disputalok vadtok ti Iesuvita U-
raim: Mert mi tölünk saporá bebedők
es sábados irástok seregent nem varvan, el-
mentők örömeit az mellől az mit bizonyi-
tanotok kellene, es annak tamogatafan pe-
pecsöltök, az mellyet mi, vagy meg enged-
nenk, vagy falba rontanank az Major Pro-
positionnak limitálásával, az az okodástok-
nak első agának meg hatorázásával. Mely
munkatoknak ez elő hozott Argumento-
mod-is bizonyos tanuja lehet. Mert a Major
propositio mellől sáraz labbal el lépven,
az minort tamogatod alitvan magadban,
hogy mi annak meg erősítéseit kevannuk.

Arra pedig két erősséget hoz elő. Első:
Hogy csak egy ember egy gyülekezec
egy Pater, egy Varos, egy falu, egyház nép
egy sátegyház kő-fala nem talaltatott
1517 Estendeig ki Luthernek es Calvi-
nusnak tudományával egyezőt volna,
egy könyv, egy embernek emlékezőti bi-
zonyságot

A 3

zonfagot nem téven arról, hogy valaha valaki, olyan vallásban let volna, olyan kaptara ütötte volna vélekedésit mine-műre ütöttek Calvinus es Luther, es azok után indult uy Attyafiak.

Itt-is minek előtte második erősegtők-ről emleköznem, Iesuita uraim, es minde-nikre vallást tennék: megh kel mutatnom (noha magam begyenlem) ilyen tudos em-bereknek mint az Iesuvitak magok feley-tőt allapattyokat, ugy annyera, hogy méltan mondhaszak felőlők: *Cantherius in porta* jo eleve megh botlál. Nem emleközven meg arról micsoda az ő értelmők egyebek felől, akkik hasonlokepen irnak értelmők-nek meg erősítésere. Egy hires, neves, tudos bölcs Doctor közzülők, amaz Vitebergai Aegydius Hunnius Doctor igen csufollya, hogy az Luther vallásának regi voltanak meg bizonyításara, nem csak az Fatereket, Görög Ecclesiákat, Martyrokat hozza elő, de az kicsin gyermekeket-is, kik Istennek Ecclesiája voltak az Papak Országaban is, csufollya mondom, es azt mondgya, hogy jut eheben egy Szás felől valo fabula, az az, agnő bebed: Mely Szás kerködven vitezsegevel, mondana, hogy ő fáz Törököt vagot le az Hadban: de vegre egy sem volt, hanem hogy valamibe üt-közöt volt, es azt alittyá hogy az Török volt.

Pázmán,
cont. Ma-
gyar, fol. 15.

volt. Hasonlokepen ugy mond, az mi Szásunk is, Hunnius, először igen fen kezdi, de vegre csak az apro gyermekekkel-is megh eleghődnek, &c. Te pedig Iesuita uram, es az te Attyadfiak, nem hogy az elő embe-ekkel akkik keresztényenők bator kicsinők volnanak is azok: de az eretnekőkkel-is, sőt az templomok kü falaival, hazakkal, kikerzekönség nélkül valo nema allatok, örömeft meg eleghődnetők, csak meg bizonyithatnatok azt, hogy 1517 Eftendeig Christus születése után, Luther es Calvinus az mely tudomant tanítottanak, azon senki nem volt. Holot pedig azt nem cselekdhetitők, az Lutheristakra es Calvinistakra bizzatok magatokat, hogy ők bizonyítsak azt meg, ha meg maradt az ő tudományok mindenkor az mit vallottak: sőt azt is hogy ti csak egy mangurni dologban-is külömbet tanítatok annal, az mit tanítottak az Apostolok: El feletkezven arról mire kötöttetők magatokat, hogy fejetők es életötők veßen el, ha vagy megh mutatthattyak, vagy rejtatok rakhattyak, hogy csak egy mangurni dologban-is az Apostolok irása ellen valamit tanitanatok ti. Mely köteftőknek ha allatok, nyilván tovább nem mehettők, hanem csak ez tractának rendi szerent-is, az mint meg mutatom, hogy az sent iras ellen tanitotok, az Pate-

Pázmán,
fol. 17.

Az Iesuitak-
nak mivel a-
dos Magyar
Ország.

nektőlpartot ütöttetők, azok ellen tanító-
tok, és ők viszont ti ellenetők, és így maga-
tok Sententia mondása elsővén raytatok;
Magyar Ország azzal leszen ados nektők,
hogy exiliomban, számkivetesben bocsás-
son, ne ferteztesse az ti motskos veretők-
ben keresztényi tífia kezét. Szinten úgy
cselekedtetők ti Iesuita Uraim, mint az rósi
Procator, akki midőn nagy festomra felel,
nem emlékezik meg arrol hogy feleletti
melle tanuk-is kellenének, kiknek elő föl-
litasában ha benne sül, vésteben hagyvan
dolgot, az pörösre bizza magát ezt mond-
van: Ahon en nem bizonyíthatok meg
semmit abban az mit hozzád felelek; am te
lassad mit cselekedől, nincs mit tennem,
ha nyelvemen marasztas-is és kudartzot
vallatz velem: Mellyert meg érdemli az az
Procator, hogy az ő Principalisától meg
ajandekoztassék, mivel elvéstötte igyet:
Így ti is Iesuita Uraim, az Papatul meg
érdemlitők ilyen helyős Disputalastokert,
hogy az seges süveg melle nemellyitők-
nek Cardinalyságot rendellyen: Mert va-
lamikor az sükség kevannya meg tudgya-
tok oitalmazni pártját. Nem lattam, sem
olvastam az egész Papa Országabol valok
közül élesb Disputatort nalatoknal, úgy
annyera, hogy meltan mondhatta volna
felőletek Horatius, *Auditum admissi, risum te-*
neatis

neatis amici. Valakik ezt halljátok baraim,
kerlek ne nevezzetők. Nyert pör itt Luther
és Calvinus dolga, mert egy néhány ház
dolgot muthatunk, és mutatok is néhány
számvan teneked Iesuita uram en. Mert az
itt felőt czelem, melyben mind az Chri-
stus Iesustul az Anyasent egyhaznak, föl-
dön, Mennyen, egyedől való fejetül, és
mind az Apostoloktul tanitastok és valla-
stok serent, úgy különböztők, mind az
Egh az földtül, az viz az tűztül: Az régi Pa-
terektül-is akkepen elszakattatok, mint az
elvetemődöt fia, jambor és Attyatul. De
minek előtte arrol derekassan föllanek, jer
rostallyuk meg Iesuita baratom, az felyül
megjedzöt okoskodasod erősségével eg-
gyüt, mint legyen az Credoban. Hogy az
Luther és Calvinus tudományát uja tehes-
sed így Argumentalé, okoskodol:

Valamely tudomány 1517 Eften-
dőben kezdetöt, Ugy az.

De az Luthere és Calvinuse akkor
kezdetöt.

Hát Ugy tudomány.

Ennek az okoskodasnak második agat,
az Minor propositiot razogatuk, minemű
erőssegekkel igyekezzetők meg bizonyíta-
ni, hogy az Luther és Calvinus tudománya
Ugy tudomány: ezt pedig azért cseleke-
dők,

dők hogy utannatok hordanank az findóle,
es mindenek előtt nyilván valova tennők,
mely fogások azok, mint valami pozdorya
noha nem igen voltak volna búksegők:
Mivel tületők gorombajul mi azt soha
nem kevantuk addig, míg az Major Propo-
sitiotokat nem limitálnok. Most az okajert,
jer lassuk azt az ti Major propositiotok mint
mehet elő dolgaban. Felelet:

Arra azért ez az vala: Tudom Iesuita
uram, nem tagadgyatok ti azt; hogy min-
den tudomány felől, két keppen kell gon-
dolkodni.

I. Eredetire es remekere képőst.

II. Valamely emberek közze valo erkő-
zesere, es azok között valo hirdettetesere
es értelmere képőst.

Az Tudomány Eredeti szerint reghi le-
het, ha fínten az utan valo emberek későb-
ben, es ugy mint egy uyobban juthatnak is
annak értelmere, akkik közze uyontaban
erkőzöt: Avagy ha közöttük volt is hogy
ha valami akadaly miat oly szabadon, az
mint kevantatott volna, nem tanittathatott
is az előt az emberek között. Így az Luther
es Calvinus tudománya, az mint az minor
propositio az te assertiod, vallafod szerint,
elő hozza, Luther es Calvinus által kezde-
tötte az Papa Országának sötetsegeben
nyilván es batran hirdettetni az emberek
közöt

Az Remeké
azt értjük a
mit az dea-
kok Materi-
ának nevez-
nek.

közöt? Nem ty mind az által, Eredetire,
magara es remekere képőst, hanem oly re-
ghi mint ez világ Adammal egyűt az te-
remtestűl fogva mely reghi: mert ő neki
prædicaltatott Paradicsomban: *Semen mu-
lieris conteret caput serpentis*, Az aszonyi-allat
magva törí meg az kegyo fejet. Mely præ-
dicatio fundamentoma az ő tanításoknak.
Sötetsegeben volte, es el nyomattatott volté
alkolmas ideig az balványozas miat? Vol-
tanak mindenkor akkik arról vallast töt-
tek, ha fínten neha kevesben voltak is
azok: az mint meg bizonitom ezt az mit
mondok, midőn az több okoskodásidnak is
elő fámlalafat es azokra valo vala tetelö-
met el vegezem.

Az Luther
es Calv
tudom
nye

Hát nem uy, hanem reghi az Luther es
Calvinus tudománya, mert: Valamely tu-
domány az Paradicsomig veheti eredeti-
nek fundamentomat, reghi az. Az Luther
es Calvinusé azt cselekedheti. Hát azok-
nak tudománya reghi. Hogy pedig te Ie-
suita uram ez elő hozott limitatiot meg ne
fitimalhassad, im példát hozok arra elő:

Ha en így okoskodnam. Aristoteles előt
az Philosophiat senki ugy nem magyaráz-
ta, olyan kaptara nem ütötte mint Aristo-
teles: Hát ő előtte ugyan nem volt az Phi-
losophia. Mit mondanal rea? Tudom azt
felel-

felelned, hogy philosophia dupliciter consideratur.

I. *Ratione originis, Materia & Forma essentialis.*

II. *Ratione formae accidentalis, seu certae dispositionis, certorumque Systematum in certas classes digestorum & iusto ordine propositorum ab Aristotele. Priori modo fuit & ante Aristotelem Philosophia apud Socratem, Platonem, & ceteros, Posteriori non item: Neque tamen dici potest philosophia, aut nova, aut nulla. Az az: Az Philosophia felől ket képpen kel gondolkodni.*

I. Eredeti remeke, es az szerent valo tanításnak modgya es uta szerent.

II Bizonyos könyvekre osztassa, vilagos értelemmel es szer rendel valo tanítása szerent. Eredeti, remeke, s annak tanításának modgya szerent, Aristoteles előtt volt az Philosophia, Socrates es Plato Iskolájában is. De hogy bizonyos könyvekre osztatot szer rendel vilagos értelmével tanítottat es taníttatik most es vilagh vegeig az emberek hasznára: Ezt az utan Aristoteles vitte végben. Mellyert mind az által senki nem okoskodik így, hanem ha ostobának akar iteltetni; hogy az Philosophia, avagy ugyan nem volt az előtt, avagy uyl volna az.

Igy érts hát Iesuita Iltam az te tudos tarsaiddal egyyüt effelől az tudomány felől is,

lől is, mellyet Isten kegyelméből az embereknek idvőségökre, az Papa Országának sötetsegeben 1517 Eftendő forgasában kezdőt Luther es Calvinus szer rendel, vilagos értelmével, egyebeknél nagyobb batorfaggal praedicallani, minden emberi hasontalan tudomant hatra hadgyvan. Nem ütötteje hát az Apostolok ideje utan olyan kaptara az igaz tudomant (hollok az Iesuitak illetlen hasonlatossága szerent) mint Luther es Calvinus? Az az, olyan szer rendel es vilagos értelemmel, az idvőségnek tudományat, az szer irast, nem praedicalottaje, es nem magyarázattaje az egy-ügyű emberek előtt batorfaggal? Nem feddötteje az Papa álnoksagát méreben? Bator ugy volna is: mind azon által, meltatlan patvarkodas az túletők, hogy azert az ő tudományok Uyl volna. Hanem ha minden uyl esen, akkinek az emberek uyonnán jutnak esmeretire, es így az Egh es azon valo csillagok is uylak esnek, mert vilag teremtese utan sok száz eftendővel jutottak azoknak forgasának es bizonyos jedzesinek mestersegös tudására, Uyl esen America, ugy annyira, hogy vilag teremtese utan 5400 es egy néhány eftendővel teremtettenek iteltetik uyonnán: Uyl esen Istennek Moyses, az Prophetak az Apostolok, es Evangelistak által ki jelentetöt akarattya, az Iesus

Iesus Christus elegtevé aldozattya annak
erdőme, es azért az embereknek vegbe-
ment idvősségök felől, mert az őzön-viz
utan egy nehany ezer estendőssel irattat-
ta meg. De effele tudatlan okoskodások-
nak kicsoda adna helt az tudos emberek
közül: Annak okajert szerető Iesuita U-
raim ismerjetük meg ebben valo tudatlan-
ságokat, es többbe ne-is emletsetők, hogy
az Luther es Calvinus tudománya Uly, ha
mind bölcseségeket akarjatok oltalmaz-
ni, es mind rút tudatlan keptelenségek
oltalmazasának vadolasatul megh akarja-
tok magatokat oni. Szepe dolog ha megh
tartyatok amaz symbolomot, az az, tziert:
*A viro Principe non modo crimen, sed & suscipio
criminis abesse debet.* az az Fő es tudos ember-
nek nem csak az vetőknek rutlagatul kell
magat oni, de annak csak gyanosagat is el
kell tavoztatni. Mi nem segyen ha ilyen
dologban megh tartyatok amaz draga sen-
tentiat: *Melior est fidelis ignorantia quam teme-
raria scientia.* Iob az keresztényeni tudatlan-
ság, az vakmerő bölcseségnel.

Ha ekkedig vagy gyűlölségből, vagy az
emberek gratiajaert es vesendő külső ha-
sonért vakmerő tudományokat fant-
sádekkel ez vilagh eleiben ilyen batran
bocsatottatok, akar csak most, holot mind
ez feles Vilag bölcs embereknek tart, ve-
gyetők

Aug: de ver-
bis Apost.
Sermo. 20.

gyetők esőtőkben magatokat, hadgyatok
el effele gyermekösködest, bollyatok es ir-
jatok ugy mint tudos emberek, ha azt akar-
jatok, hogy az Lutheristak es Calvinistak
közöt csak amaz fel serdült Iskolabeli ina-
sotskak is ilyen gyermeki okoskodások-
ert tudatlan embereknek ne itellyenek, es
meg ne gunyollyanak. Esőtőkben forgat-
van: *Fama, Fides, Oculus, non admittunt jocum.*
Az hir-Neu, az Hit, az Szem, nem szenved-
nek trefat. De mind ezek fölöt ezért is:
Mert az meltatlan patvarkodasert es ragal-
mazo gyalazasert megh sokta lsten az em-
bereket büntetni, ha megh nem ternek, mint
Achitophelt, Semeit az O Testamentom-
ban: Iulianus Apostatat, es az többit, az Uly
Testamentomban. Erre szeretetből intlek
Iesuita Uram, es neked több okoskodásdra
terők. Azert hogy megh is reghi reged se-
rent szerető Iesuita uram, az Luther es Cal-
vinus tudományat uya tehetned, ilyen o-
koskodást hoz elő, es az minor propositiot
igy nem támogatod.

Valamely tudomanyon az Aposto-
lok utan csak egy-is az Paterek köz-
zül nem volt, Uly tudomány az.

De az Lutheres Calvinus tudoma-
nyan egy sem volt.

Hát uy tudomány az.

Az Paterek
eretetnek
azok az iras
magyarazó
Doctörök,
kik amaz
Nagy Ger-
gely Romai
Püspök ide-
jeig éltek.

FELE-

F E L E L E T.

Pázmán,
cent. Ma-
gyarinum:
fol. 16. & 17.

Emleközöm reja, hogy közzületek egy-
cles elmejú Iesuita irasaban, ugyan ezen
okoskodást, olvastam volt ez előtt: ki mi-
kor ennek minor propositiojat akarna
erősíteni, benne hadgya magat. Nem
hogy erősítötte volna pedig, hanem sőt
inkab ugyan meg valla, hogy az Paterék-is
voltanak nemely irások szerint azon vallás-
ban, de effele irások az Pateréknek, igen
homalyos: Mely bizonyoság tetelevel keő-
rittetek meg vallani, hogy az Pateréknek
vagyon sok irások: Oly, akki avagy fogal-
az Luther es Calvinus tudománya igazsága-
nak es reghisegenek megh erősítesere,
avagy homalyos, akkit ő sem hisen: Es így
meltatlan keőrit minket arra, hogy az
Paterék értelmehöz kössük idvősségünk fe-
lől valo tudományunkat, es annak reghise-
get azokban-is az dolgokban, kiket az sent
irasban fel nem talalunk. Kik felől, mind
az által, az Paterők sokat irtak es tanitot-
tak, homalyos velekedesben léven. Ezt-is
itt hagyvan, lassuk Iesuita uram, masodik
erősségöd minemű: Mert így okoskodol:

Valamely tudományon csak egy-is
az Paterék közzül nem volt, Uly tu-
domány az.

Effelől is az Major felől így érts: az
Paterék az tudományban Lutherrel es
Calvi-

Calvinussal ellenköztenek, avagy tellyef-
seggel minden punctaiban, avagy nemely
reőeben: Eggyeztenek is visontagh azo-
nokkal ugyan ilyenkeppen: Hogy min-
den punctaiban ellenköztenek legyen
mind az Papistak között, akkik tudossab-
baknak tartatnak, tagadgyak, sőt hogy sok
dolgokban eggyeztek, megh vallyak, es
mind mi az Paterék irasiból megh mutat-
tyuk, az mind ideb alab emlekezem nyil-
van valo képpen az felől: Ha valahol az
Paterék Külömbet tanitottak hogy sem
mint Luther es Calvinus, nem annyira az
kereőtyeni tudománynak fő agazatira tar-
toznak azok, mint nemely ceremoniakra,
es emberektől gondoltatot rend tartások-
ra, kikben jo lelki ismerettel külömbet ért-
hettének es tanithattanak azoktul Luther
es Calvinus, mellyel senki őket oly tudo-
mányuvakka nem teheti, ugy mint, ki uy
volna. Itt pedig az az kérdés, Iesuita U-
ram: Mely felől bordajaban szakad vás-
nod. Az mi iskolainkban csak az gyerme-
kek is így felelnek effele főveny csőpüből
ereztöt madzagra.

Limitanda est Major.

*Patres diversum docuerunt quam Lutherus &
Calvinus, Aut totaliter in omnibus doctrina Chri-
stiana punctis & Articulis, tum quo ad Doctri-
na professionem, tum quo ad Ceremonias & Ritua-
C Eccle-*

Ecclesiasticos Verè aut falsò sic nominatos, Aut secundum partem, hoc est, aliquos fidei articulos in primis autem minus principales & reduntivè tales appellatos. Priori modo negatur hæc talis, Major neque in æternum Pontificij probabunt. Posteriori modo concedimus, nec pro eo cum quoquam hostiliter digladiamur. Az az:

Az Paterék, az az, reghi Doctörök, kü-
lômben tanitottanak, hogy sem mint Lu-
ther es Calvinus, vagy egeßen az keresztye-
ni tudomanynak minden reßeiben es pun-
ctyaiban, mind az Tudomanynak vallasara
s-mind az Ecclesia ceremoniai es rendtar-
tasira nezve, kik közzül nemelylek igazan
s-nemelylek hamisan mondatnak Ecclesia
rendtartasinak: Avagy reß berent csak, az
Hitnek nemely ágazatira nezve, kivaltkép-
pen pedig ollyakra nezve, akkik nem an-
nyira bötü berent vadnak fel jegyezve az
berent irasban; hanem az menyire azok is
amaz derekas reßek melle jo értelem be-
rent jurulnak.

Hogy az reghi Doctörök azért az Pate-
rek az keresztyeni vallasnak minden aga-
zatiban es punctyaiban külômben tanitot-
tak volna Luthertul es Calvinustul, tagad-
gyuk mi, es az Papistak is soha vilag vege-
igh azt meg nem bizonithattyak.

Nemely ceremoniaban pedig es rend-
tartasaban az Ecclesianak, hogy külômb-
böz-

böztök legyen az Paterektul Luther es Cal-
vinus; mi megh engedgyük, s nem-is har-
tzolunk ellenségeskepen senkivel az felöl.

*Hac limitatione præmissa hoc ipsum in Pontifi-
cios retorquebimus, quod nobis intentant. Nimi-
rum, Patres in multis fidei capitibus diversum do-
cuerunt, quàm docent Pontificii.*

*Ergo diversam quoq, habuerunt Doctrinam.
Addo aut veram aut falsam, Si veram obtinemus,
quod volumus, Hoc est, Pontificiorum Doctrinam
tanquam Doctrinæ Patrûm contrariam esse fal-
sam. Si falsam, non est cur Pontificij salvâ consci-
entiâ eandem scientes sequantur: & nostræ Or-
thodoxæ mensuram faciant.*

Ha effele költönnel kel vissza mernünk
az mit ok nélkül reánk kialtotok, beretö
Iesuita uraim, lattyatok mely igen nyaka-
tokban ranthattyuk csak könnyen az ham-
vas sákot, Mert így Argumentalhatunk:

Az Paterék fok agaiban, az keresztyeni
vallasnak, külômbet tanitanak hogy nem
mint az minemút vallanak az Papistak.

Annak okajert hát külômbözö tudo-
manyok is vagyon. En itt azt mondom es
azt allatom: Hogy az az Paterék tudoma-
nya, vagy igaz, vagy Hamis tudomány. Ha
igaz, nyercetessek vagyunk mi, es meg gyöz-
tük az Papistakat: mert meg tetzet hogy az
Papistak tudománya külômböz az Paterék
tudományatul, Ha külômböz nem lehet

igaz, hanem valoba hamis. Avagy ha az Paterek tudománya hamis, jó lelki ismerettel mikeppen mehetnek arra az Papi-
stak hogy azt javallyak, es az mi Kereszt-
ni tudományunkat is es vallásunkat, mi-
csoda okkal merseklik ahhoz? Am lassatok
Iesuitak mellyeket választatok.

Vegezetre, ebben az első csatában győ-
zedelmes akarván lenni, egy erős okosko-
dást jelentés, mellyel azt velőd, hogy tel-
lyességgel amaz Achylles furkojával ütöt-
tel agyon bennünket, es immar megh sem
moccanhatunk, hanem fejet haytván meg
kell engednünk, hogy az Luther es Calvi-
nus tudománya, es azzal egyút az miénk,
is, mivel azt javallyuk, uy, es fejenként uyi-
tok vagyunk, Mert így okoskodol:

Valamely tudomant az Lutheri-
stak es Calvinistak megh nem mutat-
hatnak hol volt 1517 éftendeigh az
Apostolok után, uy tudomány az.

De Luther es Calvinus az mellyet
vallot meg nem mutathattak.

Hát uy tudomány.

F E L E L E T.

Az mint csömben vesőm, Iesuita Ura-
im, ha száz Argumentomot formalhatna-
tok is, im így am-ugy egybe golyobitván
ugyan

ugyan nem lenne egyik is fogassab az ma-
siknál, mert mind egy bordából két ki-
negy nyútsóffen. Itt is búkség, hogy az Ma-
jor propositiot limitallyam es az Minorban
ő mondotta tegyelek.

Affelől az tudomány felől mellyet Lu-
ther Marton es Calvinus Iános tanitot es
tanitanak mostan az kiket ti Iesuita uraim
gyalazatoson Lutheristaknak es Calvini-
staknak neveztök, ket keppen gondolkod-
gyatok. Elsőben, Allattyara. Másodszor,
Tettetős vallására es hirdetésére képest.
Mind az kettőre nevezé mi azt mondgyuk
es azt állattyuk, meg czafolhatatlan erőssé-
gökkel, hogy az az tudomány, neha nyil-
van való Poganyok, neha tettetős eretne-
kők, neha balvanyozok es emberi főtül ta-
laltatot bolondságh után járok között for-
got: Mely tudomant mind az által Isten,
oly tistán megh tartot hogy azon semmi
motsok nem fogot; sőt annak minden
időben az emberek között foganattyat-is
adta.

Az az tudomány pedig nem egyeb, ha-
nem Moyses az Prophetak es Evangelistak
írása, Mely kívül idvősségőknek keresése-
re es Isteni tisteletoke, sem Luther sem
Calvinus, sem pedig azoknak követői nem
akarnak mást követni, bocsólni es vallani.
Mellyert ti azokat Hittül fakattaknak es
cretne-

eretnekőknek lelketők ismereti ellen ki-
altatok es patvarkodo képpen atkoz-
tok, nem különben mint Ahab Illyest,
Herodes kereftőlő Ianoft: az Pharifaeusok
es iras tudok az Sidok közöt, az Papi ren-
del egyetemben, ő magat az mi Urunk Je-
sus Christusunkat, es az ő tanitvanit, mel-
lyert mikeppen azok, samot is adtok az
itelet napjan, es el is vesitők jutalmatokat
gyalazatosfan, ha meg nem tertők, mert
meg utaltatok az igazsagot.

Ezek Iesuita uram, az ti erős argumen-
tomitok, kikkel Luthert, Calvinust es azok-
kal együt minket is, kik az Evangeliom-
nak tudományat igazan tanittyuk, uyitok-
nak es uy tudomanyvaknak kialtotok,
mellyet mind ez vilagh elöt kések vadtok
ki kialtani, de igen Iesuitai torokkal, ha
semmit nem bizonithattok is.

Hogy pedig itt joll esedben vegyed, Ie-
suita uram, Mivel ezőknek az ti erősségi-
tőknek jelengeteseben, fejetők es élető-
tők vesetese alat, kötetők arra magatokat
hogy mi csak egy mangurni dolgot sem je-
lenthettünk ollyat, mely bizonysagot tenne
arrol, hogy ti az Apostoli tudomány es az
Apostolok ellen tanitanatok valamit, no-
ha annak meg mutatasat kevaltkeppen va-
lo irasom szerint, sémötők eleiben bocsa-
tom, mind az által itt is, minek előtte han-
kodo

Az Iesuitak-
nak szines
beszede-
nek megh
esafolala.

kodo elmednek masodik okoskodasara
lepnem, a hol az Luther es Calvinus es
azok követőinek Ecclesiája minemű le-
gyen, azt akarod czirkalni: annak előtte
summa szerint az egy igyű emberek kedve-
jert egy nehany ellenközeftőket jedzem
meg, mely szerint semtül sémbe az Apo-
stolok tudománya ellen tanitotok. Megh
jelentem aztis, mivel ragalmaztatok meg-
is bennünket (noha idegen vallasban vad-
tok) akkik az Evangeliomot tanittyuk, es
vallyuk, az Christus parancsolattya es az
Apostolok peldája szerint.

Az Iesuitaknak ellenkező tudoma-
nyok es Vallások az Apostolok tudo-
manyaval.

I. Az Apostolok azt tanittyak hogy egye-
dül csak az Istent kel imadni: Az Iesu vitak
Isten kívül az megh holt embereket imad-
gyak es hijak segítségül ezt kialtván: Szent
Peter Könyörül en raytam, idvözits enge-
met, es nyis utat ennekem az egben valo
menetelre. *Bellarmin lib. 1. cap. 17. de sanct. Beatit.*

II. Az Apostolok azt tanittyak, hogy az
söntökhöz illendő böcsület az, ha azok-
nak Hitőknek, kegyes életőknek, jo indu-
latoknak, tudományoknak es alhatatos-
ságoknak követői leünk. *Heb. 13. v. 7.*

Az Papistak az megh holt söntöket kö-
zönse-

Ellenkezik
az Papások
tudománya
az Aposto-
lok tudoma-
nyarol.

zónsleges imadságokkal segítségül hívják, azoknak templomokat és oltárokat építenek, azoknak Misset mondanak, innep napokat szentölnek, azoknak faragot vagy írot kepek előtt le borulva imatkoznak, azoknak czondorajokat nyakokban kötve orvosságh gyanant nagy balványozással hordozzák, *Bellar. lib. 1. de sanct. Beat. cap. 7. 12. & lib. 2. de Imag. cap. 21.*

III. Az Apostolok azt tanítták, hogy az közben-jaro Christus nevében egyedül csak Istennek kell imatkozni, az mint maga is idvözítőnk azt parancsolja, és effelöltesen igeretőt, *Ioan. 14. v. 14.* Valamit kertők, úgy mond, én nevemben, én meg tellyesítöm.

Az Papisták az egben valoknak is imatkoznak, Marianak, az Angyaloknak és az szentőknek. *Bellar. lib. 1. & 2. de San. p. totum.*

IV. Az Apostolok azt tanítták, hogy minden igaz tanítók, az Anyaszent-egyházban, törvény szerent való pástorok, Szent Peter és az Apostolok után, az Isten nyájának legeltetéseben; mellyet veghben visnek az Ecclesiában az Isten igeje szerent való tanítás és igazgatas által.

Az Papisták azt tanítták, hogy egyedül csak az Romai Papa, akki törvény szerent való tisztit viseli Szent Peternek, úgy annyéza, hogy, mind az első rendelese szerent Isten-

Istennek, s mind az természetnek törvénye szerent, az egész vitezködő Anyaszent-egyháznak egyedül való Fejedelme: kinck egyedül való hatalmaban vagyon, hogy minden juhokat, mind Püspököket s mind parastokat úgy legeltethet, az mint akarja *Bellar. lib. 1. de Pontifice. Romano. cap. 12.*

V. Az Apostolok azt tanítták, hogy az Uj Testamentomban Istennek, törvénye szerent nem szabad az Püspököknek és az Anyaszent-egyházban levő prædicatoroknak világi dologban elegyíteni magokat, és külső Fejedelmi hatalmat magoknak koporítani, az mint idvözítőnk is ilyen parancsolatot ad: *Reges gentium Dominantur, vos autem non sic*, Az nepeknek fejedelmi uralkodnak, ti pedig nem úgy. *Luc. 22.*

Az Papisták azt vallyak hogy szabad, tisztősleges, hasznos és neminemű részben ugyan szükség, hogy azon Püspökök, egyházi emberek is legyenek, és külső fejedelmek is. *Bellar. lib. 4. cap. 9. de Pontif. Rom.*

Innen vagyon hogy az Püspökök, Királyok, Császárok után Cancellariusok, intimus Consiliariusok, Hertzegök, Electorok és Varmegyék fő Ispani, Hogy több rutlagokrul ne szollyak.

VI. Az Apostolok azt tanítták, hogy minden Egyházi gyülekezeteknek meltsága az szent irástul fűgh.

Az Papistak azt allattyak es vallyak, hogy az ſent irasnak méltosaga az Ecclesiától es az közönseges gyülekezetektől vagy on, ſőt nyilván valo igekkel ezt irjak, hogy az ſent iras nem lehet hitelős. *Bellar. lib. 2. de Concilijs, cap. 12.* hanem az Ecclesia méltosaga által, ugy annyira, hogy csak annyira kell hinni az ſent irasnak az menyiben az Papa, Cardinalok es Conciliomok mondgyak. *Eckius in Enchirid. de Eccl. prop. 3.*

VII. Az Apostolok azt tanittyak, hogy az Christus egyſzer valo aldozattyaval mindeneknek idvőſſegőt ſőrzőt, valakik ő általa igaz hittel Istenhez jarulnak, *Heb. 10. v. 14. 1. Pet. 3. v. 18.*

Az Papistak tagadgyak hogy az Christus aldozattya hasznalna, avagy hittel ember azt magához kapcsolhassa külbőben, hanem ha minden nap ő erőtők az Pap az Christust megh őli es meg aldoza, *Bellar. lib. 2. de Missa cap. 6.*

VIII. Az Apostolok azt tanittyak, hogy az külbő fejedelmeknek az külbő polgari törvényők ſerent minden ſabados dolgokban engedelőmmel tartoznak az keresztényenők: Ha ſinten az fejedelmek kegyetlenők es poganyok is: ſőt azoknak meg terelőkert es egeſſegőkert könyörge-
ni kell.

Az Ie-

Az Iesuivitak azt vallyak, hogy mind az Kiralyok es egyeb Fejedelmek, valakik az Romai Papanak nem akarnak engedni es birodalma alatt lenni, eretnekők es törvenytelen fejedelmek azok, kiket, akar ki- nek is, bator ha csak egy paraſt ember legyen is ſabad megh őlni mind fegyverrel s. mind eteteffel. Akki azt cselekeſi pedig, olyan munkajanak idvőſſegős jutalmat veſi. *Marian. de Instit. Reg. lib. 1. cap. 6. v. 7. Becanus Iesuivita in contror. Anglicana. Quid inter- est ferro aut veneno perimas? Micsoda külbőſſeg abban, ha fegyverele avagy me- reggel őlöd meg?*

IX. Az Apostolok azt tanittyak hogy az Püſpöknek egy feleſegűnek kell lenni, ne legyenek egyſzer s. mind sok feleſegi: ne le-
gyen parazna, paykos: ne tartſon kurvat.

Az Iesuivitak azt vallyak: hogy az Püſpök- nek ne legyen feleſege, ne lakjek s. ne is közöſüllyön azzal: hanem ſőt inkább pay- kos es parazna agyafu legyen. *Bellar. lib. 1. de Matrimeo. cap. 30. Costerus Enchir. cap. 17. prop. 9.*

Tőb effele ellenkező vallaſtokat es ta- nitaſtotak, Iesuivita uram, ottan elő nem ſamlalom: Mivel más irasombol rövid nap affelől minden hivek többet érthet- nek: hanem azt mondom hogy halál feje- tőkön, es életőtőknek el veſteſe az maga- tok ſententiaja ſerent, valakik Iesuivitak vadtok.

Mert.

1. Tim. 3.

v. 2.

1. Tim. 1. v. 6.

Az Iesuivi-
tak közötaz
Papok mi-
csodafok.

Az Iesuivi-
taknak halál
főjőkön.

Mert ime meg mutathattuk, hogy nem egy mangurni, hanem nagy dolgokban, s még pedig az idősségnek fundamentumában, és az keresztényi életnek követésében az Apostolok ellen tanítottok.

De ezt is ebben hagyom, és Istentől igazab mondának lelket kegyanvan, nektek Jesuita uraim, és idősségre vagyodo igyekezetét, teret arra mivel karhoztassatok ti minket, akik az Apostolok tudománya mellett vitézködünk.

Azt mondgyatok, hogy uytok vagyunk: és gyomrunkon áll, hogy ti ez világ hallására mondgyatok batran, hogy az Apostoloktól fogva 1517 estendeigh, soha egy szent Martyr, egy Doctor, egy lelki pásztor, egy keresztény, lőt soha egy eretnek ember sem volt, ki olyan vallásban lőt volna mineműben vadnak az Luther és Calvinus követői. Soha egy gyülekezet, egy város, egy falu, egy ház, egy személy nem találta, ki velőkegyezőt volna. Egy könyv, egy szent-egyház kö fala, egy embernek emlékezeti, bizonyosat nem tesen arról, hogy valaha valaki olyan vallásban lőt volna, olyan kaptara ütötte volna velekedet, mineműre ütöttek az mostani uyt Attyasiak.

Mind ezekből pedig azt hozzatok ki: Hogy Luthernek és Calvinusnak és azok után

után nekünk igaz keresztényeknek; mind tudományunk uyt, s mind Ecclesiánk semmi avagy vesendő.

Gyomrunkon mikesppen alhatna ez az ti Jesuitai patvarkodástok, nem meltan mondgyatok: Holot nincsen nekünk könnyeb dolgunk annal, mint az igaz mondának Regulaival effele méltatlan patvarokat meg hamissítottunk. Mert ha az Historiakat ti Jesuitak csak mastól hallottatok és soha nem olvastatok volna is, még is nagy méreű vakmerőségh volna ezt mondani, az mit it rebésgettek.

Effele dolgot pedig két okajert kellene el tavoztatnotok, ha Jesuitai módon nem viselnetők magatokat. I. Mert nem magyarázzatok meg: Micsoda az a tudomány az kit az Lutheristák és Calvinisták vallanak, az miben ti túletek különböznek, sem pedig az magatok vallását, mellyet Apostoli vallásnak kellene mondanotok, az Apostoloktól való successio berent elő nem samlallyatok: Honnan ez követkőzik, hogy az egyigyű emberek azt sem tudgyak; vagyoné ti nektek valami vallástok avagy nincs, akki az Isten könyvevel egyezne, holot csak az emberi főtől találta tot tudomány, mely utalatos Isten előt, és az O Törvénybeli Ceremoniak körül, Matth. 19.
(kiknek Ioan. 19. 31.
80.

(kiknek az Christus el jövétele után végők vagyon) pepecsöltök majom modon.

II. Mert az mint mayd meg hallod: meg bizonyítottuk mi, hogy azt az Szent iras Berent valo tudomant, mellyet Luther es Calvinus tanított, az Apostolok után, minden Seculomokban, az igaz keresztények valottak, es azért sokan halalt is szenvedtek, valamikor az búkség kevanta. Az honnan megh mutattuk minden homaly nélkül, hogy nem csak egy Pater, de sok fáz Keresztényen volt 1517 estendeig, akki olyan vallásban es értelemben volt az igaz tudomány felől, az melyben Luther es Calvinus voltak, es azok követői vadnak maftan.

Hogy pedig mi is, kik igaz vallasu Keresztények vagyunk, az ti példatok Berent ne lattassunk arnyekunkal viaskodni, egy nehany agarol még is jelentest tesők Iesuitai vallastoknak, kiket mivel Luther es Calvinus, s azok után velünk egyetemben minden keresztények ördöghi tudomanyának es AntiChristus czegerének s talalmanyának mondtak, neheztellitők, es azért kiáltatok uy tudományuvaknak, es csak nem minden veselyre meltoknak, benünket: Halgas reja azért Iesuita uram.

Tudományotok nektek ez, ki ellen Luther es Calvinus előt sok keresztényen jambor Isten féltő emberek irtanak, 1517 estendő

Az Iesuitak tudomanya minemü.

tendő előtt is: I. Az Istennek Ecclesiáját, az közönséges keresztényen Anyasent egyházat, melyről az Apostoli Credoban vallást tesünk, azt mondgyatok, hogy ti nálatok talállyá fel minden ember: mert ti vadatok az Istennek igaz Anyasent egyháza.

De hogy jó idejen meg mutassam kik legyetők, it mindeneknek előtte, egy nagy magatokkal valo ellenközeftőkről emléközőm Iesuita uraim. Mert a ti Ecclesiátok felől, imillyen két külömböző értelmetök vagyon. I. Mikor az Papi rend kívül valo embereket, mint egy étető edességgel magatokhoz akarjatok hitegőtni, akkor azt tanítottatok, hogy az Ecclesia oly emberekből áll, kik az keresztényi tudomant vallyak, az Sacramentomokkal élnek, es akik az törvény Berent valo Papoknak, leg főkeppen pedig az Romai Papanak, úgy mint, Christus földi Vicariusának, helytartójának, minden dolgokban engednek.

II. Ha mikor pedig az ti nagy meg mérsekölhetetlen hatalmatokat akarjatok oltalmazni, es minden külső emberekkel imadtatni, akkor az Ecclesianak az keresztényen Anyasent egyháznak, mind nevezet: es mind bőcsületit, es meltosagat csak az Papara, Cardinalokra, Conciliomokra, Papi rendből allo közönséges gyűlekezőzetre, es az Papi rendre magan valo keppen sabja-

Bellarminus
lib. 3. de Ecc.
cll. melitan.
cap. 2. pag.
192.

Stapletonus
de Auth. Ec.
cl. lib. 1. cap.
10. f. 3.

Libri Tre-
phorum Ec-
cle. Anglica.
pag. ultima.

Bellar: lib. 2.
cap: 15. de
verbo Dei.

Math. 7.

Diffin. 40.
S. 1. Papa.
Job. 1.

Turc crema
ta lib. sum.
4. cap. 14.

Minemű
szómelyök
az Iesuitak.

szabjak, Ugy annyira, hogy annak tarfa-
sagabol mindennemű külső renden valo-
kat, hatalmas Császárokat, Kiralyokat, Her-
czegöket, Urakat, Nemessöket, es azok
utan valo jobbagysag es Mesterseg alat va-
lokat ki rekestötoek es Laikusoknak, para-
toknak mondotok, ha szinten Fejedelmek-
is azok, kiket az Isten igejenek olvasasatul
es tanulasatul megh tiltotok, sеп tistösse-
ges nevel nevezven öket ebeknek, az
Christus amaz mondasat fejezven böcste-
lenül azokra, ezt mondvan: *Scriptum est,*
sanctum non est dandum canibus, Az sепtsegöt
ne adgyatok az Ebeknek, ugyan ot azono-
kat, Dísfnoknak is tartvan, *quia scriptum est:*
Margaritas ne obijcite porcis, az draga gyön-
gyöt ne vessetök az Dísfnoknak, es hatal-
matok ala is zarlyatok azonokat. Mert megh
vagyon irva: *boves arabant,* es *Asina pasce-*
bantur juxta eos. az ökrök sепtanak vala, es
az nösten sепmarokat azokhoz közel legel-
tetik vala az te sепlgaid. Mely kettöztetö
ertelmetökert, es negedös kevelységtök-
ert, Istennek es az ő igaz iteleti raytatok,
hogy jo idjen magatokkal tétet bizony-
sagot affelöl, mely böcstelen embereknek
jelentsetök magatokat, es mind azokat,
akkik az ti tudomanyotok utan indultak,
vagy indulnak: Magatokat ökröknek es
Hoheroknak mondgyatok, mert hogy
min-

minden rendbeli embereken valo hatal-
mas sепamadas nélkül valo sепabados uralko-
dasokat oltalmazhassatok, ket tanubizon-
sagot rantatok az sепt irasbol elő. Első
Acto. 10. Surge, occide, et manduca, kelly fel,
öld meg, s. öld meg. s. Miert hogy azt mond-
hatna valaki. Talam bűn es vétök? Megh
feleltök maás tanubizonysaght tetelel s. azt
mondgyatok hogy nem vétök: mert megh
vagyon irva: *Spiritualis homo omnia dijudicat*
ipse a nemine judicatur, az lelki ember min-
deneket megh itel ő felöle pedig senki ite-
letöt nem tehet. Ekkeppen jadzotok thi
Iesuitak nagy vakmeröképpen az sепt iras-
sal s. így igyeköztök cselekedni halgatoi-
tokkal minden alkolmatossaggal, s. megh is
azt mondgyatok hogy reghi es igaz valla-
su emberek vadatok kiknek tudomanyan az
Apostolok minden keresztyen Paterek es
iras magyarazo Doctorok voltak. Halga-
teitokat pedig az mint elebb is jelentem
Ebeknek, Dísfnoknak es Szamaroknak
nagy böcstelenül mondgyatok. s. vallyon
miert?

I. Hogy tudomanyotoknak, unoksa-
gat azoknak tudatlanysagokkal födözhesse-
tökell. Mert ugyan is valaki az sепt irast
olvassa, ešeben visi azt, hogy az ti tudo-
manyotok, faytalanysag es etetö mérög.

II. Hogy mindeneken valo uralkoda-
stokat

Baronius su-
per ex com.
Venetorum.

stokat ssep sin alatt köthessetők az emberek nyakára. De ki tétzik fogatok fejére, tudni illik, minemű tanítók és elől járók legyenek ti: mert mind magatokat, kik Egy hazi rendnek akartok neveztetni, Pápák, Papok, Baratok, Apatzak, Iesuitak, &c. Mind halgatoitokat akar minemű renden valok legyenek azok meégh böcstelemből nevezitők hogy sem mint ez előt nevezetők, és egy pocsadékbán hanyvan az halgatókat, főpróknek, az emberi testben habontalan nedvösségőknek, karhozatnak edenyinek, latroknak, Istentelenőknek, Hit, Beretet, remenség nélkül valoknak, kikben semmi jó cselekedet nincsen, és huladekoknak nevezitők; magatokat pedig affelek pastornak tanittyatok.

Csudalatos itéleti mondom ez Istennek hogy nem mi, hanem magatok tanittyatok ezt magatok és halgatoitok felől. Mellyet, Bodogh Isten, ha mi mondanánk, vagy mondottunk volna valaha, mind ez világot ellenünk kösörülnetők; de hogy magatok fajabol sarmazik: En csudalom hogy még csak az babak-is és az apro gyermekek ujalnem mutogatnak crette bentőket. Iay begeny Papistak, bezeg ala való sorfotok és böcsületötők vagy on tinek, ez uyonna beretvalkozot Iesuitak előt: Még is nem vesitők esőtőkben magat.

Az Iesuitak minemű nevezettel nevezik ő Halgatoitokat

gatókat, hanem erőssen hístek ámito besedőknek, maga nem egyebet vadásznak, ha esőtőkben vennetők magatokat, hanem hogy utannatok megh gazdagullyanak, Urakka, Púspókókke, Erőkókke, Cardinalokka lehessenek ssep sin alatt; és az után akkeppen cselekedhessenek veletők, az mint tanitanak, hogy testestül lelkestül meg emesthessenek. Hogy pedig itt semmi patvart ne kialthassatok ellenünk, Iesuitak, mint ha mi gondolnánk ilyen otsmansagot, és mi kialtanánk irigységből rejtatok, im az magatok Prophetajanak és egyedül való Bibliátoknak Robertus Bellarminusnak vallását söllytom elő, hogy minden meg értse valóságat értelmetőknek. Igy sölly az Papista Ecclesia felől, Bellar. lib. 3. de Eccles. Militan. cap. 2. pag. 192. 193. mihi;

Nostra autem sententia est Ecclesiam unam tantum esse non duas & illam unam & veram esse Cœtum hominum ejusdem Christianæ fidei professione & eorundem sacramentorum Communionē colligatum sub regimine legitimorum pastorum, ac præcipuè unius Christi Vicarij Romani Pontificis. Ex qua definitione facile colligi potest, qui homines ad Ecclesiam pertinent, qui verò ad eam non pertineant. Tres enim sunt partes hujus definitionis: Professio veræ fidei, Sacramentorum communio, & subjectio ad legitimum pastorem Romanum Pontificem. Ratione primæ partis excludun-

tur omnes infideles, tam qui nunquam fuerunt in Ecclesia, ut Iudai, Turca, Pagani; quam qui fuerunt & recesserunt, ut Harelici, & Apostata. Ratione secunda excluduntur Catechumeni & excommunicati quoniam illi non sunt admissi ad Sacramentorum communionem, isti sunt dimissi. Ratione tertia, excluduntur Schismatici qui habent fidem & Sacramenta sed non subduntur legitimo Pastori, & ideo foris profitentur fidem & sacramenta percipiunt. Includuntur autem omnes alij & si reprobj, scelesti, & impij sint.

Atq; hoc interest inter sententiam nostram & alias omnes quod omnes alia requirunt internas virtutes ad constituendum aliquem in Ecclesia & propterea Ecclesiam Veram invisibilem faciunt: Nos autem & si credimus in Ecclesia inveniri omnes Virtutes, fidem, spem, charitatem, & ceteras, tamen ut aliquis aliquomodo dici possit pars vera Ecclesie, de qua Scriptura loquuntur, non putamus requiri ullam internam Virtutem, sed tantum externam professionem fidei, & Sacramentorum communionem qua sensu ipso percipitur. Ecclesia enim est catus hominum ita visibilis & palpabilis ut est cætus populi Romani vel regnum Gallie aut Respub. Venetorum. NOTANDA VM autem est ex Augustino in breviculo collationis collat. 3. Ecclesiam esse corpus virum, in quo est anima & corpus; & quidem anima sunt interna dona Spiritus Sancti, Fides, Spes, Charitas &c. Corpus sunt externa professio fidei & communi-

catio

catio Sacramentorum. Ex quo fit, ut quidam sint de anima & de corpore Ecclesie, & proinde uniri Christo capiti interius & exterius, & tales sunt perfectissimè de Ecclesia: sunt enim quasi membra viva in corpore quamvis etiam inter istos, aliqui magis, aliqui minus, vitam participant & aliqui etiam solum initium vita habeant & quasi sensum sed non motum, ut qui habent solam fidem sine charitate. Rursum aliqui sint de anima, & non de corpore ut Catechumeni vel excommunicati si fidem & Charitatem habent quod fieri potest. Denique, Aliqui sint de corpore & non de Anima ut qui nullam habent internam virtutem & tamen spe aut timore aliquo temporali profitentur fidem & in Sacramentis communicant sub regimine pastorum & tales sunt sicut capilli aut ungues aut mali humores in corpore humano. Definitio igitur nostra solum comprehendit hunc ultimum modum existendi in Ecclesia, quia hic requiritur ad minimum ut quis possit dici esse pars visibilis Ecclesie.

Az Az:

Az mi értelmünk pedig ez, hogy az Ecclesia csak egy, nem kettő, es az, az egy, es igaz, az embereknek oly gyűlekezési mely azon egy keresztényeni hitnek vallásával, es azon Sacramentomoknak titkos bentségöknek közönséges élelevel egyben kötöttet, az törvény szerint való pastoroknak, kiváltkeppen pedig az Christus egyedül

D 3

dúl való helytartojának ez földön az Római Papanak birtoka alatt.

Mely magyarázatból könnyű akar kinek is cseben venni az emberek között kicsodak legyenek az Ecclesiában, és kicsodak azok is akik oda nem tartoznak. Mert ennek az magyarázatnak három része van: Az igaz hitnek vallása, (az hitőn érte az Iesuita azt az tudományt mellyet ő igaznak tart) az Sacramentomokkal való közösülés, és a törvény szerint való pastorkhoz, az Római Papához való engedelem.

Az első rész szerint ki rekesztetnek az Ecclesiából minden hitőtlenek, mind azok kik soha az Ecclesiában nem voltak, az mineművek az cretnekők és az hittől szakáltak.

Az második rész szerint ki rekesztetnek azok, kik az Catechismust tanulják még, és az ki atkozattak, mert amazok tudni illik, az Catechismust tanulói, még nem bocsattattak az Ur Vacsorájának és az több bentségőknek vetelehez. Ezek pedig tudni illik az ki atkozattak, ki bocsattattanak az Sacramentomok vételének helyerül.

Az harmadik rész szerint ki rekesztetnek az Anyaszent-egyházról elszakáltak, kiknek vagyon hitők és Sacramentomok, de nem adgyak magokat az törvény szerint való pastork hatalma alá; annak okajert kívül

tesznek

tesznek az hitről vallást, es úgy élnek az Sacramentomokkal is. Egyebek pedig az Ecclesiához foglaltatnak ha binten karhozatnak edenyi is latrok és Istentelők is azok.

Az mi magyarázatunk között pedig, es minden egyéb magyarázatok között ez az külömbség, hog mas egyéb magyarázatok, mindnyajan belső jószágos cselekedeteket kevanak, hogy valaki az Ecclesiában bamlaltassék, es arra való nézve az igaz Anyaszent-egyházat lathatatlanak mondgyak: Mi pedig noha hiszük hogy minden jószágos cselekedetők az Hit, az Remenség az Szeretet es több egyebek meg talaltathatnak az Ecclesiában; mind az által, hogy valaki, valami módon mondattassék az Ecclesia tagjának, az melyről az irások bolla-
nak, nem vellyük hogy semmi belső jószágos cselekedet kevantassék, hanem csak az hitnek külső keppen való vallása, es az sacramentomokkal való közösülés, mely külső érzékenységgel vagyon. Mert az Ecclesia az embereknek oly lathato es meghapogathato gyülekezetők, az minemű az Római kösség gyülekezeti, vagy az Galliai Ország, es az Velentzesők polgari tarsasaga.

Meg kell pedig jegyeznünk az Agoston Doctornak értelme szerint, hogy az Ecclesia élő tag, melyben lelek es test vagyon; Az lelken ertettetnek az f. lelőknek bel-

D 4

ső aján-

Az Iesuiták Ecclesiájában karhozatnak edenyi, latrok és Istentelők vadnak az Bellarminus értelme szerint: mely értélemért mit érdemlene az az ember.

Az Iesuiták Ecclesiájában nem szükség az hit, az remenség, az szeretet, azt mondgya Bellarminus.

ső ajandeki, az Hit, az Remenység, az Szeretet és az többi. Az testben értetik az hitnek külső képpen való vallása és az Sacramentomokkal való köz eles. Melyből ez jár ki, hogy nemelleyek az emberek között az Ecclesianak lelkéből, és testéből valók kik az Christussal úgy mint fejökkel belső és külső képpen eggyesülnek, és ez felek tökéletessé az Ecclesiából valók: Mert olyténok mineművek az élő tagok az testben noha ezek között is nemelleyek büvebben, nemelleyek kevesbe részesülnek az életben és nemelleyeknél az életnek csak kezdeti vagyon többire erőkönség nem az mozgás szerint: úgy mint kikben szeretet nélkül való hit vagyon. Viszontak nemelleyek az Ecclesianak lelkéből nem testéből valók, az mineművek az Catechismus tanulói, vagy az ki atkozattak, ha hitők és szeretetők lejjend az mely lehetséges. Vegetet nemelleyek testből és nem lelekből valók, kiknek semmi belső jó cselekedetük nincsen azon közbe mind az által, remenységgel és idő szerint való felelemmel vallyak az hitőt, és az Sacramentomokkal közül élnek az törvény szerint való pásztorok birtoka alatt és ezek olyténok, mineművek az hay falak, avagy az kőrők avagy az artalmas nedvességűk az emberi testben.

Illyenek az igaz Evangelicuskok.

Az igaz Hit soha nincs szeretet nélkül.

Az Iesuiták Ecclesiájában lévő embereknek semmi jó cselekedetük nincsen az Bellarminus értelmében szerint.

Az Iesuiták Ecclesiájában lévő az testnek ganeyi és artalmas ned-

Annak

Annak okajert az mi magyarázatunk szerint csak azok az Ecclesianak tagjai (hol az Romai Ecclesiáról) akik ez utolsó mód szerint értettetnek mert leg kevesbe az kívántatik hogy ekkepén mondassék valaki az Ecclesiában való részeknek.

Illyen világossan Ezt az Bellarminus értelmet mind az igaz s mind az Romai Ecclesia felől, azért akaram Iesuita aram főmód eleiben raknom, hogy meg mutassam azt; minemű emberek legyetők ti és minemű értelműek legyen az gyülekezet felől melyet oltalmaztok. Ecclesiátok az tién magyarázatok szerint oly: Akki főpró az emberi testben artalmas nedvesség karhozatnak edényinek gonoszoknak Istentelenőknek, hit, remenység, és szeretet nélkül valoknak sent lelők belső ajandekitúl és jó cselekedetektől üres embereknek és hulladkoknak gyülekezeti. Az Iesuiták pedig nem egyebek azon magok értelmében szerint, hanem: Az emberi testben lévő gonosz nedvességűeknek, főpróknak karhozatnak edényinek gonoszoknak Istentelenőknek, hit, remenység, és szeretet nélkül valoknak, sent lelők belső ajandekitúl üres és jó cselekedet nélkül való embereknek ez hulladkoknak pásztori s tanító Mesterei.

Iszonyodom valamikor illyen tudományokat olvasom és ugyanannal a tamadot Lajola

veffegők az hirdeti Bellarminus.

Az Iesuiták Ecclesiája minemű.

Az Iesuiták micsoda tanítók.

jola maradékinak es merges fulaku ray-
zatinak, Mert ezek ollyak, akik (noha ala-
zatossan lattatnak ballagni) mind testi s-
mind lelki állapotjukban, az Egig magaf-
tallyak minden hatalmassagok felet mago-
kat, az mint ezt nem sok időre bizonyos
irafommal az Magyar keresztényeknek ked-
vőkert es eppületőkert megh mutatom:
ugy annyira, hog minden rendben levő ke-
restyénőket, akar Fejedelmek s-akar azok
utan, felső, közep, es also rendben valok
legyenek, gazdag, szabadok, solgak, fir-
fiak, asoniallatok, &c. Az ő szerzetők kívül
ilyen böcstelenül nevezik s-ugy ertenek
mindenek felől; az mint ebben az ő Ec-
clesiajoknak definitiojaban mint egy ki-
metzőt tablan meg mutattak. Mely ma-
gyarazatot csak magok szerzeteré sabvan,
az az, hogy csak ők ostozzanak fel azzal, mi
örömeft nekik engedünk, s-tudom az Papi-
sta uraim is, akik nem Iesuitak, nem örö-
meft vesik magokra. Annak okajert jelen
valo Catholicus Uraim, értven ezőknek az
magok hitt uy szerzetűveknek tudomanyo-
kat, avagy csak Magyar Országban ojatok
magatokat túlók; ismerjete meg fogok
fejeret, hogy vesődelemre utazo Kalahu-
zok az Egyhazi rendnek nevezeti alat őriz-
ködgyetők, hogy ssep sin alat magatokat es
maradektokat jóbagotoktul meg ne fossak
hamar

hamar időn: mert vayki kőrmős keselyűk
ők, mely felől hogy gondolkottok is ez u-
tan állapotjukat jobban esőtőkben ve-
ven, nem ketelkődöm felőle semmit:
Melyre adgyon jo indulatot s-erőt is
mindnyajatoknak, az mi kegyelmes Iste-
nünk, sive m szerint kevanom.

Ez az Iesuitaknak első tudománya, akkit
ők allatomban titkon es mint egy földel
alat kötöttek nagy dicsekődeffel az embe-
rek nyakara: Mellyet az egyigyű emberek
nem is vőttek esőkben. Ez az kit reghinek
es az Apostoloktul, Paterektul, es azok utan
levő martyroktul es Istenfelő emberektul
kézről kezre adattatott tudomanyának kial-
tanak.

De arra keseritünk mi igaz keresztie-
nők benneteket Iesuita uraim: Hozzatok
csak egy czikkölt elő az sent irasbol, hogy
az Iesus Christus verevel meg mosogatta-
tot Hivek felől valaha az Apostolok ugy
soltak volna az mint ti; Azokat az Paterék
az Apostolok utan tanito jambor es Isten-
felő tanito Doctorok es egyebek mind az
ti időtőkig ily motskoltak es ily ertotte-
nek volna azok felől: Nem mondhattok
egyebet itt, hanem ti talalmanyotok, ti
vakmerő kevelysegtőköl sarmazot értel-
metek: Nincs csak egy fő is effelől ez előt-
ket s az estendővel elt papistak irasaban is.

Mel-

Az Iesuitak
ellenköznek
az reghi Pa-
pistakkal.

Mellyert ha meg nem tertők ez után az emberek előtt is utalatosbak lestek Iesuitak hogy sem mint ekkedigh: ez élet után pedig mint nem jó paſtorok el veſtők.

Értőd Iesu-
vita Uram
mit akarnek
mondani de
tovább ha-
laztom en-
nek világos
magyarázat-
tyat.

Melytől ha lelketők kedves őrizkődgye-
tők mert sem nektők sem utannatok kö-
vetközendő egyrayzatból ſarmazo Atya-
tok fiainak nem haſnal az Hispaniai Kiraly
birodalma ala gyűitőt es gyűytendő ken-
csőtők az itelet napjan: ha azt kezditők
hallani az igaz itelő birotul: Mennyetők
el előlem mindnyajan kik alnokſagot cse-
leköttetők: nem ismerlek titőket, Men-
nyetők az őrókke valo tűzre, mely ti nek-
tők es az őrdögőknek meg vagyon vilagh
fundamentomi előt kiſittetve mely ſoha
meg nem aluſik es annak ferghe meg nem
hall. Ahol ſiralom zokogas es fogaknak
csikorgataſſa leſen veg es kegyelöm nel-
kül: Melytől minden hiveket ſőt még az
megh vakult Iesuitakat is ſerzetekben lé-
vőkkel egyetemben oltalmazza, megh te-
ritven az igazutra őket ſent lelke által az
mi ſent Iſtenünk, Amen.

MASOD RENDBELI TU-
domanyok az Iesuitaknak kit reghi-
nek hirdetnek, es azzal valo ellenköze-
ſért Luthert es Calvinuſt s azok után vala-
kik az Evangeliomot tanitvan abban vé-
lek

lek eggyeznek uy tudományvoknak
mondgyak.

Nem egyeb: Hanem hogy:

Az Romai Papanak mindennemű lelki
es idő ſerint való külfő hatalma vagyon,
ugy anyira hogy törvent ſabhat, törvenyt
ellenzhet, ſamki vetes es az kereſtye-
nők gyülekezetéből való ki atkozás felől
ſententiat irhat: ez mellet hatalma vagyon
arra, hogy az Imperiomnak Vicariuſſa
helytartoya legyen, büntetefőket ſabjon
akar minemű tiſt viſelőket tiſtre emel-
lyen, azonokat az tiſtből levethetſe, megh
az Cſaſarokat, Kiralyokat es Hertzegőket is
egyeb Fejedelmekkel egyetemben. Ezők
kivűlis pedig hatalma vagyon minden II-
rakon, Püſpökökön, Nőmőſſekön es azok-
nak jobbagyin. Illyen hatalmaſſagat pedig
az Romai Papanak, ugy kell kinek ki-
nek bőcsólni, mint az Apoſtoli Cre-
donak valamely reſét, Valaki pedig azo-
kat nem javallya, avagy nem hiſi, azt meg-
vetőt es ki atkoztatot utalatos eretnek
gyanant kell tartani. Itt-is Iesuita uram
mind tegedet s mind az te Attyadſiait arra
keſőritlek hoz eggyet elő az Apoſtolorok
közűl akki illyen kaptara ütötte volna tu-
domanyat mint ez az thi értelmetők? A-
zoknak tanitvani, Martyrok közűl nevez
eggyet, ſőt hogy te ſoddal ellyek, allas
egy

egy eretneköt elő: Mutas consensuſt affe-
löl az Paterők között, sőt nevez csak egyet
azok között, Gregorius Magnus előtt, akik
éltenek; ki ekképen kevánt volna, még
az Romai Püspökök között is tísti ſerint
valo hatalmat egeſ három ſáz s egy ne-
hany eſtendeig, es így az után dicseköd-
gyetők mind tudománytoknak reghi vol-
ta val s mind az Patereknek ti velőtek eg-
gyező értelmével. Sőt mutasd meg az után-
is mind 1517 eſtendeigh *continua ſucceſſio-
ne personali* hogy még az Papista Püspökök,
Doctorok, es egyeb tudos emberek *nemine
excepto*, mit mondek? Csak hármát bator
egymas után ez előtt három ſáz eſtendő-
vel, akki így értőt volna eſfelől, am ker-
kődyetők ilyen nagy hatalmaſſagtokkal.
Holot pedig nem mehetz elő ilyen ren-
del dolgodban Iefuita uram az te feleid-
del; miért merőd Apoſtoli tudomannak
per ſucceſſionem personalem, Paterők consen-
ſusanak es egyeb Doctoroknak értelme-
nek mondani ez elő hozot tudomant?
Hogy pedig Luther es Calvinus nem javal-
lottak, sőt az ellen irtanak s tanítottanak,
irnak tanítanak most is minden kereſtyen
Doctorok es tanítók: micsoda lelőkkel
merítők mondani hogy azoknak tudoma-
nya uytudomány? De ezt is ebben hagyom,
es tudományotoknak Iefuita uraim har-
madik

madik Agara ſietők, hogy hamarab vegbe-
vehessem veled valo beſelgeteſemet.

HARMADIK Tudományok az
Papistaknak mellyet reghinek mondanak,
az Miſe ſolgálatban valo czifra: Hogy
az Miſſe aranyas poharbol es aranyas ta-
nyerről ſolgaltatſſek; az Miſe ſolgalo Pap-
nak draga kővekkel rakot ſelyöm ruhaja
legyen.

Ennek is reghiſeget azt kerdem Iefuita
uraim honnan mutattyatok meg? Val-
lyon az ſent irasbol, az Apoſtoloſk ideje
után? Ellenőtők ſoll abban ő maga idvő-
zitők midőn azt mondgya; Ha ſontalanul
tíſtőlnek az emberek engemet oly tudo-
mannal kiket az emberek parancsoltak.
Ezt pedig ember parancsolta tinektők, ha
ſinten reghi volna is: mert az thi Papa A-
tyatok talala *Anno Domini: 666*. Ezen tu-
dományotokat vallyon javallottaké az Pa-
terek? Iol tudod magad, hogy nem: Mert
Achatius effele Iſteni tíſtőlet felől így ſo-
lot: *Deus noſter non edit neq; bibit, itaq; non ha-
bet opus calicibus neq; diſcis*. Az mi Iſtenünk
nem eſik ſem iſik; nem ſűkőlkődik haát
poharok avagy tanyerők nélkül.

Itt azt monhatnad; Az Sacramentomok
méltok arra hogy Arany es ezűſt edenyek-
ből ſolgaltatſſanak ki, Mert Chriſtus ſerze-
ſe es

Matt. 15. 7 9

Papa Vitali-
anus.

Hiſt. tripart.
lib. II. c. 16.

se es fellyeb kell az emberek talalmánya-
nal es meltofogoknál bocsólni.

F E L E L E T.

Christus főrzese az igaz Sacramento-
mok: De nem kevanta sem parancsolta
azt ő hogy azoknak ki szolgaltatásban tzi-
kornyat keressenek az emberek: Annak fe-
lette nem külső ceremoniákra külső ki
szolgaltatásokra kel az Sacramentomoknak
vigyazni a keresztyen embernek; hanem a-
zoknak belső erejőkre es hasznokra, mit je-
győznek azok, es mi veghre rendeltette-
nek Christustul, egyigyű volt azoknak ki
szolgaltatása, Christus Urunk es az Aposto-
lok idejében nem vagyunk mi azoknál
sentebbek; s nem is östogattak azokat az
Apostolok penzert mint ti most Iesuita U-
raim az Misset: Haát nem is főkölköttek
arany avagy ezüst nélkül es nem főköl-
ködnek maftis. Az Paterék között bizonyit-
tya ezt az mit mondok; csufollya es ron-
tya nektők ebben való munkatokat. Haát
nem eggyeztők az Paterékkal s nem vet-
tetők ő tőlők ilyen értelmetőket.

Ambros. lib.
2. de off.
cap. 28.

Ieiunium Pa-
pisticum.

NEGYEDSZÓR, tudományok
ez az Papistaknak, hogy bizonyos időben
kivalakpeppen Pentőkön es Husvet előtt
negyven napon nem jo senkinek húst en-
ni. Mely hitető tudományaval amaz nagy
Sarkany

Sarkany, az Romai Papa, az ő Szerzetivel
eggyűt, ez vilaghnak mayd harmad részit
farka után rándította.

De honnan vőtte ezt? Nem az sent
irasbol: mert abban őrdőgi tudomannak
es hitető lelők csalardsaganak nevezi az
sent Pál. Vallyon az Pateréktől? Sőt
azok között ellene mondottak es csele-
köttenek annak: Mert azt mondottak,
hogy affele napokon kiken nemellyek
meg fogjak magokat az hus ételtől: enni
kell embernek húst azért: Mert keresztyen-
segeről ez szerint is akkepen tehet bizon-
sagot. Hát mivel hogy az Iesuitak kü-
lőmben cselekedőnek, sem nem keresztye-
nek, sem nem az Paterőktől vőttek ezt az
tudomant: Hanem amaz Montanus eret-
nektől; kit ők is hamis tudomanyajert ki-
atkoztnak gyülekezetőkből.

1. Tim. 4.

Spiridion
trip. Hyft.
lib. 1. cap. 10.

Instituit hoc
post Monta-
num Teles-
phorus An-
129.

ÓTÓDSZÓR, Ezt tanittyak
az Papistak, hogy Calastromokat kell ep-
piteni, azokban Baratokat, Apatzakat min-
den külső munka nélkül kel henyltetni,
hogy azok egyebekert is könyörögjenek,
es üdvösségőket magok is akkeppen ke-
ressék.

Vita Mon-
astica.

Azt kerdem Iesuita uraim túletek, ezt is-
hol vőttetek? Nem az Christustul: Mert ő
Főlsege maga is munkalkodot vala migez
E földön

Anno Chri-
sti. 528.

Benedictus
Abbas in
Campania
inventor est.

földön járt költ, s-nemis vont a Clastrumban magat. Az Apostoloktól sem: Mert azoknak azt parancsolta Christus, hogy ez feles vilagra ki mennyenek, prædicallynak es keresztyénynek, az mely munkával leßen: sőt azt meri mondani az Szent Pál, hogy valaki nem munkalkodik naponként: effele meg csak ingyen se egyek. Az Paterék is karhoztattak effele embereket:

Triph. Hist.
ib. 3. cap. 1.

Mert egy közzülők azt mondotta: Valamely Barat kezi munkajával nem áll, hasonlo az latorhoz, es prædalo tolvayhoz. Masik így bõllot ezen dolog felől: Nem szabad az Baratoknak más kereszmenyéből élni, ha binten bõrgalmatoßak is az tanulasban, es az imatkozásban. Mely tudományotok Iesuita uraim, mivel hogy mind az Christus, Apostolok, es Paterék tudománya ellen vagyon, sem nem reghi, sem pedig nem igaz.

Imagines in
Templis.

HATODSZOR, Minden tehetségekkel azt állattak az Papisták, hogy az Templomokban faragot, es irot kepőknek kell lenni: á hol pedig nincsenek, barmok istaloja az, nem Isteni tisztöltre rendeltötet Templom.

Exod. 20.
Habac. 2. 18.
Zach. 10. 2.

De ezt is Iesuita uram, ha Istened vagyon, mond meg, hol vöttetők? Nem az Sz. irasbol: Mert Isten meg tiltotta azoknak

nak csinalasat, mert azokat ijeztö vázának, hazugfagnak mesterinek nevezi az Sz. iras: Az Paterék is bídalmaztak: Mert egy közzülők iszonyu utalatoßagnak mondgya, ha valahol az keresztyenők templomiban felirva talaltatik Christusnak, avagy valamely Szentnek képe. Ezt erőssiti amaz Elbertinum Conciliom-is: midön igybõllanak abban valo Pispókók, s azt parancsolják, hogy az mit az emberek tisztölnek, azt falokra ne irjak fel. Haát nem reghi, sem pedig nem igaz tudomány ez is, mert mind az Szent irással s-mind az Paterőkkel ellenközik.

Epiph. epi.
ab Hier. 7.

Cap. 36.

HE TEDSZER, Az Papisták azt tanittak, hogy az Ur Vacsorajanak kenyere nek es boranak allattya: mihelt az Pap rea mondgya, im ez igeket: *Hoc est corpus meum*, ez en testem: ugy el változik, hogy az kenyér hus leßen, csak az kenyér sin marad rayta.

Censura
Colon. Dia-
logue. 9. de
Cena pag.
222.

Ezt is Iesuita uram, magatok fejetöl gondoltatok: Nincs fundamentoma az irasban, Mert azt kerdem tőled: Mikor Christus Urunk az veég Vacsorának utánna az ő tanitványinak az kenyeret, es az pohart adta, Vallyon az ő testét es verét attaje? Ha azt adta tizenkét darabba kellett bakaßtani testét, mert annyi falat kenyeret adot az tanitványoknak, ha az poharban

E 2

az ő

az ő véret adta, hat immar ki ontatot volt az ő vére, maga még az szenvedésre nem ment vala. De ez ellen tanit az ſent iras: holot azt jelentik az Evangelistak, es azt irjak, hogy az kenyeret vötte kezében Idvözitők, azt aldotta meg azt tördelte el, azt parancsolta hogy vegyek es megh egyek: sőt azt hatta nekik, hogy ha őtet emlegetni akarjak ő-k-is akkeppen cselekedgyenek: Az kenyeret vegyek, azt aldyak meg, azt tördelleyek el, azt östogassak, azt egyek. Hasonlokeppen cselekedgyenek az poharnak östogataffával, es abból az bornak italával. Az Apostolok-is az Christus menyben meneteli után akkeppen cselekedttenek. Nem vöttek hát az Papi-stak, az ő külömböző tudományokat sem az Christustul, sem az Apostoloktul. Nem vöttek az Paterektul is, mert azok azt tanítottak, hogy az kenyernek es bornak allattya ſinten oliyan igazan es valóságosan meg marad az Ur Vacsorajában; az mine-mű valóságosan meg maradot, az Christus embersegenek allattya az Istenfeggel valo eggyesülésben.

Gelas. Papa
in Coena
Domini.

Ez pedig mint maradot legyen meg ol-vassad Iesuita uram affelől az Athanasius Doctor Symbolomat es megh érthetőd könnyen, effelől valo értelmetőknek hamissagat.

NYOL.

NYOLCZ ADSZOR, Az Pa- Cens. Colō.
pistak azt allattyak, hogy az Ur Vacsoraja- Dial. 9. de
nak östogatafakor; az Egyhazi ſörzet kü- Coena Dni
vül valoknak nem kell bort adni, hanem pag 304.
elég ha kenyeret vesnek csak azok.

Ezt az értelmet vallyon Iesuita uram, hol tanította az ſent iras? ſohult sem, mást hallal mostan, Az Paterek is ellene tanítottanak ennek: Mert egy azok közül azt parancsolta, hogy valakik csak egyik részt vesik az Ur Vacsorajanak es az masikat meg vetik; azokat tellyeffeggel megh kel föstani s-elkel úzni az Ur Vacsorajanak veteletül. Mas ezzel eggyezven azt allatta, hogy az keresztien köffegőt nem kel meg föstani az Christus véretül, akkinnek vallasajert azt Parancsollya Idvözitők, hogy az keresztien ember véret ki ontsa.

Gelas. Can.
Comperi-
nus de conf.
de. 2.

Cypr. Epist.
2. lib. 1. de
lapf.

Annak okajert ez is mivel ti találmanyotok Iesuitak es Papi-stak, közönfeges keppen; uy es hamis tudomány: mert mind az ſent irással s-mind az Paterekkal ellenkőzik.

KILENTZSZÓR, Az Papi- Cens. Colō.
stak azt tanítottak hogy az Egyhazi embe- Dial. 3. p. 30.
reknek nem jó hazaságban elniök. & Si.

Hol vöttek ezt az értelmet? Nem az ſent irasból, mert ez ellen tanit az ſent Pal. Sem az Paterektől: Mert ő-k azt mon-
E 3 dottak

1. Cor. 7.
1. Tim. 3.
Tit. 1. 6.

Raphan. trip.
Hist. lib. 2.
cap. 14.

dottak hogy nem jó az Papokat az hazaf-
sagtul tiltani: sőt valaki saját törvény be-
rint való feleségöt tartand fűzesegben él
az. Ezt az hitvan értelmet találta. *Siricius
Romanus, Anno Christi: 302.* Mely érrelmet
még az Romai Papak között is nemelleyek
nem csak fidalmaztanak, hanem ugyan
meg is változtattanak, megh engedvén es
jobnak esmervén az alattomban való fer-
telmességnel. *Leo. 1. Anno Christi. 440. Grego-
rius Magnus, Anno Christi. 590.*

Annak okajert ebben az Iesuitak tilal-
ma hamis es uy tudomany.

TIZEDSZER, Az Papistak
azt tanittyak hogy az Romai Papa Christus
ellen sáfarkodhatik az sánt irasnak dolga-
iban; Annak okajert az Papatul kell kinek
kinek függeni.

Matth. 17.

Cypr. lib. 2.
Epist. 2.

Hol találtak ezt az értelmet? Nem az
sánt irasban, Mert abban az Attya Isten az
Christusfra igazit: *Ipsum audite.* Az Paterék is
azont erősítik mikor így irnak: *Non atten-
dendum quid alij ante nos aut dixerint aut fecerint,
sed quid (qui primus omnium est) Christus præ-
ceperit.* Nem arra kell vigyaznunk mi előt-
tünk egyebek mit mondottanak vagy cse-
leköttek, de az akki mindenek előtt va-
gyon, az Christus, mit parancsolt.

Haát ez is az Papistak tudománya uy es
hamis.

TI-

TIZENEGYEDSZÖR, Ve-
gezetre hogy több effele uy es iras ellen va-
ló tudományotokat tovább ne terjessem
Iesuita uram: Holot tudományotoknak az
sánt irással való ellenkező voltanak lai-
stromat más irasomból rövid időn megh
erthetők, im csak egyet hozok elő, meg-
is azok közül az mit tanítottok; kérlek ne
und el, se ne haragudgyal, holot igazat föl-
lok. Mindnyajan az Romai Papa kedve-
jert, es az magatok háza töltésejert azt ta-
nítottatok: Hogy az Ecclesianak, az Papa-
nak, es az Conciliomoknak nagyobb melto-
sága vagyon az sánt irasnal, es az mi mel-
tosága lehet az sánt irasnak, azt az Ecclesi-
ának iteletitül vésti.

Præfatione
de Antichrō
lib. Aphor.
Doctrinæ Ie-
suitarum.

Ezt is azt kerdem, honnan tanultatok?
Nem Christustul, sem nem az ō Apostoli-
től: Maát mond az Christus, *Scrutamini* Ioan. 5.
Scripturas, Habent Moysen & Prophetas. Maát Luc. 16.
allat az sánt Pal: *Ecclesia fundata est super do-* Eph. 2. 20.
ctrinam Prophetarum & Apostolorum: quæ tota
divinitus est inspirata & utilis ad docendum, ad 2. Tim. 3. 16.
arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in
justitia. Ettől való függésre inti sánt Pal
az Thimoteust, *Attende Lectioni exhortationi*
Doctrinæ: Hac exerce, in his esto, ut tuus profe- 1. Tim. 4. 13.
ctus manifestus sit inter omnes, Attende tibi ipsi 15. & 16.
& doctrinæ, persiste in istis, id enim si feceris, &
te ipsum servabis & eos qui te audierint. Vif-
E 4 gallya.

gallyatok az irasokat, mert azok tesznek tanubizonysagot en rolam, vagyon Moysesek es Prophetajok, halgassak azokat; Az Ecclesia az Apostolok es Prophetak tudomanyan fundaltatot, kinek also zöggelet köve az Christus. Mely tudomany egeszen Istentől, ihletőt es hasznos az tanításra, az meg jobbitásra, az fégyelõmre, mely igazságban vagyon. Legy figyelmetõs az olvasásban, intesben es tanításban: Ezõkben gyakorollyad magadat, ezõkben legy, hogy az te gyarapodasod nyilván legyen mindenek között: gondot visely magadrul, es az tudomanyrol, maradgy megh ezõkben, mert ha azt mivelendõd, mind te magadat meg tartod s mind azokat az kik tegedet halgatandanak. Nem tanulatok az Paterektõl is ezt az tudomant: Mert az Paterek nevevel Agofton Doctor imigy hamissittya meg effele komplarkodo értelmetõket. *Ecclesia non debet se Christo praponere, quia ille semper veraciter iudicat; Ecclesiastici autem iudices sicut homines plerumque falluntur.* az az, fellyeb valonak Christusnal ne tartsa magat az Ecclesia, mert az Christus mindenkor igazan itel: Az Egyhazi renden valo itelõ birak pedig mint egyeb emberek gyakorta meg csalatkoznak.

Annak okajert, mivel az sents irasban Christus, az Apostolok ez értelõmben el-
lenõ-

Aug. cap. 8.
Cont. crefo.
Grammat.

lenõtõk sólnak Iesuita Uraim, az reghi Paterõknek gyülekezeti megh czafolta, s artalmas uy talalmanak pronuncialta ebben valo negedsegtõket; mely sersint nem csak ez földi embereken: hanem még az sents Lelõk Istenõn is akartok uralkodni, holot tadgyatok, mit mond az thi első Papatok (sollak az thi értelmetõk sersint) az sents Petõr, azt mondgya az sents iras fe-
lõl. *Non libidine hominum olim allata est prophetia, sed Spiritu Sancto adacti loquuti sunt sancti Dei homines, h. e.* Nem ember akarattyabol sármaztak reghen az Prophetaknak Prophetalasi, hanem sents lelektül indittatvan sòltak az Istennek sents emberei. Ha sents lelektõl indittattak, Isten sollot õ altalok: ha Isten sollot, nem ugy kell mérsekõlni mint emberi tudomant, s nem is kell embereknek motskolasa avagy hatalma ala vetni, mert az Isten sava fõllyeb valo es hitelesb az emberek savanal. Annak okajert fõllyeb valo az Ecclesianal is, mellyen ti az mint az elõb is jelentem az Papat es az Conciliomokat ertitõk. Mivel pedig ti külõmben ertetõk, es tanitotok: méltan tudományotok felõl mostani veled valo besedõmet, Iesuita uram, igy fejezhõtem be.

Valamely tudomany nyilván valo keppen ellenkõzik az Christussal, az

E 5

Apo-

2. Pet. 1. 2b

Apostolokkal, sőt az derék sents iras-
sal: es azon fellyül akar jarni: Mely az
Paterek, az az, reghi iras magyarazo
Doctoroktul-is sőtül sőtben meg-
czafoltatot, az mint ekkedigh megh-
mutattam: uy emberi talalmany az,
es hamis tudomany.

De az Iesuitak tudomanyanak ek-
keppen vagyon dolga, ellenközik az
az Christussal, az Apostolokkal, az
Derek sents irassal, es azt laba ala a-
karja, tapodni, &c.

Annak okajert az Iesuitak tudoma-
nya uy, emberi talalmany es hamis
tudomany.

Igy itellyetők hát Magyar keresztjenők
az Iesuitak tudomanya felől; mellyet ők
semmi uton egy summaban soha ki nem
mertek fésíteni, mert tudtak azt, hogy ha
igy nyilván valo magyarazattal adnák az
emberek eleiben, még csak az gyermekek-
től-is megh vettetnének, es Országunkbol
ki verettetnének. Ez az nagy reghi sents-
seg az mellyet, mivel Luther es Calvinus,
azok utan mi az emberek előtt nyilván prae-
dicallunk, ők az Fejedelmek es urak mel-
le sinelvén magokat (mert egyeb arant
nem

nem mernek sőt eleiben jöni, nagy vak-
merőkeppen jambor előttünk valo Do-
ctorinknak tudományat, iminnen amon-
nan azokbol az mi ő nekik tetzik, hamis
ertelmők szerint lopogatvan, motskol-
lyak, hogy az magok artalmas tudományat
enyőgethessek: minket fejenkent eretnek
es artalmas tudományuvaknak az sutom-
bol csátfogvan) mint amaz közzületők
valo hamis Credoja Monasteriomi Iesui-
tak, kit maga neve es munkaja alat, nem
seregnyölt Pazman Peter Lajolanus lelke
ismereti ellen ki bocsatani ez előtt ható-
dik cētendőben, kire még annak előtt
valása volt deakul *Conradus Vorstius Steinfur-
ti* Scholanak professora által az sents iras
s szerint *Anno Domini* 1607 kire rövid időn
az Magyaroktul-is valást varjon, maga az
mint ekkedig is confessioinkban bizonsa-
got tőttünk, mi vallásunknak rendi felől,
mayd ujonnan egy summaban foglalvan,
minden tétovazas-nelkül megh mutatom
micsoda, az mi tudományunk, mit vallunk
mi, az mellyert uy tudományuvaknak kial-
tatunk, mind ez világ előtt tőletők, az mint
magatok ezzel kerkődetők, Iesuita uraim.

Immar minemű legyen az Luther Mar-
tontul es Calvinus lanostul prædicaltatot
tudomány, s-az mienk-is, kiket ok nélkül
Lutheristaknak es Calvinistaknak nevez-
nek az

Az Evange-
licusok tu-
dománya
misodas.

nek az Iesuitak: így következik annak-is
laistroma.

I. Hisűk mi es vallyuk mindnyaian E-
vangelicusok, hogy az tellyes ſent Harom-
ſag Iſten, az Attya, az Fiu, es az ſent lelek
ez vilagot bizonyos időben, ſemmiből te-
remtötte ez elöt úgy mint 5578 eſten-
dövel.

II. Vallyuk hogy az mindenható Iſten,
az ő allattyanak tellyeſſege ſerint ſülte az
ő Fiat kezdet nélkül, az mi Urunk Iesus
Chriſtuſt.

III. Vallyuk hogy noha az Attya Iſten-
nek örökke valo allattya egyenlő, nem kif-
ſeb, s-nem nagyob; nem eleb s-nem ha-
trab valo az Fiuenal: De mind azon altal,
más az Attyanak ſemelye, más az fiu
ſömelye: mert az Attya ſülte az ő fiat, az
Fiu ſülettetöt az Attyatul kezdet nélkül.

IV. Vallyuk hogy az Mindenható At-
tya Iſten, ingyen valo kegyelméből az id-
vözülendő embereket, minden belső es
külső erdem nélkül az örök eletre el va-
laſtotta az Chriſtus Iesusban es az kiket el
valaſtot, azok között csak egy-is el nem
karhozhatik, ha ſinten vetekben eſik is
gyarloſaga miat, mert föl kel Iſten lelke-
nek erejéből, Es az hiveknek illyen alla-
pattyuk felől kinek kinek, magan magan,
oly bizonyosnak kel lenni, minden akadal
nélkül,

Ioh. 10.
Prov. 25.

nélkül, mint ha immar egeſen ben volna
az örök eletnek boldogſagaban, s-nem-is
kel affelől ſenkinék az kereſtyenők köz-
zül ketőlködni.

V. Vallyuk Hogy az ember ſabad aka-
rattya ſerint veſtötte el, azt az Iſten ké-
pét es Haſonlatoſſagát, melyben elſőben
teremtötöt vála Iſtentől; es hogy az eſet
elöt az épp allapatban adattatot volt az
embernek oly ſabad akarat hogy későri-
tes nélkül valaſtaſt tehetöt az jo es gonof
közöt. De az eſet után úgy megh romlot,
hogy az jora valo ſabad akaratot idvőſſe-
ge felől tellyeſſegőſſen elveſtötte, hanem
ha valami akarat jo ſandek vagyon benne
affelől; Iſtennek ingyen kegyelemből va-
lo ajandeka es belső munkaja.

VI. Vallyuk hogy illyen allapattyabol
elebbeni meltoſaga helyere nem alhat
maga ereje erdöme ſerint az embernek,
Iſten ingyen valo kegyelme az Iesus Chri-
ſtus erdöme, es az ſent lelőknek ujonnan
ſülő munkaja nélkül; s-nem-is idvözül-
het az kívül.

VII. Vallyuk hogy az emberek ſemmi-
nemű jo cſeleködöt úgy mint erdemlő ok
altal, nem idvözülnek, hanem kegyelem-
ből az Chriſtus halalanak es kén-ſenvede-
ſenek erdömejert: mellyet igaz hit, úgy
mint egyedől valo eſköz által, kapcsol-
nank

nank magunkhoz. Es az jo cselekedetnek ha valami idő szerint es örökre való jutalma vagyon Istentől: nem mi reánk nevezve, hanem az szent lelőknek munkajára nevezve nyerik azt minden keresztyenők.

VIII. Vallyuk Hogy az mint az tűz hevesség nélkül: ugy az keresztyeni igaz hit nem lehet jo cselekedet nélkül: Mely az jo erkölcs, az értelm, az mértékletes élet, az türes, szenvedes, az keresztyeni kegyősség, Isteni felelőm, Attyánkfiához való kefélenk, es az szeretet. Mind ezek pedig Istennek ingyen való ajandeki, nem az mi romlot természetünk szerint való munkánk.

I X. Vallyuk hogy az mindenható Attya Istennek egy szülőt Fia, az mi Urunk Iesus Christus bizonyos időben ez előtt 1615 Éstendővel, az bűnös embereknek vétőkert, hogy aldozatra vihetne magát, az Istennek örökre való tanácsa es rendeltetés szerint, föl vőtte bűn nélkül az szűz Marianak meheben, az mi igaz emberi testünket, szent lelők Istentől felfuini mag nélkül fogantatvan; es születtetőt, ugy az mint minden igaz emberi testők szoktak születtetni, de bűn nélkül. Mely emberi testben igaz emberi lelőkkel együt jut ez vilagra: mely teste es lelke szerint neveződött idejében, magasságában, bölcseségében,

ben, kedvességekben, Isten es az emberek előtt.

X. Vallyuk hogy abban az ő igaz emberi testben es lelkeben szenvedőt az embereknek vétőkert Pontius Pilatos tisztartóságában, Ierusalem kivül, Megholt, eltemettetőt, poklokra szállot, harmad napon az halottak között fel tamadot, fel tamadása után negyven napon az egekben ment, igaz es valóságos hely változtatás szerint emberi testben, ugy hogy az ő emberi teste ott lehen valóságosan s ott vagyon az utolsó ítéletnek napjaigh; ott áll az Atyanak jobban; onnan visel gondot Isteni hatalma eszközben-jarásának tísti szerint minden hűveire, ott kefélt az hűveknek lakó hajlékot; es onnan jó el az utolsó ítéletnek napján az ő emberi testében, itelni eleveneket es holtakat.

XI. Hűük es vallyuk hogy az Christusnak meg dicsőjült menybe ment, az Attya Istennek jobbjára állt igaz emberi testben, testi tulaydonfagi ugy megh tartattanak, hogy azok Isteni tulaydonfagot nem öltöztenek fel, sem Angyali tulaydonfagot allatt yok szerint, az mellyel birnak az Angyalok. Annak okajert testi jelen voltaval sem az Míseben, sem az közönséges Ur Vacsorájában, sem az keresztségnek vízében, sokkal inkább mindenütt nincsen jelen, ha

Isten, hanem oly tavoly vagyon mint az örök életnek helye ez földtől. Isten vagyon mind azon által az mi hitünknek az ő tulaydonfaga szerint, nem csak az Ur Vacsorájában, hanem mindenütt; mert az hit azt kapcsolja magához az mit remél az test, és az mi tavoly vagyon még az testtől: holot az mi emberrel nala vagyon, azt nem hihi remenyege szerint, hanem magánal tartvan, mindenkor nezi és szemleli. Isten vagyon továbbá Istenfege szerint, akkivel egyesült az test, elszakíthatatlan, és elválhatatlan egyesülés szerint: Mert az Istenfegben levő második személy az ő Istenfegenek tulaydonfaga szerint; valamint vagyon az Eghben az emberfeggel, úgy ez földön az Hivékkel: nem kisebb ez földön nem kisebb az Eghben. Hát nincs s nem is lehen az ő egy személyben levő természetőknek Istenfegenek ez földön, és az eghben levő mi volta, az emberfegnek csak az eghben levő allapattya szerint: semmi egy mastul való elszakítása és elválása.

XII. Vallyuk hogy szűz Maria az mi Urunk Iesus Christusnak emberfege szerint való szent Anyja, bűnben fogantatott, bűnben is született ez vilagra, az több embereknek fogantatásoknak és születetéseinek sorá szerint: Mert nem talaltatott több az egy

egy Christus Iesusnal az ki bűn nélkül fogantatott és született volt. Hogy pedig az ő méhe megtisztult, és bűn nélkül valóval let, az nem eredetinek méltóságá szerint lőtt, hanem az Istennek környűl arnyekoza ereje, és az szent lelőknek munkakodása szörzötte azt; melytől fogantatott-is az mi Urunk Iesus Christusunknak szent teste: sőt vallyuk hogy minék utánna születet-is az mi Christusunkat Maria, nem volt üres az több embereknek sorátul, hanem emberi fogyatkozások és gyarlóságok talaltattak ő benne is: az mint megh tétzik gondviseletlenségeből, és az Christus előt való erteféből Cana Galilæában: kikert meg-is feddettetett Christustul. Halála utannis pedig azon szűz Maria hiúsuk és vallyuk hogy sem az Egeken uralkodo Kiralyne Assonnya nem tettettett, sem az ő fiának az Christus Iesusnak Anyai méltóságá szerint nem parancsol az Eghben: hanem örül és vigad az több szentőkkel az örök életnek bodogsgában, ahol várja az utolsó ítéletnek napját, és minden szentőknek derekas megh bodogulását. Akkik é kívül külfömbet valának, azokat balvány imadoknak, és emberi bolondság után indultaknak mondgyuk és vallyuk.

XIII. Vallyuk hogy az mi Idvőzítő
F Christu-

Luc. 2. 49.
Iohan. 2. 4.

XVIII. Hisűk es Vallyuk hogy minden pœnitentia tarto bűnösöknek vetkők meg bocfattatik, s az mienk-is valakik az Istennek igejet halgattyuk, az Sacramentomokkal élünk es engedünk az Egyhazi Solgalatnak, az az, igaz hitűnknek gyűmőltset teremtyűk jo cselekedetűnk által.

XIX. Hisűk hát hogy az örök életnek boldogsaga, mint az reghi ſent Atyaknak, minekűnk is megadattatik minden kétség nélkül, nem az mi érdeműnkert, hanem amaz Aſonyiallatnak magvajert, Isten kegyelme ſerint. Melynek remenſége alatt itt ez vilagi életben vitezködven, minden nyomorufagot örömeſt felveűnk, es annak ſenvedeſe alatt bator ſível lelőkkel dicsekődven, azt mondgyuk: Bizonyyal hisűk hogy ſem az halál, ſem az élet, ſem az Angyalok, ſem az Fejedelemſegők, ſem az hatalmaſagok, ſem jelen valok, ſem követkőzendők, ſem magaffag, ſem mélfeg, es ſemmi egyeb teremtet allat el nem ſakáſthat minket az Istennek ſerelmetől, mely vagyon az mi Urunk Ieſus Chriſtusban.

XX. Vegezetre hogy minden reſet czikkőllyőnkent az kereſtyeni vallafnak itt elő ne ſamlallyam: holot az ſok időt kevanna. Hisűk mi es vallyuk hogy az örökke valo Istennek fia az mi Urunk Ieſus

Ieſus Chriſtus ez vilagon vitezkedő Annjaſent egyhaznak igazgattataſara az Egyhazi Solgaknak, nem egyeb eſzközöket parancsolt, hanem az Prophetak, Apoſtolok, es Evangeliftak irafanak magyarázatyat, az igaz Sacramentomokat, kik csak ketten vadnak, tudni illik, az Ur Vacſorajat es az Kereſtſegőt. Kik között hisűk es vallyuk hogy nincsen helye ſem az confirmatioknak, ſem az Pœnitentianak (ugy mint Sacramentomnak) ſem ultima unctionak, ſem az Papi ordonak, ſem az Matrimoniomnak, kiket az Papiftak egyſer-is maskor-is oda foldoztanak.

Ezöknek elő ſamlalafa utan: Itt-is emléközetre méltó dolgot jutatok minden kereſtyenőknek eſőkben. Csada dolog, az Istennek igaz iteleti az hamis értelmű embereken, ha ſinten azok valamit nagy munkával faragnak-is magok fejetül, minden ſaratſagok nélkül az igaz tudományu embereknek ſőmők lattara űnkent el romol; az mit még am az Clemens Alexandrinus-is ezt jo eleve eſebe vőtte volt ilyen ſententiat mondvan:

Ἀληθὸς ἡ ἀλήθεια: ψευδοφύα δὲ καταλειτα. *Veritas manet insuperabilis, Falsitas vero diffluit.* Az igazſag meg győzhetetlen, az hamisſag ide s-tova oſol. Nem külömben vagyon az Ieſuita uraimnak-is tudomány

az Papa Országában. Mert az Christustól szerztetót Sacramentomokhoz az Papisták őtöt gondoltanak: kik között nemelylekvel magok sem élnek, nemelylektől az halgatókat is megfosztják; es így megh mutatják, hogy se magok, sem halgatójok, az Isten kegyelme felől való ígeretben nem részesülnek, es Istenhez is semmi haladásokat nem akarjak mutatni: Maga az igaz Sacramentomok ezekre igazították, sőt ugyan erőltetik az keresztyeneket. Hogy pedig az mit mondok nyilván való legyen, így bizonyítom megh.

Az Papisták azt vallyak es tanították, hogy, az H A Z A S S A G, Sacramentom. Azal ő közöttők az Egyhazi szerzetben levők, férfiak es Asszonyiállatok nem élnek; mert azoknál az az Sacramentom tilalmas. Hát magokat nemely Sacramentomoknak életül megfosztják. Halgatójokat is azonkeppen nemelylektől.

A Z O R D O az az, Az Egyhazi rendben való létel az Papistáknak Sacramentom. Ettől az Laicus az az, parasit halgatókat megfosztják, s-nem-is lehet pedig külföldben: Mert ha mind Egyhazi szerzetben volnának az emberek; nem volna úgy semmi Ecclesia: holot az Ecclesianak tanitokból es halgatókból kel állani; nem volna fejedelemség, nem volna külfő robot-

botaság, nem volna kereskedes, sem pedig semminemű tisztósságes külfőkeppen való kezi mesterseg. Isten pedig úgy rendelte, hogy az emberi társaságban ezek az rendek meg tartattassanak az embereknek naponként való taplaltatásokert. Hát az Papistáknál vagy on oly Sacramentom melytől ő az ő halgatójokat megh fosztják.

Inner ez követkőzik:

Az igaz Sacramentommal minden keresztyen embernek élni kel az Christus parancsolattya es az Apostolok s-minden Apostoli tanitoknak példajok szerint, idvősségők vesztése alatt.

De az Papisták között sem az Tanítók nem élnek az hazasággal, sem az halgatók az Ordoval, az Egyhazi szerzetben való állással, azaz, hogy mindnyajan abban az szerzetben állanak.

Hát az Hazaság es az Ordo nem Sacramentom, Vagy ha igaz Sacramentom, s-nem élnek vele az Papisták mind el vesznek; az mint az meghjedzót írások bizonyították.

Az Major Propositionak erősege ez:

Az minelkül ember nem idvözülhet az Christus parancsolattya szerint, élni kel azzal minden rendbeli keresztyen embernek.

De az igaz Sacramentomoknak tudni illik, az Keresztsegnek es az Ur Vacsorajanak vetele nélkül (ha valami akadály abban nem leßen) az Christus parancsolattya szerint nem idvözülhet ember.

Hát azzal minden rendbeli embernek, akar Pap, Barat, Apacza, Iesuita legyen es azoknak halgatoja élni kel.

Az mi igaz
Sacrament.

Innen *per legitimam consequentiam*, az az, törvény szerint való következes által így okoskodhatunk, így Argumentalhatunk: Az igaz Sacramentommal élni kel az Christus parancsolattya szerint minden keresztyen embernek.

De az Hazassag es az Egyhazi szerzet Sacramentum az Papistak értelme szerint.

Hát az Hazassaggal mind Papnak
Barat-

Baratnak, Apatzanak, Iesuitanak, &c. az Egyhazi szerzettel viszonrak minden parast rendnek élni kel lelke vesztése alatt.

Lassad Iesuita uram mellik félt valastod, mi örömeit Evangelicusok az melle allunk, es azt vagy oltalmazzuk, vagy opugnallyuk, az az, lövöldözzük. Ezt is ebben hagyvan: Halgaszra Iesuita Uram, im az mi megh jedzöt vallasunk szerint; megh magyarazom, az Catholicus Uraim hogy értsek egy summaban: Micsoda es minemű az mi Ecclesiánk, es mi Evangelicustanítok, micsoda semellyek vagyunk.

Az Lutheristak es Calvinistak Ecclesiája micsoda? Oly embereknek gyülekezeti, kik Istent kegyelméből az Christus érdemejert az örök életre valasztatvan, hiszik valóságos képpen bűnök bocsanattya, es noha migh ez vilagon vadnak gyalofságok miat minden nap orankent Istent ellen vétnek, de azért az Istennek kegyelméből ki nem esnek, es az Istennek Idvözítő segítségétől megh nem fosztattatnak, hanem annak ereje által felkelven poenitentiat, tartanak az Isten igejét halgattyak, es az Sacramentomokkal élnek bűnök bocsanattyanak bizonságara: az kik minden balványokat gyűlölnék, az bűntöket, hitökben való alhatatóságokert, bocsúlik,

F S,

de nem

de nem imadgyak, hanem alhatatosságoknak nyomdokat követvén, hitben, remenységben, és szeretetben, az emberi gyaroltságot Isten lelkenek ereje által magokban foytogattyak: Kik az egy Christus pástorsága alatt, keresztényi jó cselekedetökben gyarapodván, és minden emberi találmannak ellent mondván, Isten szerint vegeznek el életüknek pallya futását, s elisvefik meg csalhatatlanul az megígért örök életnek koronáját.

Micsodafok és minemű bölmelyök legyenek az Lutherista és Calvinista tanítók; innen meg tetzik.

AB Azok oly tanítók, kik az örök életre választatot embereknek gyülekezetiben, Christus Iesus főlgai, és az Isten titkainak sáfari lévén, nem egyebet hirdetnek, hanem egyedül csak az Isten igejét, az Prophetákat, keresztelő lanost, az Christust és az Apostolokat követvén: kik az Isten kegyelmenek és az embereknek Istenhöz való halaadásagoknak bizonságára az Sacramentomokat, mely az Keresztlégh és az Ur Vacsoraja, ki főlgaltattyak az Christus rendelése szerint: és minden igyekezetökkel sent lelektől segítettvén, noha fogyatkozás alá vettetők emberek ők is; az ördögnek, ez vilagnak, az testnek, és minden hamis tudománynak ellene mondván; az

Hitöt,

Hitöt, Remensegöt, az szeretetöt, az penitentiát, és az keresztényi jó cselekedetöt minden részei szerint hirdetvén, minden emberi találmányokat hatra hadnak, és az egy Christus érdömére igazgattyak az embereket, annak pástorsága alatt várván, azért való jutalmokat Istentől az örök életnek bodogságában; melynek megh csalhatatlan elvétele felől nem is kételkednek semmit.

NB Ez Catholicus Uraim, az mi tudományunk, mellyet az Iesuitaknak és minden hamis tudományu embereknek ellenünk károgások ellen, késők vagyunk az sent irasbol czikkelyenként meg mutatni, és ez mellet ha kevantatik, életünket is le tenni. Ezert kialtnak az Papistak közönseges képpen bennünket eretnekőknek, hittűl szakattaknak, és uy tudományu vaknak; ezert adtak minden ok nélkül uy nevezetöt reánk, mely szerint Lutheristaknak és Calvinistaknak neveznek bennünket. Mellyet mi nem banunk, de ezzel az megh határozással az menyiben, tudni illik, azoknak az jambor Doctoroknak iras szerint való értelmeket javalljuk, és örülünk azon, hogy az Christus Iesusnak alhatatos főlgai lévén, Luther Nemet Országban, Calvinus Galliában az Evangeliomot alhatatossón hirdettek, az ördög Országát rontottak, és

az ne-

az nevedős Romai Anti-Christusnak az Papanak főtettségben forgo ebe-vešet tudománya mellől, az egy-igü embereket: az Istennek igaz ismeretere, es az Christus elég-tevő aldozattyara igazgattak. Mely jo es kereszttyen Pastorhoz illendő munkajokban, miis Magyar Orsági igaz tanitok, Isten segétségeből igyekezünk őket követni. Ha külömben értik azt az nevezetöt, Isten ellen vetenek, mert nem Luther es Calvinus valasztot az örök életre, nem azoknak verevel váltattunk meg, sem pedig nem az ő nevőkben vöttük fel az Keresztsegöt: Hanem az Tellyes Szent Haromság Istene ez az dicsőség, az kinek ő kis fogai voltak, az kinek miis ez romlot állapotban fogalunk. Te-is hát szerető Iesuita Uram, az ki kedvejt mind ezeket elő hozom, így érts mind mi felölünk, s mind az te patvarkodo ragalmazod felől, mely szerint engemet minden igaz tanitokkal együt uy tudomanyu embernek mondal: Ugy annyira, hogy 1517 estendő előtt senki azon az hitön es vallason nem volt, Mely vakmerő mondasodnak mi voltat mind ez ideigh valo meghjedzesből esedben vehetted, s mind továbbad jobban végre mehet, midőn sok ház estendővel az előtt, kik es holot s mennyi samuvan tanítottak legyen

gyen ezen tudomant elő samlalom es meg cza folasodra mind ez vilagh eleiben tamaštom.

De annak előtt intöm az Catholicus Uraimat, hogy az mint ez ideig veled való tractambol meghérthettek, vonnyak rá-mara az te tudomanyodatis, mely minden Iesuitakkal köz: es cirkallyak meg, ha az ti piperes dicseködestek szerint ollyé ez, az ki az Szent Irason, az Paterek értelmén, es azok utan valo igaz tanitoknak tudomanyokon fundaltattoté avagy nem: es ha nem azon, hidgyek el akar csak mostan immar, hogy az Iesuitaknak tudomanya, sem nem igaz, sem nem réghi, hanem egy-šör-is maskor-is, az Romai Papaknak magok konyhajajert, lelkek veszedelmevel todozot, fodozot talalmanyok, mint egy rongyos kuldus köntös: Mely utalatos is Isten előtt s veszedelmes is az embereknek, ugy mint ki magaval is ellenközik, es tellyességgöffen kétségben is eyti az bűnetül meg rettent embert.

Mert hogy töbrol ne follyak.

Micsoda eytheti az bűnös embert hamarab es inkab kétségben mint az ollyan tudomany s az ollyan tanito:

Az ki azt tanittya, hogy akar mint igirje Isten az ő lgejében, hogy kegyel-

gyelmes ő az pœnitentia tartó bűnösnek, annak alnokságarul el felelkezik ő, es bűnet meg bocsátja, ingyen kegyelemből az Christus érdőmejert; De mind az által ne hídgyen ember annak; hanem mindenkor ketelkődgyek idvősége felől.

Concilium
Trident.
sess. 6. cap.
9.

Az Papisták az Tridentomi Conciliomban es az után az Iesuiták azt tanították.

10

Hát veszedelemre es örökre való karhozatra utázo ketseben eytő tanítók ők.

Censura
Colon. fol.
331. 332.

Mi lehet az segény pœnitentia tartó bűnös embernek nagyobb akadallja annal; mint mikor az tanító azt kiáltja, hogy akar mint saytollya itt ez vilagon magat, de azért holta után, purgatoriomban meggyen lelke, es onnan addig ki nem szabadulhat, míg ez vilagon sok Mifet nem szolgáltatnak utanna, es estendõnkent jól lakást nem indítanak emlékozerire: Mert így csak Fejedelmek, Urak, Gazdagok idvõzülhetnek, az segényöknek sokkal

Auth. istius
Pelagius Pa-
pa 66. An-
no Domini.
554.

sokkal inkább az kuldusoknak, nem lehet semmi resők az idvőségekben, ha az igaz.

De az Iesuiták azt tanították:

Hát ketseben eytő gonosságra alkalmatosság ado, Uly es az örök életül meg fosto tanítók ők.

Annak okajert, ha ki lelke idvősége es az Isten igejének igaz értelme felől elmelkedik, kicsoda szenvedheti el őket? Adgyon Isten ő fõllege bent nevejert oly elmét, es oly indulatot, hogy illyen tudománytol es effele tanitoktul mindennek oltalmazhassak meg magokat, Amen.

IMMAR, LAISTROM
ferint elő famlalom azokat, az kik Luther Marton es Calvinus Iános előtt-is sok ház estendőkvel azon vallásban voltanak, es azon tudomant hirdettek az Papisták ellen, ez hívő keresztényenőknek idvőségekert.

Ezt az miről bővebben akarok itt jelentést tenni; noha elegge sémötök elci-

eleiben rakam Iesuita Uraim, midőn val-
lastokat nehany fámos czikkellyenkent
elő famlalalam: mert ugyan-is minden
naponkent valo uyob uyob talalmányoto-
kat ki győzne elő famlalni? mind az a'tal,
hogy az ti értelmeteket es felőlünk kialtot
patvarkodástokat valaha magatok-is ha-
misnak magyarazzatok, nem ok nélkül
cselekedőöm, ha bizonyos nevő embere-
ket elő famlalok, az kik csak az egy Anglia
Országban, Luther es Calvinus előtt még
630 estendővel, hasonlo ellent mondot-
tanak az Papa Tudományának, az mine-
mút az utan 1517 estendőben prädikal-
lottanak azok az Iambor Doctörök: azok
utan többekrül-is bolyan.

Alphredus
Angliai Ki-
rally.

Oxonio-
mi
Academia.

I. Ezök között pedig legh először is Ha-
talmas Kiralyt említök. Kiralt? Bezzeg
azt: amaz örökke valo bodog emléközet-
re méltó nagy ALPHREDUS Kiralt, An-
gliának hatalmas es Istenfelő Fejedelmet,
az ki Országban amaz hires neves, Oxo-
niomi Academiát fundalta, az ki kedves
tanulo hazakat csinaltatott minden jöve-
vényök fámára azon Oxoniomi Accade-
miában, kiket három rebre östöt ő maga.
Eggyikben hogy Grammaticat tanítsanak.
Masodikban az Philosophiat, minden re-
sei ferint. Az Harmadikban az fent iraf-
nak tudományat. Ez pedig az Istenfelő
Fejede-

Fejedelőm, nem csak más tudos embe-
rekre bizta az Scholai munkat: hanem ő
maga, mint tudos ember, sok könyveket
Angliai nyelvre fordított, azok között az
fent David Soltarit-is. Hogy akkeppen
mindenek az ő Országban értenek az fent
Irafi. Mely munkajával megh hamisítot-
ta az Iesuitakat es az Pápat, kik azt tanít-
tyak hogy: Nem jó az Sz. Irafi Deak nyelv
kivül semmi nyelvere fordítani s nemiskel
meg engedni, hogy az Egyhazi rend kivül
parafst emberek olvassak az Isten könyvet,
ez ellen munkalkodott ez az Iambor Kiraly,
ez ellen tanított Luther es Calvinus-is.
Hát nem lehet igaz hogy ő előttük senki
nem vallotta s nem tanította azt az mit ők
vallottak es tanítottak 1517 estendő előtt.
Nem igaz az is, hogy egy fent egyház kúfa-
la sincsen, akki arról tanubizonfsagot ten-
ne: Mert ez az Iambor Kiraly, templomo-
kat is éppítettött ugyan akkor mikor az A-
cademiát fundalta es Scholákat éppitte-
tött Oxoniumban. Ez pedig az Alphredus
Kiraly élt Angliában Christus fületese u-
tan. 880. estendőben. *Vide Cap. gravium in
Catalogo Sanct. Angliae. Polydor. Virg. Hist.
Angl. lib. 5. Palaeum Britan. Scrip. Cent. 2. cap. 26.*

Az Psalma-
sok Angli-
ai nyelvre
forditattak.

I I. Masodikat amaz Ioannes Patritius
Erigenat bollitom, akki Sido. Chaldaei
es Arabiai nyelven, minden akkori időbeli
tudos

Ioannes E-
tigua.

Contra Mis-
sam Papisti-
cani. az az,
az Papisták
Miseje el-
len.

Bertramus
Presbyter.

tudós embereknel job volt, s-többet tudot,
Az kit azon Alphredus Kiraly fiainak tani-
to mestereve tót vala jeles tudományajert.
Ez az Erigena még akkor egy könyvet irt
vala, *de Corpore & Sanguine Domini*. Az az, az
Urnak testéről es vérééről, mely könyben
meg mutatta, hogy nem egyebet vall ő af-
fellől, hanem az mint az Sz. Irasbol, Ago-
ston Doctorbol olvasot, es az mellyet Gal-
liaban, amaz sent Bertramus Presbytertől
halgatot volt: Mely könyvet az Romai
Pápa mivel az ő Miseje ellen volt, amaz
Vercellensis Synatban ki atkozta volt. An-
nak utanna ő maga-is az Malmesburiai
Clastromban, a hova csak mulatasért ment
vala, az maga hálaadatlan tanitványi által
őlettették meg, mivel akkor is annak az tu-
dománynak meg hamisításában munkal-
kodot, az mely szerint azt allattyak az Papi-
sták, hogy az Mise elevenőkért es holtakért
valo aldozat tétel: es így szenvedet Mar-
tyromsagot igaz tudományajert.

Annak okajert holot azert az tudoma-
nyert mellyet Luther es Calvinus tanitot
Martyromsagot szenvedot ez az jambor E-
rigena: Mikeppen lehet helyes az Iesuitak
patvarkodasa, melyben azt allattyak, hogy
1517 estendő előtt csak egy Martyrt sem
mutathatnak az Calvinisták, hogy azert az
tudományert szenvedet volna halalt, az
mellyet

mellyet ők vallanak? Mi módon alhat
meg az is, hogy csak egy is az Martyrok kö-
zül Papisták által nem őlettetot legyen
meg? Ez az Ioannes Patritius Erigena élt
Christus Urunk születése után s-tanitot An-
gliának Oxoniomi Academiajában, 884.
estendőben. *Phillip in Chron. lib. 4. sub Hen-
rico 4. Platina, in vita Leonis 4. sub finem. Ba-
laus Cent. 2. cap. 24.*

III. Harmad rendben az Oxoniomi A-
cademiában tanito es Sz. Iras magyarazo
Doctorokat nevezöm, kik *Anno Domini*.
960. estendőben eltenek s-tanítottak: kik-
ről emlékezőik Matthæus Parisiensis lib. 4.
Kiket ez az Mathe meg vesőt tudományu-
vaknak nevez, es Angliabol az Kiraly es
Kiralne Assontul sámkí vettetteknek.

Vallyon miért?

Nem egyebért, hanem hogy az Romai
Anyahazat akki az Christus hitit immar ak-
kor elhatta vala, Babiloniai Kurvanak es
Meddő gyűmőlestelen fige fanak mond-
gyak vala, kit regen Christus meg atkozot
vala. Ezönök azt tanítottak vala, hogy
nem kellene engedni az Papanak es az Pif-
pőkőknek, azt mongyak vala, hogy az Ba-
rati szerzet bűdös dőgh, az szerzetben valo
fogadas tételők hazugságok, ollyak pedig,
kik uy Sodomát nevelnek es az Egyhazi kú-
lőmb külőmb rendek es méltóságok amaz
G 2 sarkany

Oxoniomi
tanitok.
Martyrom-
sagot szen-
vettek.

103

farkany fene bestianak ki metzöt nevezeti
az Purgatorium, az Mise, az Egyház kúfalai-
nak bizonyos nevekre való nevezése és
söntölése, az söntek tisztelgeti, az az, seget-
segül való hivása, és az holt emberekért
éltendőnként való tor csinalás ördögi
talalmányok. Mivel annak okajert azért
az tudományert senvettek ezök az tudos
emberek az gyalazatot, és azért mentenek
sám ki vetésre, az mellyet Luther és Cal-
vinus tanítottanak, nem alhat megh az le-
súitak képtelen mondasok, melyben azt
allattyak, hogy 1517 éltendő előtt csak
egy Martyrt sem mutathatnak az Calvi-
nistak, hogy azért az tudományert senvet-
det volna, az mellyet ök vallanak. *Guido
prop. in de Hæresibus Balæus Cent. 2.*

I V. Ezök után az kik azont tanítottak,
az mit Luther és Calvinus rend sèrint kö-
vetköznek, Arnulphus Angliai Prædica-
tor, Oxoniumi Barat, az után Rosai Pí-
pök; midőn Romában az Isten igejet ta-
nitana és igaz tudomant oltalmazna, amaz
Honorius secundus Romai Papa idejében: az
Papokvetkét feletteb prædicallana, és fed-
dene azoknak paraznasagokat, és undok
életöket karhoztatna, öltözetöket csufol-
na, gazdagsg gyűjtésöket nem javallana,
főt az Christus segénseget commendalna,
és mindeneket mertekletős életre intene
tanita-

Arnulphus
Barat.

tanításában: Mit nyere vele? Azon Pa-
pok által meg ölettetek Romában Marty-
romsagot senvedvén, *Anno Domini. 1126.*
Ki felől így ír. *Platina in vita Honorij secundi,*
Hunc multi ex nobilitate Romana tanquam ve-
rum Christi discipulum sequebantur, hunc laudi-
bus ad Cælum tollebant: hinc odium, hinc ira in
perniciem benè sentientis usq. ad necem excitata.
Az az, Ezt az Nömössék között kik Roma-
bának vala, mint Christusnak igaz ta-
nitványat, követik vala; ezt az Egig dicsé-
rik vala. Egyebeknek pedig gyűlölségök
és haragjok, az igaz értelmű ember ellen
neveködik vala.

Hogy hogy lehet helyős hat az Iesuitak
mondása, hogy senki azt az tudomant nem
vallotta s-nem tanította 1517 éltendő
előt az mit Luther és Calvinus vallot s-ta-
nitot az időtől fogva? Heltelemb hogy az
igaz vallasu s-tudományu emberek között
csak egyet sem ölteek volna meg az Papi-
stak? *Balæus Cent. 2, cap. 70.*

V. Sarisburiai Iános Carnoti Pispök
Eugenius tertius és *Hadrianus quartus* ideje-
ben; Midőn az Egyházi rendnek hitvan
maga víselese és az Papok kevely fősvény-
sege ellen sokat irt volna, *in libro Objurgato-*
rio cleri & Polycratico így söllet volna az
többi közöt, *Sedent in Ecclesia Romana scribae*
& Pharisei, ponentes onera importabilia in hu-
meris

Sarisburiai
Iános.

meres hominum. Pontifex Romanus omnibus gravis ac penè intolerabilis est; ita debachantur ejus legati, ac si ad Ecclesiam flagellandam egressus sit Satan à facie Domini. Nocent sapius & in eo Diabolo sunt per similes, Quæstum omnem reputant pietatem: justificant pro muneribus impium: Afflictas gravant conscientias, argento & auro mensas ornant, & exultant in rebus pessimis: si quidem peccatum populi comedunt, eis vestiuntur, & in eis multipliciter luxuriantur, dum veri adoratores in Spiritu adorant Patrem. Qui ab eorum dissentit doctrina, aut hæreticus judicatur, aut Schismaticus: Manifestet ergo se ipsum Christus & palam faciat viam qua nobis est incedendum. Sarisburiensis Polycrat. lib. 5. cap. 16. &

Claruit Anno Domini, 1149.

lib. 6. cap. 24. Az az:

Az Romai Ecclesiában Irastudok es Pharisæusok ülnek, kik az embereknek vallokra, el viselhetetlen terhőket raknak. Az Romai Pápa mindeneknek terhes es elsenvedhetetlen; Akkeppen bolondoskodnak es nyargalnak az ő követői, mint ha az Ur elől amaz Sathan ördög jut volna ki; mely az Isten Anyaszent-egyházat ostromozna. Gyakorta ártanak, es abban az ördöghez hasonlok, az Kereszténységet mindenféle kereskedésnek tartják: az hamislat ajandekért igaznak mondják, az meg sanyarodot lelki ismereteket terhelik; Altalokat ezüsttel es arannyal czifrazzak, es

tapfol-

tapfolnak az gonosz dolgokban, Mert az népnek vetkőket csinálnak, azokkal ruházkodnak, es azokban sok berte bujalkodnak, holot az igaz Isten tisztelők lelőkből imadgyak az Atyát, Valaki ezeknek tudományokkal ellenkőzik, azt eretneknek es hitetlennek tartják mondják. Annak okajert jelentse meg magat az Christus es nyilatkozta ki az utat, mellyen kellyen nekünk jarnunk, Ez élt Christus születése után 1140. Eftendőben.

Mikeppen áll meg hát az Iesuitak mondata, hogy Luther es Calvinus előtt senki azt nem tanította, az mit ők tanítottak: holot ők is ez arant ugyan ezent tanítottak, es tanítottak most minden igaz tanítók.

VI. Gvalo Britannus Oxoniomban az Kiraly udvarabol elő, az Mathematicának közönséges tanító Doctora, tudos ember, mellyert Sarisburiai Iános erőssen dicseri in Polycratice: az Clastrumokban lakó szerzetes Baratok ellen fidalmazo Könyvet irt, melyben feddi azoknak szabados latorfagokat, tettetes magok viselését, gazdagsgon valo kapdosásokat, es telhetetlenségeket, hitet tanításokkal egygüt. Ezent cselekedtek Luther es Calvinus. Ez pedig az Gvalo élt, Anno Domini 1170 Eftendőben.

Gvalo,

Salvus Cent. 3. cap. 15.

G 4

Hibas

Hibas hát az Iesuitak mondaſa, hogy ſenki 1517 eſtendő előtt azt nem tanította az mit tanított Luther es Calvinus.

Gilbertus
Foliotus.

VII. Azon Oxoniomi Academiában amaz Gilbertus Foliotus ſent Iras magyazó Doctor, Herefordiai elsőben, az után Londinomi Píspök, az második Henrich Kirallyal el hitete, hogy az Iosaphat es egyéb Fejedelmek példája ſerint, kik Iuda nemzetségeben Uralkottanak, az Egyhazi rendet maganal alab valonak tartana, es meg mutatna hogy annak is Fejedelme ő, mikent egyéb külső rendeknek, mert eſeben vőtte vala az az jambor őregh ember, az Egyhazi rendnek alattomban való végezeseből; hogy nagy kevellyen es hamisfan fok dolgokban az Hatalmas Kiraly ellen, alnok tanacsot foralnanak alattomban, mely alnok latorſagokert meg is bűntettete azon Kirallyal őket, sőt amaz Cantuarii Eſőknek Becketus Thamaſnak az Kiralyhoz való haladatlanſagát, az ellen fel ſuvalkodot kevellyeſeget es negedeſeget gyalazatoſſan ſőmere is hanya. Ezent cselekőttek Luther es Calvinus az Pápával es minden Papavitakkal, ez pedig élt Chriſtus ſületeſe után 1170 eſtendőben.

Balzus
Cent. 3. cap.
7.

Annak okajert hibas az Iesuitak mondaſa, a hol azt mondgyak hogy 1517 eſtendő előtt ſenki azt nem vallotta, az mit valót Luther es Calvinus.

VIII.

VIII. Sylveſter Giralduſ azon Maſodik Henrich Kiraly idejeben, amaz Cisterciomi Baratoknak alattomba való latorſagok ellen könyvet irt, es azoknak Iſtenteleſegőket ſerzetőkkel egyút karhoztatta. Mely Sylveſter élt *Anno Domini 1200.* *Author eſt Leland. in Catal. Virorum Illuſtr. Balzus Cent. 3. cap. 59.*

Sylveſter
Giralduſ.

Ezent tanítottak Luther es Calvinus. Annak okajert &c.

IX. *Alexander Theologus Britannus*, Követſegbe küldetöt vala az Angliai Ianos Kiralytul Romában, hogy az Kiralyi meltoſagot az Pápa ellen oltalmazna. Holot mint tudos ember meg bizonyita, hogy az Iſtentől rendeltetöt birodalmakban nincsen nagyob meltoſagh az Kiralyi méltosagnal. Az Píspököknek ſemmi idő ſerint való hatalmok nincsen, holot az Chriſtus Orſaga nem ez vilagi Orſagh, mely tudományaval mindeneket meg győze Romában, mely ſerint kemennyen is ira az Pápa ellen, hogy ő földi birodalmat kevanna, es Kiralyok helytartosſagát foglalna magának. Mely igaz mondaſajert amaz Lagtomus Iſtvan Cantuarii Eſök által ſámki vetefre küldetik. Elt ez *Anno Domini 1207.* akkor tudni illik, midőn az Angliai Ianos Kiraly hatvan negy Baratokat úze ſámki vetesben Cantuariabol mivel az Kiraly parancso-

Alexander
Theologus
Britannus.

G 5

rancsolattyat vak merőjől meg vették
vala.

Ezt tanította Luther es Calvinus. Azert
az Iesuitak micsoda okkal mondgyak hogy
azok előtt senki azt nem tanította az mit
ők? *Balaus Cent. 3. Cap. 57.*

Gvalterus
Mapus.

X. Mit mondgyak amaz Gvalterus Ma-
pus felől, az ki Anglianak Oxoniomi Aca-
demiajában Archi-Diaconus leven, ki mi-
dön Romában léteben latta volna az Pá-
panak negidseget, nem tartoztathata meg
magat hogy az Pápa ellen nem írta. Mert
az Pápat pokolbeli Plutonak es Szamarnak
monda: az Pispókóket, Papokat, es több
egyeb szerzetbelieket, oktan allatoknak
es ganejoknak hija vala, kik felől külömb
külömb féle Könyveket is írta. Ez az Mapus
élt *Anno Domini 1210. Sylv. Girald. in Spec.
Eccl. lib. 3. Cap. 1. & 14. Balaus Cent. 3. Cap. 61.*

Ezent tanítottak Luther es Calvinus;
Hibas hát az Iesuitaknak monda, hogy
azt ő előttük senki nem tanította.

Robertus
Capito.

XI. Amaz Robertus Capito Oxoniomi
Doctor kit Matthæus Parisiensis az Eccle-
sianak nagy mesterének nevez, Lincolniai
Pispók levén, Sido, Görög, es deak nyel-
veken tudvan, az mint Trivetus föl felőle,
felette, bölcs tífia tudomanyu, ember es
minden jószágos cselekedetőknek tükör
levén: sokat írt az Egyhazi rendnek tu-
nyasa.

nyasagarol, es segenysegnek Oskolajarol,
Irot egy Mendörgő neve Könyvet, amaz
Innocentius quartus Romai Pápanak udvara
ellen, Prædicationiban is pedig közönse-
ges helyön mindenkor, de embersegőssen
mivel akkor tavoly volt az Papatul az Pa-
pa fősvenyseget, kevelyseget, es törvenyte-
len, kegyőtlenseget sok keppen feddötte,
mellyet nehezen is szenvedet az Pápa.

Melynek bizonyagara tífítul is meg
föstotta es Papai atkaval pokolra senten-
tiazta: Vegre az Vértőpo fékre Romában
idezte, de az a jambor Doctor ügyet az Ie-
sus Christus itelő feki eleiben appellalvan,
estendő mulva meg holt. Es az mint Ce-
strensis Matthæus Parisius, Matthæus Vest-
monasteriensis, es Fabianus bizonyitnyak,
halala utan Romában az Papa udvarában
ilyen szózat hallatot: *Veni miser in iudicium
Dei*, es az más nap az Papat ez szó utan hal-
va talaltak, teste rut kék volt, mint ha pal-
trakkal vertek volna erőssen meg. Ez
Robertus Capito az ollyan Papokat, kik
nem az Isten beszédit, hanem az emberek
hagyományat tanitnyak Anti-christusok-
nak, Satan solgainak, ejeli lopoknak, nap-
pali lator tolvajoknak, jo erkölcsük ves-
tőgetőknek, lelkek hohérinak, es fötet-
segőknek Angyalinak hittá, azoknak pe-
dig az Papatul adot szabados életüket ör-
dög

dőgh halójának tanította. Disputált sere-
nyen, és nagy hasonlalt arrol is hogy az Pa-
panak az igazság, valóság és igaz beszéd el-
len semmi hatalma nincsen, sőt holot
azon igyekszik, hogy olyan hatalmat ko-
poritson magának abban, hasonlatos az
pokolbeli Luciferhez és Anti-Christus-
hoz.

Balzus
Cent. 4.
Cap. 13.

Halála ennek ez jambornak lőtt 1253
Eftendőben Christus születése után, mi-
vel pedig Luther és Calvinus ugyan ezen
dolgokat tanította és vallotta, az Romai
Papa es azt követő Papok és egyéb szerzet-
beliek felől: úgy alitom Iesuita uraim hogy
nem helyős amaz mondaftok, mellyet nagy
batorfaggal hirdettők, hogy nem volt vol-
na senki *Anno Domini* 1517 előtt, az ki ol-
lyan kaptara ütötte volna tudományat
mintők, és az mostani prædicatorok.

Sevaldus
Magnani-
cus.

XII. *Sevaldus Magnanimus* Eboraciai Er-
sők és Oxoniomi Doctor követven Ro-
bertus Capitol, nagy batorfaggal az Papa
felől így szólta, hogy Papa Istentől bünte-
tesül sokaknak veszedelmére bocsattatott
eistiben elősőt inte is az Papat hogy egyéb
Kereszten tanitokat követven, hadgyon
hatra az sok Istentelenségben, az ő előtt
ki mult szentőknek példáját követven, az
szent Peter cselőkedeti szerint legelteffe az
Christus Iuhait, ne nyirje, ne nyuzza, sok-
kal in-

kal inkább ne emesse meg azokat, magát
jó pastornak mutatvan.

Mind ezekre intötte Luther és Calvinus
az Papat. Annak okajert &c. Elt ez *An-
no Domini* 1253 *Matthæus Paris. in Henr. 3. An-
no Domini* 1253 *Balzus Cent. 4. cap. 23.*

XIII. *Gulielmus Stenghamus Oxoniani*
Doctor, amaz Könyben mellyet irt *de fide
& legibus*: azt mondgya az Papa ellen, ha-
sontalan, úgy mond, az embereknek tör-
venye az embereknek idvőségökre az
Christus Iesus Evangelioma kívül.

Gulielmus
Stengha-
mus.

Ezent tanította Luther és Calvinus. ez
élt *Anno Domini* 1260. Annak okajert &c.
Balzus Cent. Cap. 17.

XIV. *Rogerus Baconus Philosophus acutissi-
mus & Theologus celebris* sok eftendeigh tar-
tatek amaz *Nicolaus quartus* Papatul foglag-
ban, mivel azt tanította vala: hogy az mit
az Papak az magok hatalma felől állatnak,
oly tevelgesők, kik AntiChristushoz il-
lenek.

Rogerus
Baconus.

Azont tanította Luther és Calvinus. An-
nak okajert &c. ez élt *Anno Domini* 1270
Balzus Cent. 4. Cap. 55.

XV. *Ioannes Duns Scotus Angliai Nemzet*
az Papa Országában való átkot és Egyhazi
hatalmat, törvenytelen latorfagnak mon-
dotta, az 11r Vacsorájában való Kenyernek
pedig Christus testeve való változása felől
azt tani-

Ioannes
Duns.

azt tanította, hogy azt soha senki sem serte
írassal sem egyéb igaz erősségekkel meg
nem bizoníthattya.

Scotus 4.
sent. Dist. 18.

Ezent tanította Luther es Calvinus. An-
nak okajert, &c. ez élt *Anno Domini* 1290.

Ioan. Ba-
conthorpi-
us.

XVI. *Ioannes Baconthorpius* Oxoniomi
Doctor, azt tanította hogy az Papi méltos-
ságnak engedni kell az Kiralyi méltoságh-
nak, az az: Pap uram az Kiralytul függön.
Az Romai Papat Anti-Christusnak mon-
dotta, miért hogy az vér ssertint valo Atya-
fiaknak tilalmas hazaságokat szabadoísa
tenne.

Ezent tanította Luther es Calvinus. An-
nak okajert, &c. ez élt *Anno Domini* 1320
effelől *Baptista Mantuanus* illyenképpen ír:

*Iste tenebrosi damnat Vestigia Scoti,
Et per sacra novis it documenta vijs.
Hunc habeant quibus est sapientia grata, redun-
Istius in sacris fontibus omne sophon.* (dant.

Az az:

Ez, Scotusnak sötetős tudományat sádal-
mazza, Es az ssertint írasnak után jár.
Az kiknel kedves annak okajert az bölcsé-
seg, ennek írasat olvassak,
Ennek bölcsesége az egész ssertint írasban
bővölködik.

*Baconthorpius in lib. de Christo Domino. lat.
Calvus Papiens. lib. de Henr. 8. Angl. Reg. Di-
vortiq. Balvus Cent. 5. Cap. 1.*

XVII.

XVII. *Nicolaus Lyranus*, ki Sido fi volt
Angliában, az Keresztényi hitre térvén,
több írási között írt egy könyvet Oxoniom-
ban, melynek titulussa ez: *De Visione Dei*.
Az az, Istennek látsárol. Ezt írta az Papa
ellen, holot meg magyarazza, hogy nem
egyeb az Anti-Christus hanem az Romai
Papa, ezt élt *Anno Domini* 1326.

Ezent tanította Luther es Calvinus,
s ezt taníttak mostis minden Keresztényen
tanítok. Annak okajert, &c. *Ioannes Volph.*
Tom. 1. Lect. Memorab. in Anno Domini 1326.

XVIII. *Gulielmus Occamus* ki meggyőz-
hetetlen Doctor gyanant tartatot sanyaru
könyvet írt, amaz 23dik. Iános es Kelemen
Papak ellen: kiket eretnekőknek nevez, es
nyilván valo Anti-Christusnak, Kereszté-
ni ssertenségek gyűlölöinek es az emberi
társaságnak ellenségeinek mond. Az Papa-
nak külső hatalma felől valo értelmet ron-
tya: meg mutattya az Papa ellen azt is
hogy ssertint Péter az külső uralkodásnak tisz-
ti ssertint nem volt Christus Vicarius. élt
Christus születése után 1330 estendőben.

Ezent tanította Luther es Calvinus is,
Annak okajert, &c.

XIX. *Thomas Bradwardinus* Cantuariai
Erfők, ssertenyőn írt az Isten kegyelmerül az
szabad akarattal ellen, es az Pelagianusok el-
len, kik annak oltalmazoi valának, tudni il-
lik, az

*Occam. O-
per. 90 dier.
Cap. 23.
Volph. L. &
Memorab.
Tom. 1.*

Liberum
Arbitrium.

lik, az Papista Doctorok ellen, kiket Scholasticus Theologusoknak hinak, kiktől az Papistak közönfeges képpen az ő képtelen tudományokat vőttek. Irt pedig barati kérésere azok felől három nagy Könyvet, melyben megh mutata hogy az embernek ninesen szabad akarattya az eset után az jorah. hanem mindenestől fogva haylando az gonosfagnak cselekedetire: kinek kinek pedig idvősségét Isten ingyen kegyelméből adgya.

Ezent tanította Luther es Calvinus 1517 éstendőben, amaz Tetzelius Iános ellen, ez pedig élt 1340 éstendőben Christus születése után.

Illyricus in
Cat. Test.
Ver. Tom. 1.

Annak okajert Hibás az Iesuitak értelme hogy 1517 éstendő előtt senki olyan értelemben nem volt mineműben Luther es Calvinus, melyből azt akarjak allatni, hogy azok tudománya Uly. De mely igazan tegy iteletet felőle Kereszten, valaki ezt olvasod, ha méltane avagy méltatlan.

XX. Nicolaus Orem Oxoniomi Doctor nagy batorfaggal Romában, amaz ötödik Orban Papa es Cardinalok előtt semtül főmbe az Papasagot karhoztatta, es az Papat minden Papi rendel egyyút karhozatra méltanak prædicallotta. Sőt ezen Nicolaus Orem Luciper nevevel egy levelet irt, melyben Luciper, igen köszöni az egész
Papi

Papi rendnek, hogy el hagyvan az Christus es Apostolok tudományat, melynek tanu-
lása által csak egy lelök sem megyen vala pokolban, most immar az emberek minden gonosfagnak, balvanyozasnak es emberi talalmányoknak advan magokat, sok samlalhatatlan lelkőkkel töltik az poklot: Kiknek hazaftarsul rendelte Luciper ez vilagon az ő leanyit az fősvenséghőt, kevelységhőt, sentséggel valo kereszködest, es az firfiakkal valo undok förtelmesködest.

Ezen undok életöket vetötte főmökre az Papistaknak Luther es Calvinus. Annak okajert &c. Ez pedig élt Christus születése után 1351 éstendőben.

Illyric. in
Catal. test.
veris Tom.

2.

XXI. Richardus Hampolus Oxionimi Doctor, így szól az ő idejebeli Papok es egyeb Egyhazi rendek felől: *Heu, heu, Idolorum servitium admittentes, Christiana militia decus amiserunt; Va presbiteris qui tanto cum clamore decimas exigunt, sceleratè viventes: excommunicantes eos, qui ab Ecclesiis jura subtrahunt: quod tamen ipsi omnium primi faciunt, dum Dei verba non rectè annunciant.* Az az: Im hol az kik az Balvanyoknak szolgál, az Kereszteni vitezseggnek éköfseget el vesztöttek: Iay az Egyhazi rendeknek kik illyen nagy kialtasal fedik az tizedöket, fertelmcsül élven; s-ki atkozvan azokat, kik az Papi rendnek
H törve-

törvenyet bontogattyak, holot ő magok mindenekelőt azt cselekedik, midőn az Isten igejét hamissan hirdetik.

VVolph.
Tom. 1. left.
Memor:

Ezent tanította Luther es Calvinus. Annak okajert, &c. Ez pedig az *Richardus Hampolus* élt Christus születése után 1340 éstendővel.

148
XXII. *Richardus Radulphi Hibernus, Cellarius Oxoniensis, Archiepiscopus Armachanus Hibernia Primas, juris & Theologiae Doctor:* az kuldulo Baratok ellen egy könyvet irt, kit az Hatodik *Innocentius* Papanak dedicalt: Mely könyvben bent irasbeli bizonyosságokkal meg bizonyította, hogy az kuldulo Baratoknak az Christufért fel vót szörzettyők, hamis Isteni tisztólet, oly az ki ellenkőzik az keresztényeni kegyősséggel es Isteni felelőmmel. Mert rút dolog (azt írja) Keresztényen embernek szabad akarattya berint magát kuldulafra adni, holot Isten azt ugyan megh tiltotta volt az Sidok közt. De. 15. ilyen igeikkel: Tellyességgel kuldus es búkólkódó ne legyen ti közöttetők.

Ezent tanítottak Luther es Calvinus. Annak okajert, &c. ez élt *Anno Domini* 1355 *Viclephus in Trialogo, Valdenus in fasciculo zizaniarum Viclephi.*

XXIII. *Ioannes Viclephus Anglus Oxonii Mertonensis Collegij Socius, postea collegij Balliolensis, ibidem Magister, S. Theologiae Doctor & professor*

professor publicus, vir toto Orbe nominatissimus. Ez azt tanította, hogy az Ecclesiaban nem kell oly Pispóknek lenni, az ki mindeneknek parancsollyon: az Romai Papa nem csak nem Christus vicariussa, de ugyan nyilván valo Anti-christus-is, es ily az ő szabadfagado es bűn bocsato levelei hejaba valok es hasontalanok, sőt Istentelenők es merő latorfagok: Az lelki embereknek, nem kel külfő polgari birodalmat engedni. Az Papa minden ő lelki követével praedajul ragatta maganak az egeknek kulcsait, ugy hogy, magok se mennyenek oda s masokat se bocsassanak. Az Miset es az Misenben az kenyernek es bornak valofagosteste valo változtatásat, Breviariomokat es olvaso főmre valo imadsagokat: ugy mint, őrdőgtől sugattatott praktikakat, fidalmazta. Az Kereszt vizben, hogy olayt, sőt es több babonas aillatokat valaki elegyítsen, nem engedte: hanem azt tanította, hogy az mit Keresztelő Ianos, Christus es az Apostolok cselekedtek; ki ki az Egyhazi emberek között csupa tista vízel keresztöllyön, az sugva valo gyonast, alattomban valo fertelmesseggnek mondotta, az Papistak poenitentiajat, elegtételőket es az szentők czondorainak tisztóletit maymoskodo jateknak mondotta, Az szentők imadasat tiltotta, ugy mint, kik hasonlo

Ezent tanította *Matthaeus Patavius*, Anno Domini, 1340.

solgák lettenek legyen az Keresztényes-
ben mint egyéb minden Keresztényök:
nem voltak Urak. Minden Romai uy ta-
lalmant ceremoniat, ugy mint uy arnyeko-
kat meg vetőt: sőt tagadta, hogy senki az
emberek között az idősebb dolgában va-
lamit sent iras ellen saporithasson es uyit-
hasson, az mint hogy az Papa ellen ezért
panaszkodik is. Az Papanak Pompajat es
piperes Egyhazi solgalattjat az lelki szer-
zetöket, Baratok rendit, es minden babo-
nas Isteni tiszteletöket, ugy mint, kik az Ke-
resztényi igaz tudomanyal ellenköznek,
meg vetőt, es javallotta, hogy hova hama-
rab magat kiki attul meg fogja. Az Ur Va-
csorajaban hogy mindenek nem csak az
kenyeret, de az bort is vegyek, egyek, es
igyak, tanitotta es oltalmazta. Es az mint
Aeneas Sylvius bizonyittja az Papasag es az
Baratok s. Papi rendek Istentelen életök fe-
lől, ket szaz könyveknel többet irot, kikért
egy kevesse samkivetest is szenvedőt, de
ismet tistiben helyere allattarvan sok fő
ember oltalmazoi voltanak: kik magok
jószágiból ki tistitottak az fa kepöket es az
Papanak egyéb moslekit. Ez élt Christus
születése után 1360 estendőben: Ki ellen
midőn meg élne az Pápa nem alhatot vol-
na; halála után negyven egy estendővel
csontjait az földből ki alatta es meg éget-
tette:

tette: Ah Istentelen pogany kegyetlenség?
Valamit ez az Vicleph tanitot, azont tani-
tottak Luther es Calvinus az után ket szaz
estendővel s tanittjak mostis minden Ke-
resztény prädicatorok Magyar Országban-
is több Országokkal együt: mellyert ha le-
sulta uraim az ti gatyatlan nyiröt bajosü
Attyatoknak derek hatalma lehetne, ha-
sonlo munkajat követne mint Viclephen,
de segyent vallot ekkedigh, ez után még
nagyobbat varjon fejere Isten segitsege-
ből, kivaltkeppen Angliatul, Belgiomtul
es az meg pusztult Magyar Országul. Annak
okajert, vakmerők az Papista Papok, es
főkeppen az Iesuitak, kik azt mondgyak,
hogy Luther es Calvinus előt, soha senki
ollyan kaptara nem ütötte tudomanyat
mint ök: holot im mást hallas itt, valaki
ez Disputatoria vigyasz. *Balaus Cent. 6.
Cap. 1.*

XXIV. *Ioannes Mandevillus Anglus, Eques
Auratus ac Medicina Doctor Oxonij:* az Papok
tudomanya, es magok viselese felől, így
sollot: *Nostris temporibus jam verius quam olim
dici potest: Virtus cessat, Ecclesia calcatur, clerus
errat, Damon regnat, Sodomia dominatur.* Az
az: Az mi időnk felől méltábban mond-
hattyuk hogy nem mint régenten mon-
dottak: Az loszágos cselekedet meg sünt,
az Anyasent egyház el tapottatot, az Papi
H 3 rend

Balaus
Cent. 6.
Cap. 46.

Minemü
dolgoz fe-
löl vesző-
kednek az
Iesuitak az
Keresztie-
nőkkel.

rendtevélyö, az ördög uralkodik: az fir-
fiakkal való fertelmesködes uralkodást
vót magának. Ezenről panaszkodot Lu-
ther es Calvinus. Annak okajert &c. ez élt
Anno Domini 1370. Hogy pedig itt Iesuita
Uram ööt ne háporitsak, mivel az Pápak-
nak es nektek Iesuitaknak dolgotok imez
haromban fűg: 1. Az Tudomány. 2. Az
Ceremoniak. 3. Külfő magatok viselese:
ez felöl immar ekkedigh föl jedzöt tudos
emberekkel egyyüt mind ezek ellen tani-
tottanak. *Gulielmus Viccamus Anglus, Episco-
pus Vintoniensis, az ki élt Anno Domini 1379. ut
apparet ex lib. Statutorum Collegij Vicanienf. O-
xon. Rubr. 38. & ex Thom. Martini, lib 3. de vita
& rebus gestis Viccanienf. Cap. 2.*

*Viredus Boltonus Anglus Oxoniensis Theolo-
gus, ez élt Anno Domini 1380. Leland. in Catal.
Vir. Illustr. Balau. 6. Cent. Cap. 5. Ioannes Asto-
nus Anglus Collegij Mertonensis Oxonij alumnus,
az ki élt Anno Domini, 1382. Balau. Cent. 6.
Cap: 78.*

*Ioannes Asurbauus Anglus, Collegij Orialenfis
Oxonij alumnus élt 1380 eüstendőben Balau.
Cent. 6. Cap. 85.*

*Philippus Repingtonus Anglus Lincolienfis,
Episcopus, élt Anno Domini 1382 Balau. Cent. 6.
Cap. 90.*

*Nicolaus Herfordus Anglus, S. Theologie Do-
ctor élt Anno Domini 1382. Balau. Cent. 6.
Cap. 92.*

Gualte-

*Gualterus Brutus Brytannus, élt Anno Domi-
ni 1390. Ex Catal. sociorum Mertonenf. & ex
Actis & Monumentis Ecclesiastic. Ioannis Foxij
Tom. 1. Nicolaus Herfordus az ki élt, Anno
Domini 1382 Balau. Cent. 6. Cap. 92.*

Minden Papiistaknak tevelygesők ellen
azt tanította, hogy az oltari sentségnek
kenyere az Ur Vacsorajanak östogatafa
utan, nem Christus teste, hanem csupa ke-
nyerlesen: Ezen Herfordus azt is tanitot-
ta az Papiistak negedős tudományok ellen,
hogy az Romai Pápa minden Pispökökkel,
es Egyhazi rendekkel külfő Fejedelemség
ala vettettetöt, es tartozik annak melto-
engedelömmel. Tanította azt is egyßer
s-mind, hogy az Istennek népét egyedül
csak az Isten igejéből kell az Keresztieni
tudományra tanítani, nem az Pápanak te-
tzeze serint. Ezent tanította Luther es
Calvinus.

Vegezetre, hogy effele sok elő famlal-
hatatlan főfő Doctoroknak es egyeb rend-
beli tudos Keresztien embereknek valla-
soknak fel jedzesenek véget vessék mo-
stan, im csak egyről emleközem az ki az
Pápanak es annak tudományanak ellent
mondot, Luther es Calvinus es ezőknek
solgatarfajok előtt *Ioannes Purvauus Anglus:*
Ez az sentsanos mennyei jeleneséről irt
könyvre tudos magyarazatokat bocsatot

H 4

ki: Kik-

Az Ur Va-
csorajatul
megh mara-
dot kenyer,
micsoda?

Az Romai
Papanak
függene kell
az Császá-
tul es Kiraly
tul.

Az Egyhazi
emberek-
nek nem
emberi ta-
lalmant kell
hirdetni.

Az Papa
micsoda? es
miert mon-
dák Anti-
Christus-
nak.

ki: Kikben az Romai Pápat Anti-Christus-
nak, es Babiloniai fertelmes asonyiallat-
nak mondotta: Nem egyebert pedig, ha-
nem hogy el hadgyvan, es meg vetvén az
Istennek igejét az maga emberi főtül talat-
tatot hazugságit tanitana. Az Evangelio-
mot es az Istenfélő embereket el nyomna,
es undok kereskedeért bűn bocsanato-
kat gondolt volna Isten ellen: Ezert is,
hogy az Constantinus adományát (mint
ha az minden Uraságot es hatalmat az Ro-
mai Pispókóknak adta volna) álnokúl
maganak kaporitvan, azt tanitana, hogy
minden külső hatalom es fenyes Uraság
csak ő neki es az Pápi rendnek adatot, az
úy Testamentomban egyedől. Feddi ezen
Purvus az Pápat, es az Pápi rendet, hogy
az Pápat Christus Vicariusának, helytarto-
jának kialtyak, es azt tanittyak, hogy az
Christus Evangeliuma nem elegsegős az
idvősségre az Pápak talalmányi nélkül.
Int is ez az jambor mindeneket, hogy ki
fussanak az Romai Babylonból az Christus
parancsolattya szerint. Hogy pedig senki
ne vethetne főmere ennek az Doctornak,
azt az mit most az Iesuitak es közönséges
keppen rebősgetnek az Papistak, Luther
es Calvinus felől, hogy csak ő volt volna
talaloja affele tanitasanak; meg bizonyittya
hogy ő előtte sokak voltak, kik azont
tani-

tanítottak, mellyert az Pápatul tömlőczöz-
tettnek sok jambor tanítók, s azok között
ő is erős vass lantzokkal meg kötöztet-
tén, az tömlőcz feneken fetrenget, mi-
dön az ő irasit értelme felől végben
vinne.

Mind ezeket pedig azért hozom elő, az
mint ennek előtte is jelentem, hogy meg-
tessek, mely igazan patvarkodgyatok ti le-
súitak, midőn minden igaz mondás kívül
kialtyatok, hogy 1517 estendő előtt nem
volt senki, az ki olyan vallasban volt vol-
na mint Luther es Calvinus. Mert vagy
az, hogy ezek az elő famlalt tudos embe-
rek soha ez vilagon nem éltenek, es ezö-
ket nem irtak az miket elő hozék: vagy az
hogy az Iesuitak mind fő mondottak, az
az, hejában való befedű patvarkodók les-
nek. De ezek mind éltenek ez vilagon
s mind pedig azokat irtak es vallottak az
miket megjedzek. Hát az Iesuitakon ma-
rad az Hazugság: Mert azonokat irtak es
vallottak, az miket irtanak s-vallottanak
Luther es Calvinus, es vallanak mostis
azok az kiket ti Iesuitak Iesuitai ortzaval
uyitoknak es úy tudományuaknak kialto-
tok. Eztebben hagyom; hanem immar
ezen piperes patvarkodásod szerint; Dis-
putalásodnak Masodik ágához nyulok, fe-
rető Iesuita uram, melyben törődöl az

Mind ezek
estőbeffele
tudos em-
berek értel-
met, olvas-
hatod Ga-
briel Pove-
lusnak.

Ez vetelkő-
desnek Ma-
sodik rész-
szól. De Ee-

eclesia: Az Lutheristák és Calvinisták Ecclesiája fe-
 Anyaszent- lől: mert tudományok felől való Pateri
 egyházról. igaz mondaftok markodban szakada.

Itt is tudatlan Disputalafodnak fényet
 nyonnan ki mutatod szerető Iesuita Uram;
 nem emlekőzven megh amaz Casorius
 Sarcasmusrul, itelő csufolafodrol, mellyet
 elebb is jelentek: Mert holot eggyik erős
 vass matskad az fenekén maradot; megh
 változtatod az Disputalafnak formáját: el
 hadgyvan az Luther és Calvinus tudoma-
 nya uy voltának megh mutatásat, látvan
 hogy minden markodban szakad, az mihöz
 kapó, az Ecclesiáról kezdez vesődest in-
 dítani.

Noha pedig it mi igaz valláson lévő ta-
 nitok meltabban mondhatnok ti felőle-
 tek; hogy sem mint amaz ti kedves Hoph-
 mesteretők, az ki előttetők hordozza az ve-
 sődelőmre mutato Kalahúzt, mondot va-
 la Calvinusnak (ne csavarogy ugy mond)
 ne csavarogjatok ti Iesuvitak, hanem al-
 lyatok meg az sárt: *Quaestio est de novitate do-
 ctrinae Lutheri & Calvini.* Az az: Ez az kér-
 des; ha az Luther és Calvinus tudománya
 uyé? Ezt kellene meg bizonyítani, ha le-
 hetne túletők, hogy uy. Más Disputatio
 volna *Articuli de Ecclesia*, az az, a mely az
 Ecclesiáról tanít. Mind az által, jer lassuk
 mit hoshatz elő, ez más formában öntöt
 v etc-

vetekődesőd szerint is. Effelől Iesuita uram
 így hollaó:

Az igaz Ecclesia mindenkor fen-
 lik it ez vilagon; mert hasonlatos az
 lobogo fővetnekhöz, és magas he-
 gyen éppittetőt varoshoz.

De az Luther Marton és Calvinus
 Iános valláson lévő Ecclesia nem min-
 denkor fenlöt.

Hát az nem igaz Ecclesia.

Ennek az Argumentomodnak funda-
 mentomat alitom hogy vesőd Iesuita
 Uram, *ex 5 cap. Matth. Vers. 14. & 15.* Melyre
 rövidődön csak azt mondhatnam, hogy
 helytelen fundamentomat akaró értelmed
 ala vetni: Mert ot Christus Urunk, nem az
 Ecclesiáról hanem az Apostolok vallassa-
 ról és jo cselekődettyőkről szól: az mint
 meg tetzik, *Matth. 10. 27. Quod dico vobis in te-
 nebris, dicite in luce, & quod in aurem auditis,
 predicate supra domos,* az az, az mit en az fő-
 tetben mondok, ti azt az vilagoson mond-
 gyatok; és az mit lassu befeddél hallotok,
 az hazak tetejen hirdeffetők. Es ugyan
 ezen ötödik Caputnak is tizenhatodik
 verseskejéből, holot Idvőzitőnk azt pa-
 rancsollya: *Ita splendeat lux vestra coram homi-
 nibus ut videant vestra bona opera, glorificentq;
 Patrem*

Az Iesuitak
 nem magya-
 razzak iga-
 zan az szent-
 irást.

Patrem vestrum qui est in Caelis, ugytündököl-
lyek az ti igazságok, az emberek előtt, hogy
lassak az ti jó cselekedetötöket, es dicsőit-
sek az ti Atyákat, az ki az Egekben
vagyon.

Meg vethetnem mondom ezzel az fele-
lettel ezt az Argumentumot, Meg vet-
hetnem azzal is, ha külömbfegőt tennek
es választ az közöt, az Ecclesia közöt,
mely csak az választ Hiveknek háma, es
az közöt, melynek külöbkeppen lathato
gyülekezeti vagy az emberek előtt, mi-
vel tudom azt hogy ti Iesuitak csak ezt az
másodikjedzefet ostromallyatok az Eccle-
sianak; es egyedül csak azt mondgyatok
igaz Ecclesianak, az mely külöb gyüle-
kezetből áll; De mind több effele ellen-
vetesednek hogy jó idejen nyakát fakaft-
hassam, s-mind azoknak az kik csekellyeb
elmelkődeffél vadnak, az ti patvarkoda-
stok felől, mint egy őstőnt vethessek olda-
lunknak: im rend szerint fel vesőm, es meg
rostalom propositioit ennek az Syllogis-
musodnak: Mert így okoskodol:

Az igaz Ecclesia mindenkor fenlik,

Ez első Propositio, *cum limitatione & Di-*
stinctione alhat meg: Fenlik mindenkor az
igaz Ecclesia ugyan; De úgy ha valami aka-
dály ellene nem áll. Fenlik vagy magában,
vagy az embereknél, az kik az Ecclesiában
vad-

vadnak, úgy ha magokban annak világos-
ságot sem Isten meg nem gátollya, sem
magok, sem egyebek által meg nem had-
gyak alunni, hanem mindenkor illendő
langozafra való okot szolgáltatnak annak.

De az Luther es Calvinus vallasan levő
Ecclesia nem mindenkor fénlőt.

Ez Második Propositio felől is *cum hac*
limitatione, az az, imez meg határozással
erős. Tudni illik: Nem fénlőt mindenkor:
mert az embereknek háladatlanságok mi-
at, az Isten is gyakorta probára bocsátotta
külöb tettetős vallasa szerint; vagy Eretne-
kők, vagy Poganyok, vagy kép mutatok
által neha lattat meg alutnak lenni;
mint ha tellyeseggel semmive lőt volna
s-az emberek is annak tettetős vallasaban
meg csököntenek.

Nem fénlőtte mondom mindenkor
az igaz Ecclesia.

Hallád; az igaz Ecclesia felől két képpen
gondolkodgyal: 1. Fundamentomara ké-
pest. 2. Az embereknek tarsasaga gyüle-
kezeti szerint. Fundamentoma az igaz
Ecclesianak az Christus Iesus az ő tudoma-
nyaban, mellyet meg iratot az Prophetak,
Evangelistak es Apostolok által: erről szól
az Apostol 1. Cor. 3. *Fundamentum aliud nemo*
ponere potest, Más fundamentomot senki
nem vethet.

Effé-

Effelől is két keppen érts: Először az az menyiben magában mindenkor es mindenút feniő vilagosság, ha sinton senki nem rebesül is abban, *Iob. i. v. 4. 5. In ipso vita erat, & vita erat lux illa hominum: & lux ista in tenebris lucet, sed tenebrae eam non comprehenderunt,* az az, ő benne élet vala, es az élet amaz vilagosságok az embereknek: es az vilagosság az sötettségökben feniik, de az sötettségök őtet megh nem fogak. Erről szól sient David is, *Psal. 119. 105. Lucerna pedibus meis est verbum tuum Domine,* Az te befedőd Uram, vilagossága az en lábaimnak.

Masodszor Az menyiben az emberek magokhoz kapcsolvan az vilagosságot, ilyenőssen jarnak annal: Az az, Vallást tesnek arról mindenek előtt, es jo cselekedetők által egyebnek tükörül vadnak: Így az Ecclesia gyakorta homalyos az embereknek vagy tompa elmejükserint, az menyiben Istentől még megh nem vilagositattanak, es nem érthetik annak izit, nem járhatnak annak vilaganal: Mint amaz Candaces Kiralyne Hopmestere Lydia, es Nicodemus több bántalan emberekkel egyyút: Avagy egyeb vesendő dolgokra képőst nem akarjak annak vilagosságot venni: illyetenek valanak az Christus meg testelűsenek idejen az Sidok nagyob resre, az Pharisaeusok az irastudokkal egyetemben: vagy mikor

Isten

Isten nagyob es hasznosab dolgot akarvan abból ki hozni, azt az emberekre bocsattya: Erről szól az Apostol. *Oportet fieri scandala, ut probati fiant fideles,* Meg kell lenni az botrankozásoknak, hogy meg probaltattak legyenek az Hívek. Példa az mit mondok: Az egen valo Nap ő magában mindenkor egy arant feniik: De egy vaknak sem tetzik azért fenőfnek: mert az vak nem lathattya azt az magában valo vilagtalanfagnak fogyatkozása miat; Nemely heverő es tobzodo ember hogy nappal az Napnak tündekleset nem nezheti korosként: mert avagy egeő nap alusik: avagy hazanak ablakit be dugattya, hogy inkább tobzodhassek, más idegőn vilagosságot keresvén magának: nel a főlhős ködös időben nem latathatik az napnak fénye: Mert az ködöt es felhőket vetőtte Isten akadalyul, az teremtet allatoknak nagyob hasznara az Napnak féne eleiben, hogy termesre valo nedveslegőt solgaltasson az földre: Így vagon az Isten igejenek es az Chriftus érdőmenek prædicaltatásának is allapattya.

De masodszor az mint jelentem: nem fénlőtte mindenkor az igaz Ecclesia az embereknek gyülekezetire képőst is? Ez allapatserint is az Ecclesia felől ket képpen elmelkedgyel. Először Istenre. Masod-

szor

a Ezazközönként is-
gaz Anya-
szent-egy-
ház, mely
minden go-
noszságban
előktől kep-
mutatottul,
es Hittől sza-
kattattul ü-
res. Ez latha-
talan azért,
mert ez vi-
lagiak nem
ismerhetik
ezöket, es
nem is tud-
hattak szá-
mat ennek:
hanem csak
Istennel va-
gyon az nyil-
van. Ezte-
völgyesben
nem eshe-
tik, ezt az
Christuske-
zeből fenki-
ki nem ra-
gadhattya.

És Magokra az Ecclesianak gyülekezeti-
ben lévőkre kepest.

Istenre kepest, Isten előtt mindenkor fen-
lőt es fenlik világ végeig ez vitezkedő Ec-
clesia, mert Istennel nyilván vagy azok-
nak bizonyos sáma azkik az Ecclesianak
élő tagjai. a

Másodszor Fénlőt s-fénlik az Eccle-
sia magokra kepest: belső képen, az men-
nyiben tudgyak magokban hogy ők Isten-
nek igaz Anyaszent egyháza; es vallást-
is ténnek arról Isten előtt magokban, de
ez világi emberek előtt tettetés gyüle-
kezetökben, gyakorolvan magokat, igaz
hitből sármazotjo cselekedeteknek mun-
kajában, hogy vallást kel tenniök arról,
az mit értenek magokban, es Istennek-
is meg vallottak: ez külső tettetés vallas-
serint nem mindenkor fenlőt egy arant az
igaz Ecclesia, mellyet vallot Luther es
Calvinus, es mind azok, az kiket ti Iesuitak
Lutheristaknak es Calvinistaknak nevez-
tők. Mert neha külső vesendő dologert
inkab hittének az emberek az hamisság-
nak hogy sem mint az igazságnak; neha
pedigh Isten is ideig nyomoruság ala bo-
csatotta az ő hiveit, hogy mind az ő ha-
talmat tettetésbe tenne az megh orvós-
las után s-mind az hivek inkab gerjedne-
nek annak megh böcfülesere az sábadulas
után,

után, nem fenlőt *comparativè*, az az, annyi
sámuvan nem voltak annak külső tettetés
valloi: nem fogyatkozot mind az által, so-
ha ugy meg, hogy arról vallást nem töttek
volna az emberek: így volt allapattya az
Ecclesianak Babyloniában, így Antiochus
idejében; így az Pápa Országában is alköl-
mas ideig Luther es Calvinus előtt. Mivel
pedig, Iesuita uram, tudom azt, hogy te ezt
az feleletöt nevetöd, *de risu Sardonio*, im A-
goston Doctor vallást hozom effelöl elő.
Aug. Epist. 48. ad Vincent.

Az Ecclesiarol így söl Agoston
Doctor:

*Ipsa est (inquit) quae aliquando obscuratur, et
tanquam obnubilatur multitudine scandalorum:
aliquando tranquillitate temporis quieta et libera
apparet: aliquando tribulationum et tentationum
fluctibus operitur atque turbatur.* Az az,

Az Anyaszent-egyház neha neha az bo-
trankoztato akadalyok miat megh homa-
lyosittatik, es csak nem ugyan meg fetetül:
neha az időnek csendességeben, megh pi-
hent es sábadosnak tetzik: neha az pro-
bak es nyomoruság sáenedesek miat el-
burittatik es meg zavarodik.

Hogy pedig, Iesuita uram, az Ecclesia-
nak külső tettetés gyülekezetire es vallasa-
ra kepest, ilyen allapattyat inkab el hid-
gyed, im világ teremtetül fogva többire,
I bizo-

Abel ideje-
től fogva az
Anyaszent-
egyház, kül-
ső valloira
képőst, ke-
ves számu
emberek-
ből állot.

bizonyos példakkal is meg mutatom. Az Abel halála után az első világban, noha Cainnak az ő rayzati el sokasodának, mind azon által egész száz harmintz estendeigh, (mert ennyi estendő s vala Adam mikor születek az ő fia Seth) hol mondotad volna, hogy volt az Istennek Ecclesiája Enosigh, ki idejében kezdé nyonnani fénleni és viragozni az hiveknek számok és Isteni tisztellettük. Az mint elő hozza *Moses, Gen. 4. vers. 26. Et tunc ceptum est invocari nomen Iehova*, és akkor kezdé úgy mond az Isten neve segítségül hivattatni. Ha az te okoskodasod helyes, Iesuita Uram, hogy csak az az Isten igaz Anyaszent-egyháza, a hol sokan vádnak az kik mindenkor egyben gyűlnek és az emberek számok lattara Isteni szolgálatban foglallyak magokat: vagy az hogy Adam nem volt Istennek Anyaszent-egyházabol való: Mert ennyi ideigh úgy mint 130 estendeigh, az Isten Anyaszent-egyházanak tettetős Isteni tisztelői és közönseges keppen való segítségül hívása Istennek, homalyban és rejtőkben volt: az mint ez locust így magyarázzak *Pagninus és Vatablus*. Vagy az hogy Adam helyőt az Cain maradéki voltanak Istennek Ecclesiája, mert azok voltanak sokan. De mindenik képtelen, tudni illik az is, hogy Adam nem volt volna az Isten

Isten Anyaszent-egyházanak tagja; s az is hogy az Cain maradéki voltanak legyen igaz Ecclesia. Képtelen hát Iesuita Uram az te Argumentomodnak is major propositioja: hogy az csak az igaz Ecclesia, az ki mindenkor külső vallása szerint fénlik, az az: az kit sokan vallanak mindenkor olyannak az emberek előtt.

Az őzön viz előtt Adam, Seth, Enos után csak hamar midőn el sokasodot volna az emberek között az sok Istentelenség: hol itelted volna lenni az Ecclesianak tettetős fénlő, sok számú fő emberekből álló gyűlekezetit? Holot Noé csak nyoltzad magával találtatek. Velem hogy ha akkor élte volna, Iesuita Uram; eretneknek mondotad volna Noét te, mind nyoltzad magával: Mert sem nagy Ur nem vala, sem pedig igen sokad magával nem szolgalt vala Istennek, de mást mond felőle Isten, és az bent iras. *Gen. 7. v. 7.*

Az őzön viz után, Abraham és Lotth idejében, ha Sodomában és Gyemorrában jártál volna, mit mondotál volna Loth felől? Nem itelted volna te, hogy ők Istennek háza népei legyenek: mert teneked csak ott vagyon az igaz Ecclesia, a hol sok száz avagy sok ezer emberek nagy fölösma-tártással vádnak, képeket tartanak, Orgona-bókat, Misc mondaft halgatnak,

nak, &c. De más keppen vala az dolog: Mert annyira Istennek Anyasent-egyhaza vala Loth leanyival es feleségevel együtt, hogy Isten Angyalival kézen fogva ragattata ki az Sodomának veszedelme között. *Gen. 19. 16. Præhenderunt viri illi manum ejus & manum uxoris ejus, & manus duarum filiarum ejus, propterea quod Iehova clementer amplectebatur eum, ut educerent eum & collocarent eum extra civitatem ipsam.* Azok az férfiak, kézen fogak őtet, az ő feleséget es ket leányt ezért, mert az Iehova kegyelmében vőtte vala őtet, hogy ki vinnek, es az városon kívül helyőztetnek.

Amaz Illyes Prophetával az Horeb hegyének barlangjában mikor együtt lapangottal volna, Iesuita Uram, Ahab es Iasabel előtt, mit mondottal volna Illyes es az Istennek több hivei felől, mikor hallottad volna ilyen panaszkodását Illyesnek, *1. Reg. 19. v. 10. Ecce relictus sum solus, & querunt vitam meam, ut auferant eam,* az az, ime csak egyedől maradtam es az en lelkömet is keresik, hogy el vegyek azt. Nem egyebet mondottal volna tudom, hanem hogy egy ember sincs az igaz vallason, es Illyés ő maga is eretnek. De mást mond Isten, *vers. 18. ejusd. Cap. Reliquos feci ex Israël septies mille, quorum omnium genua non curvaverunt se Baali, & quorum os omnium non oscula-*

tum

sum est illum. Az az, Het ezért hadtam Iraelben, kiknek terdők megh nem haylot az Baál előtt, es kik megh nem csokoltak őtet. Többeket hogy el hadgyak: Az ő Testamentomnak utollyan az Christus embere természetinek fogantatása idején, mit mondottal volna szerető Iesuita Uram, Maria es Ioseph felől? Ioseph egy segény Ats ember vala, Maria pedig el hagyattot öreg leány, segénységben neveződött: maga Királyi nemők mind ketten, es Istennek Anyasent-egyhaza, ha te akkor Censor lehettél volna, eretneknek, laicusnak es tevőlgőnek mondottad volna Iosephet mind Mariával együtt, mert el szakattak vala az Pharisausok Piperes szerzetitől. De mást mond az Evangelista, *Matth. 1. 19. Porro Ioseph cum esset justus,* az az, Továbbá Ioseph midőn igaz volna. Mást mond Maria felől az Angyal. *Luc. 1. 28. Gaude gratis dilecta:* öröly kegyelmeből kedveltetőt; *Gaude* nem Ave, mert az Görög ige χαίρε annyit tesz mint öröly.

Az Ily Testamentomban Keresztelő Iános az Christus az ő tanítványi, es az ő tanítását halgato emberek felől mit mondottal volna, Iesuita Uram, mikor az mitraban Cayphas es Annas procorator es iro Deakja voltal volna, mint most az Romai Papaje, az mint vagy? Nem egyebet mint az akkorkorbeli Pharisausok, te is most az te

Az mostani Iesuiták, az reghi Pharisausok maradéki.

Serzetőddel azok társa lévén: Az mint ez megtetzi ez mostani velem való bebelgetesedből, holot Luthert és Calvinust uytoknak, azokkal egyűt pedig minden Ke. re. styen tanitokat vesendő Ecclesiajuvának monda: azt tartvan igaz Anyasent. egyhaznak, a hol az tanitok Urak, minden ez vilagi Fejedelmeknek parancsolok, az halgatok pedig fok samlalhatatlanon vadnak mindenűt; es hatalmas Fejedelmekből allanak, es soha semmi nyomorúságok nincsen. Maga az Christus mást mond mindenik felől: Külömbet bizonyitanak az Apostolok, hogy az Prophetakrul nem bollyak semmit.

Luc. 22. 25.

Halhatba mit mond az tanitok felől Christus: *Reges gentium dominabuntur, vos autem non item, az az, az Poganyoknak Kiralyi*

Math. 6. 19.

Uralkodnak; ti nem úgy; Ne gyűtsetök magatoknak oly kentsőt az mely el ves:

2. Petr. 5. 3.

Ioan. 16. 2.

Az Apostol pedig így szól: Ne Uralkodgyatok az ti alattatok valokon. Item, ki vetnek titóket az gyülekezetekből, gyűlölnek titóket az en nevemért, es valaki meghölhet titóket, azt alittya hogy kedves foglatot cselekedőik Istennek: sőt ezzel fejezi be idvözítők az Egyhazi emberek sorfat.

Mat. 10. 16.

En titóket úgy bocfatlak az emberek közé, mint ha valaki juhokat küldene az farkasok köziben. Az Halgatoknak sámos voltok

voltok felől pedig halhatza Iesuista Uram sávat idvözítőknék az igaz Anyasent. egyhazban. Tágas az, az ut, mely az vesődelőmré vissen es belős, sokban is vadnak az kik azon járnak: keskeny út es sörös kapu az ki az életre vissen es kevesen is vadnak az kik meg talallyak azt. Item: Sokak az hivatalosok, kevesek az valastottak az mint ez megtetzi az elvetőt buzának az ő pelda bebedéből Matt. 13.

Math. 7. 13.

14.

Matt. 23. 14.

Ugyan azon Christus halgatoinak méltóságok es Uri allapattyok felől, mit mond az Evangelista, az népnek elei közzül senki nem hisen vala ő neki: az sent Pal pedig: Attyamfiai, lattyatok az ti hivatalotokat, hogy nem sokban vadtok bölcssek testserint, nem sokban hatalmasok, nem sokban nőmőssék. Hanem az kik bolondoknak alittatnak ez vilagon, azokat valastotta Isten, hogy az bölcsseket meg segyenytse, es az kik ez vilagon erőtelenőknek alittatnak, azokat valastotta Isten, es az mellyek nincsenek, hogy az mellyek vadnak azokat el töröllye, hogy ne dicőködgyek ő előtt egy test is.

Ioh. 7. 48.

& 49.

1. Cor. 1. 26.

Bekefegők felől mit mond az ő Halgatoinak Christus? Ha úgy mond, engemet kergettenek, titóket is kergetni fognak, nem fellyeb való az tanitvány az ő mesterrel. Az embernek Fianak annyi helye

Ioan. 15. 20.

Matt. 10. 24.

Luc. 9. 58.

Heb. 12. 8. sincsen á hol fejet le haytana. Az Szent Pál pedig így szól: Az kiket Isten szeret, azokat dorgallya.

Annak okajert, ha sanyarufag szenvedés nélkül vadtok, nem fiak, hanem fattyak vadtok.

Effele bizonyfag-tétellel rakva az egész új Testamentom, á hova az Kereszten olvasot igazitom, hatöbbit akar ezek felől érteközni.

Annak okajert Iesuita Uram, nem alhat hát meg az te assertiod, á hol azt mondod, hogy az igaz Ecclesia az, az ki mindenkor fénlik urasagban, gazdagfagban, nyomorufagban szenvedés nélkül bekeffegben vagy: Mert im hallod hogy külömbet mond affelől Christus; mást bizonyitanak az Apostolok-is Christus után.

Azert szerető Iesuita Uram, vagy az te értelméd helytelen, vagy az Christuse és az Apostoloké hibás, az Ecclesianak czegére felől, az szerint az mint elő fámlálám.

Matth. 5. 13.
Luc. 21. 33.

De az Christuse igaz, és mérő igazfag: mert az egh és az föld el változik, az ő befedeben csak egy pontotok is el nem változik. Az Apostoloké is tökelletes igaz mondas, mert valamit

valamit irtak és szólottak, Szent Lelők 2. Petr. 1. 21.
Isten dictalta azt nekik.

Annak okajert, minden hiba az te befedőden, és az te több Iesuita tarsaidnak mondasan marad.

Igy tün valást ez alattomban ballogo Euangelicus Prædicator erre az Argumentomra, mellyet en olynak tartok vala, kedves Paterem (mivel hogy eleitől fogva ezt vetőtűk eleikben az Lutherista és Calvinista uyitoknak) kire azt alitottam, hogy semmit nem tudnak felelni; de külömben esőt az dolog. Noha pedig még eddigh semmit nem kaphattam rayta: de hogy tudatlan, és fundamentom nélkül való embereknek ne talaltatnank mi Iesuitak; vele való beszélgetesemet el akarván vegezni, mert latam hogy csak tüzet kaparok fejünkre: im illyen ellenvetést lobbantek eleiben:

Az Christustul fundaltatot Anyaszent-egyház mind vilagh végeig tart: és annak az Ecclesianak mindenkor minden időben pastori lesnek, kik az tevelygestül megoltalmazzak: semmi nyavalya, üldözés, azt el nem nyomhattya. De az Luther és Calvinus, és ezek követőinek Anyaszent-egyháza nem tart vilagh vegeigh, hanem csak az Romái Pápaké, nem voltak ennek

Iesuitai panáz.

Iesuvirak ellenvetése az Ecclesia felől: mellyetők leg erősebbnek tartanak az Euangelicusok ellen.

minden időben tanító pastori, kik az te-
vőlygeztől meg oltalmaztak volna: sőt az
Apostolok ideje után 1517 estendeig az
nyavalya úgy elnyomta, az öldözes úgy el-
fogyatta, hogy sohul nem volt Lutheri és
Calvinusi; Annak okajert, nem igaz Ec-
clesia, és nem Christustul fundaltatott.

Midőn ezt az ellenvetést eleiben ta-
masztottam volna az Evangelicus prædi-
catornak: csuda mely igen nevéte, maga
en azt alitom vala, hogy erre soha senki
semmit nem tudna felelni. Nevetvén pe-
dig, minden tartoztatás nélkül meghon-
da ellenvetesőmnek sommáját: az után
ekeffen meg guggola: Vegezetre ilyen fe-
leletőt ada az mint paternitasodnak igazan
meghirom:

F. Ebben úgy mond az Argumento-
modban Iesuita Uram, az Major propositi-
od szerint három czégért tehesz az Ecclesi-
ának. Először, Hogy világ vegeig tart. Ma-
sodszor, Mindenkor minden időben Pas-
tori lesnek, soha tevelyesben nem esik.
Harmadszor, Semmi nyavalyatul öldözes
kergetestől el nem nyomattathatik. Il-
lyen beszede után így trefala meg.

Ezöktől az három rendbeli czégérőktől
Iesuita uram, mivel te előttem naladnal tu-
dóssab tarsod irasában olvastam vala még
regőn, hogy szintén ezen formában okos-
kod.

Pazman
contra Mag.
pag. 10.

kodvan, megh főtana az Lutheristák és
Calvinisták Ecclesiáját: Mely felől ez volt
iteletöm, hogy az az Atyatokfia, avagy re-
feg volt mikor olyan képtelen okosko-
dást formalt, vagy akkor serkent volt fél-
álmából: vagy az sok gondolkodásban es-
iras olvasáshoz igen bággyat elmével volt;
vagy az Lutheristák irását, és az Calvini-
sták tudományát olvasván igen meg hara-
gut volt, hogy nem tudod azoknak mit
tenni. Ha haragjában írta, nem csuda hogy
botlott: mert az mint Iuvenalis mondgya:
Ira, furor, brevis est, az az, az harag rövid
ideig való dühösködes. Ha refeg volt kár:
Mert világ eleiben refeg fővel ollyat írni
kit meg nem bizonyíthat, sem eszes, sem
tudos emberhez nem illik: en pedig azt
mind az kettőnek itelem irását olvasván:
Ha álmában latta, nem csuda, mert az mit
émőtte forgat elmejében ember, almában
is azzal tepőlődik: mert ugyan is, *Causi di-
cislites, Auriga somnia currus. Et: Quod vigi-
lans spirat in somnis cernit id ipsum.* Az pro-
catorok pörrel, az kocsifok fekerrel al-
modnak, az mit émőtte gondol ember al-
mában is azzal tepőlődik.

Ha bággyat elmével volt, ne treffallya
meg senki érte: mert ő rayta tölt be az
sönt Palnak amaz mondása, Holot így szól
az Apostol: Ez pedig legyen tudtadra,
hogy

2. Tim. 3. 2.
usq; ad ver-
sum 8.

hogy az utolsó napokban artalmas idők lesznek, mert lesznek az emberek magoknak szeretői, fősvényők, dicsekedők, kevelyek, fidalmazok, búlejőknek engedőlenek, haladatlanok, tisztátalanok: szeretet nélkül valok, bekefeg nélkül valok, patvarkodok, mertekletlenők, kegyetlenők, azjoknak nem szeretői: Arulok, vakmerők, fel fuvalkottak, gyönyörűségnek szeretői inkább, hogy nem mint Isten szeretői. Kik az Isteni szolgálatnak képét mutattak, de annak erejét meg tagadgyak, ezeket eltavoztasd. Mert ezek között valok azok, kik emberek cselede közzé becsinlik magukat, és az bűnnel meg terheltetöt, és sokféle kevanfagokkal fel indittatott aszonyi-állatotskákat meg környezőzván, megcsallják, kik mindenkoron tanulnak, de soha az igazságnak ismeretire nem juthatnak. Te felőled is, Iesuita uram, azon reghet fuvan, azon iteletem. De ezt el hagyvan, jer lassuk, úgy mond, mely helyesőn Argumentallyatok ilyen forman. Így kezd az okajert el feleletit az Evangelicus prædicator:

F. Az mi az Ecclesianak allandóságát illeti, Iesuita uram, nem csak az igaz Ecclesia; de még amaz *apparenter dicta & falso nominata* Ecclesia is az minemű az tétők, és egyéb tevelgőke, hogy világ vegeig fen allyon;

Illyenek az Barátok, Iesuitak, és az Apatzak.

Az Iesuitak Ecclesia minemű?

allyon, ha te tagadnad is, az Christus ellenőd bizonyitana, amaz jó buza között levő konkolnak példa bebedében, mikor így szól: *Sinite simul crescere usq; ad messem, &c.* Matt. 13. 30. Hát méltatlan fosztyatok meg ettől az tétéértől az Luther és Calvinisták Ecclesiáját, midőn az Ecclesianak erős kösiklan való eppitterésit csak az ti Romai Ecclesiátkorra vonód, mely nem Ecclesia, hanem Anti-Christus Synagoga, és minden gonofságnak kut-feje. Az Lulheristák és Calvinisták Ecclesiája, minemű fundamentom allyon meg világh vegeigh és mi legyen az, állottam ez előtt immar arról: Szollok mayd többet is affelől, de jozon halgasd, kérlek, és minden harag nélkül, ha meg nem akar csalatkozni ismet, mint ez előtt, mikor azt mondod vala, hogy az Romai Ecclesia áll meg csak világh vegeigh.

II. Azt mondad hogy az igaz Ecclesianak mindenkor úgy lesznek Pastori, hogy soha az tevőlygesben nem esik. Te tőled kevanhatnam, Iesuita uram, az Philosophussal egyűt: *Sapiens benè loquatur*, az az, ha tudos embernek tartod magadat, jó magyarázattal állj.

Ennek az te okoskodásodnak az első aga cum *distinctione* meg alhat, az utolsó mérő hamis, ha jól nem limitálsz. Előre be-
re ez

Johan. 5.

Lucz. 16.

re ez az felelet: Az Ecclesianak pastori, vagy az Prophetak, Evangelistak, es Apostolok irasi, az kikre igazittya Idvőzitők az Ecclesiat: *Scrutamini Scripturas* &c, Vissgallyatok az irasokat, amaz pokolban kenlodo gazdagnak attyasait is, kik még ez földön éltenek: *Habent Moysen & Prophetas*, vagyon Moysesők es Prophetajok. Vagy az igaz tanitok, kik elő nyelvekkel tanitanak, kik felől szól az Szent Pal. *Eph. 4. 12.*

Mellyet így meg magyarázvan, czirkald meg immar minemű Pastori voltanak es lesnek világ vegeig az Ecclesianak. Ha az Prophetak, Evangelistak es Apostolok irását értő mondásod helyben marad; az Istennek amaz igereti szerint: Nem tavozik el az en bešedőm az te šajadtul es az te magodnak šajatul mind örökre.

Ha pedig oly tanitokat is kötsz ahhoz, kik elő nyelvekkel mindenkor mindenűt tettešsen es foganattal prædicallyanak s prædicallottak legyen, az Apostolok ideje után eleitűl fogva 1517 estendeig (šollok itt azokról az tanitokrul, kik az Apostolokkal egyűt, nem egyebet, hanem csak az Christus erdőmet prædicallottak) oly hamis az te okoskodásod, minemű hamis volna, ha en azt mondanam: Hogy az Messias nem *Octavius Augustus* idejében, hanem mikor *Esaias* prædicallot, akkor šületőt

šületőt az emberi test šerint Mariatul: mert *Esaias* jövendőt az šületes felől. Az Istennek igaz Ecclesiája es az ő idvőzitő tudománya, meg maradt az Apostolok idejétűl fogva tistán tőkelletőšsen ő magában, mint az Arany az földnek šaraban, az tűz az hamu alatt, az kép mutatok oltalmában is, Az az: Voltanak az Apostolok idejétűl fogva minden Seculomokban, az az, šaz estendők forgalában, az Isteni tistöltnék igazan való követői, az igaz tudománynak bizonyšagi az emberek között, ha šinten gyakorta keves šamuvaknak tettöttek is azok az tőb šokálaghöz kepest: mely mind azon által külsőkeppen nem volt oly tettetés mindenkor es minden helyben az mint kévántatnak az embereknek közöšsegőskeppen idvőšsegőkre.

Masodik ágában okoskodásodnak, azt is mondod vala, *Iesuita* uram, hogy az igaz Ecclesianak nem csak pastori lesnek világh vegeig, hanem tévelygesben sem eshetik. Erre limitatioval ez az válasz.

Tevőlygesben nem esik az igaz Ecclesia egešen, es az tudománynak minden czik-kőlyi šerint végiglen. De mind az által, šok tagjai bizonyos rešei šerint az Ecclesia tudományának ideigh Istennek csudalatos engedelmeből gyakorta meg ha nyatlának es ingadozni lattatnak: kik azon köz-

Quia regnū
Christi non
erit finis.
Lucz. 1. 28.
Quia Eccle-
sia Catholi-
ca fundata
est in Petre
& portz in-

fererum nō
prævalebunt
adversus
eam.

Matt. 16. 18.
az az, Az
Christus Or-
szaganak
nem lesz en
vege.

Az Ecclesia
közsziklan
fundaltat-
tot, es az Po-
kolnak ka-
pui nem att-
hatnak an-
nak.

Iesa. 1. 9. &
20. 20. 21.

közben Isten lelketül birattatvan, megh
erőssednek, es alhatatosságokban végigh-
len megh maradnak. Példa erre David, Sz.
Peter, ezek előtt pedig Aaron es Maria az
püstabán, &c Példa, az Ephesus es Ga-
latabelieknek gyülekezőtők, kik meg ha-
nyatlottak vala, úgy annyira, hogy az Esaiás
mondása szerint csak neműnemű magvok
es huladokok maradtanak megh azoknak
Isten kegyelméből az igaz Ecclesiában az
igaz tudomanyának agai mellett.

Hogy pedig Iesuita Uram, Argumento-
modnak második propositiojára terjek; az
Luther es Calvinus Ecclesiája felől azt
mondad, hogy az világh vegeig nem tart;
nem is voltak eleitül fogva annak Pastori
f-nem lesnek ez után is, sőt el nyomat-
tatott volt az, az Apostolok idejétől fogva
1517 estendeig az sok nyomorúságotól,
fel nyomattathatik ez után is.

Noha mind ezekre az eleb megh jedzöt
feleletből, mellyet az te első propositiodra
hozok elő valasod lőt, Iesuita Uram, im-
mar: De még is hogy az *minor* propositi-
odnak patvarkodása jobban füstben men-
nyen, uyobban két dolgot mutatok meg:

I. Hogy azon az értelmén, azon az tu-
domanyon mellyet Luther Calvinussal eg-
gyüt 1517 estendőben tettetőffen es nyil-
van kezdöt prædikallani, az te Romai
Pápa

pápa. Atyad iras kívül valo tudomanya el-
len; Az Apostolok idejétől fogva minden
Seculomokban, az az, Szaz estendők forga-
sában voltak tudos emberek.

II. Hogy az az tudomány, ha fínten so-
kaig tetterőffen közönseges-képpen min-
den helyőkön nem prædicaltathatott is
mind az balványozok, es mind pedig az
nyilván valo eretnekők es poganyok mi-
at: Mind az által, az igaz Anyaszent egy-
haznak gyülekezőtői fen állott, megh mara-
dot, es nyilván valo képpen megh mutatta
magat.

Mellyet így vegy esődben:

Christus Urunk születésétől fogva addig
az ideig, melyben Luther es Calvinus tani-
tottanak, hogy tizenöt Seculomok voltak
legyen el, tudom sem tagadod Iesuita
Uram, sem ebben velem nem ellenkőzel.

Mindenik Seculomban Lutheristák es
Calvinisták voltak, valakik igazan tani-
tottak, az az, nem egyebet vallottak, mint
Luther es Calvinus.

ELSŐ SECULUM.

Az az, Szaz Estendő.

Az első Seculomban volt Christus U-
runk ő maga, az Apostolok, es azoknak ta-
nitványi. Ezek pedig nem egyebet tani-
tottanak, vallottak, es hittek; hanem az

K

mát

mit 1517 estendőben kezdőttek prædikálni Luther es Calvinus, több igaz Solgaival Istennek: az mint ezt bővegebben megh bizonyitom, ilyen keppen:

Christus 11-
runk tanita-
sa.

Ioan. 3. 16.

Ioan. 1. 12.

Ioan. 17. 3.

Ez az Ke-
resztényi i-
gaz tado-
many, vala-
mely véleke-
des ezzel
ellenközik,
hamis es re-
szedelmes
tudomány.
Ioh. 5. 17.

Az Christus az ő tanítását ezen kezdőtte el: *Respicite, quoniam appropinquavit regnum Dei, Matt 5.* Az után derekas tanítala ez volt: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aternam. Item: qui acceperunt eum, dedit eis hanc potestatem, ut filij Dei fierent.* Ioan. 1. 12. *Item: Hec est vita aterna ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum,* Az az, Iobbitatok erköltsőtöket, mert el közelitőt az Istennek orsága. Ugy serebbe Isten ez vilagot, hogy az ő fiat adta, hogy minden az ki hisen ő benne, el ne vesőn, hanem örök élete legyen: Az kik őtet vévék azt az hatalmat ada nekik, hogy Isten fiaik lennének: Ez az örök élet, hogy tege-det egyedől igaz Istent megh ismerjenek, es az Iesus Christust, az kit el küldöttel: En es az Attya egy vagyunk: Az en Attyam mind eddigh munkalkodik, en is munkalkodom: Iertők en hozzam mindnyajan, az kik munkalkodtok, es megh vadtok terheltetve; en azt mivelem, hogy megh nyugodgyatok. Kereffétők mindeneknek előtte az Istennek Orságot es annak igazságát: Visgallyatok az irásokat: Vagyon Mosef-

sek es

sek es Prophetajok, halgassak azokat. Nem fellyeb valo az tanítvány az ő mesterenél, ha engem üldöztenek, titóket is jövendőben üldöznek: Az embernek fiának nincsen hol fejet le haytana: Az poganyoknak Kiralyi Uralkodnak, ti pedig nem úgy: Nem azért jöttem hogy bekefegőt küldgyek, hanem fegyvert: Kicsoda tőt engemet ti köztetők igaz latova? En nálam nélkül semmit nem cselekedhettők: Nem azért jöttem hogy az igazakat hijam, hanem az bűnösöket poenitentiara: Az ki en rolam vallást téssen az emberek előtt, vallást téssék en is arrol, az en Attyam előtt az ki az egekben vagyon: Ne fellyetők azoktól az kik csak testetöket ölhetik meg, de attul az ki testőtül lelkőtül az Gehennának tűzere vethet. Sokak az hivatalosak, kevessek az választottak. Ti-nektők adatot hogy ertsetők az menyeknek Orsá-gát es az Istennek titkait; egyebeknek példabebed által. Halakat adok nekőd Attyam, hogy ezöket el titkoltad ez vilag-hnak hatalmasitul, bizonynyara Attyam, mert teneked úgy tetzet.

Ezt az parancsolatot adom tinektek, hogy egy mást sereffetők; Adgyatok meg az Csásárnak az mi az Csásáré, Istennek is az mi Istené: Nem ti választottatok engemet, de en választottalak titóket: Mennye-
tők el

Matt. 12. 28.

Matt. 6. 32.

Ezt vallotta

Luther es

Calvinus.

Annak oka-

jert, &c.

Ez ellen ta-

nitnak az

Iesuitak.

Annak oka-

jert, &c.

Ioh. 5. 39.

Luc. 16. 29.

Ioh. 15. 20.

Luc. 9. 58.

Matt. 20. 25.

26.

Matt. 10. 34.

Luc. 12. 14.

Ioh. 15. 5.

Matt. 9. 28.

Matt. 10. 32.

Matt. 10. 28.

Mat. 20. 14.

Matth. 13. 11.

Matt. 11. 25.

26.

Ioh. 13. 14.

& 15. 17.

Matt. 22. 21.

Ioh. 15. 16.

Matt. 23. 29.

tők el ez egész vilagra, praedikallyatok az Evangeliomot minden teremtet allatnak, megh keresztelven azokat, Atyanak, Fiunak, es Szent Lelőknek nevében: Ez az en testem, ez az pohar uy frigy az en veremben: Valaki uyonnan nem búlettetendik viztül es lelektül, nem mehet be az menyeknek Országában.

Apostolok
tudománya.

Ez volt Christus Urunk utan az Apostolok vallasa is, es tanitasoknak sommaja, azt mint ezt az ő irások búsegeffen megh mutattyak. Ez volt minden igaz tudomanyu embereknek vallások es tanitasok; ez Luther Martone es Calvinus Ianose-is, es ezökkel eggyezző igaz Keresztyenőke ez mai napiglan. Az kik pedig ezzel ellenköznek, es ekkivül mást tanitanak; azok Hitetők, hamis tanitok, es Anti-christusok, akar Romai Pápak, Iesuitak, es Baratok legyenek az Éőrzetben

M A S O D I K,

Szaz Eőtendő.

Apostolok
tanitványi-
nak tudoma-
nya.

Az Masodik Seculomban éltének az Apostolok tanitványi, es visont ezőktül tanult Szentjamborok, kik ezőnt tanitottak es vallottak.

Polycarpus.

Polycarpus, az ki Ignatius idejében élt, ki az Apostoloktül tanulta az Evangeliomnak tista tudományát, az ki felől Irenaeus azt mondgya: *Docuit Polycarpus semper que*
ab Apo-

ab Apostolis didicerat: Polycarpus mindenkor azt tanította az mit az Apostoloktül tanult vala: es az Ecclesinak azokat adta, az mi csak egyedől igazak, &c.

Quadratus es Aristides, mind ketten az Apostolok tanitványi voltak, kik az Keresztyenők mentsegejert könyveket irtanak: kiket Adrianus Csátárnak be-is mutattak. Eltenek Aelius Adrianus Csáár es első Alexander Pápa idejében. Ezők egyebet nem tanítottanak, hanem az mit az Apostoloktül tanultak. Nem mondottak Misset: nem jartak bucsut, nem hittak az megholt Szentőket segítségül, nem tartottak az templomokban képeket, s nem is gyuytottak vias gyertyát: Nem olvastak az halottak lelkejert Soltárt: Nem vallottak hogy ez élet utan Purgatorium túzebe menne az Hiveknek lelke, a honnan ez életben valo embereknek imadságok es aldozat tetelők által szabadulhatna ki, mert nem talaltak ezőket fel az Apostolok irasában. Holot Szent Peter azt mondgya ő maga, kit ti Iesuita Iiraim első Papanak vallotok Romában. 1. Pet. 1. 18: Nem veőendő allatokon, mint aranyon vagy ezüstön, váltattatok megh, az ti hejában valo életőtkből, melyet az ti Atyaitoknak tanitasabol vőtteők volt: hanem dragalatos vérön, tudni illik, az macula nélkül es seplő nélkül való Bá-

Quadratus
es Aristides
Anno Do-
mini. 119.

Platina de
vitis Pontif.
Titulus de
Euarist. 1.
pag. 14.

Luc. 16. 26.

Io Báránynak az Christusnak vérén. Christus Urunk-is az ellen igy tanit: Mi közötünk es ti közöttetek nagy közben-vetes vagy on, annyira hogy az kik akarnanak innen ti hozzatok által menni, nem mehetnek; sem pedig onnet ide nem jöhetnek. Hol es kitül vöttetek legyen pedig ti Papistak az Purgatoriomot, megh írja, *Euseb. lib. 3.*

Vixit Anno
Domini
150.

Első talaloja tudod magad, hogy amaz *Pastor Hermes* volt, ki el hagyvan az Szent irast, hazug jelönesőknek, es alom-latafoknak hitt, kinek irasat (olvasztad azt is) hogy *Hieronymus in Prologo Galeato*, es *Tertullianus de pudicitia*, az *Apocryphus*, az az, meg Vettetők könyvek közze famlallyak, ki vetven az *Canonicus* könyvek közzül.

Ha regiffeggel kellene valamely tudomant oltalmazni Iesuita Uram, latod hogy az Purgatoriom felől valo tudomany eleg reghi: mert annak talaloja, *Hermes Pastor*, élt Christus fületese utan 150 estendővel; mely tudomant mind azon által im hallod, hogy mind *Eusebius*, *Tertullianus* es többek-is meg vettetők es fattyu könyvek rayzattyanak neveznek. Annak okajert, hogy igaz tudomany volna, nem csak *Luther* es *Calvinus*, de az te kovasodbol valok-is (hollok az ti értelmetek szerint) tagadgyak.

Ugyan

Iustinus
Martyr.

Ugyan ezen Seculomban eredetöt vötenek azok az Doctörök, az kiket Paterőknek neveztenek: kik közöt (hollok az Görgökrül) első *Iustinus Martyr* volt. Ez 164 estendőben élt Christus fületese utan, ez az igaz tudomany felől mit vallot, meg olvashatod, Igy áll az: *Religio autem vera ex Scriptis Prophetarum & Apostolorum continetur descripta: qui SOLI quid in vero sit viderant: & de omnibus qua nos scire opus est docuerunt. Itaque non humanis traditionibus & doctrinis iussimus à Christo ipso credere, sed eis, quas beati Propheta promulgarunt, & Christus ipse tradidit: & mihi ipsi studio est cuncta ad Scripturas referre, & ex illa argumenta & demonstrationes petere.* Az az, Az igaz Keresztyeni vallas az Prophetaknak, es Apostoloknak irasiból irattatott ki; kik csak egyedül lattak, micsoda az igazság, vagy mi vagy on az igazságban, es mindenek felől tanitast töttenek; valamellyeket nekünk fűkseg-keppen kell tudnunk. Annak okajert, nem azt vöttük az parancsolatot mi Christustul, hogy az emberektől talaltatott, es kezről keze költ tudományának hidgyünk, de azoknak az irasoknak, az mellyeket az bodog Apostolok tanitottanak, es ő maga Christus is kezünkben adot. Es en magam abban munkalkodom, hogy mindeneket az irasokra vonnyak, es megh czafolhatatlan

K 4

lan

Ian erősségeket onnan vegyek. Nem de Iesuita Uram, nem ezt tanítottajé Luther es Calvinus, es tanítottak mostis azok az kiket ti uytoknak neveztök? Nem uy hát ez az tudomány, hanem reghi, nem ők találtak: hanem ő előttök, ezer három száz, es egy néhány éstendőekkel, Péter értelmé volt. Annak okajert, mint hogy minden ereje, Luther es Calvinus, es az Romai Pápa vallasan valok, veseködsenek ebben vagyon:

Scriptura
Sacra major
est Authori-
tas quam Ec-
clesia.

Ha böcsősebbé az sent iras, vagy az Ecclesia az ő talalmányával egyűt? Luther Calvinussal azt mondgyak, hogy böcsősebb az sent iras:

I. Mert Christus arra igazit az ő Apostolival egyűt:

II. Mert mindenek meg vadnak abban irva, valamellyek szükségessék az emberek idvőségere:

III. Mert im az Paterök kepeben Iustinus Martyr is azt bizonyította:

IV. Mert az Ecclesia mindgyart nem lehen Ecclesia, mielt az sent iras kívül az ellen mást tanit:

Mert az Ecclesia Anya, nem parancsoló Ur, sem Aőny.

Az Papisták az ellen tanitvan, azt állat-
tyak, hogy az Ecclesia böcsősebb, es csak
annyira kell hinni az sent irasnak, az me-
nyire

nyire az Ecclesia azt helyen hadgya: mert
nincsenek mindenek megh irva, az sent
irasban az mik szükségessék embernek id-
vőségere: Mert minden eretnekök, az
sent irást vonják magok pártjára, es ab-
bol akarjak tevélygeseket allatni: Mert az
sent iras olyan mint ha valakinek viafor-
ra volna, es azt a hova akarna oda hayt-
hatna: így az sent irást mindenféle hayto-
gathattyak az emberek: Több effele oko-
kat is hoznak elő, kiket rövidségnek oka-
jert most elő nem fámlalok.

Annak okajert, itt egy conclusiot csina-
lok, es örömeit rea halgatok Iesuita uram,
vagy te, vagy egyéb közzületök, mit felel-
tök reja. Az conclusio ez:

Vagy az Luther es Calvinus tudománya
reghi, vagy az Papistáké; De az Luthere
es Calvinusé reghi: mert Christus Urunk ő
maga azt tanította, az Apostolok azt val-
lottak, az Paterök kepeben is Iustinus Mar-
tyr arroltót tanubizonlagot. Hát az Papi-
stáké uy: ugy mint, ki Christus tanítása az
Apostolok, es az reghi Paterök ideje utan,
sok száz éstendővel talaltatot egybör is
maskor is. Ha uy, (hollok az Iesuiták pro-
nunciatoma szerint) Hát hamis. Ha hamis,
miert kapdosnak az emberek rayta, es ti is
Iesuiták micsoda lelőkkel oltalmaztatok
azt, reghinek kialtván?

K 5

Tudom

Canisius in
Catechis.
fol. 44.
Censura Co-
lon Dialo-
go. 4. fol.
117.

Alienverca.

Tudom itt azt mondod, Iesuita Uram: Iustinus csak egy ember, talam más Paterök külömben bollandak.

Feiler.

F. Eleget felelnék erre, ha csak azt mondanam-is: *Tuo te jugulo gladio*: Ismet: *Legem quam tuleris patere*, az az, az minemű törvenyt irtal annak engedgy: Te mondad Iesuita uram ideb fellyeb, hogy mi csak egyyet-is az Paterék közzúl, nem mutathatunk, az ki olyan vallásban volt volna, az hit dolga felől, mint Luther es Calvinus. Im egyyet mutattam, es még pedig igen reghit, ugy mint, ki Luther es Calvinus előtt 1367 éntendővel volt olyan valásban: Hát nyerettesők vagyunk.

De hogy inkább meg nyugodgyek elméd,
im mostis ugyan ezen dolog felől jelentők.

Az Iustinus utan Irenaeus az ki élt, Anno Do-
mini 179. Ez így áll: Qui verò crediti sunt
à multis presbyteri: serviunt autem suis volupta-
tibus, & non praeponunt timorem Dei in cordibus
suis, contumelijs agunt reliquos, & principalis con-
cessionis tumore elati sunt, & in absconsis agunt
mala, & dicunt: nemo nos videt: Ab omnibus
igitur talibus abstinere oportet: adherere verò his
qui & Apostolorum, sicut praediximus, doctrinam
custodiunt: & cum presbyterii ordine, sermonem
sanum & conversationem sine offensa praestant, ad
informationem & correctionem reliquorum. Az
az, Az kiket sokan el hittenek hogy Egy-
hazi

Frenzus lib.
4. Cap. 44.
adversus He-
geses valem-
tini.

Igaz tanitok
kicsodak.

hazi emberek volnának, azon közben pedig az magok kevesfagoknak gyönyörűségöknek folgnak, es nem viselik magok előtt, tükörül az Istennek felelmet: hanem egyebeket gyalazattal illetnek, es valami kivaltkeppen való engedelemnek, daganyával kevelykődnek, es reytkőkben gonoffagokat cselekedőnek, es azt mondgyak: senki nem lat bennünket, &c. Annak okajert effelektül egészen tavoly kell allani, es el kell fakadni: Azokhoz kell pedig ragazkodni; akkik az mint jelentők, az Apostoloknak tudományat meg-is őrzik: es az Egyhazi rendben élvén, igaz eltető igét tanitanak, es magokat is az emberek között, botrankozas nélkül viselik, egyebeknek tanitására, es feddesere.

Azont mondgya itt Irenæus az mit monda ő előtte Iustinus Martyr: kivaltképpen, ha gondolkodol arrol, mit tanítotok ti az Conſtantineus Cſaſar adománya felől; holot az többi közöt megh vallyatok, hogy ő adta nektők az Ur ſagot, ő mondotta, hogy az Romai Pápa földi Isten: ő tött fellyed valovakká bennetöket, minden földi Fejedelmeknel: ha ſinten az ſent iras maſt mond felöletők is, de ti ugyan éltök az ti hatalmatokkal: Ezökkel egyetemben, ha gondolkodol Iefuita uram, ſerſetítőknek alattomban titkon, es nyilván valo gonozſagi

Hamis tani-
tok kicso-
dak.

Haebben
eggielz Ix
neussil, hind
elaztis hogi
lz. Peter Ro-
maban volt.
vt testatur lib.
3. cap. i. n. 4.
et cap. 3. n. 5.

Felelet: Nem azért
egyikük csak hogy öta-
lai hamis kőgyőttben
égyez az fi: kasmak
önre hivatott: még
olthatma az azok maga-
vala: a hamis prófé-
tától. Maor. 7. fe. 15.

Libro, De
origine &
conatu Iesui
Christi.

sági felől, sokféle gyalazatos beszédetők-
ről, és botrankoztató magatok viselkedéséről,
melyről most magán magán nem szóllok;
holot más írásomból rövid időn megért-
hetőd azt. Hát Concludalok meg is, és azt
mondom, hogy az Calvinus és Luther tu-
dománya reghi, azokajert igaz. Ellenben:
az Iesuitaké uy: Mert az Paterők nem vol-
tak azon, hát hamis. Lássad mit felels. Itt
azt mondhatnad:

Ellenvetés.

Ha egy dologban egyeztek nemely Pa-
terők Lutherrel és Calvinussal: az többi-
ben ellentéztek: Annak okajert nem kö-
vetkőzik, hogy az Luther és Calvinus tu-
dománya reghi volna, és az Paterék tudománya-
val egyezne: holot mi Iesuitak azt
kevannyuk, hogy azt mutassak meg az
Lutheristák és Calvinisták, hogy az ő tu-
dományok mindenben egyez, az Pate-
rek értelmével.

Felelet.

F. Noha ezt az ellenvetést, méltatlan
kevesfagnak, és utol jutot ebből farma-
zot, patvarkodásnak mondhatnam én, Ie-
suita Uram, és ha Secularissal volna kö-
ződ, az Magyar Ország Decretoma szerint,
s az Aranyon maradna, holot két uton
járás; méltatlan kevésfagnak mondhat-
nam: mert te fődd ez: hogy soha csak eg-
gyet sem mutathatunk az Paterék között,
az ki csak egy czikelyekben is Lutherrel és
Calvi-

Calvinussal, és velünk is egyet értett vol-
na; im en pedig egynel többet mutatek,
és mutatok mayd Isten segítségéből az Se-
culomok szerint míg arra jutok, az mikor
Luther és Calvinus kezdődtek prædicalla-
ni, az Keresztényi igaz tudomány felől, és
hamisítottak, úgy mint, emberi talál-
mant az Pápa tudományát, De meg is mig
arra jutnék: im valaszt tebek derekassab-
ban ez elő hozot ellenvetésödre.

Azt allattode Iesuita Uram, hogy az Pa-
terek nem mindenben egyeztek, Luther-
rel és Calvinussal?

F. s. Nem is kevantatott, hogy minden-
ben egyeztenek volna, mert sok dologh
felől irtanak az Paterék, az kik nem illették
volna Luther és Calvinus idejere, és így az
mienkre, nem is tudtak az ő idejökben ők
mind azok felől, csak gondolkodni is, az
kik felől ti köztetők, az Lutheristák és Cal-
vinisták között, Most az ti nyughatatlan el-
métek miat vesződés vagyon: *de primatu &
authoritate, tam immensa Pontificis Romani: De
intoxicatione politici magistratus, si sit extra ve-
ram confessionem, de æqui vocatione ferendarum
sententiarum & sexcentis talibus ineptiarum in-
eptiis*, s-nem is az itt az kérdés, ha minden-
ben minden dolgok felől úgy kellett volna-
je Luthernek és Calvinusnak írni, az mint
irtanak az Paterék, Hanem imez: Ha az
idvős-

idvősség felől való tudománynak fundamentomiban Luther es Calvinus azont tanítottajé, az mint tanítottak az Paterők? Fundamentomot mondok, nem valami külöf Ceremoniakat iras kívül, az kik felől sokat irtanak nemely Paterék. Ez itt az czél: erre kell nezni: Hát hogy megh ért. sed Iesuita uram, Mi azt mondgyuk, hogy az Paterék, az az, az Apostolok ideje utan azok az Görög, es Deak iras magyarazo Doctorok, az kik *Gregorius Magnus*, avagy Primusig éltenek 596 Éstendeigh Christus Urunk születése utan, mindenben valami az Keresztyeni vallásnak, derek fundamentomara nez, eggyeztek Lutherrel es Calvinussal: mig az szent iras kívül emberi okokodasra nem adtak magokat. Nagyot mondok: Ellenköztek pedigh az Iesuitakkal mindenben, azon fundamentom szerint: mely mondasomra jól rea vigyáz Iesuita Uram. Mert az Paterék értelmet Seculomok szerint, az ki közzülők mikor élt, es miről irt, ugy veszőm elő, es minemű fundamentomról tanított, azt jedzem meg: utannam famlald; el ne vészed. Ezt is esődben ved pedig, mindenik controverfianak elő hozasat, magan magan, eggyik Pater irasaban se varjad: mert egy sincsen, az Paterék közzül, az ki egy egy mindenik dologrul irt volna: hanem ki egyről, s ki

masrol

masrol: mind az által, közönsegőssen minden fundamentomról irtak: Ielentem, Christus Urunk es az Apostolok ideje utan, az masodik Seculomban Iustinus Martyrt es Irenæust, mit ertőttenek az szent irasnak, es az Traditioknak, az az, kezről keze költ emberi főtől gondoltatot iras kívül való tudományok felől: Mely derek fundamentum, az Keresztyeni igaz tudománynak az Sz irasnak, avagy vallasaban avagy tagadasaban áll. Az Paterék, es azokkal eggyüt Luther es Calvinus, azt az fundamentomot, az szent irast böcsűjik es az idvősségre elegődendőnek vallyak es tanítottak; az Iesuitak meg vetik, es tagadgyak.

Ez az közönseges fundamentom, tudni illik, az Sz. iras, mely Keresztyeni igaz tudomány Isten kegyelméből, az Iesus Christusban be oltot, es az szent Lelőktől el pécseteltetöt hiveket idvősségőknek keresefelől, két dologra tanította: I. Az igaz Hit. II. Annak gyümöltse, az Isten szerint való élet. Ennek tanitasaban eggyeztenek az Paterék Lutherrel, Calvinussal es minden azokat követő igaz tanitokkal. Erre utáz Irenæus az elő hozot tanitasaban, mikor azt monda: *Adherere verò his qui et Apostolorum etc.* Az igaz Hit magához kapcsololja az Christus érdömet: megh veti mind azokat valamik azzal ellenköznek.

Az

Irenæus.

Scriptura Sa-
cra columna
fidei nostræ.
Lib. 3. cap. 1.
Advers. Hæ-
res. lib. 2.
cap. 47.
Scriptura sa-
cra perfecta.

Az Isten szerint való élet, követi az tisztaságot: megh veri az fertelmességöt, mind ezek felől mit tanítottak legyen az Páterek, értse Iesuita uram.

Irenæus mit mond, az Szent írás felől, I. Hogy *Scriptura sacra columna fidei nostræ*. Az mi hittünknek oslopa.

II. *Scriptura perfecta sunt, quippe à verbo Dei & Spiritu eius dicta. His niti firma est Petra: his derelictis alijs niti quibuslibet doctrinis, est in effusa arena edificare, az az, Az irások tökéletesei, úgy mint, az kiket az Istennek ígeje eselke dictalt: Az Igen érte az Fiut. Valaki az irásokhoz támaszkodik, erős köfika gyanant vagyon, azoktól el tavorvan, más akar minemű tudományhoz támaszkodgyek is, olyan mint az félyel hanyattatott fővenyen való eppites.*

Perpicua.
Lib. 2. Cap.
47.

III. Minden homály nélkül való, Mert így bol effelől Irenæus: *Universa Scriptura & Prophetica & Evangelica in aperto & sine ambiguitate, & similiter ab omnibus audiri possunt, Az tellyes Szent írás, mind az Prophe-tak, es mind az Euangelistak által, az kiket Isten kiadot nyilván, es minden homály nélkül való, es mindenek egyarant is halgathattyak.*

Ellenvetes.

Felelet.

Mondhatnad: Ha sok dolgok titkosok az Szent írásban? Megh felel azon Pater: *Itaque si quadam questionum (quasi licet revelata*

non

non sunt) Deo commiserimus: & fidem nostram servabimus & omnis scriptura à Deo nobis data consonans nobis invenietur, & parabola his quæ manifestè dicta sunt, consonabunt & manifestè dicta absolverent parabolas. Annak okajert ha nemely kérdésöket, kik nyilván valovakka nem tettettek Istenre hadgyunk, mind az mi hitönket megh tartjuk es mind az eges írás, mellyet Istentől vöttünk, minekünk magával eggyezőnek talaltatik, es az pel-da befedők azokkal akkik nyilván mon-dattanak eggyezni fognak, es az nyilván való mondasok meg feytik az példa befedőket.

Ezen Irenæus mit mond az Iesuitak felől, akkik neha az Szent írást javallyak s neha azt meg vettik: Hæreticusoknak mon-gya, lib. 2. cap. 46. midőn így ből: *Faciunt hoc Hæretici: qui cum ex Scripturis arguuntur in accusationem convertuntur ipsarum Scriptura-rum, quasi non recte habeant, neq. sint ex Autho-ritate & quia variè sint dicta & quia non possit ex his inveniri veritas ab his qui nesciant tradi-tionem, az az, Az igaz tudománytól el szakat-tak, úgy cselekedőnek: midőn az Szent írás-bol meg győztetnek, az irásoknak vado-lasara fordulnak, mint ha azok nem vol-nanak igazak, vagy azoknak annyi méltoságok nem volna: mert külömb külömb keppen bólnak, mert nem is találhatnak*

L

igaz

igaz mondaft egyebek, hanem, az kik az emberektől talaltatott tudományokat értik.

Lib. 3. Cap.
7.

Ezen Pater mit mond az igaz keresztényi Hit felől? Így tehen arról vallást: *Invoco igitur te Domine Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Pater Domini nostri Iesu Christi, Deus qui per multitudinem misericordia tua, & bene sensisti in nobis, ut te cognoscamus, qui fecisti Cælum & terram, & Dominaris omnium, qui es solus & verus Deus, super quem alius Deus non est, præter Dominum nostrum Iesum Christum; dominatione quoque dominaris Spiritus sancti; da omni legenti hanc scripturam cognoscere te, quia solus Deus es, & confirmari in te & abstinere ab omni hæretica, & quæ est sine Deo & impia sententia.* Az az: Segítségöl hilak es Imadlak

Ennek az kőnvörge- nek forma- jával hogy elneke az Calvini- sták, esu follyak az Iesuiták grót te, de nem meltan: Mert nem ok talaltak: hanem az o Testamen- tombeli Hi- vek után, im Irenæus követi.

tegedet Uram Abrahamnak, Isáknak, Iakobnak Istene, mi Urunk I E S U S Christusnak attya, ki az te Isteni nagy irgalmas- ságod szerint jól cselekedtetted azt mi velünk, hogy tegedet ismernénk: ki teremtetted az eget az földet, es mindeneken uralko- dol, ki csak egyedül való igaz Isten vagy, mely fölöt más Isten nincsen, az mi Urunk Iesus Christus es az sent lelek kívül, akki- vel egyenlőkepen Uralkodol: enged ezt mindennek, valaki ezt az sent irast ol- vassa, hogy tegedet ismerjen, hogy egye- dül való Isten vagy: es erősítsed is te ben- ned

ned sőt cseleked azt, hogy minden hamis es Istentelen tudomant el tavorzathasson.

Az Keresztények tista életök felől is mit mondgyon, bizonylag imez értelme; mert azokat az kik az hazaságot kárhoztattyak, amaz Basilides, Saturninus es Marcion eretnekök tarsasagaban fámlallja.

Azon Seculomban élt Clemens Alexan- drinus: ez az Keresztényi hitöt Isten mun- kajanak mondgya: kinek ez az o tulaydo- na, hogy azokat az kik tavoly vadnak kö- zel valova tegye; Az az, noha még itt ez vilagon vagy ember, de igaz hiti szerint úgy viselje magát, mint az örök életnek polgar tárfa: mert Isten eleiben kell men- ni. Kevantatik hát, hogy ember igaz hiti szerint Isteni felelőmben, es pœnitentia tartasban éllyen. Az Keresztényi tista élet, es az hazaság felől ugyan ott így szól, azok ellen, az kik az Hazaságot tiltják, es megh- vetik.

Dicunt gloriosi isti iactatores, se imitari Domi- num, qui neq. uxorem duxit, neq. aliquid in mun- do possedit se magis quam alij, Evangelium intel- lexisse gloriantes, Eis autem dicit scriptura: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Deinde nesciunt causam cur Dominus uxorem non duxerit. Primum quidem propriam sponsam ha- buit Ecclesiam: Deinde verò nec homo erat com- munis ut opus haberet etiam adiutore aliquo se-

Clemens A-
lexandri-
nus.
Lib. 2. Stro.

Az Iesuiták
kerölköde-
se megh ro-
mol ez Cle-
mens étel-
me szerint,

eundum carnem, nequē erat ei necesse procreare filios qui manet in aeternum, & natus est solius Dei filius. Hic ipse autem Dominus dixit: quod Deus conjunxit, homo ne separet: & paulo post jam de ijs qui matrimonium abhorrent, dicit beatus Paulus: In novissimis diebus deficient quidam à fide attendentes spiritibus erroris & doctrinis Daemoniorum, prohibentium nubere, abstinere à cibis, & rursus dicit: Nemo vos seducat volens in humilitate, & religione & parsimonia corporis. Idem autem illa quoque scribit: Alligatus es uxori ne queras solutionem: solutus es ab uxore, ne queras uxorem. Et rursus: Unusquisque suam uxorem habeat, ne tentet vos Satanas. Quid verò? non etiam veteres creaturam cum gratiarum actione particitabant? Aliqui autem etiam liberos susceperunt cum continenter versati essent in matrimonio; iterum aliquanto post: An etiam reprobant Apostolos? Petrus enim & Philippus filios procrearunt, Philippus autem filias quoque suas viris tradidit. Az az: Ezök az dicsőkedő maga hanyok, azt mondgyak, hogy ők az Urat követik, az ki sem feleséget nem vőtt maganak, sem semmit nem birt ez vilagon: azzal kerkődven hogy egyebeknél jobban értik ők az Evangeliumot. De ezöknek mondgya azt az iras: Isten az kevelyöknek ellenök all; az felidöknek pedig az alazatosoknak adgya kegyelmet. Talam nem tudgyak okat, az Ur miért
nem

nem vőtt feleséget maganak. I. Ezert, mert ő neki saját jegyős matkaja volt az Anyaszent-egyház. II. Nem volt ő olyan mint az egyeb közönséges emberek, hogy fűkölködöt volna test szerint is valami segid nélkül. III. Tovabba, nem is fűkölködöt az nélkül, hogy fiakat hadna maga után, holot örökké való ő, es ugy fűletöt mint Istennek tulaydon fia. Ugyan ezön Ur mondotta pedig Az mit Isten őve kötöt, ember el ne valassa: Azok felöl pedig az kik az Hazasagtul isonyodnak, igy foll az bent Pal: Az utolso idöben nemelleyek elszakadnak az hittül, tevelygesnek lelkek hiven, es ördögök tudomanya utan eredven, meghiltvan az hazasagot, ellenzven bizonyos eledelöket. Senki titöket el ne hitessen, szabad akarat szerint való alazatossaggal, vallással, es testi mértékletösseggel. Ugyan azon bent Pál igy foll: Feleségödöz köttetettél, ne keres elszakadt: fel szabadultal feleséged kötele alól ne keres feleségöt. Minden embernek saját felesége legyen, ne késertson titöket az Satan. Mit mondgyak? Nem de nem élnek valaje az reghie is haladással az teremtot allatokkal? Nemelleyek azok közzül gyermekeköt vötenek feleségöktül, midön unatkozás nélkül éltenek az Hazasagban. Vallyon megh vetiké

ezök az Apostolokat-is? Mert Péternek es
 Philopnek gyermeki fia voltanak: Philop
 pedig még leányit is adta hazafagrá.
 Lib. 7. stró. Mind ezök fölöt azon Clemens Alexan-
 drinus, mit mondott az sent iras felöl?
Principium Doctrinae habemus ipsum Dominum,
qui per Prophetas & Apostolos nos docuit. Ergo.
Falso gloriantur Valentiniani Marcionitæ & Basi-
lidiani, se opinionem Matthiæ adducere. Fuit enim
una omnium Apostolorum sicut doctrina ita tradi-
 tio, Az az, Az mi Keresztyeni tudományunk-
 nak credeti az Ur ő maga az ki az Prophe-
 tak, es Apostolok által minket tanított:

Annak okajert hamissan dicsőkednek az
 Valentinianusok, Marcionitak es Basilidi-
 anusok azzal, hogy ők az Sz. Matthyas vé-
 leködeset allattak: Mert az miképen min-
 denik Apostolnak egy tudománya volt,
 azonkeppen elő nyelvökkel tanítások is.
 Az Ecclesiaban való veseködesőknek
 igaz latoja felöl mit mond? Nem azt hogy
 az Ecclesia igazittya azt el, az az, Pápa az
 Conciliomokkal.

Hát mit mondas?

Lib. 7. stró. *Scriptura Iudice utimur ad res inveniendas.*
Quicquid autem iudicatur, non creditur, prius-
quam fuerit iudicatum, quare nec est principium
id quod opus habet iudicio. Voce igitur Domini pro-
bamus quod queritur, quæ est magis fide digna,
quam quævis demonstrationes, vel potius quæ est
 sola

sola demonstratio, per quam scientiam qui solum
quidem gustavere Scripturas, sunt fideles. Az az:

Az idvőffegnek dolgainak, fel talalasa
 ban az sz. irással mint egy itilő biroval, ugy
 elünk. Az mi pedig itiletöt kevan, nem hi-
 telős az addig míg meg nem itiltetik: An-
 nak okajert nem is lehet az fundamentum
 az mi búkölködik itilet nélkül. Annak
 okajerr az Urnak sava által javallyuk azt
 az mi felöl kérdés tamad, mely Ur sava hi-
 telre méltob akar mely erős emberi bizon-
 sag tételenei; holot egyedül inkább az Ur-
 nak sava erős bizonyag; mely hiteles tuda-
 many által, valakik meg költöztak az iraso-
 kat; egyedül csak azok hívő keresztyenők.

Ha valaki azért ellenkező tudomant
 forgat: kitül lehessen annak egyben bekel-
 tetesse; ugyan ot meg mondgya azt is Cle-
 mens, *Si quis pugnantia protulerit dogmata sub-*
ducenda ea sunt & eundum est ad eos, qui quieta
dogmata efficiunt, & Divinis Scripturis eos in-
cantant, qui sunt rudes & imperiti, per TE-
STAMENTO RVM CONSEQUE-
TIAM veritatem eis explanantes, Az az, Ha
 valaki ellenkező tudomant fordítelő, meg
 kel azokat czirkalni, es azokhoz kel fol-
 lyamodni, akkik egyben bekeltetik azo-
 kat az tudományokat, akkik ellenközne-
 nek egy mással, es azok az kik tudatlanok
 es nem értik az tudomant az Isten igejevel
 hiteti

hitetik el az Testamentomnak eggyező értelmek szerint, magyarázván azoknak az igazságot.

Lib. 2. Strö.

Az kik pedig az szent irasnak nem hinnek, pirongattya azokat midőn így szól:

Absurdum est, Pythagoricos ad confirmanda ea quæ audierunt dicere &c. IPSE DIXIT, nos fide digno Magistro Salvatore nostro fidem non habere & dictorum probationes ab eo exigere, az az:

Ha az Pythagoras tanítványi az ő Mesterektől annak meg bizonyítására az mit tulle halottanak bizonyítást nem kívántanak, hanem ez volt sávak: ő Mondotta, képtelen dolog volna, ha mi az mi sava hihető avagy hitelre melto bebedő Mesterünknek az mi meg Valtonknak sávat nem hinnők: hanem az ő mondasinak bizonyosagitt ke-

Lib. 6. Strö.

vannok.

Mikeppen kellyen az irást fejtőgetni: Arrol is emlekezik: *Et si (inquit) Dominus & Servator noster & Propheta non adeo crasse elocuti sunt Divina mysteria, ut ea facile capi possent à quibus libet, sed differuit in parabolis: tamen re-cta sunt omnia coram ijs, qui intelligunt, hoc est, qui declarata à Servatore Scripturarum expositione ex Ecclesiastica Regula accipientes conservant.*

Sic præferi-
bit. Lib. 7.
Strom: regu

Regula verò Ecclesiastica est concentus & consensio legis & Prophetarum convenienter Testamento, quod per Domini adventum traditur. Itaque exponenda est scriptura, ut corpus & contex-

tus

ius Prophetia dicitur: considerandum quid vocibus significetur, non nudis verbis inharendum quod faciunt Hæretici. Non transferenda significata: perpendendum quid Domino & omnipotenti Deo perfecte conveniat, & eum deceat; Scripturæ denique ex ipsis rursus similibus scripturis demonstrandæ sunt, az az, Noha az mi Urunk es Idvőzitőnk s-az Prophetak, nem oly darabossan hirdettek az Istennek titkait, hogy azt könnyen mindenek mindgyart megh foghatnak, hanem pelda bebedők által tanított: mind az által igazak mindenek azok előtt az kik értik, az az, az kik az mi Idvőzitőnkül meg fejtőt irásoknak magyaráztat, az Anyasent egyház reguláját javallvan megtartak.

Az Anyasent egyház Regulája pedig nem egyeb: hanem az törvennek, es az Prophetaknak azzal az Testamentommal, mely az Ur eljövételével tanittatik, illendő képpen valo eggyező sava es értelme.

Annak okajert ugy kell az irást magyarázni, az mint az Prophetianak teste avagy bötűje elő adgya. Meg kell érteni az ighek mit jegyezzenek, nem kell az püsta sókhoz ragaškodni, az mint az eretnekők cseleketének, az igheknek jedzesit nem kell masu vatekerni: Arra kell nezni micsoda illyek tokelletessen az mindenható Ur Istenhöz, es mi ferhesőn ő hozza: Vege-

L 5

zetre

Az Ecclesia
Regulajami
csoda

las exponen
di 5. Script.

zetre az ſent iraft viſont más haſonlo iraf-
fal kell meg magyarazni, es annak valofa-
gat meg mutatni. Mind ezökben ez elő-
fámlalt dolgokban Iefuita Uram, nem
egyebet tanított, es vallott Clemens Ale-
xandrinus ez az Pater, hanem az mit tani-
tott Luther es Calvinus. Mely ſerint min-
den reſeiben mondaſanak ti veletők el-
lenközöt: Mert az ſent iraft tökelletes fo-
gyatkozás nélkül valonak mondgya; an-
nak magyarazattyat nem az Romai Papa-
ra, ſem az Conciliomokra bizza, hanem ő
magara azon ſz irafra. Es minden veſekő-
deſünknek az hit dolgában, egyedül valo
bironak azon ſz iraft ismeri, es vallya. Mel-
lyeket ellenben ti mindnyajan tagadtok.
Calvinista es Lutherista volt hát Clemens
Alexandrinus, es ellenſegők volt az Iefui-
taknak. Annak okajert ez az Concluſio:

Az Luther es Calvinus tudománya re-
ghi: Hát igaz. Az Iefuitaké uy: Mert nem
tudtak azt az Paterek: Hát hamis.

Iſmeg: Az mit Luther es Calvinus tani-
tottanak *Anno Domini 1517* azt tanította
Clemens Alexandrinus *Anno Domini, 156.*
Hát ſó mondottak az Iefuitak, az kik Iefui-
tai ortzával azt kialtyak hogy csak egy em-
ber ſem volt Luther es Calvinus előtt, ol-
lyan vallasban mint ők voltanak. Akarom
hallani ezökre mit felel Iefuita uram. De
eleb

eleb megyők, es az Eccleſia felől is micso-
da értelme löt legyen csak rövidedőn meg
jelentem: *Una est, inquit, Eccleſia, ſicut unus*
Deus, & unus Dominus, in unitate unius fidei,
qua est ex proprijs Teſtamentis, vel potius ex Te-
ſtamento quod est unum diſſerſis temporibus. Item:
Eccleſiam voco non L O C V M ſed congregationem
electorum. Az az:

Lib. 7. Tit. 4.

Egy az Anyaſent-egyhaz, az mint hogy
egy az Iſten, es egy az Ur, az egy hitnek
eggyeſſegeben, az mely ſármazik az valo-
ſagos Teſtamentomokból, avagy inkább az
Teſtamentomból, mely különböző idők-
ben is azon egy Teſtamentom. Az Anya-
ſent-egyhazon pedigh nem Helyet ertők,
hanem az valaſtottaknak Gyülekezetit.
Nem teſtbeli ártalmas nedveſſeg hát, nem
kőröm faradek, nem hay, nem ſakál, nem
hitetlenek, kárhozat edenyinek, latrok-
nak es egyeb undokſaggal megh fertefitet-
teknek gyülekezetők, Iefuita uram, Cle-
mens Alexandrinusnak, az Eccleſia, az
Anyaſent-egyhaz mint ti-nektők az tietők,
az mint Bellarminus magyarazza, Hanem:
CONGREGATIO ELECTORVM:
az valaſtottaknak gyülekezeti.

Ellenközik hát veletők ő: Annak okajert
nem lehet nektők Patertők; nem ő ſiai vat-
tok ti, hanem ſőt idegőni. Luther es Cal-
vinus hordozza azt az méltolagot. Mert
ugy ert-

Christus szü-
netele után.

nyertöttek ők is az Ecclesia felől. Ezt is az Patert it hagyom, megyek az harmadik Seculomra.

H A R M A D I K

Szaz estendő.

Tertullia-
nus.

Ebben az Seculomban az több Paterek között első amaz Quintus Septimius Florens Tertullianus: Ez az Pater mit mond azok felől az kik az bent Iraft megh vetik, es az magok fejetül gondoltatot traditiokhoz, kezről keze költ talalmányhoz ragazkodnak. Halgas rea Iesuita Uram:

Lib. de re-
surrectione
carnis.

*Luci fuga sunt qui sine Scripturis, propriis opinionibus & traditionibus inhaerent, az az, Nap fén előtt futo Baglyok avagy Puppeneverők az kik az irások kívül magok saját vélekedésekhez es lelemenyekhez ragazkodnak. Azok felől pedig az kik meg holt embereket imadnak, azoknak innepeket bentelnek: es bentölt földel kereskednek így szól: *Dij verò, qui magis tributarius, magis sancti: imò qui magis sancti: magis tributarius. Exigitis mercedem pro solo templo pro aditu sacri non licet, Deos nosse gratis? venales sunt.* Az az: Az Istenők között pedig, mellyek nagyobb adófizetők, sentebbek, Bért böttők az Templom földeljert; az sentseghöz való jarulást? Nem szabadé az ti Istenitőket bér nélkül ingyen ismerni; el adoké?*

Apologet.

Luther-

Lutherrel es Calvinussal együt ti rolatok mondgya ezt, Iesuita uram: Mert ti vattok ilyen babonások. Annak-okajert nem ismer fiainak s-nem is avattya közit hozzatok. Mondhatnad:

Mi successio berint az Apostoloktól vót. tünk eredetöt, holot azért ő is Apostoli ferfiu, nem tagadhat meg minket.

E. El vet ez uton is titőket maga mellől, mert azt mondgya: *Sed & si confinxerint successionem: nihil promovebunt: ipsa enim doctrina eorum cum Apostolica comparata ex diversitate & contrarietate sua pronunciabit, neq. Apostoli alicujus auctoris esse, neq. Apostolici Viri. Quia sicut Apostoli non diversa inter se docuissent; ita & Apostolici Viri non contraria Apostolis edidissent: nisi illi qui ab Apostolis desciverunt & aliter pradicaverunt. Ad hanc igitur formam provocabunt illa Ecclesiae: quae licet nullum ex Apostolis vel Apostolicis Viris authorem suum proferant: ut multo posteriores & quae deniq. quotidie instituuntur, tamen in eadem fide conspirantes, non minus Apostolica deputantur pro consanguinitate doctrinae.* Az az: Ha fienten tettetek is az Apostoloktól való követközest, semmit nekik az nem hasznal: holot az ő tudományokat össze vetőd az Apostolok tudományával különbözö es ellenkező mi voltával maga bizonyagot tesen effelől, hogy ő sem az Apostoloktól, sem valami Apostoli

stoli firfutul nem fármazot, mert az minte
 hogy az Apostolok egy mással ellenkőző
 tudomant nem tanítottak volna: azonke-
 pen az Apostoli férfiak is az Apostolokkal
 ellenkőző tudomant nem irtanak volna;
 hanem azok az kik az Apostoloktól el par-
 toltanak és más módon predicalloztanak.
 Annak okaert erre az formara vegyek igő-
 ket azok az gyűlelkőzetők; kik noha egyet-
 is az Apostolok, vagy az Apostoli férfiak
 közzől nem mutathatnak ollyat, akkítöl e-
 redetöt vőttenek volna; ugy mint, kik utol-
 sobbak, és az kik naponkent talaltatnak:
 mind az által azon vallásban egyet ért-
 vőn, nem kevesbe Apostoli gyűlelkőzetők-
 nek tartatnak az tudomannak rokonsaga-
 jert. Ti rejtatok illik ez az Tertullianus trefas
 és meg vető értelme, Iesuita Uram: mert ti
 vadtok, a kik minden nap inkább uyob uyob
 tudomant talaltok, az Apostoli tudomanya
 ellen az mint meg retzik az Romai Papak-
 nak lelemenyőkből: ti vadtok kiknek tu-
 domanya az Apostolokeval és Apostoli fir-
 fiak tudományaval ellenkőzik: ti vadtok
 az kik magatok között is ellenkőző tudo-
 mant tanítottok, az mint ez meg tetzik, csak
 ez minapi irástokból: melynek Titulusa ez:

Kicsodak
 az Aposto-
 loknak iga-
 ran succes-
 sori.

Anno Domi-
 ni 1612.

*Sorbonica laudes M. Becani Iesuita, hoc est:
 Summa actorum facultatis Theologiae Parisiensis
 contra librum inscriptum. Controversia Anglica-*
na

na de potestate Regis et Pontificis. Autore Marti-
no Becano Societatis Iesu. Mely irásban egyyk
 fél az Pápanak minden Fejedelmeken va-
 lo testi és lelki hatalmat állat: Mellyert az
 más féltől lator, és botrankoztato könyv-
 nek iteltetik. Melynek el igazítása Paulus
 Quintus az Romai Pápara terjedvőn; az-
 is nyavalyas csak hogy Uraságában kárt ne
 vallyon, minden ő előttte való Pápakat
 megh hamisítván azt az irást, nem csak
 nem javallja, hanem ugyan megh tiltja
 hogy sohul ne olvastassék. Ez az Pápák
 tökéletőssege; nem vetkőzhetnek ők.
 Lassad Iesuita Uram, mint limitálad: Va-
 lamely félte váltás, előttted az kelepce.

Az idvősségnek dolga felől való tudako-
 zásnak el igazítását Tertullianus az sent
 irásnak adgya: Mellyet két erősséggel ta-
 maszt megh: I. Mert az mindeneknél re-
 ghieb. II. Mert abban az két Testamen-
 tum egyyk az másikkal egyyez. Az sent
 irásnak az Uj Testamentomban való hite-
 les voltat, mely érint minden kétfegős
 dolgok felől tanácsot kell kérdeni az Gő-
 rög börtüre tamasztja, midőn így szól: *Scia-*
mus (inquit) non planè sic esse in Græco authenti-
co, quomodo in usu exiit per duarum Syllabarum
aut callidam aut simplicem eversionem? Ertűk
 (ugy mond) hogy tellyességgel nem ugy
 vagyon az Gőrög hitelős irásban az mint
 sokas.

Apolegiti-
 co. Cap. 20.

De Monē-
 gamia.

szokásban ment, két bötűnek, avagy ravas, avagy tudatlan egyigyű el fordítása szerint.

Az Isteneknek egy állattya, es abban lévő három bötűnek felől úgy ért mint Luther es Calvinus az benti iras szerint,

Lib. v. adversus Marcionem de praescrip.

Regula fidei est illa:

Vnum omnino Deum esse, nec alium praeter mundi creatorem, qui universa de nihilo produxerit, per verbum suum primum omnium emissum: id verbum Filius eius appellatum in nomine Dei; Variè visum Patriarchis; in Prophetis semper auditum; postremò delatum ex Spiritu Patris Dei & virtute in virginem Mariam carnem factum in utero eius & ex ea natum & esse Iesum Christum: exinde prædicasse novam legem, & novam promissionem, Regni Cælorum; virtutes fecisse fixum cruci, tertia die resurrexisse; in cælos ereptum, sedere ad dexteram Patris, misisse vicariam vim Spiritus sancti, qui credentes agat? venturum cum claritate adsumendos sanctos in vita aeterna, & promissorum cælestium fructum, & ad probandos judicandos igni perpetuo, facta utriusq; partis resurrectione cum carnis restitutione. Az az:

Teljesíttével egy az Isten, nincs is akkivül más az ki ez világot teremtetten, az ki mindeneket semmiből hozott elő, az ő először ki bocsátott igéje által, az az ige Isten fiának neveztetett az Isteni nevezetben; az Patriarchaktul külföld külföld keppen

Xicoda ez földön az Christus Vicarius.

képpen lattatott; az Prophetak irasában mindenkor hallattatott; annak utanna az Atya Istennek lelke es ereje által, ala bálvan ez földre, az bűz Marianak méheben, teste lőt es ő tüle bűlettetőt, es Iesus Christusa lőt; az után uy törvent hirdetőt, es az mennyeknek Országának uy igirett: csudakat tőt: Kereszfara feszítettven, harmad napon fel tamadott, az Egheben ez földről fel vitettöt; ül az Atyának jobban: maga képében el küldötte az benti lelőknek erejét, az ki az hiveket igazgassa: eljő nagy fenységgel hogy fel vegye az bentiöket az örök életnek, es az mennyeki igeretőknek gyümölsenek el vételere, es az hitetleneket örök tűzre itellye; mind az két rendbelieknek testöket megh uyitvan, es fel tamaštvan.

Az Isteneknek egy állatyában való három bötűök fől is így ből: *Regula (inquit) veritatis exigit: Vi primum omnium credamus in Deum Patrem, eadem docet credere nos post patrem etiam in filium Dei, Christum Iesum Dominum, Deum nostrum, sed Dei filium huius Dei qui & unus est, & solus est conditor, scilicet rerum omnium. Eadem fidei auctoritas, post hæc docet nos credere in Spiritum Sanctum.* Az az: Az igazságnak (ugy mond) Regulája kevanya hogy mindeneknek előtte hídgyunk az Atyában: Ugyan azon arra tanít, hogy

M

az

De Trinitate.

az Atya után hidgyünk az Isten Fiában is a Iesus Christusban, ki mi Urunk Istenünk, de Istennek Fia, annak az Istennek akki egy magán való, tudni illik, minden dolgoknak teremője. Azon hitnek méltósága tanít arra minket, hogy hidgyünk az Istenlélekben.

De præscrip.
adversus
Hæret.

Az Ecclesia felől ezen Tertullianus így tanított: Nem tulajdonította az első bűncsületet az Romai Ecclesianak; sőt az ő idejében való akár mely helyben lévő Ecclesiákat azzal egyenlőkke teszi. Mert ilyen képpen ír: *Percurrere (inquit) Ecclesias Apostolicas, apud quas ipsa adhuc Cathedra Apostolorum suis locis præsentantur, apud quas ipsa authentica littera eorum recitantur, sonantes vocem et representantes faciem uniuscuiusque. Proxima est tibi Achaia: habes Corinthum. &c. Omnes primas et omnes Apostolicas esse dum unam omnes probant unitatem.* Az az: Szemlélde el es járd el, úgy mond, az Apostoli Ecclesiákat; akikben még az Apostolok prædicalló sékéből prædicáltak, az kik között az ő hitelős irások hirdettetnek, úgy annyira; hogy mindenikben, mint ha magok éavat hallanak, es mindeniknek saját ortzajat néznek az halgatok. Legh közeleb hozzád Achaja, ugyan vagyon Corinthus is. Mindenik első fő es Apostoli, valamigh javallyak mindnyá-

jan

jan az egyedül való eggyeslegőt.

Ugyan ot nyilván való képpen állattya azt is: Hogy ha fínten valamely Ecclesia nem kerkedhetik is azzal, hogy következés szerint az Apostolokig meg nem mutathattak, kik hirdettek azt az tudomant, mind az által ugyan Apostoli Ecclesia, csak azokkal egy vallásban legyen. Mert így szól:

Ecclesia quæ nullum ex Apostolis vel Apostolicis autorem suum proferunt, si in eadem fide conspirant Apostolica et ipsa deputantur. Az az: Az olyan Ecclesiák is akik ha fínten senkit nem nevezhetnek is ki volt volna első, akki az Apostolok avagy az Apostoli fírfiak között tanított volna ő benne: Mind az által ugyan Apostoli Ecclesiának tartatnak, csak azon hitben legyenek melyben az Apostolok voltak.

Hogy az Romai Püspökök ő idejében is immar tevőlygesben estenek legyen, ezen Tertullianus bizonította: *Episcopus quidam Romanus (Zepherinum nonnulli volunt) Montani hæresin sequutus est.* Az az: Egy neminemű Romai Püspök (nemelylek azt mondgyak hogy Zepherinus volt) Montanus Eretnekeget követte: Ha most elne, minden mi időnkbeli Romai Püspököknek fejehez üthetne azt az eretnekeget, az többi között, az negyven napi bűtnek megtar-

M 2

tala

Nem kévén
tatik az Ecclesianak Apostoli mel-
toságaraz
Personalis
successio:
hanem az
Apostolitus-
dománynak
vallása.

Euseb. lib. 5.
Eccles. Hist.
in fragmen-
tis Apolo-
nij.

tása, es az péntöki, szerdai es szombati hús
nem étel szerint, es az Papoknak nőtelen-
sege szerint, mely hitvanfogoknak Monta-
nus volt első talaloja.

Ezen Pater az Templomokban való irot
es faragot képeket megh vetötte: Mert
azok felől így szólott: *Nos (inquit) adora-*
mus oculis ad cælum sublati non ad Imagines seu
pictureas. Et alibi: Filioli, custodite vos ab Idolis,
non tam ab idolatria, quasi ab officio, sed ab ido-
lis, id est, ab ipsa effigie eorum. Az az: Mi (ugy
mond) úgy imatkozunk, hogy főmei-
ket az Egh felé emellyük fel, nem az fara-
got vagy irot képökre. Es masut visont így
ir: *Fiatskaim, meg örizzetök magatokat*
az Balványoktól, nem csak az Balványo-
zástól úgy mint tisztelettől, hanem az Bal-
ványoktól, az az, azoknak képektől.

Az Fejedelemség felől még az mely Po-
ganyok kezében forgott is az regi Keres-
tyenök minemű itéletben lettenek legyen
Tertullianusnak imez bebedi megh mu-
tattyak:

Ad spacu-
lam & Cap.
28. 29. 30.
Apologitici.

Christianus (inquit) nullius hostis est, nedum
Imperatoris quem sciens à Deo suo constitui; ne-
cesse est, ut & ipsum diligat, & revereatur, &
honoret, & salvam velit cum toto Romano Imperio.
Az az: Az Kereszten senkinek nem ellen-
sege, nem hogy az Császárral ellenkeznek,
kit tudvan hogy az ő Istentől rendeltetöt

az

az tistben, sükfeg képpen tartozik azzal,
hogy azt szeresse es bocsúllye, tisztöllye,
es meg maradálat kevannya az egész Ro-
mai Imperiommal.

Az Sacramentomok felől is az Aposto-
lok tudományával egyezöt Tertullianus.
Mert Marcion eretnek ellen, két Sacra-
mentomokat sámlal elő: Az Keresztsegöt
es az Urnak Vacsorajat, mind az kettő fe-
lől, az sent irással egyezvén söl: *Tropicè*
nimirum & Propriè.

Lib. 4. ad-
versus Mar-
cion.

Az Keresztseg felől *Tropicè* így söl. az az: Iedzes ssa-
Iedzes szerint: *Lavacro dilui mortem,* az az: rint.
Az földő által el mosattatik az halál.
Aquas animare: Az vizek megh elevenite-
nek.

Propriè így söl: az az: bötű szerint. *Ba-*
ptismus est obsignatio fidei, qua fides à pœnitentia
fide incipitur & commendatur. Item: Nunc ad-
dita est ampliatio Sacramento, obsignatis Baptis-
mi, vestimentum quodammodo fidei, qua retro
erat nuda. Az az: Az Keresztsegh az hitnek
megh pecsetlese, mely hit, az pœniten-
tianak hititül vesőn eredetöt es attul ajan-
lattatik.

Most ő regbedőt vöt az Sacramentom
az Keresztsegnek pecsetléset úgy mint egy
öltözetöt: mely hit annak előtte mezite-
len vala.

Az külső Keresztsegnek ereje felől azon
M 3 Pater

De specta-
culis.

Pater igitur sol: Non ideo abluimur, ut delin-
quere desinamus: sed quia desimus, quoniam
jam corde loti sumus. Az az: Nem azért mo-
sogattatunk meg, hogy soha bűnt ne te-
gyünk, de mivel az bűnnek cselekedeti-
től meg bűntünk, mivel immar bűvünk-
ben meg mosattatunk. Et alibi:

De Baptis-
mo.

Cum aquam ingressi Christianam fidem in le-
gis sua verba profiteamur, RENUNCIAS-
SE nos Diabolo & Pompa & Angelis ejus ore
nostro contestamur. Item: Recipit homo in Ba-
ptismo illum Dei Spiritum, quem olim de afflatu
ejus acceperat, sed post amiserat per delictum,
non quod in aquis Spiritum Sanctum consequa-
mur, sed in aqua emundati sub Angelo Spiritui
Sancto praparamur. Az az: Midőn az vízben
menvén, es Keresztyeni hit felől vallaft te-
sűk, az ő törvényének beűdinek bizonfa-
gara; hogy mi ellent mondottunk az ör-
dögnek, az ő pompájának, es Angyalinak
sajat bajunkal vallaft tesűnk arrol. Ismet
igy sol: Ember az Keresztségben az lsten-
nek azt az lelkét veszi, mellyet regenten
az ő lehelleseből vött vala, de az utan az
eset miat el vesztötte vala: Nem ugy mint
ha az vizekben nyernők az bent lelkét, de
az vízben meg tisztittatvan az Angyal alat
az bent lelek bāmara kesittettessűnk.

Az Ur Vacsoraja felől is hasonlokep-
pen sol: Tropice & Propria: Tropice midőn
igy ir:

igy ir: Caro corpore & sanguine vescitur ut ani-
ma de DEO saginetur. Non possunt igitur se-
parari in mercede quas opera conjungit. Az az:
Az Hus testel es vérrel el, hogy az lelők
lstenől hizlaltattassék: Annak okajert
nem valasztathatnak el egy mastul az juta-
somban, kiket az munka egybe kötöt.
Ilgyan ot meg is ekkeppen sol: Caro in
Baptismo abluitur, scilicet externè ut emaculetur
Anima. Item: Opinitate corporis Dominici ve-
scitur, id est, Eucharistia.

De resurre-
ctione car-
nis.

De pudicitia

PROPRIE, Vi cum dicit, Deus pane cor-
pus suum representat. Item: Calicis aut panis
nostri aliquid decuti in terram anxie patimur.
Item: Non sciet Maritus (Ethnicus scilicet) quid
secreto cibum gustes, & si sciverit, panem non il-
lum credit esse, qui dicitur (sanctum nimirum &
sacramentalem) Item: Eucharistia sacramen-
tum & in tempore victus, & omnibus mandatum
a Domino, etiam ante lucanis catibus, nec de ali-
orum manu, quam presidentium sumimus.

Lib. 1. Con-
tra Marcio-
nem.De Corona
Militis.Lib. 2. ad
uxorem.De Corona
Militis.Lib. de Re-
sur. carnis.

SERMO caro factus in causam vite appe-
tendus, & devorandus auditu & ruminandus in-
tellectu, & fide digerendus est. Et contra Marci-
onem: Acceptum panem & distributum discipu-
lis corpus suum fecit, HOC EST CORPUS
MEVM dicendo: id est Figura corporis mei,
Figura autem non fuisset, nisi veritatis esset cor-
pus. Ceterum vacua res, quod est, phantasma fi-
guram capere non potest. Az az, Nyilvan valo-
keppen

Lib. 4.
Panis Eucha-
ristie Tertu-
liano est.Figura cor-
poris Chri-
sti.

kepen így szól Tertullianus az Ur Vacsorájában levő pohár és kenyér felől: Az Isten az kenyér által az ő testet adgya előnkben. Ismét így szól: Az mi poharunkból és kenyérünkől valami le üttetik az földre sübeli fájdalommal szenvedgyük: Visont: Nem tudgya az te (Pogány férjed, tudni illik) minemű titkos eledelt kostoly te, s ha szinten tudna ő is nem hiszi, hogy amaz kenyér legyen az mely bentnek és sentségnek kenyereknek mondatik. Tovabba ismét: Az Ur Vacsorájának sentségét megh eledelünknek idejekorán is, úgy mint ki mindeneknek parancsoltatott az Urul és ejeli gyülekezetünkben is vesűk nem egyebektől, hanem az Egyházi emberek kezéből.

Másut ismét így szól:

Az teste lőtt iget úgy mint életnek szőzöt kinek kinek kevénni kell, s meg is kell enni, hallás által megh is kell emésztetni hittel:

Marcion ellen így ír:

Az kezeben vőtt és az tanítványoknak elosztogatott kenyeret ő testévé tőtte: ezt mondvan, ez az en testem, az az, az en testemnek képe, képe pedig nem lőtt volna, ha valóságának teste nem lőtt volna. Tovabba az üres dolog az mi csak az elmének törőnködése, képet magára nem vehet.

het. Mind ezek az elő számlált irások szerint hát Iesuita uram, világosson megh tetzik, hogy Tertullianus valamit tanított az Hitnek, az az, az keresztényeni vallásnak agai felől, Christus Urunk születése után 209 esztendővel, azont tanította Luther és Calvinus 1517 esztendő: Hát az Luther és Calvinus tudománya mind régi, s mind pedig te Iesuita Uram, nagyot botlasz, az ki azt mered mondani ideb fellyeb, hogy csak egy Pater is nem volt oly, akki avagy csak egy czikkolyben akképen tanított volna az Keresztényeni vallás felől 1517 esztendő előtt mint Luther és Calvinus. Visont ugyan ezen irásokból meg tetzik, hogy az ti Papista tudományotok az sents irásnak megh vetése, csufolása és az Traditiók felől Tertullianus idejében nem volt. Nem volt az megh holt sents imádása; az Ecclesiának az sents iras felet való hitele és meltsága, az faragot képeknek tartása és Templomokban való tiszteletis; az Fejedelmeknek, Uraknak; egyeb külső fő fő rendeknek elvéstése, megh étetése, az Sacramentomoknak Hét számu volta, holot nem tudtak többet kettőnél, mely az Keresztseg és az Ur Vacsoraja, és azoknak bűjös bajos babonaltatások, mint ha azokban az víz és bor vérré, az kenyér pedig huffa változnék: Nem voltak mon-

M 5

dom,

Az Papisták
vallása mi-
nemű.

dom, mind ezek Tertullianus idejében, hanem az után egyből is maskor is ti to- doztatok, foldoztatok magatok gyalazat- tyara es örökre való veszedelmetökre. Hát nem volt ti veletök egy hitön Tertullia- nus, hanem ellenetök volt.

Annak-okaert az ti tudományotok Uy: nem az Paterek idejében való. Ha Uy, föl- lok még is ezen Tertullianus es az maga- tok pronunciatoma szerint, Hamis tudo- many. *Siquidem: Antiquissimum quodq; ve- rissimum; Addo vi huius consequentis. Novissi- mum quodq; falsissimum.* Az az, Az mi reghi, felette igaz; Az mi Uy; Felettéb hamis, lassad Iesuita uram mint fejeződ magadra es az te atyadfiaira.

Deut. 17.

Az Istennek törvénye szerint eleg volna két avagy három tanúnak bizonysága, akár minemű dolognak, valóságának megh bi- zonítasára, az miképpen hamis dolognak es hazug beszédnek meg czafolasára: Ha- sonlo keppen nem volnek köteles en is arra, Iesuita Uram, hogy beszédemet, el- mém, beszémem, es kezeim farastásával to- vab terjeztetem, s több Patereket allatnek tanujul. Holot immar im hárommal is többet sámlaltam elő, te pedig Iesuita egyet sem engettel vala Luthernek es Calvinus- nak: De mind az által, hogy ortzad inkább pirullyon, es fő mondót legy inkább; több

Pate-

Patereket is fölлитok elő, kik Lutherrel es Calvinussal egyeztenek, ti veletek pedig ellenköztenek az Keresztyeni igaz vallás- nak fundamentomiban. Intlek hát még is Iesuita Uram, jól rea halgas, esődben ve- gyed mit vallottanaks-tanitottanak az Pa- terek, hogy meg ne csalatkozzal.

Azon Harmadik Seculomban, Az az, Harmadik száz estendőben Christus U- runk születése után; élt Cyprianus Doctor, Cyprian. 9. Ez mit mondót legyen Iesuita Uram, az Sacra scrip- tura. sent irasnak böcsületi meltosága felől, es az Keresztyeni vallashoz toldót sokasok- nak es emberektől talaltatot s kezről kéz- re költ tudományoknak sibsága felől érts meg.

Mind ezek felől pedigh nyolcz regulat hoz elő:

I. *Si solus Christus audiendus est: non debe- mus attendere quid aliquis ante nos faciendum putaverit: sed quid, qui ante omnes est, Christus prior fecerit. Neque enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei veritatem.* Az az, ha egyedől csak Christust kell halgatnunk es őtőle kell függenünk, nem kell nekünk arra vigyaznunk, micsoda cselekedetöt gondolt valaki magának mi előttünk: ha- nem azt kell esünkben vennünk; az Chri- stus az ki mindeneknél eléb volt, mit cse- lőködöt. Mert nem emberi szokást kell ne- künk

Lib. 2. 2.
pist. 3.

künk fűksegkeppen követnünk: hanem az Istennek igasságát.

Ad Quinti-
num.

II. *Non est de consuetudine praescribendum, sed ratione vincendum.* Az az, Nem az szokasbol tartassanak meg. De holot nincsen valóságok, az az, biztonság tétel azok felől az sent irasban az keresztényeni vallásnak fundamentomaban: Annak okaert, nem igaz tudomány, hanem regitevélyges.

Epist. ad
Pompeium.

III. *Illà verà est Traditio, quæ de Dominica & Evangelica auctoritate descendit, aut de Apostolorum mandatis atq; Epistolis venit.* Ea enim faciendà esse, quæ scripta sunt, Deus testatur, Iosua. 1. az az, igaz kezről kezre költ tudomány az mely az Christus, es az Apostolok meltóságatul szarmazik; avagy az Apostolok parancsolattyabol es leveleiből jut: Mert Isten, Iosuenak első Caputtyaban, azt bizonyitta hogy azokat kell cselekednünk az kik meg irattattanak.

Ibidem.

IV. *Obstinatio & praesumptio est, humanam Traditionem, Divina dispositioni anteponeere, nec animadvertere, indignari, & irasci Deum quoties Divina praecepta solvit & praeferit humana traditio.* Az az: Vakmerő maga hitség az emberi találmant, az Istennek rendelese-nél fellyeb bocsólni: sőt ebeben nem ven-ni hogy Isten bosszankodik es haragszik va-lamiket az emberi találmány, fel bontya es által hagna az Istennek parancsolatit.

V. *Consuetudo sine veritate, vetustas erroris est.* Az az: Az szokas, valóság nélkül, vé-tőknek

tőknek regisége. Annak okaert innen az következők: bator az Míse, az sentek ima-dása, az képek bocsúletis több effélek regi szokasbol tartassanak meg. De holot nincsen valóságok, az az, biztonság tétel azok felől az sent irasban az keresztényeni vallásnak fundamentomaban: Annak okaert, nem igaz tudomány, hanem regitevély-ges.

VI. *In compendio est apud religiosas mentes & simplices & errorem deponere & invenire atq; eruere veritatem.* Nam si ad Divinae traditionis caput & originem revertamur, cessat error humanus. Az az: Altal utok vagy on az Isten felő es egy-igý elmeknek az tevélygesnek letetelére, az igasságnak pedig fel talalására. Mert, mi helyen az Istentől ki adat-tatot tudománynak kut fejere es eredetire vissza térünk: azonnal megh fűnik az ve-tők az emberi tevélyges.

VII. *Inde surgat actus nostri ratio, unde & ordo & origo surrexit nempe ab Evangelica & Apostolica traditione.* Az az: Az mi cseleke-detünknek biztonsága, onnan állyon elő, a honnan mind rend-tartas s mind az ere-det elő allot; tudni illik az Evangeliomi es Apostoli találmánytul.

VIII. *Frustra quidam, qui ratione vincuntur, consuetudinem nobis opponunt, quasi consuetudo sit maior veritate aut non fuerit in Spiritualibus se- quem*

Ibidem.

quendum, si melius fuerit à Sancto Spiritu revelatum. Az az: Az kik bizonyoság tételökkel győztetnek meg hasonlatosanul forgattyak azok mi előttünk az Bokaft: mint ha az Bokaft nagyob volna az igazságnál, avagy mint ha az lelkiekben nem azt kellene követni; az mi jobbnak jelentetöt az Bont lelektül.

Mind ezökből meg tetzik hát Iesuita Iram, mint legyenek az te pártodon az Paterek, az reghi Doctorok: es az is, hogy nem egyebet tanítottak Luther es Calvinus *Anno Domini 1517* az mit tanított Cyprianus *Anno Domini 244*. Mert akkor élt es tanított. Teneked ellenséged volt; mert az traditiokat meg vetötte: Mert az Ecclesianak reghisegét nem az Bokafta, nem az emberek méltóságára, az kik tevőlygette nek, hanem az Apostolok es Evangelisták írására sabta.

Hát méltatlan akarjatok az ti vallastokat az Paterek írásabol allatni valakik Iesuitak, az az, nyilván valo balvanyozok, es az Iesus Christusnak ellenségi vadatok. Méltatlan ámito bebedötek az is, az egygyü emberek közöt, hogy az Luther es Calvinus tanítása berint valo tudomány csak 1517 estendőben kezdetöt.

Itt tudom mit gondol magadban: Mert
ez eg-

ez egyik hitetö talalmányotok mellyel az egygyüeket tantorgattyatok:

Ha az volna igaz tudomány az mellyet Luther es Calvinus tanítottanak s-tanítanak mostan az Lutheristák es Calvinisták: Hát az reghi emberek mind el karhoztanak az kik olyan értelömben nem voltak mint ezök, hanem Misset halgattak, meg holt Bonteknek imatkoztanak, búcsút jartanak es egyéb effele talalmányit az Ecclesianak meg tartottak; söt el karhoznak mostis az kik így cselekednek.

F. Ez minden mestersegek tudom: Ezzel akartok mindeneket tölönk elidegönni, s ezzel akarjatok az Fejedelmeket is ellenünk kösörülni. De markotokban sabkad Iesuita uraim, holöt effelöl nem egyeb az mi itéletünk, hanem az mi Cyprianusc es az töb reghi Doctoroké: es ha azért haragudni akartok vagy mertök nem mi reánk, hanem Cyprianusra es az többire haragudgyatok s azokat mondgyatok eretneköknek es Uytudományuvaknak. De nem erdemlik azok ezt az nevezöt. Annak okért mi is ö velek egyetemben tölörök méltatlan Benvedgyük. Mellyert Istennek keményitéletit varjuk rejatok. Halgathatza mit felel erre Cyprianus: *Ad Iubajanum:*

Potens, inquit, est Dominus misericordia sua indulgentiam dare: Non tamen, quia aliquando er.

Ellenvetés.

Felelet.

Lib. 2. Epist. 3.

do erratum est, ideo semper errandum. Item: Si quis de antecessoribus nostris vel ignoranter vel simpliciter non hoc observavit & tenuit quod nos Dominus facere exemplo suo docuit, potest simplicitati eius, de indulgentia Domini venia concedi. Nobis vero non poterit ignosci, qui nunc à Domino admoniti & instructi sumus. Az az: Hatalmas az Ur az ő irgalmassága szerint hogy bűn bocsánatot adgyon: De mind azonáltal nem kel immar ez után az tevőlygesben mindenkor eleb eleb menni: Mivel hogy valaha regi időben ez előt való emberek tevőlygettének. Ismet: Ha ki az mi előttünk elt emberek között, vagy tudatlanul, vagy egy általlyaban nem azt valotta es tartotta az mit parancsolt az Ur es az mire minket az maga példajával tanított: annak egy-igyűsegenek az Urnak bűn bocsato kegyelme szerint engedelem adattathatik.

Mi nekünk pedig (tudni illik, ha vakmerő keppen időgen Isteni tiszteletre es Balvanyozásra vetemedünk) semmi keppen bűnünk bocsánattya nem engettethetik, holot az Urul intett es tanitást vettünk.

Ertőde mit felel Cyprianus Iesuita uram Az regiek tudatlanságot Istenre hadgya: Az ti mostani vakmerő tevőlygestőknek bűnteret sab: Holot bánt bándékkal lelketők ismereti ellen, küllő hasonért es egye-

Az regi egy-
igyű Papi-
staknak te-
velygesenek
intett Isten
re hadgyuk

egyebeken való uralkodásnak kevanfagart vetemedgyetők arra, az mit Isten nem csak tilt az ő igejében: hanem feletteb utal. Az az mi feleletünk is: Nem monduk egyebet semmit.

Ezen Doctor mit írjon az Istensegnek egy allattya es abban lévő három személyek felől: Az Christus Iesus tistiról es elég tévő aldazattyarol: olvassd meg *Tractatum de vanitate Idolorum. Epistolam ad Iubajanum Lib. 3. Epist. 9. Tract. de simplicitate Prælatorum sive de unitate Ecclesie. Sermonem de bono patientia. Sermonem de Baptismo Christi. Sermonem de Eleemosina. Tractatum contra Demetrianum lib. 4. Epist. 6. Sermonem de Circumcisione. De Baptismo Christi*, es esődben vehetőd, hogy nem egyebet tanított mind ezekről, hanem az mit Luther es Calvinus, es tanitanak most is minden igaz Keresztyenek, az kiket ti Lutheristaknak es Calvinistaknak gyalazatoson neveztők. Hogy pedig mind azokat bő bebeddel elő ne bamlallyam az miket jelentek: Mertigy az egész Cyprianus irasat többire ide kellene jedzenöm. Halhatta Iesuita Uram, mit mond az te naponként való Mife aldozatod ellen, az Christus Iesus elég tévő aldozattya felől, Cyprianus: *Tanta dignitatis illa una redemptoris nostri fuit oblatio, ut una ad tollenda mundi peccata sufficeret, qui tanta auctoritate in sancta introivit, in*

Cyprianus
Doctor irasi.

Az Mife ha-
szontalan.

Sermone de
Circumcisio
ne & Baptis-
mo Christi.

Az Mife
haszontalan
főit Christus
beszúfagára
valo tudo-
many.

*sanguine proprio, ut deinceps nulla supplicantium
postulatio sanguine indigeret alieno*, Az az, Az
mi meg valtonknak aldozattya oly melto-
sagos vala, ugy mint, ki ez egész vilaghnak
bűneinek elvételére egyedől elegsegeslőts;
az ki oly méltóság al ment be az sentségök-
nek sentségében, maga saját vére által
hogy immar ennek utanna csak egy esede-
zőnek is könyörgése, nem búkölködik
más vére nélkül.

Ugyan ott az Christus érdómének ma-
gunkhoz valo kapcsolásáról illyen képpen
böll: *Sacrificium (inquit) quod in cruce obtulit,
sic in beneplacito Dei constat, acceptabile & per-
petua virtute consistit: ut non minus hodie in con-
spectu Patris oblatio illa sit efficax, quam ea die,
qua de saucio latere sanguis & aqua exiuit.* Az
az: Az minemű aldozattal az keresztan
aldozot, Istennel oly kedves es oly örök-
ke valo ereje vagyon annak: hogy azon
áldozat ma is az Atya előtt nem kevesbe
hathato mint azon az napon mellyen az ő
megh sebősttetőt oldalabol Vér es Viz
folyt ki.

Az Uj Testamentomnak Sacramento-
mi felől is mit ertsen es írjon Cyprianus,
Keresztseg. Iesuita uram, im meg említöm. Az kereszt-
Epist. ad seg felől így ből: *Baptisma est in quo vetus
Pompejum. homo moritur & novus nascitur.* Az az: Az Ke-
rest-

restseg oly sentség, melyben az reghi &
ember meg hal es úy búletik.

Azon Keresztsegnek formaja felől is
ugyan ott ekképen emlékezik: *Verborum
solemnitas & sacri invocatio nominis & signa in-
stitutionibus, Apostolicis sacerdotum ministeriis
attributa, visibile celebrant Sacramentum: Rem
verò ipsam Spiritus Sanctus format & efficit, &
consecrationibus visibilibus invisibiliter manum
totius bonitatis autor apponit, & plenitudinem gra-
tia unctionis Divina pinguedo sanctificationibus
officialibus infundit & rem Sacramenti consu-
mat & perficit.* Az az: Az külső lathato
sentségöt az igeknek magyarázattya, az
Isten sentségének segítségöl valo hívása,
es az jegyök, kik az Apostolok berzeseböl
jarulnak az Egyhazi Bölgaknak munkajok-
hoz sentselik megh. Az belső hasnot pe-
dig, mely az Christus vérennek érdóme az
sentségek formallya es viái végben: es az
külső lathato meg sentseléssel, lathatatla-
nul az minden jonak keze munkalkodik, es
az kegyelómnek tellyeségét az Isteni ke-
gyelómnek sirja, az külső Egyhazi Bölga-
latra ontya, mellyel az sentségnek valosa-
ga végben megyen es tökéletős lehen.

Esődben ved jól Iesuita uram, az mit
Cyprianus mond az Kereszteles felől, nin-
csen ot Chrisma, sem olay, sem inferno-
rum,

Külső Ke-
restseg.

Belső Ke-
restseg.

rum, sem só, sem nyál nem kevantatott
ő idejében az Keresztseghöz: Mert az Apo-
stolok rendelese szerint let akkor az keresz-
telés.

Hát nem ő tüle vőttetők, sem azoktul
akkik ő előtte eltenek, az ti Keresztelef-
tőkben valo mayomoskodásokat Iesuita
uraim.

Annak okajert nem vadtok regi tudo-
manyvak, nem vadtok az Apostolok suc-
cessori es az regi Paterek fiai.

Luther pedig es Calvinus mivel ugy ta-
nitanak az Keresztseg felől mint Cyprianus
es az Apostolok: mind regi tudomanyu-
vak, Apostolok successori s mind az regi
Paterék fiai.

Lib. 2. E-
pist. 3.

Sermo de
Cena Domi-
ni.

Az Ur Vacsoraja felől is azon Paternek
értelme ez: *Edimus corpus Christi crucifixum,*
& bibimus sanguinem profusum. Quomodo? edi-
mus autem & bibimus F I D E, Credentibus pro-
pinat calicem suum Christus. Vana igitur de cor-
porali esu opinio est. Nam si illius persona caro in
frusta partiretur, non omni humano generi posset
sufficere. Nec tam corporali quam Spirituali tran-
sitione Christo unimur, nostra & ipsius conjunctio
nec miscet personas, nec unit substantias, sed affe-
ctus consociat & consederat voluntates. Az az:
Az meg fektetett Christus testet esünk es
az ő ki ontot vérét iszunk: Mikepen? Esünk
pedig es hiszünk Hittel, az Hivőknek adgya
Chri-

Mikeppen
eszik az hi-

Christus az ő Poharat: Annak okaert he-
jaban valo az testi étel felől valo véleke-
des: Mert ha annak az semelynek Húsa
darabonként osztattatnek, nem lehetne e-
leg mind az egész emberi nemzetnek.
Nem is annyira testi változás szerint, mint
lelki módon eggyesülünk az Christussal:
holot az mi ő véle valo közösülésünk egy-
gye valo lételünk egyben sem elegyíti az
semelyeket, eggye sem teszi az testőknek
állatyt: hanem ő véle hívünknek indu-
latit tarsalkottattya es akarátunkat friggyel
kőti össze.

Itt is Iesuita uram nincsen semmi emle-
kőzet az transsubstantiatio, az az, az Ur
Vacsorajaban valo kenyernek es bornak
testé es vére valo változása felől; sem az
Christus testének testi szajal valo rágása, es
Vérének olyan módon valo itala felől.

Hát nem tudtak az regi Paterek, nem ta-
nitottak az Apostolok: ti talalmanyotok.
Annak okaert uy tudomány affelől valo ér-
telmetők. Mit dicsekődtek hát annak re-
giségevel, mit futtatytok az regi Paterek-
től vőt successiotokat, es fiui mi voltokat?
Nincs semmi közötök azokhoz, mert meg
tagadván ekképpen csufolnak titóket:

TERTVL LIANVS lib. de praescrip. Ha-
ret. pag. mibi 109. Qui estis? quando & unde ve-
nistis? quid in meo agitis non mei? quò deniq;
N 3 Mar.

vek az Chri-
stus testet.
Cyprianus
értelme sze-
rint.

Az Papisták
nem az regi
Doctorok
fiai.

Marcion (Iesuita) *sylvam meam cadis? qua licentia Valentine (Monache) fontes meos transvertis? qua potestate Apelles (Canonice) limites meos commoves? quid hic ceteri ad voluntatem seminatis & pascitis? Mea est possessio, olim possideo: habeo origines firmas, ex ipsis Authoribus quorum fuit res. Ego sum haeres Apostolorum, Sicut caverunt testamento suo, sicut fidei commiserunt, sicut adjuraverunt, ita teneo. Vos certe exheredaverunt semper & abdicaverunt, ut extraneos, ut inimicos, unde autem extranei & inimici Apostolis haeretici (Papista) nisi ex diversitate Doctrinae, quam unusquisque de suo arbitrio adversus Apostolos aut protulit aut recepit? Illic igitur & scripturarum & expositionum adulteratio deputanda est, ubi diversitas invenitur Doctrinae, Az az: Kik vadtok, ugy mond? Mikor es honnan juttetok? Mit főrzötök az enyimben? nem nyimek? Marcion (Iesuita) hova vagod az en erdömet? Minemü babadsaggal teritöd masuva Valentine, (nyiröt Barat) az en kut-fejemet? Apelles (Papista Pap) minemü hatalommal mozditot ki helyeböl az en hatar köveimet? Ti egyeb szerzetben élök, az ti akaratotok szerint, mit vettök es arattok it? Enim az örökseg, regen birom: erős eredetim vadnak, azoktul vöttem akkiknek fajattyuk volt. En vagyok az Apostolok örököse. Ugy tartom, az mint testamentom szerint hat-*

tak

tak, a miképen hiüségömre biztak, az mint késerítettnek. Bizonyara titöket (Papistak) az öröksegtül megh főstottanak, es mindenkor meg vetöttének, mint kívül való idegenöket es ellenszegöket. Mi okaert mondatnak pedig az hittül fakattak az Papistak, Apostolok idegeninek es ellenszeginek? Nem egyebért, hanem az tudomanyinak külömbsegejert: Mellyet kiki saját akarattyabol az Apostolok ellen, avagy tanit avagy be vött? Annak-okaert az irasoknak es azok magyarázatának megh főrtöztetese, ot talaltatik ahol az tudomanyinak külömbsege vagyon.

Latode Iesuita uram mit mond ti felöletek Tertullianus: Nem az Ecclesia főrzet mondgya ő igaz vallásnak, nem az emberektül gondoltatot tudomant, hanem az sent irast, es azt jelenti hogy azok az Apostolok successori, barati es örökési akkik azoknak tudományat vallyak: akkik pedig az mellől el mennek, idegenök es ellenszegök.

Lelked ismeretire keiseritelek Iesuita baratom, mutasd meg az Apostolok irasabol csak egy igével, hogy az Míse aldozat az bünök bocsanattyara főkfeges legyen, hogy az idvözülendő lelköknek ez élet utan purgatoriomban kellyen menni, es onnan alamisna es Míse főlgaltatas által

N 4

kel-

Kiesodak
az hittül szá-
kattak es
Miert nevez-
tetnek ugy!

Az Iesuitak
nak szoros
része való
szorittata-
sok, mellyen
semmi me-

don által
nem buhat-
nak.

kellyen menyországban által költözködni:
Hogy az kis gyermekekben mikor búle-
nek ördög legyen, es azt az Papnak ki kel
elsőben úzni, minek előtte megh kerebtel-
ne: hogy az Egy-hazi rendközöt, Papok,
Baratok, Cardinalok, Apatzak nagyok es
kicsinyök legyenek, es azok hazaslag nel-
kül Clastromokban lakjanak, es ot he-
nyelvén sēp sīn alat tobzodgyanak: Hogy
az meg holt sēntők erettünk az egekben
esedőzzenek, bűn bocsanatot nyerjenek,
es it ez vilagon naponkent valo munkaink
felől sērgalmatoskodvan, ki nton jarok-
ert, ki hajokázokert, ki sēntasnak vetel-
nek hasnos elő meneteliert külön külön
imatkozzanak az egekben lsten előt, ho-
lot az magatok értelme sērint, kétszeg az-
is, ha menyországban vadnaké azok, vagy
Purgatoriomban meg: Mert sokakert ha-
lalok utan sem alamisnat nem oštogatot
senki, sem Misset nem sēlgaltatot: sőt mu-
tasd meg azt is hogy azoknak könyörge-
nünk kel. Mutas csak egy sēt azon Apo-
stolok irasabol, hogy az Papoknak mikor
Misset sēlgálnak, aranyas, gyöngyös tar-
ka barka kōntōst kel magokra venni, ere-
klyet kel csokoltatni, bērmalaft kel tenni,
s azt penigh nagy csengessel, bongassal kel
veghez vinni.

Végezetre, mutas egy czikkölt azon A-
posto-

postolok irasabol, hogy az Romai Papanak
labat kell csokolni, az Kiralyoknak, es
Csasaraknak, azoknak lovát zabola tō-
vén fogva egy haytasig vezesse, kengyelet
tartsa job kez felől mikor az Papa lora ül,
hogy mikor mosdik, az Csasar tōltsōn ke-
zere, es tōb effele magatoktul költőt talál-
manyotok felől.

Mert ha nem mutathatz, azt mondgya
Tertullianus az mint hallod, hogy ellenfe-
ge vagy minden tarsaiddal az Apostolok-
nak, hejaban futtatod az successiot es az
Apostoli meltsagot. Nem mutathatz pe-
dig: Mert mi tartjuk az Apostoli tudo-
manyhoz magunkat, tijeitők az Traditiok
kézről keze költ tudomany: mienk azok-
nak örökségők is; mert nem akarunk más
fundamentomot esmerni, azoknak irasok-
nal es magyarázattyoknal; mivel hogy
lsten lelkenek notáriusi voltak azok.

Luther es
Calvinus az
reghi Pate-
rekigaz fiait.

2. Pet. 1.

Mind ezeket pedig így elődben rakvan
Iesuita uram, tegy vallast te magad arról,
hogy az Paterek reghi iras magyarázo Do-
ktorok ellenköznek veletők es értelmető-
ket nem javallyak. Az negyedik Seculom-
ra megyek.

N E G Y E D I K

Szaz Eštendő Christus sū-
letese utan.

N S

Az

Arnobius. Ebben az Seculomban élt es tanított több Doctorok között, ARNOBIUS Affricaban úgy mint *An: Dom: 330* az mint Hyeronimus bizonyítja. Ez az Poganyok felől irvan, es azoknak értelmeket meg czáfolvan, az keresztények felől. Erős Argumentumokkal; tinektők is sok fele hasonlo tudományokat meg hamisította, mellyel megh mutatta, hogy veletők ellenközött is; annak felette, voltak az Paterek között kik Luther Martonnal es Calvinus Ianoossal egyező tudomant vallottanak.

Terhelitők ti Iesuitak az Evangeliom hirdetőit azzal, hogy miulta ők prädikálni kezdettenek, az olta szallot mindenféle nyomorúság, nem csak egyéb tartományokra, de Magyar Országra is.

Másodszor, csufollyatok ez mi szegény hazánkban az Calvinistákat, az mint ti nevezitők, hogy azoknak templomokban, sem oltarok, sem szaragot képek nincsenek; sőt hozad elő te is ez eleb, hogy csak egy templom sincsen, akkit az ti tudományotokon levő emberek nem rakattak volna; egyebek nem.

Lib. 1. contra gentes.

De mind ezökre megh felel Arnobius, úgy mint Calvinista, es nektők szajatokat be dugja. Előben: Azt alatta, hogy az Keresztények nem okai az nyomorúságoknak:

I. Mert

I. Mert miulta az Christus kezdőt prädicáltatni, az természetnek folyásában semmi változás nem lett, sem az égh, sem az viz, sem az tűz, sem az föld természetit el nem hadta. Hát nem oka az Prädikallas az vesődelmeknek.

II. Mert az Christus prädikáltatása, előt, dög halál, ehseg es hadak, vér ontások voltak, Hát, &c.

III. Ez haladatlan vilagh az ulta az Christustal sok jot vött, hát nem oka az Evangelium az vesődelmeknek.

IV. Mert sok nyomorúságok az természetnek folyása es az embereknek hitván magok viselese szerint lesnek. Az dög halál, Ehseg, az éltető éghnek meg vesőt es szaraz allapattya miat lesen; az vér ontás az neghédős es Uraságra vágyodo embereknek gonoszságok miat esik.

V. Nem minden nyomorúság artalmas, akki az embereknek nem annyira tetzik.

VI. Mert: Ha az Keresztények az Evangeliummal minden nyomorúságoknak okai: Hát következik azt mondgya Arnobius, hogy egész három száz éstendő forgásában Christus születése után az ő idejeigh szüntelen mindenkor dög halál, ehseg, es hadak voltak; de nem voltak, Hát &c.

Hát ti Papistak ok nélkül haragútok az Christusra: méltatlan karhoztatványok az ő föl-

Lib. 2. contra gentes.

Solgait az Prædicatorokat, es az Evangeli-
omot: Mert az Christus nem foglalt ma-
gának ez vilagon Kiralyi hatalmat, el sem
vestőt valami nemzetseget, fősvenysegtől
sem viseltetőt, hogy egyebek gazdaglatat
maganak tulajdonitana, nem volt buja ke-
vanfagu, sem alattomban hazaság törő.
Mind effélektől üres az Evangeliom-is.

Az Paterek értelme ellen mondgyatok
Luther es Calvinus vallását-is uynak, es
modnelkül kialtyatok hogy vétkeztek ők
el hagyvan az elebbi vallást. Mert Arno-
bius azt mondgya: Az mint nem vétkeztek
abban az reghiék, hogy minek utanna
Isten buzat adott nekik, az faknak gyümöl-
csenek egyedül valo eteletül magokat
meg fogtak: Azonkeppen nem vétkeztek
az Evangeliom tanitói es tanulói, hogy az
emberi találmányokat megh vetvén az
Christus Iesushoz ragaszkodtanak.

Masodszor. Nem vétkeztek abban:
Mert közönsegössen meg tartyak ezt min-
den emberek hogy fellyeb bocsúlik az jót
az gonosznál. Az idvösségnek értelme jo
dolog, affelől valo ketelkődés pedig artal-
mas. Mert *Dubius in fide infidelis est*, az az,
az ki hitiben kétséges, Hitőtlen az.

Harmadszor. Mert ha vetők az, midőn
ember értelmét meg változtattya: altalan
véggel ti Papistak igen vétkeztők, midőn
neha

Az hitiben
vallasban va-
lo ketelke-
dés artal-
mas.

neha egy főkast, neha más törvent irtók
es követők; azt cselekeztők pedig gy-
korta, Hát vétkeztők egyebeket sententi-
azvan.

Negyedszor. Az mi bizonyos időben le-
sen jól, es az Istennek igejevel egyyez,
nem vétkes az, s-nem is uy. Annak okajert
az Luther es Calvinus értelmet, holot az
Isten igejevel egyyez es jo; nem méltan
mondgyatok vetkesnek es uynak.

Ötödszor. Mert az Keresztyeni tudo-
mant, nem az időhöz, hanem az Istenhöz
kell mersekölöni. Az iras szerint valo tudo-
many oly reghi mint az minemű reghi az
Isten az ő bölcseséges tanácsa szerint: Ha
sintén mi későn jutottunk-is annak köve-
tesere es tiszteletire.

Karhoztattok bennünket Iesuita uram
azert is hogy az sentőket mi nem imad-
gyuk, es azoknak nem könyörgünk.

Tarfaink ebben-is az Paterek: Mert azt
mondgya Arnobius; mi Keresztyenők nem
imadunk többet az egy Istennel.

I. Mert az Isteni tiszteletre, eleg egye-
dül az, akki mindeneknek előtte Isten-
nek bizonyította magát.

II. Mert még ez ideig ti Papistak nem
mutattatok megh, hogy akkivül, akki min-
deneket formalt természet szerint más I-
sten-is legyen.

III.

Lib. 9. de
Strom. con-
tra gentes
Az szentek
imadása há-
szontalan es
balvány ima-
das.

III. Mert nem tudgyatok ha azok az kiet imattok mindnyajan az egekben vadnaké, talam pokolban is vagyon benne; s nem-is tudgyatok mindeniknek saját nevét.

IV. Mert nem tudgyatok sám szerint hányan vadnak az sientek az kiet imattok, es így az segítségben is ketesők vadtok, mellyik forgolodik erettők nagyob sive szerint. Mert avagy hogy mindnyajan egy arant segítnek minden dolgokban; es így bösut testők nekik, hogy nemely dologban csak egyiknek adgyatok az böcsületöt, peldanak okaert. Miklosnak az hajokázás felől való imatlagot, Antalnak az folyoso gyógyitást, &c. Vagy csak sámok azok akkijobban segítnek: es így sünyataknemelylek, es nem jarnak el meltan es hiven tisztókben: az igaz Isten pedigh akkit mi imadunk, nem sünyadoz s nem-is feletkőzik el azokról, akkik útet segítségül hijak.

V. Mert mi keresztényenők nem hihettyük azt el: hogy az halhatatlan es mindenható egy örök Isten ide s tova úgy el sagattassék: hogy egy része firsiu, más része asónyi allat legyen es az segitesben úgy mennyen elő. De azok akkiket ti Papistak madtok, az sientők, nem csak firsiak hanem asónyi allatok is, Hát &c.

VI.

VI. Mert az mi Istenünk bizonyos helyhöz nem kötethetik, mindenőket be tölt ő mennyen es földön. Az sientek bizonyos helyben vadnak, nincsenek sohult akkivül. Hát nem őket méltó imadni.

VII. Mert az mi Istenünk kezdet nélkül való: Az sienteknek pedig eredetők kezdetők es sületetőknek napja volt. Hát nem imadgyuk őket.

Az Templomok es faragot képők felől így szól azon Pater:

Lib. 5.

Az Keresztyenők Templomokat nem eppitenek nagh czikornyara: Ennek oka ez: Mert azokat Isteni tisztóletnek oly köteleffégejert kellene eppiteni, mely nélkül abbanők egyeb arant elő nem mehetne, es Istentől egyebút meg nem halgattatnanak. De Isteni tisztóletőkben is elő mehetnek s meg is halgattatnak azok kivül is. Hát azoknak tarafaras eppületi körül az Istennek tisztóletire nézve nem peccsólnak:

Az Keresztyenőknek nem kellett tarafaras templom.

I. Mert affelől Istentől semmi kiváltképpen való parancsolatot nem vőtenek: Mindenek felől pedigh valamik az Isteni tisztóletre tartoznak, Isten parancsolatot adot ki az sient irásban.

II. Mert az Istent az keresztényenők illendőbben nem tisztelhetik, mint mikor oda függesztik fel sémőket, ahol kiváltképpen való

valo lakasat helyhezette Isten, tudni illik, az Egben.

III. Mert nagy bossúságot tesznek Istenen, mind azok, az kik külön külön valo lako helyöket rendelnek Istennek. Azt cselekdösik az Papistak: Midön nemely Templomot sent Lelöknek, nemellyet sent vérnek, nemellyet Bod: Aßsöynak, nemellyet sent Peternek, sent Ersebetnek, es csak nem mint az Poganyok Iunonak, Pallasnak, Diánának &c. éppitenek, ezert kétség nélkül, hogy eggyikben érdemeseb legyen Isteni szolgálattuk; De utaltos efféle tistelet Isten elöt az kit ő nem parancsolt.

Azt mondod it tudom Iesuita Uram:

Papistaellen
vetes.

Nem azért csinalunk mi olyan Templomokat, hogy azokhoz nagyob érdömmel csatolnok az Istent es az sentöket: hanem hogy ot semtül sömben beßellyünk Istenel: es ot az sentöknek is nagyob becsületet tegyünk.

Felelet.

F. Az Istent senki nem latta s-nem-is látta ez földi emberek közzül, hogy visont élhetne az: s-nem-is búkölködik afféle kivalképpen valo bizonyos hely nélkül: Mert akar minemű reßeben legyen ember ez vilagnak, mindenüt mindeneket meghalgat ő akadaly nélkül. Mert ez Istennek saját tulaydonfaga, természetü, hogy mindent

dent be töltön es mindenüt egészen legyen.

Az sentek pedigh sem Templomokban sem azok kívül nem kívannak magoknak Isteni tisteletöt: Nagy bossúsággal es gyalazattal illetik hát öket az Papistak, midön Templomokat éppitvén, az sentek nevére nevezik, hogy azokban az ő Uroknak Istenöknek akkinek életökben szolgáltnak, neve karomlattassék.

Az sentek
neverevala-
kik templo-
mokat ne-
veznek es
Keresztel-
nek, megh
csufolják
azokat.

Mert valamikor az Isteni tistelet teremtet állatra ruhaztatik akar sentökre akár faragot balvanyokra: karomlással megjön ot az Istennek sent neve; holot az mi Istené volna másra ruhaztatik az: maga meg vagyon irva: Hald meg Izrael, az lehova az te Istenöd csak egy Isten: Ne legyenek en előtttem te neköd idegön Istenid; s-ne-is csinaly te magadnak faragot képet es semminemű hasonlatosságot, &c. Ne imadgyad, ne tistellyed azt, s-meg se haytsad az elöt magadat, &c.

Exod. 20.

Mit gondoltok hát Iesuita Uram ti mikor akkepen cselekedtek az mit Isten tilalomban vetött? Am dicsekedgyetek templomitokkal es azoknak ekeßsegivel; ám magatoknak vegyetek bator azoknak éppiteset, nem iregyellyük mi, s-nem is kötödünk azért veletek, ha ti éppületötök vagy másé: Mert tudgyuk mi azt, hogy

O

az mi

az mi Istenünk nem csak affele magán
valo eppületekben halgat meg minket
ő hivat, hanem mindenütt minden hely-
ben valamikor lelkünknek buzgóságából
hijuk segítségül az ő szent nevét.

Præocupa-
tio.

Eppitötte-
nek az ke-
rejtienek
templomo-
kat, csak
nem regen-
is nyonnan
az Nagyfa-
gos Rákó-
czy Sigmund
Szerentsen.
Az Nemze-
tes Thórmai
Anna Afz-
szony nagy
követlen:
de nem bal-
vanyozásra,
Mile mon-
dásra, &c.
hanem az Je-
sus Christus
Evangelio-
manak tanu-
lására.

Ezöket pedig Iesuita uram nem azért
hozom elő, hogy vagy az templomoknak
éppitést bídalalmaznám, vagy abban valo I-
steni tisztelést nem javallanám: Mert min-
denik dicseretes és jó rend tartas az embe-
rek között: Nem azértis mint ha mi 1517 es-
tendő után nem éppitöttük legyen sohult
templomokat, holot külföldben vagy on az
dolog: Hanem azért, hogy azokat az kiket
ti balvanyozásra éppitöttetők az ti eleitök-
kel együtt, azoknak éppitését nem koporit-
tyuk magunknak, s nemis köttük egyedül
csak azokhoz az mi Isteni szolgálatunkat,
az mint ti cselekeztek, hanem jó szível
mindenütt és minden helyben ha színt
ti istaloknak nevezitők is Isteni szolga-
latunkra rendeltetők helyeinket, imat-
kozunk Istennek, és halgattuk az ő igejét
bizonyosak lévén abban, hogy meg is hal-
gat s nem lakik emberi kéztől csináltatott
templomban ő fellege, mint egy kötrőcz-
ben. Annak felette hogy meg mutassam
azt is, Valamennyi templomokat rakattak
az ti eleitek 1517 estendő előtt mind bal-
vany imadásoknak helyére rendeltetennek
volt,

volt, és ki rekesztettetek volt azokból az
Istenségben lévő első és második szómelt:
Mert sem az Atya Istennek sem az Fiúnak
az Iesus Christusnak nevére nem nevezte-
tek volt azokban: Hanem ki Bodogh Afz-
szony, ki szent Peter, ki szent György, Deme-
ter, Ersebeth, Cathalin, &c: volt azok
közül. Ha igen ritkan nemellyet az Istén-
ségben lévő harmadik személynek az szent
leleknek nevére neveztetők is, nem kü-
lföldben cselektettetek azzal, az mikespen
szóltak cselekedni amaz bűvös bajos ör-
dönges bábák, az kik futtogva és asítva,
minden ördögi babonákat birbitelnek, né-
nagyobban szolva az Istennek nevét is
ha említik, de kedvök ellen, és csak azért
hogy az ördöngösségnek és varaslasnak
gyanúsagát magokrol az emberek előtt el-
haritvan, azokat inkább inkább magokhoz
hítogethessek. Hasonlo keppen cseleköt-
tetők ti is: Mert szent lelkét is említettetők
neha, csak hogy az balgatag tudatlan em-
berek, alatomban valo balvanyozásokat,
és Isteni karomlásokat eésekben ne vehet-
nek hirtelenséggel. De el jút az idő, az
melyről Sz. Pál szól: mellyen az ti alnokság-
toknak foga feje ki nyilatkozot, és az mi
Urunk IESUS CHRISTUS az ő lelkenek
sajával az Evangelium prædikálása által. 2. Theß. 2.
öldökleni kezdöt. Közel vagy on az is az
idő

idő, melyben az Sarkany minden ő követőivel együtt megromol és elvész.

IV. Vegezetre nem eppitenek az Keresztenők templomokat nagy Pompara: Mert nem akarnak azzal complarkodni mint ti Papistak azokkal kereskődtők: Hogy több Nemeiről complarkodástoknak ne emlekőzzem, az Templomokat ti embereknek testeinek temető helyeve tőttetők. Mellyel nagy balvanyozást cselekedtek es nagy vértet: Mert avagy hogy az meg holt embereket, halhatatlan Istenők gyanant tartyatok, mivel hogy templomokat rendelték, es eppitetők azoknak: Avagy nagy bossúságat illetitők az Istent, hogy azt az helt bűsötítők, akkiben kevannyatok hogy imadsagtoknak idejen jelen legyen Isten. Mindeniktől isonyodnak az Keresztenők tinektők engedik azt Iesuita Uraim, am bár ti dicsőkődgyetek azzal.

Nem teszneké hát az templomok kúfalai bizonságot az Kereszteneni tudomannak valófagarol? Nem is rendelte Isten azt, olyan nema allatokra: bizonságot tesznek az ti balvany imadaftok felől, mellyel mi meg elegőssünk, es azokaert reatok nem irigykedünk sajátotok legyen, akkeppen őrizzetők mint egy draga gyöngyöt, hogy az berint az emberek latván Isteni karom-

lasto;

lastokat, megh tudgyak túletők oni magokat; es dicsőitsék az mi mennyei atyankaé Istenuket mind azok, az kiket az ti Isten karomlo tudományotoknak sőtetségeből az Evangelium tudományának vilagosságaraz hozot ingyen való kegyelméből.

Terhelitők Iesuitak az Keresztenőket azzal is hogy azoknak templomiban faragot képők nincsenek. Megh felel erre is Arnobius f azt mondgya, hogy jól czelekőssük mi azt az kik Keresztenők vagyunk.

I. *Quia aut certum est in Caelis Deum nostrum esse, aut dubium & incertum. Si certum, frustra simulacra finguntur, cum habeamus rem certam, cui preces nostras effundamus. Sin in certam, nulla ratio est rei dubie effingere simulacra. Atqui certum est Deum nostrum in Caelo degere. Ergo simulacra non fingunt Christiani.* Az az, Avagy bizonyos hogy az mi Istenuk az Egekben vagyon avagy bizontalan es ketsleges: ha bizonyos, hejaban eppitenek az emberek faragot balvanyokat, holot nalunk vagyon az az valófag, az ki eleiben az mi imatsaginkat ki ontyuk. Ha bizontalan, semmi okunk nincs rea hogy az bizontalan, dolognak képet faragjunk. Annak okajert az Keresztenők sem nem faragnak Isteni tisztóltre való balvant, sem templomokban nem tartanak.

Itt így állanak Az Papistak:

O 3

Az

Az faragot képekben neminemű jelen
volta adattatik Istennek előnkben.

F. Meghfelel Arnobius. Valaki, ugy
mond, azt állattya es mondgya: Nem hiszi
az hogy Isten legyen, es bizonylagot is te-
szen maga felől, ő maga az olyan ember,
hogy ő nem hiszi az maga saját vallását:
Mert az Hitnek tulaydona ez, hogy lassá az
mit tart.

Még is így okoskodnak az Papistak:

Az Istent az faragot kepek által imad-
gyuk es tisztellyük.

F. Valást teszen Arnobius s azt mond-
gya. *Nihil potest fieri contumeliosius, quam Deum
alterum scire & rei alteri supplicare, opem sperare
de Numine & ad effigem nullius sensus deprecari.*
Az az, Semmi nem lehet gyalazatosabb,
mint más Istent tudni, es mas allatnak ese-
dőzni: Istentől remenleni segitseget, es
minden erzekenseg nélkül valo kép előtt
imatkozni.

II. Faragot képeket az Keresztények
nem tartanak Isteni szolgálatra: Mert, ha
az faragot képek Istennek abrazattya: kö-
vetkőzik hogy az is az Isten az ki az Egek-
ben lakik olyan: Hát avagy hogy az Papi-
stak Istene erzekenseg nélkül valo bal-
vany az Egben: vagy hogy, az Istennek
szőme, sája, orra, füle, es nyaka vagyoni:
De mind az két dologh képtelen. Hát az
Kereszt-

Keresztények, nem elegyitik affeleben ma-
gokat.

III. Mert azok az Mester emberek af-
feleknek faragásában csak jatzanak, es ke-
reszködnék olyan kezi munkajoknak el-
adásával. De az Keresztények sem nem
jatzanak az ő Isteni szolgálatyokkal, sem
nem kereszködnék. Annak okajert nem is
akarnak képeket tartani es tisztelni.

Még is így jadzának az Papistak:

Minem hiszük mi azt, hogy az az Arany,
ezüst, réz, fa, az kiből faragtatik vagy
öntetik az kép, Isten volna. Hanem az
Istent azokban tisztellyük.

F. Valást teszen it is Arnobius: I. *Aut in-
viti Dñi in simulacris manent, aut proni & faci-
les: Si inviti, coguntur quod est absurdum. Si
proni & faciles, aut semper permanent in simula-
cris aut cum voluerint evolant: Si illud, nihil Di-
is miserius: Sin hoc, inania relinquuntur simula-
cra, & aliquo tempore desinunt esse Dñi signa.*

II. *Si Dñi sunt in simulacris, sequitur in sigilli-
olis parvulis contrahere se Deos: in magnis porri-
gere se longius, & sedentibus signis eosdem sedere,
instantibus stare.*

III. *Si in Simulacris Dñi habitant, aut innu-
meros dicendum est esse Patres, si Patrem cunctis
Simulacris inesse volumus: Unus enim Pater, non
potest eodem tempore pluribus inesse Simulacris:*

aut Pater erit in nullo: quia esse divisus natura prohibetur in pluribus.

IV. Si Dñ essent in Simulachris, stultè facitis Papista Iesuita, qui eos sub valadissimis clavibus ingentibusq. Claustris custoditis.

V. Si Dñ essent in Simulachris præstò: utiq. persequerentur injurias privatas: & Thomam Varkots conterentem deauratam Mariam, & infantem Iesum in ulnis suis auro micantem Varadini; & Petrum Prini Simulacra demolientem Terebesini, & Petrum Petrovith Bereksasini ulciscerentur etiam post mortem.

VI. Si habitarent in signis, restinguerent incendia Templorum. Az az: Először, Ha az képekben vagyon az Isten, avagy kedve ellen, avagy jó hántabol kedve szerint vagyon ott. Ha kedve ellen későrittetik tehát arra, hogy ot legyen: de így képtelen dolog Isten felől gondolkodni: Ha jó hántabol es kedve szerint; imez két dolog következik. 1. Avagy hogy mindenkor ot lakik. 2. Avagy hogy neha ki repöl azokból. Ha mindenkor ot lakik, semmi nincs nyavalyásabb az Istennel, hogy csak ot későrittetik nyomorgani; Ha neha neha ki repül pedig üressen maradnak akkor az Balvanyképek, es így volna oly idő, az melyben az jegyek, az az, Balvanyképek nem lennének Istenek.

II. Ha

II. Ha az Isten Balvany képekben vagyon; Következik hogy az kicsin pecsétképekben későrittetik magát fölötteb egybe forítani: Azokban pedig az kik nagyobb, hosabban ki terjeztetni: es így, az kik fen allanak: fen allani azokban; akkik vesteg ülnek, ülni.

III. Ha az Atya Balvany képekben lakik; avagy azt kel mondanunk, hogy hámlalhatatlan sok Atyak vadnak az Istenfeghben, ha azt akarjuk, hogy külön külön minden faragot képben ot legyen az Atya: Mert csak egy Atya azon egy időben nem lehet sok faragot képekben: avagy azt kel mondani, hogy az Atya, csak egy Balvany képben sincsen, mert az ki természet szerint ólas alat vagyon, nem engettetik annak hogy sok helyeken legyen.

IV. Ha az Isten az faragot Balvany képekben vagyon, bolondul cselekedtek ti Iesuitak, hogy azokat erős záros helyőken es nagy Clastromokban őrzitek.

V. Ha az Isten jelen volna az Balvanyokban: altalan véggel az magokon effő bossusagot büntetetlen nem szenvednék: es így Varkots Thamaft hogy az Varadi Templomban el rontotta az Maria aranyas es annak őleben tündöklő Iesus képet: es Prini Petőrt, hogy Terebest; es Petrovith Petőrt hogy az Berexasi Templomból ki

O 5

hanyat.

hanyatta egeflen az fa képeket halalok után is meg büntette volna.

VI. Vegezetre, Ha az Isten az jegyökben laknek, midőn valamely Templom fejök felet meg gyul; meg oltana az tüzet, es nem engedne, hogy azok megh égnének. De nem oltya meg, hanem ot pörölődnek megh nyavolyások. Hát nem lakik azokban: nem is imattatik azokban: Ha nem imadtatik, haFontalanul tartyatok hát Iesuita uraim, olyan nagy böggel Templomotokban.

De mit hallok it az Iesuitaktul? Azt mondgyak, hogy az tudatlan kösseget aggattyák őkfel az faragot Balvany képeket az Templomokban, hogy azoknak neze-se által meg rettenyen Istenőt.

F. Erre is meg felel Arnobius s azt mongya: *Atqui post condita Tempia Deorum & simulacra instituta, malis omnia plena sunt: ipsaq; adeo Tempia sacrilegis violationibus appetuntur à tyrannis, à Regibus, à latronibus, à furibus nocturnis. Deinde nihil signa ista magnum habent, quod frangere hominum vitia possit. Neq; enim hoc falce messoria Saturnus, fronte ancipiti Janus, Iupiter barbatus, cæteriq; suis instrumentis Di praestare possunt. Az az: Minek utána az Isteneknek Templomok éppittettek; es képek, Balvanyok rendeltettek; azolta minden gonofsaggal ez föld rakva:*

ugy

egy annyira, hogy az Templomoknak fel törése az után keztek töreködni, az Poganyok, az Kiralyok, az lator koborlok, es az ejel jaro lopok. Tovabba nincsen is azoknak az Balvanyoknak annyira valo hatalmok, hogy az embernek vétkes gonofsagokat el ronthatnak. Mert azt sem Saturnus az ő kasajaval, vagy sarlojaval, sem Ianus kettős ortzajaval, sem Iuppiter nagy szakalaval sem egyeb több Istenők, akar minemű esközökkel is végben nem vihetik. Nem viheti végbe az Papistak Petőre az kezében irot kultsal, sem Pál, az ő oldalara ragasztot kardal, &c.

Igy érts Iesuita uram sent Antal, sent Cecillye es több senteitők felől is, kikkel ijezgetni akarjatok az egy igyű kösseget.

Mind ezekből annakokaert Iesuita uram megtetzik, hogy az régi Paterek nem voltak azokban az dolgokban egy vallason veletők, az mellyek felől, Luther Calvinus es ti közöttetők veselkedős vagyonyilvan valova leßen az is, hogy nem csak Luther es Calvinus rontotta az Balvany imadaft, es az emberi talalmanyokat; hanem ő előttők az Paterek regi iras magyarazo Doctorok: sőt ugyan uyjal mutogattatik amaz ti vakmerő mondaftok. Mely berint nem általlyatok mondani, hogy csak egyet sem mutathatunk az Paterek

cerek közzül, akki az hitnek dolgaiban, csak egy tzikölykeben-is túletők külömbözöt volna. Mert valamit Arnobius (az mint hallad) az Poganyok ellen elő hozot, az keresztényenők es keresztényeni tudomány oltalmazására azont fejezne ti reatok is ha most élne: De noha meg holt, mind az által szép ékes köntőst hagyot ez értelem szerint maga után: mind úja gallera vagyon, es igen arany igekkel fővettetőt fvarattatod egyben: vegyetők reatok hát, es valamikor Templomitokban az fejer rokolyában az fa képek előtt sájongotok, tekintetők reaf visellyetők egeffeggel. Vág ha Istennek kedves akarattya mint az Páva ha varas labaira teként, fénes tollabol fel vont satorat le bocsattya, es nagyot sívalkodvan el futamik: Ugy ti is balvanyozástoknak varas es fekelyes rutsagat es boldonságat csetőkben vévén, avagy csak ez Arnobius csufolo okoskodasiból; Fuffatok ki az Balvanyokkal meg fűzettetöt Templomitokból; isonyodgyatok meg az Balvanyoktul, es tanitvan az Isten igejet az tudatlan kösség előtt, ne bocsassatok nyavolyasakat sánt sándekekkel a Gehennanak tűzére; hogy az Christus ítélő sáki előtt, vigortzaval alhassatok meg: es nagy örömmel halhassatok amaz dragalatos sőt: *Serve bone & fidelis, in minimo fuisti fidelis, constitu-*
am te

am te super majora, intra in gaudium Domini tui.
Az az, jo es hiű solgam, az kitfinben hiű vottal; nagyobra emellek tegedet; menybe az te Uradnak örömeben.

Azon negyedik **SECULOMBAN** tanitot amaz Lucius Coelius Firmianus Lactantius-is ki Arnobiusnak Romában tanitvanya volt. Lactantius.

Ez is, ugy vagyon, irt az Poganyoknak Isteni tisteletoők ellen; de miért hogy azon dolgokat feddi az Poganyokban, az miket az Iesuitak Isteni tisteleto gyanant oltalmaznak, tanitanak, vallanak es kötnék az egyigyű tudatlan emberknek is nyakokra: Méltan sollitom elenőd elő Iesuita uram tanujul az több Paterek között. Halgashatza annak okaert mit mond az ti faragot kepeitők felől, kiket Templomitokban fel aggattok, es az kösséggel imatlatok.

Vanitas est Simulacra colere. Quia Simulacra Lib. 2. quod
aut sunt signa Deorum mortuorum, aut absentium, aut presentium. Si mortuorum; stultè colunt qui colunt; si absentium; colendi Dñ non sunt, si nec vident quæ facimus nec audiunt quæ precamur. Si presentium, quia Dñ absentes esse non possunt supervacua sunt simulacra. Præterea Dej in æternum viventis vivum & sensibile debet esse simulacrum. At Simulacra omni sensu carent appensa. Proinde non sunt colenda. Homo est simula-
in scripturæ
de origine
erroris.
Cap. 2.

emulacrorum quasi Parens. Itaq, melior qui facit, quam illa, quae facta sunt. In Simulacro non est aliquid hominis prater umbram. Ergo multo minus aliquid Dei. Quo circa concludi potest non immerito. Homines potius colendos esse loco Dei (sic cultus prater Deum alij conferri debet) quam simulacra. Sed hoc impium. Ergo et illud. Az az: Hejaba valóság az Balvány képeket imadni: Mert az Balvány képek avagy az megholt Istenőknek vagy az tavoly valoknak vagy az jelen valoknak jegyei. Ha megholt Istenőknek jelei, bolondul tisztelik, es imadgyak akkik tisztelik es imadgyak. Ha tavoly valoknak jelei, nem kel tisztelni az olyan Isteneket, ha sem nem lattyak miket cselekedünk, sem nem hallyak mikért könyörödjünk. Ha jelen valoknak jeleit kel imadnunk, hejaban valok az balvány kepek, holot az Istenők túlunk soha tavoly nem lehetnek. Annak felette, Annak az Istennek az ki örökre él, az ő képének élő es erzekőnynek kell lenni. De az fel függesztőt képek minden erzekőnség nélkül valok. Hát nem kell azokat imadni es tisztelni. Az ember az faragot balvány kepeknek mint egy Attya: Annak okajert job az ki azokat csinallja, azoknal az kiket csinál. Az balvány kepekben semmi nincs emberhez hasonlo az arnyeknal egyeb; Sokkal inkab hát semmi nincs Istenhöz hason-

Az Isten
nem halhat
meg.

hasonlo. Annak okajert meltan ez követ-
közhetik innen. Ha Isteni tiszteletöt es
imadaft Isten kívül másnak kell adni: in-
kab az embereket kell imadni, hogy sem
mint az balványokat. De ezt cselekedni
Istentelenség: hát az balványok imadafa
es tiszteleti is merő Istentelenségh. Illyen
tanitafa utan inti Lactantius az Poganyo-
kat, hogy az balványok csinálafatul es
azok imadafatul meg fogjak magokat: int
hasonlokeppen titőket-is Iesuita uraim,
kik hasonlo kúben botlottatok megh. In-
tetet ily mozdittya elő:

Cap. 2. &
18. Lib. 2.

Faragot balvány képöket nem kell tisz-
telní. Mert semmi böcsületre valo melto-
ság azokban nincsen. Holot nyomorult
ember birtokban tartatnak: el törettet-
hetnek; meg égettethetnek; es el is ve-
hetnek. Magokat nem oltalmazhattyak
meg semmi ártalomtul: ha ő ellenek vala-
ki vét es megh haborgattya őket, nem al-
hatnak ők az haborgaton bössüt, hanem
ha azok állanak érettük bössüt az kik imad-
gyak őket. Mert az emberek bössők elei-
ben függesztetnek fel: azokajert nem hal-
hatatlanok f nem is latnak ők senkit. Hát
hasontalanul visnek azok eleiben az em-
berek ajandekokat. Peldakat is hoz erre e-
lő, hogy az poganyok közzül is nemelleyek
utaltak az balványokat. DIONYSIUS ty-
ran-

Cap. 3.

rannus Sicilianak Kirallya, affele balvany Istenőket nem csak utalt, hanem azokrol csondorajokat le vonta, azokat semtül főmbe csufolta: Mind azon által azért őtet csak eggyis az faragot képek közzül meg nem büntette.

Amaz Cajus Verres, sok sentség töresőknek vékéiben léledzöt, de az balvanyok azért ő rayta mint oktalán erzekőnség nélkül való állatok, mind az által bősöt nem alhattanak. Hát nem csak 1517 cētendőben Luther es Calvinus tanitot az balvanyok ellen, hanem az mint im halod: egyebek is az elöt megh tizenket száz cētendővel.

Referunt
hoc Anna-
les Hunga-
rici manu
scripti pro-
pediem ex
promissione
Authoris eo-
rundem e-
mittendi.

Az Poganyoktul való megh trefaltatásnak peldái közöt juta esőmben Iesnita Uram, amaz Nagy Szinan Passa cselekődeti mely lett *Anno Domini 1594. die 23. Iulij* amaz Győri sēt Martoni Apaturnak meg csufolafakor.

Az az Zinan Passa Pogany Török levén, midőn Csásara hitire azt az sēt Martoni Castelt megh vőtte volna az vitezőktul: benne talalta volt az ott való Clastromban annak Apaturat is, az mint az vitezőktul kik véle eggyüt voltanak ertöttem.

Fel menvén az Passa az megh adas után, hogy mind az helt megh latna, s mind az benne valokkal az el bocsattatásnak modgyarul

gyarul tractalna: az Templomban is belepék, mellyet en igen sēpnek es pepecsős munkasnak hallok: Annak sēpseget midőn főmlelne az Templomnak töb ekeségi közöt latot alkolmas samu, es nem kiscin költséggel epittetöt es fel függesztöt faragot balvany kepeköt is, kiket midőn az Capitantul (kit Zadori Ianosnak neveznek, ki akkor benne talaltatot volt az alkolmatossag sērint) kerdöt volna mire valok volnanak. Megh felelvén az Capitan neki: jelenti hogy az Apatur Isteni volnának, kiket ő imadna es tisztelne: kire mikor feddöt volna az Passa s bolondsagát sēmére hanta volna, mellyel bősűsagot töt volna az elő Istenön, az ki menyet földet, tengert es azokban lévő állatokat teremtet: Annak utánna, így csufolta meg az nyavalyas Apaturt. Szegeny bolond, ha te oly Istent imadtal: akki te veled jol nem tchetöt es az hatalmas Török Csásár hada ellen meg nem oltalmazhatot: Te ne legy haladatlan, hanem tegy jol véle es viddel innen, mert az Ottoman nemzetseg illyent nem tisztel. Es ezeket mondvan, parancsolta hogy az legh őregbiket vállara vegye es el vigye. Mellyet más fel mely földig egy strása álló Castelkaig, kit Tanisra Várnak neveznek, nagy izzadva isőnyu hevsegnék idejen kešerittetet vešet Apatur

tur vinni, mind addig míg az késő Törökök velők voltak, kik el nem hadtak vetni: hanem azoknak vissza térésök után mint hasontalan terhét vetötte el hátáról, az mezőben hadgyvan haladatlanul.

Mely peldát azért hozok elő, Iesuita uram, mely utalatos legyen nem csak az régi Poganyok előtt az Balvanyok tartása és tiszteleté: De még az Mahumet követői előtt is. Annak okaért en tanacsommal el szoktatók mellőlők, hogy az Istennek igeje azokért ne bídalmazzatnak. De az, te előtted tudom csak fabula, azért az Lactantius irasában eleb megyek.

Nem Fabula ez Iesuita Urani, mert meg lehet az bizonyoságok közül, akkik így bizonyítottak.

Lib. 4. Cap. 13.

Az Anya Szent egy-haz felől irvan azt mondgya: *Ecclesia est verum Templum Dei, quod non in parietibus est sed in corde ac fide hominum, qui credunt in eum ac vocantur fideles. Item: Ecclesia est aeternum Templum constitutum Deo à Christo universas gentes ad religionem Dei veram convocante.*

Lib. 4. Cap. 30.

Notas Ecclesiae perstringens inter cetera inquit: Sola Catholica Ecclesia est, quae verum cultum retinet singuli quique catus Haereticorum se potissimum Christianos & suam esse Catholicam Ecclesiam putant; sed sciendum est, illam esse veram, in qua est confessio & poenitentia, quae peccata & vulnera salubriter curat. Est autem Lactantio poenitentiam agere nihil aliud quam profiteri & asfirmare se ulterius non peccaturum, quem enim

Lib. 2. Cap. 13. & Cap. 24.

facti sui poenitet, errorem suum pristinum intelligit. Az az: Az Anya Szent egy-haz Istennek valólagos Temploma, mely nem az kü falakban vagyon, hanem az embereknek hitökben, az kik hisznek Istenben, melyre való képest híveknek is hivattatnak. Továbbha: Az Anya Szent egy-haz Isten sámará rendeltöt örökre való Templom, mely nem egyeb hanem az Christustul igaz Isteni tiszteletre egyben hivattatott minden nemzetsegeknek sáma.

Nemcsak az Papabol, Conciliomokból, Cardinalokból ál hát az igaz Ecclesia, sem nem oly emberekből az kikben az egy Római Papa pastoralat lévén: Hit, Reméseg, Szeretet, egyeb több jószágos cselekedetök nincsenek: Hanem minden nemzetsegekből Christus által oly egyben gyűjtötöt sokaság: mely naponként poenitentia tartas által igaz Isteni tiszteletben foglallya magát az Szent iras szerint: mert az által hivogat Christus mindeneket, nem valami emberi talalmányok által.

Az igaz Anya Szent egy-haznak czegeri felől is így szól: Egyedől csak az az közönséges Anya Szent egyhaz: akki az igaz Isteni tiszteletet meg tartya. Ugy vagyon ugyan hogy minden Eretnekek azt velik, hogy az ő gyelekezetük keresztényi gyülekezet, es az ő Ecclesiájok az közönséges

NOTA.

Ez az invibilis Ecclesia & verè Catholica, a kinek látható valois voltak es vannak mindenkor.

Az Iesuita uram így szól: Eccelesia est omnium Christianorum congregatio.

Ecclesia : de hogy meg értjük, az, az igaz Ecclesia akkiben vallástétel és pœnitentia vagyon, kik az bűnöket és az sebeiket egessegeffen meg gyógyították.

Lib. 2. Cap.
18.

Hogy csak az egy Istent kellyen imadni, bizonittya Lactantius: *Nihil aliud adoremus, nihil colamus, nisi solum artificis parentisq; nostri unicum Numen, qui propterea hominem erectum creavit, ut sciamus nos ad superna & cœlestia provocari.* Et lib. 5. cap. 18:

Nesciunt inquit (loquitur de gentibus) quantum sit nefas adorare aliud prater quam Deum, qui condidit cœlum atq; terram, qui humanum genus finxit, inspiravit, luce donavit. Az az: Egyebet semmit ne imadgyunk úgy mond, semmit se tiszteljük, hanem egyedül csak az mi formalonknak és Atyanknak egyedül való Istenségét, akki azért teremttette fen alva az embert, hogy értjük, hogy mi felső és mennyei dolgokra erőltettettünk.

Ismet az Poganyok felől így szól: Nem tudgyak úgy mond, mely tilalmas legyen, akkivül az Isten kívül mást imadni akki teremttette az eget és az földet, akki az emberi nemzetöt alkototta, abban lehellet; vilagossággal azt meg is ajandekošta.

Mind ezekből meg tétzik Iesuita uram, hogy sem az Balvány tiszteltöt, sem az szentek imadafat és segítségül való hivasat nem javallotta Lactantius, hanem mindene-

deneket csak egy igaz Istenre igazított.

Nem helyős hát amaz ti negedős kérdősegtők, mely érint az mondgyatok hogy egy sem volt az Paterek között, akki azokban az dolgoban ellenközöt volna veletők. Mellyek felől ti közöttetők és Luther s Calvinus között veseködes és külömböző értelem vagyon.

De ezt is ebben hagyom, hanem meggyek ugyan ezen Seculomnak több Doctörira is: Ebben élt Ambrosius, akki az szentőknek segítségül való hivasok felől az Papistak ellen így ír:

Ambrosius.

Solent (inquit) miserâ uti excusatione dicentes, per justos posse iri ad Deum sicut per Comites pervenitur ad Regem. Age: num demens est aliquis & salutis suæ immemor ut honorificentiam Regis vendicet Comiti: cum hac de re, si qui etiam tractare fuerint inventi, jure ut rei damnentur majestatis. Et isti an non putabunt reos qui honorem nominis Dei deferunt creaturæ, & relicto Domino, conservos adorant: quasi sit aliquid plus quod servitur Deo? Nam & ideo ad Regem per Tribunos & Comites itur, quia homo utiq; Rex: & nescit quibus debeat Rempub. committere. Ad Deum autem quem utiq; nihil latet (omnium enim merita novit) promerendum, suffragatore non est opus, sed mente devota. Vbi unq; enim talis locutus fuerit nihil respondebit. Az az, Gyarlo mentseggel bókta, úgy mond, élni

In Epist. ad
Hab. cap. 3.

ezt mondvan. (az bente kimadoit érted)
 Az bente által bente úgy mehet ember
 Istenhez, az miken Zaflos Nagysagos
 Groffok által az Kiralyhoz. De vegyetök
 esetökben kerlek, lehte vallyon oly este-
 len ember, ki maga eleteröl el feletkez-
 vén, az Kiralynak böcsületit valamely
 Groffra ruhazna, holot ez ilyen cselekő-
 det, ha valakiben talaltatnek feje vesne el
 erőtte? Ezök istudni illik az bente ö ima-
 doji, vallyon nem itelike vesődelőmre
 meltoknak mind azokat, akkik az Isten ne-
 venek tiőletit teremtet allatra ruhazzak,
 es el hadgyvan az Ilrat, folga tarsajokat
 imadgyak: mintha nagyob volna valami
 annal, hogy Istennek folgalnak? Mert
 hogy jól meg értsek, az Kiralyokhoz azert
 mennek az Könyörgő emberek Hadna-
 gyok es Zaflos Nagysagos Urak által; mert
 csak püsta ember az Kiraly. s nem is tud-
 gya kikre bizza az emberi tarsasagnak
 gondviselését. Az Istennek pedig jo aka-
 rattyanak megh nyeresejert (holot ő min-
 deneknek tudgya érdömét) nem füksegh
 semmi fő follo: hanem aytatos elmét ke-
 van ő, mert valahol valaki közben jaro al-
 tal akar ő vele beselleni: semmit nem fe-
 lel annak: Ez en időben élt Gregorius
 Nazianzenus: Ez mit mond az Papi mel-
 tofagrol mellyet ti Papistak az ti Papatok-
 nak

Ertse Iesu
 ita Iram, es
 mond eret-
 neknek Am
 brosiust.

Teremtöt al-
 labol allo
 kőbe jarot
 etus.
 Anno Domi-
 ni 332.
 Gregorius
 Nazianze-
 nus.

nak es Pispökeitöknek akartok egyedöl tu-
 laidonitani ezert: Hogy minden rendeken
 hatalmasul Uralkodhassatok. Halgas rea-
 igy foll, az az Pater, Iesuita Iram, mellyet
 Baratsagtokért im elő hozok: *Præsulatum*
nobis extorquebunt? Fuit quidem tempus: cum
eum nonnulli CORDATI & prudentes Viri
suspiciebant & expetebant. At nunc eum FV-
GERE, primaria cuiusdam & singularis est
prudentia. PROPTER HVNC enim res o-
mnēs nostræ jactantur & perturbantur: Propter
hunc fines orbis terra suspitione & bello flagrant;
Eoq; surdo ac ne nomen quidem habente. Propter
Hunc periculum est: ne qui à DEO creati sumus
Humanitus constituti censeamur: ac magnum il-
lud nomen ac novum amittamus. Vinam verò
nulla esset throni prærogativa: nec prælatio, &
violenta authoritas ac præ eminentia; VT EX
SOLA VIRTUTE COGNOSCERE.
MVR: nunc autem dextrum hoc latus & sini-
strum & medium, sublimior item & inferior sedes
ac rursus illa præ eundi velle eodem gradu inceden-
di inuenta consuetudo nos in multas partes confre-
gerunt: multosq; in foveam impulerunt, atque hir-
corum locum adduxerunt non plebeiorum tantum,
sed etiam pastorum qui cum Magistris Israël es-
sent: HÆC IGNORANT.

Pelda erro
 Magyar es
 Erdely Or-
 szagh.

Az elől jaro Papi meltosagot el vesiké
 tulunk? Volt ugyan oly idő melyben azt
 nemely bator es eses emberek böcsülik

vala es ugyan kevantak is. De most attul embernek magat megh oni, fő es kivaltkeppen valo okosság, es elsőseg mert mostan minden marhaink azért haborgattanak, es kotyavetyere hanyattatnak. Egyedől azért ez vilagnak minden hatari, gyanosaggal es haddal égettetnek, s még pedig ollyal akki alattomban, es nev nélkül valo: azért félő hogy az kik Istentől teremtetünk, emberektől alkuttattaknak ne iteltessünk: es amaz uy s nagy nevet el ne vessünk. Bator az szent Peter sákinék semmi felső böcsületi ne volna; Bator az Papi első tist es az erőszak sárint valo meltofog, es az elsőseg ingyen se neveztetnek: Hogy egyedül csak az josagos cselekedetők sárint volna esmeretsegünk.

Mostan pedig ez az job kez felől, bal kez felől es közepben valo létel az felső, es alsó úlő sáek es ezökkel egyút az elől, es egy más mellett valo menetelnek be csúfot sáokafa minket sok resáekre tórdeltének: sokakat veremben eytóttének, es az bák helyeré utaztanak; nem csak az kősfegh közöt levőket, de még az pasátorok közzül is sokakat: kik noha Isráelnek tanító Mesteri voltak: mind az által ezőket nem ertóttek. Ezen Nazianzenus mit tanitot az Papisáak successiojarol: Nem azokat mondgya Peter Apostolnak, es az több

Apo.

Apostolok successorinak, az kik hatalommal avagy csalardsaggal foglaltak el az Romai sáeket külömb tudomant tanitvan, hogy nem mint az Apostolok tanitottanak: hanem azokat az kik ugyan azon tudomant vallották az minemű volt az Apostolok tudománya.

Mert így áll:

Qui eandem doctrinam profitetur ejusdem quoq; Throni particeps est: qui autem contrariam sententiam posuitur: adversarius quoq; in throno censerit debet. Neq; enim, qui per vim irrupti SVCCESOR habendus est, sed qui vim perpeffus est: nec qui contrariam sententiam tuetur, sed qui est ejusdem sententia: nisi quis fortasse ita successionem dicat, quemadmodum morbum sanitati, & tenebras luci & tempestatem tranquillitati, & dementiam prudentia succedere dicimus.

Az az, Akki azon egy tudomant vallya azon sáeknek is resáese; az ki pedig ellenkező tudomant vall, még az úlő sáekben is ellenkezőnek kell azt itelni. Mert nem csak az következőt igazan az Apostolok után az ki erőszak által jut be: sem nem az ki külömböző értelmet oltalmaz, de az ki ugyan azon egy értelmű: hanem ha ki ollyan helyben állást állatand, mikeppen mondgyuk, hogy az egesseg után betegseg, az vilagosság után sötetseg, az jo idő után zurzavar, fergeteg, es az esáességh után bold.

Calvinus es
Luther az
Apostolok
successora.

P 5

londfag következőt. Annak okajert Iesuita Uram, im értőd hogy sent Peternek es az Apostoloknak akar Romaban akar egyebüt hallottanak legyen helyökben az tanitok, de ha nem azt az tudomant tanitjak es vallyak, az mellyet sent Peter es az Apostolok tanítottanak, akar kicsodak legyenek, akar Papa akar Cardinalok, Pispók, Papok, Baratok, Apatzak es Iesuitak, &c. nem igaz successorok, hanem ellenfegek. Immar czirkald megh ha nalatok talalode az Apostolok vallalat, ugy tanitoke mint az Apostolok? En azt mondom hogy nem, mert azok: nem mondtak az Romai Papat Christus hely-tartojanak; nem mondtak Mifet, penzert nem osto-gattak bün bocsanatot nem imadtak az megholt sentöket &c. hanem mindene- ket csak az egy Christusra igazítottanak. Altalan végel hát nincs semmi közötek az successiohoz.

Hieronimus.

Ezen Seculomban élt Hyeronimus-is. Mit mondot ez az olyan Egy-hazi ember felől, akki sem feddést, dorgalást, sem az igaz tudomannak tanitasa felől valo jo intést nem akarja be venni hanem lelki embernek hivattatvan magat, azt hirdeti, hogy ő mindeneket meg itel, ő pedig sentkül nem iteltethetik megh?

Lib. de No-
ma vivend.

Igy ből effelekről: *Nulla tam crudelis in mundo*

mundo bestia est, quemadmodum Clericus vel Sacerdos malus: Nam corrigi non patitur, nec veritatem audire potest. Az az: Ez vilagon semminincs kegyetlemb oktalan allat, mint az gonos Barát es Pap: Mert nem engedí hogy őtet valaki meg fedgye, sem pedig az igaz mondaft nem halgathattya. Illyen az Papa, illyenek az Iesuitak; hát mit kapdosnak az emberek raytok? Effele Egyhazi embereknek kegyetlensegeket es gonosfagat pedig helyhez teti Hieronymus, tudomanyokban es magok viseleseben, Tudomanyok felől azt mondgya hogy képmutatók; es az barany öltözetben az berint ragadozo farkasok, életök, magok viselese, oly akki tobzodással, fertelmeskedéssel, csalardsaggal, es minden alnokfaggal rakva: kik nem azért kevannyak az Egyhazi titót, hogy Isteni szolgálatban foglallyak magokat; hanem hogy egyebeken uralkodhassanak, mendicansokból gazdagok parastokból, Nemessők, es szolga rendből urakka lehessenek magok is es parast atyakfiat-is olyan graditsra emelhessek.

Mind ezek felől Iesuita uram halhatza Hieronymus savat:

In Hypocrisis loquuntur, cum non contineant, tam casti volunt videri: ut etiam nuptias damnent: tam abstinentes, ut creaturam Dei parcentes judicent: cum ipsi comestationibus vacent.

Az

Ez bezzeg
nem is con-
sequenti.

Az az: Kep-mutatast bõllanak: holot õk
fertelmeskõdnek, megh is oly fûzeknek
akartak lattatni, hogy meg az hazaffagot
is tilták: oly mértékletes életûeknek,
hogy azokat, akik az Istennek teremtet
allatival mértékleteffen élnek is itelik azo-
kat; noha õk minden tobzodásban fogla-
latosfiak.

Item:

Ad Nepoti-
anum de vi-
sa Clerico-
rum,

Nonnulli, (inquit) sunt ditiores Monachi,
quam fuerant Seculares & Clerici, qui possident
opes sub Christo paupere, quas sub locuplete &
fallaci Diabolo non habuerant: ut suspiret eos Ec-
clesia divites, quos tenuit mundus, ante mendi-
cos. Natus in paupere domo & in tugorio rusti-
cano, qui vix milio & cibario pane rugientem sa-
turare ventrem poterat; nunc similitam & mella
fastidit, az az, Nemellyek ugy mond az Ba-
ratok közzül gazdagabbak hogy sem mint
az külsõ rendek, es egyeb Egyhazi embe-
rek eleinten voltak akik az bõgeny Chri-
stus alat annyi gazdagaggal birnak meny-
vel az gazdag es csalard ordõgh alat letõk-
ben nem birtanak; ugy annyira hogy az
Ecclesia fohazkodva nezi azoknak gaz-
dagagat kik az vilagiak között az elõt kul-
dusok voltanak. Az ki bõgeny hazban es
paraszt kunnyoban bõletõt, akki az bõgeny-
leg miat, rea morgo eh koldult hasát csak
kafával es maleval is aligh tõlthette megh
az elõt, most az mézet es az sõmlyõt is
nagy unatkozással eszi.

Mit

Mit mond tovab.

Sunt de hominibus mei ordinis, qui ideo præ-
biteratum amibunt, ut licentiùs mulieres videant.
Et his est omnis cura de vestibus, si bene oleant
si pes laxa pelle non vacillet: crines calamistri re-
stigio rotantur, digiti annulis radiant. Tales igitur
cum videris sponso magis estimato quam cle-
ricos. Alij ad Sacerdotium anhelant ut inopia ce-
dant & miseria: quia in statu servili & abjecti-
onis esse abhorrent; laborare recusant præ pigritia
mendicare erubescunt validi, quia nihil daretur
eis: facti autem sacerdotes provisi beneficijs aut
alijs titulis, ab illis omnibus redimentur. Alij ut
Rabbi vocentur aut Domini, nam in simplici statu
nullius reputationis cum essent, nec respectus fie-
bat ab eis facti Sacerdotes cervices erigunt, ve-
stes longas deferunt, honores ab hominibus exi-
gunt, tanquam debitum eis reservatum. Nec pu-
tant se tunc plus debere humiliare & pœnitentiam
agere: sed imò primos accubitus ambiunt. Votiva
ut debitum exquirunt, eleemosynas à fidelibus ex-
petunt, hypocrisis, vi, dolo, & fraude, modis qui-
buscunq;. Alij ut præemineant dignitatibus,
divitijs, ut suos consanguineos exaltare valeant?
qui prius ignobiles aut degeneres, postea inter alios
ingenui videantur. Et isti sunt Sacordotes Baal.
az az, igy bõll:

Az en bõrzetõmõn levõ emberek köz-
zül vadnak olyanok kik azert kevannyak
az Egyhazi bõlgalatnak tistit, hogy baba-
dossab-

Ad Eusto-
chiam virgi-
nem.

doffabban semlelhessek az aszony embereket. Es ezöknek minden gondgyok az öltözet felől vagy on, ha jó illatúvake azok, ha labok az ssep saruban nem fitologhe: hajok sálai ezeknek mestersegeffen fel fodoritva allanak fejkön körös környül; kezeknek ujai arany es draga kövekből allo gyűrűkkel radgyaknak. Effekeket azokajert ha mikor latandás: vő legenyeknek itellyed inkab, hogy sem mint Egyhazi rendeknek. Nemellyek Papi meltofogot asitnak, hogy az sűkséget es az sēgenységet el tavoztathassak: Mert solgai állapotban es el vettetőt sorsban lenni isonyodnak; az munkat el kerulik, a kőverség miat nyakasok erőssék lévén az kuldulást sēgyönlik: mert ugyan is senki semmit nem adna nekik; Papi meltofagra emeltetvén pedig, es fok jószágokkal es ok levelekkel felekesittetvén, mind effelevektől megh menekődnek. Nemellyek hogy mestereknek hivattattassanak es llraknak. Mert holot az egyigyű állapotban semminek iteltetnemek, es semmi föl valo tekintet nem lehet vala ő tőlők, Papokka lévén fejköt fel tartyak, hoszu ruhajokat el hadgyak, mindenektől nagy böcsületöt kevannak nem külömben mint ha ugyan mint egy adoffagh tartatot volna az ő sāmokra. Nem is velik ő k azt hogy abban az alapatban

Illyenők az
Papista Püspökök, csak
vigyaz reja.

~~Ha a magis~~
~~szis v. szis~~

Illyenők az
Iesuitak es
az Baratok.

Illyenők az
Iesuitakból
lót Erőkök,
es Püspökök.

~~Iohann~~

~~szis v. szis~~

~~szis v. szis~~

~~szis v. szis~~

~~szis v. szis~~

~~szis v. szis~~

ban jobban megh kellene magokat alazni, es inkab poenitentiát tartani, de sőt abban az állapotban az felső pótzra asitnak. Lelek valtsagokat sēdnek, mint valami adoffagot fukar modra, az hiektől alamisnat, kép mutataffal sēp sēn alat, alnokfaggal, erővel, csalardsaggal mindenkeppen kēnek. Nemellyek az Egyhazi tistöt azokajert kevannyak hogy fő renden valok lehessenek, meltofaggal es gazdagfaggal, hogy vér sērint valo attyokfiat is nagy rendre emelhessek, hogy az kik az elöt parastok, es semmire kellők voltanak, az utan az sēabados fő rendek közze sāmaltassanak, es ez illyenők Baal Papjai.

Hogy pedig itt semmi patvarkodasod ne lehessen Iesuita llram, mint ha mi reank fejeste volna azt Hieronymus im ezt jutatom esődben; Te mondasod ez, hogy az mi vallasunk nem volt senkinel az Paterek közzül 1517 estendő elöt. Hát nem rolunk sōllot, mert ő élt Anno Domini 390. Ha pedig itt azt mondanad, hogy Prophetas képpen sōlvan jóvendőre nézve mi felölünk mondotta volna. Nem alhat ez is meg: Mert ti ezzel dicsőköttek hogy az Prophetak az ti követkőzendő meltofagtokrol, es gazdagfagitokrol jóvendőtlenek: Megh vallyatok azt is, sőt ugyan gyalazatoslan vetitők sēmünkre, hogy

Illyenők az
Rimai Pápak.

~~Nem~~
~~szis v. szis~~

Illyenők
mindnyajan
Magyar Országban, az
Püspökök,
Prapostok,
es Apaturak.

~~szis v. szis~~
~~szis v. szis~~

Pazman
Cont. Magyar.
fol. 35.
36. 37. 38.

hogy nem illet minket az ti meltságtok, és gazdagságtok, sőt ugyan imatkoztok azért, hogy ne jusson mi reánk, se az gazdagságh, se az Uraságh az mellyel ti birtok. Annak okajert ti rolatok sőt, ti öltöztetők, ti dícsőségtők: Mi nem is iregyöllyünk s nem is kevannyuk. Mert mi Christus szolgái vagyunk, és az Isten titkaink sáfári az Evangelium és az Sacramentumoknak ki szolgáltatása szerint; az Evangelium után nem külső gazdagságot keresünk, hanem Istennek híveket nevelünk. Ha pedig valakik volnának vagy az Lutheristák, vagy Calvinisták között, kik csak hasokat hizlálnak, erényöket töltenek, és külső meltságot vadszának tisztókben, rendők és lelkük ismereti ellen; azok is magokra szabják, immar utol jutva titöket követven, nem csak Hieronymus mondasat hanem Istennét; az Propheták és azok után az Apostolok Evangelisták által az mit megh íratot: hogy affelevek, nema ebek, lopok, tolvajok, lator alnok szolgák nem Christus vitézi, hanem örökre való karhozatnak edényi: az kiknek örökre való jay sál fejökre.

Halhatza még is Iesuita Uram, mit mond Hieronymus az ti benteitők felől az kiknek tetemöket is imadgyatok.

Epist. 84.

Multorum cadavera & ossa veneramur quorum Anima sunt in inferno, az az, Sokaknak úgy

úgy mond, testöket és csontyaikat imadgyatok mi, kiknek lelkük az pokolban vagyon.

Mind ezők felől azon Hieronymus micsoda tanácsot ad: *Clericum ex inope, divitem ex ignobili gloriosum factum, quasi pestem quandam fuge, az az, Az oly Egyházi embert akki búkölködőből gazdagga, parasztaból nómóffe lött, mint valami mirigy halalt el tavoztas. Miért? Mert az olyan ördög rabja és semmire kellő, az mint másut sál: Grammatici super illis Matthaei verbis: Sal insatuum nihil prodest nisi ut projiciatur foras & conculcetur a porcis, inquit, Insatuum sal, id est stultus praelatus insipidus in predicando, & satius indelinquendo ad nihilum prodest nisi ut mittatur foras, id est, deponatur, & conculcetur a porcis, id est, a demoniacis, qui dominantur malo praelato, tanquam pecori suo. Az az, Az meg vesőt sál semmire nem jó, hanem csak arra való, hogy ki vetessék és az diáknoktól eltapottassék úgy mond: Micsoda ez? Az meg vesőt sál, az az, az bolond Egyházi ember, izetlen az praedikálásban, bolond az vetőkben; semmire nem jó, hanem hogy ki vetessék, az az, tisztitúl megfosztassék, és eltapottassék az Diáknoktól, az az, az ördögöktől, akkik Uralkodnak az gonos Papon mint saját diáknajukon.*

Hogy ennek az Paternek, reghi Doctornak pedig, sok bamlalhatatlan ellenötök

Q

való

Grammatici recentiores Sal Masculini generis esse voluerunt, retinimus tamen authoris & codicis verba.

Illyetenők mindnyajan azok az Egyházi emberseg nevevel dicseködők valakik, Crostzag dolgoznak igazgatasaban elegitük magokat külsőkepen, magok tisztit hatra hadgyan.

valo irasat elő ne bamlallyam, killyeb ter-
jektivén bebedömet.

Epist. ad Eva-
ginum.

Nem az Ro-
mai szektől
fűg az Eccle-
siának mel-
tosága.

Im csak azt jedzem meg, mit mond Hie-
ronymus az Romai Papanak ellőseghe, es
az tőb Papokon valo Uraikodasa felől:
*Quid enim, inquit, facit exceptā ordinatione E-
piscopus quod presbyter non faciat? Nec altera
Romae urbis Ecclesia, altera totius orbis existi-
manda est? Et Gallia & Britannia & A-
frica & Persis & India & omnes Barbarae natio-
nes unum Christum adorant, unam observant re-
gulam veritatis. Si Auctoritas queritur: Orbis
major est Vrbe.*

*Vbicunq; fuerit Episcopus sive Romae, sive En-
gubij, sive Constantinopoli, sive Rhegi, sive Ale-
xandria, sive Tanis: ejusdem meriti ejusdem est sa-
cerdotij. Potentia divitiarum & paupertatis humi-
litas vel sublimiorem vel inferiorem Episcopum non
facit. Caeterum omnes Apostolorum successores sunt,
az az: Mert, ugy mond, mit cselekedők a Pí-
pők egyebet, az egy Papsagra valo bentiőles
kivűl, az mit egy kőz Pap nem cseleked-
nek s-nem is más Roma varosanak Eccle-
siája s-más ez egész vilagon valok Ecclesia-
ja, ugy kell effelől kinek kinek érteni: Mind
Galliában, Angliában, Africában, Persia-
ban, nap keletre, es Indiában, es minden
paraszt Nemzetsegők kőzöt azon egy Chri-
stus imadgyak mindenek, es az igazságnak
azon egy regulajat tartyak. Ha mellosa-
got*

got futtatunk: Ez vilage nagyob, hogy nem
mint egy varose. Valahol lesen az Pispők
akar Romában akar Constantinapolyban
akar Rhegiumban, (mely Sicilianak va-
rosa) akar Engubiumban akar Alexan-
driában, akar Tanisban (mely Aegyptus-
ban vagyon) mind az által, azon egy érde-
mű, es ugyan azon papi meltosaggal biro.
Az gazdagságnak hatalma, es az bēgenseg-
nek alazatosága, az Pispőköt fellyeb avagy
alab valova nem teszi. Tovabba mindnya-
jan az Apostolok után következtenek.

Latod Iesuita Uram, annak okajert, hogy
Hieronimus Doctor nem engedi megh az
Romai Papának, hogy minden Pispőkök-
nek, es Papoknak egyedől valo feje legyen
ez vilagbon, nem engedi megh hogy attul
fűgjenek mindenek, es mindeneknek nya-
kokon bantson, egyedől valo igaz magya-
razoja legyen az benti irasnak az mint ti ta-
nittyatok: Hanem az Papi méltosagot
minden Egyhazi rendekkel kőzönsegőse
teszi. Hát nem ti veletők ertött ebben is
eggyet, hanem Lutherrel es Calvinussal.
Azert nem Papista volt hanem Lutherista
es Calvinista: Minek okajert fű mondot
emberek vadtok mert azt allattyatok hogy
csak egy dologban-is az Paterek ti túletők
nem különböztek.

Ezen Seculomban élt Epiphanius is An-

no Domini 396. Mit mond ez az balvanyok,
es azok imadása felől?

Epiphanius.

Lib 3 Cont.

Hæres.

Unde est, inquit, simulacrum hoc studium
& Diabolicus conatus? Prætextu enim iustitia
semper subiens hominum mentem Diabolus mortua-
lem naturam in hominum oculis deificans statuas
humanas imagines præ se ferentes, per artium va-
rietatem, expressit. Et mortui quidem sunt qui
adorantur, Ipsorum verò imagines, quæ nunquam
vixerunt (neq; enim mortuæ esse possunt, quæ nun-
quam vixerunt) adorandus introducunt adulte-
rante mente ab uno & solo Deo: velut commune
scortum, ad multam multiplicis coitus absurdita-
tem, irritatum & quod temperantiam legitimi
conjugii unius Viri detrivit. Revera sanctum erat
corpus Mariæ, non tamen Deus: Revera virgo
erat ipsa Virgo & honorata: sed non ad adoratio-
nem nobis data, sed ipsa adorans eum qui ex ipsius
carne genitus est, de Cœlis verò ex sinibus Pater-
nis accessit. Et propterea Evangelium munit nos
dicens: quod ipse Dominus dixerit. Quid mihi &
tibi cura est mulier? Nondum venit hora mea:
quo non putarent aliqui magis eximiam esse san-
ctam virginem, mulierem eam appellavit velut pro-
phetans quæ futura essent in terra Sæctarum &
hæreseorum gratiâ: ut ne aliqui nimium admira-
ti sanctam in hanc hæresin ejusq; deliramenta di-
labantur. Est enim ludibrium tota res & anicu-
larum fabula, ut dicam tota hæresis tractatio.
Quæ verò scriptura de hoc narravit? Quis Pro-
pheta?

phetarum præcepit hominem adorari nedum muli-
erem? Eximium quidem est vas, sed mulier: &
nihil a natura immutata: verum & intellectu &
sensu in honore honorata velut corpora sanctorum,
& si quid amplius ad glorificationem dixerim: si-
cut Helias ex matre virgo, & sic manens in perpe-
tuum, & translatus & mortem non conspicatus.
Sicut Ioannes qui super pectus Domini recubuit,
quem diligebat Iesus, sicut Thecla sancta, Et Maria
adhuc honoratior hac est, propter dispensationem
mysterii quâ digna facta est. Sed neq; Helias ado-
randus est, etiam si in vivis sit: neq; Ioannes ado-
randus, quanquam per preces suas proprias dor-
mitionem suam admirandam effecerit: imò potius
ex Deo gratiam acceperit. Sed neq; Thecla, neq;
quisquam sanctus adoratur. Non enim dominabi-
tur nobis antiquus error, ut relinquamus viren-
tem, & adoremus ea quæ ab ipso facta sunt. Er-
gò: Sit in honore Maria, Pater, Filius & Spiritus
Sanctus adoretur, Mariam nemo adoret. His adij-
ciatur idem Epiphanius alibi de Ecclesia Vera
observatione quid scribat.

Hæres. 79.

Præterea quod audiavi quosdam murmurare con-
tra me, qui quando simul pergebamus ad Sanctum
locum qui vocatur Bethel, ut ibi tecum collectam
ex more Ecclesiastico facerem, & venissem ad vil-
lam, quæ dicitur Anablatha, vidissemq; ibi præ-
teriens lucernam ardentem & interrogassem: quis
locus esset, didicissemq; esse, Ecclesiam & intras-
sem ut orarem: inveni ibi velum pendens in fori-

In Epist. ad
Ioan. Hiero-
solymitanum
Patriarcham
am:

bus ejusdem Ecclesie tinctum, atq; depictum, & habens imaginem quasi Christi, vel sancti cujusdam: Non enim satis memini cujus imago fuerit.

Cum ergo hoc vidissem in Ecclesia Christi contra auctoritatem Scripturarum, hominis pendere imaginem: scidi illud & magis dedi consilium custodibus ejusdem loci, ut pauperem mortuum eo obvoluerent & efferent: illiq; contra murmurantes dixerunt: si scindere voluerat, justum erat, ut aliud daret velum, atq; mutaret. Quod cum audissem: me daturum esse pollicitus sum, & illico misurum. Paululum autem morarum fuit in medio, dum quaero optimum velum pro eo mittere arbitrabar. Enim de Cypro mihi mittendum esse. Nunc autem misi quod reperire potui, & precor jubeas presbyteros ejusdem loci suscipere velum à latore, quod à nobis missum est: & deinceps præcipe in Ecclesia Christi istiusmodi vela, quæ contra religionem nostram veniunt non appendi. Decet enim honestatem tuam hanc magis habere sollicitudinem, ut scrupulositatem tollat quæ indigna est Ecclesiam Christi, & populis qui tibi crediti sunt: Idem alibi:

Contra En-
eraticas.

Attendite vobis, inquit, ut servetis traditiones quas accepistis, ne declinetis neq; ad dextram neq; ad sinistram. Estote memores dilecti filij, ne in Ecclesiam imagines inseratis, neq; in sanctorum cæmeterijs eas statuatis, sed perpetuo circumferite Deum in cordibus vestris. Quin etiam neq; in domo communi tolerantur. Non enim fas est, Chri-

Christum per oculum suspensum teneri, sed per occupationem mentis. Az az:

Honnan vagyon, ugy mond, az kepök csinálása felől való munka es ördögi igyekezet? Mert az igazságnak fine alatt mindenkor az emberck elmejeben halvan az ördög, az halando természetöt az emberck főme elöt istenne tévén, emberi kép mutatato öflopokat sok fele mesterleggel formált. Meg is holtak az kiket imadtak azoknak oly kepeket imadtattya, az kik soha nem éltek (mert ugyan is nem halhatnak megh azok az képek, akkik soha nem éltenek) gonoful el hákástvan elmejököt az egy igaz istentől: mikeppen amaz közönlages tisztatalan asonyallat, fölötteb való fertelmességre késérettetven, es az ki egy törvény szerint való hazaságban él, firsiunak mértékletesseget megh erőtelentötte. Altalanfaggal bent vala az Marianak teste, mind az által nem volt isten; altalan végel búz vala, az a búz es tisteletes: de nem azért adattatot volt nekünk hogy imadnok, de hogy ő imadna azt akki az ő testéből búlettetöt, az Egekből pedig az Atyanak kebeleből hallot ala. Annak okajert az Evangeliom is erősit minket ezt mondvan: hogy az Iir azt mondotta legyen: Mi közöm ennekem te veled asonyallat? megh nem jut el az en óram: Hogy

ne ítélnék nemelleyek vetők nélkül való.
 nak az ſent ſűzet: Aſonyallatnak mon-
 dotta őtet: Mint ha még jó eleve jöven-
 dőt mondot volna azok felől, az mellyek
 követköznének ez földön bizonyos ſerze-
 tők es eretnekſegkért: hogy nemelleyek
 az emberek közzül feletteb csudalván, az
 ſűzet ebben az eretnekſegben, es ő felőle
 való bolondságban ne leledzenének. Mert
 hogy őtet imadgyak az a cselekedet ſem-
 mi nem egyeb, hanem merő csuſſág, es
 vén aſonyokhoz illendő agnő beſed
 (hogy így ſollyak) annak cselekedeti ege-
 ſen Eretnekſeg. Mert azt kerdeſ, micso-
 da iras tanított erre? Kicsoda az Prophe-
 tak közzül akki azt parancsolta, hogy em-
 bert imadgyunk ſ még pedig aſonyialla-
 tot? Szent es valaſtot edeny ugyan, de
 Aſonyallat, es az természetben ſemmit el
 nem változtatot, ſőt értelmünk es elménk
 ſerint tiſteletős mint egyeb ſentek teſtei,
 es ha az ő dicsőſegere még nagyobb
 mondandok is: az mikeppen Illyes annya
 méhétől fogva ſűz, es úgy maradot min-
 denkor, es az éghben ragattatot ſ halalt
 nem koſtolt. Az mikeppen Ianoſ-is akki
 az Urnak mellyere fekűt vala, kit ſeret va-
 la Ieſus, az mikeppen ſent Thecla is. Ma-
 ria meg ennel az Tecla aſonynal is bőcsü-
 letteſeb az titkos dolognak véghben vite-
 lejert

lejert, melyre méltova tétetőt. De Illyeſt
 ſem kell imadnunk noha él ő, Ianoſt ſem
 kell imadni, noha az ő alvaſat ſajat kö-
 nyörgéſe által csudalatoſſa tőtte: ſőt noha
 Iſtentől kedvet vőtt is. Tecla aſony, ſem
 ſenki, az ſentek közzül nem imadtatik.
 Mert nem Uralkodik mi raitunk az regi te-
 velyges, tudni illik, hogy el hadgyuk az
 élet, es azokat, imadgyak az mik ő általa
 lettenek. *Az imatkozáſt legyen böcsületbe*

*a Maria. az aſony. ſentek közzül imadtatik. Maria
 ſenki nem imadgy*

Masut ilmet így ír:
 Annak felette, mivel halottam nemely
 embereknek ellenem való zugolodaſokat,
 kik midőn te veled eggyűt megyünk vala,
 amaz ſent helyre ki Bethelnek hivattatik,
 hogy ott az Egyhazi rendtartas ſerint ma-
 gunkat meg uyitanánk, es egy faluban men-
 tem volna, ki Anablathanak mondatik,
 es azon elő menvén laték éghő gyertyat,
 melyről midőn értéköſtem volna, micso-
 da hely volna az, ſ még ertőttem volna
 hogy Egyhazi gyüleközet, es be mentem
 volna hogy imatkozzam: talalék ott egy
 karpitot, akki az ayto felőt fűgven gyanta-
 ros vala, az kire egy kép vala írva, Chriſtus
 kepeje vagy valamely ſente, nem annyira
 emlekezem rea ki képe volt. Midőn an-
 nak okajert azt lattam volna az Chriſtus
 gyüleközetiben az ſent irasnak meltoſaga
 ellen, hogy ember kép fűggene ott el me-
 tizém

Az Kereſz-
 tyenek gyü-
 lekőzetibé,
 az kepek,

szentírás-
tul tartat-
nak.

szem azt, és tanacsul adam az templom
örzőinek hogy valamely segény halottat
takarnanak inkább abban es kivinnek: De
azok zugolodva mondanak, ha elmezőt-
tem immar az kevantatik hogy mást ad-
gyak erőtte, es ugy változtatnam megh.
Mellyet midőn hallottam volna, igherem
magamat arra hogy mást adnek, es mind-
gyart el is küldenem. Azon közben egy
keves mulatságh lőn mig legh job karpitot
küldenek azért, melyet el metzőttem va-
la: Mert azt alitom vala Cyprusbol küld-
hetnek Most pedig küldettem ollyat az
mineműt találhattam, es kérlek hogy
had megh az Papoknak vegyek kezökhöz
attul, az kitul el küldöttem, es megh is
parancsold nekik, hogy ennek utanna az
Christusnak gyülekezetiben ollyan karpi-
tot ne függessenek fel, mely az mi valla-
sunknak ellene vagyon. Mert az te böcsü-
letödhöz illik, hogy arra forgalmatosab
gondot visely, affele botrankozásokat el
hagyas, mely sem az Christus gyülekezeti-
hez nem illik, sem az népekhez, az kik te
birtokod es gondviselesed ala bizattatta-
nak. Masut ismet illyen forman ir:

Az képek
az Templo-
mokban, az
Keresztyeni
vallas ellen
aggattatnak
föl.

Gondot visellyetők magatokra ugy
mond, hogy az mely tudomanyt vőttetők
meg tartisatok, se jobbra, se bal kezre attul
ne hanyatollyatok. Iulion esetekben se-
relmes

relmes fiaim, hogy az templomban kepe-
ket be ne vegyetők, sem pedig az bentek
temető helyein azokat fel ne függessetők:
de korosként az Istent visellyetők az ti bi-
veitekben. Sőt még csak közönséges haz-
ba se szenvedgyetők azokat áll. Mert nem
szabad Keresztyennek fel függéstöt sem-
mel lenni, hanem elmejében kell mun-
kalkodni.

Ezek fölöl ekkeppen szolvan Iesuita U-
ram Epiphanius Doctor: Hol maradhat
megh amaz ti arany szaju tanitotoknak tu-
dos okoskodása: ki azt meri allatni, hogy
az faragot es irot kepeknek Templomok-
ban valo tartasaban es tisteletiben nin-
csen semmi vétek: sőt vakmerőjül azt ta-
nitani, hogy Török modot tartanak akkik-
nek hazokban semmi kép nincsen. Mely
nagy Mesternek ertelme es sententia mon-
dása szerint, Epiphanius Török törvényű
volt: Mert az mint meg hallad, nem csak
imigy amigy tiltya ő az képek tartasat es
tisteletit: hanem azt ugyan tevelygesnek,
iras es Keresztyeni vallas ellen valo eret-
neksegnek mondgya: sőt azt alattyá, hogy
nem Christus tagja az, valaki affelét tart es
tistől, nem csak Templomaban, de még
csak hazaban is. Honnan megtetzik, hogy
nem Luther es Calvinus tiltottak csak az
képek tisteletit (hogy az Isten törvénye-
nek

Közönséges
hazba sem
javallya.
Epiphanius,
szabad hogy
valami szene-
nek kepe fel-
függessztes-
sek.
Pazman fol.
261. 262.
&c.

nek tilalmát el hadgyam, mellyet ti ki lop-
tatok az Bibliából, a hol Isten az első tab-
lan levő második parancsolatban azt had-
ta, hogy senki faragot képet ne csináljon,
ne tisztelje azt, se az előtt magát megh ne
haytsa; mert megh bünteti erette) hanem
Epiphanius, es az több reghi Doctorok is,
kiknek irafokat ideb fellyeb elő hozzam.

Az Papistak
balvanyo-
zok az ke-
pek tartasá-
ban.

Akar mint tekeregjetők facsarogjatok
azert, Iesuita Uraim, amaz ti distinctiotok-
kal, hogy külömbfeget testök ti, az kép es
balvany között, mert azt iraf is az esleketi:
de nem mehettek az előtt el hogy balva-
nyozok nem volnatok a képek tartasaban:
Mert Epiphanius nem csak az idolomat
hanem *humanas statuas imagines*, es az több-
bit; Valamit fel függeszt az ember az tem-
plomban emberektől örögh tanacsabol
Istenne tetettetők kepeknek nevez: az kik
mind az által még ingyen holt allatok sem,
mert soha nem is éltek, hanem csak oly
balvanyok, kiket külömb külömb mester-
segh szerint az emberek vakmerőségéből
Isten bossúsagara kenőifegőkert; az kik
csinalljak pedig kereskedelemért eppitotte-
nek nagy veszedelmökre, s-nem is hasznal
itt nektek az hogy regihokas: Mert az ör-
dög megh annal is reghib, de azert nem
igaz, es akkiknek Isten esőt adot nem is
indulutanna.

Consuetu-
do sine veri-
tate vetustas
et toris est.

Azon

Azon Epiphanius mit mond több vesze-
kedesök felől is, mely ti közöttetők es az
Evangelicusok között vagyon: *De justificatione legis & fidei: De Baptismo, De invocatione Sanctorum & cæteris.*

*De justificatione legis, inquit, Non per vene-
runt Iudæi ad perfectionem per legem & Prophe-
tas: ita ut amplius servari non possint, nisi ad E-
vangelii gratiam reflexerint.*

*De justificatione Fidei in hanc loqui-
tur sententiam.*

*In Christo inquit, omne complementum habi-
tare voluit Deus, & per ipsum reconciliare omnia,
pace facta per sanguinem in cruce. Item: Christus
extra passionem salutem nostram non perficit: sed
in eo quod pro nobis est mortuus & se ipsum obtu-
lulit Patri, sacrificium pro nostris animis in san-
guine suo mundatione nostra facta, & Chirogra-
pho contra nos fisso & in crucem affixo. Az az:*

Az Törvénynek megh igazításáról így
soll: Az Sidok nem jutottak az tellyeseg-
re, az törvény, es az Prophetak által: úgy
annyira, hogy külömben nem idvözülhet-
nek, hanem ha az Evangeliomnak kegyel-
mere térnek.

Az Hitnek megh igazítását így tanította:

Azt akarta Isten, hogy az Christusban
minden tellyeseglakjek, ő általa minde-
nekkel bekefegget serezen az ő verevel,
mely az keresztben ki omlot.

Ismet

In Aneho-
rato ideo sic
vocatur
quod instag
anchora ducit
mentem
de vita & se-
lute persecu-
tante.

Ismet így szól: Az benvedes kívül Christus az mi idvősségünket véghben nem vitte: de abban hogy mi erettünk megholt, és ő magat aldozatul eleiben vitte, az mi lelkeinkert, mi az ő vérében meghittulvan, elbaggatvan, és az keresztfára függéstven az mi ados levelünket. Nem töltheti hát s nem is tölthetti be soha senki az törvent: Mert az külső, belső töltekettségét kevanna, az pedig senkitől nem lehet. Annak okajert az emberek között idvősséget csak az Christusnak egy engesztelő aldozattal kel kinek kinek várni. Tudom Iesuita Uram itt mit rőbösgettök ti: Mert azt mondgyatok, hogy az Isten malaštya nélkül senkiben szabad akarat nincsen az jora, s nem is töltheti be annélkül senki az Isten törvenyet. De azzal egyűt igen is be.

Mert egyeb arant az Christus hejában ment volna fel az Eghben, ha minekünk olyan malaštot nem nyert es küldöt volna, melynek nálunk való letele érint immar be nem tölthetnek az Isten törvenyet.

Es így szólva, *Sarcasticè*, fok képpen csufoltok, es karhoztattok bennünket.

I. Mint ha mi erőtlenné tennünk az Christus erdömet, nem hiven hogy az minekünk oly malaštot nyert, az mely velünk lévén, ha akarjuk be tölthetjük az Istennek

Pazman contra Magyar.
fol. 101. &
109.

nek törvenyet, hanem akarjuk, gonofra vetemódhetünk, es így ha bontalanna tethetjük bennünk az Isten malaštyát es annak munkáját; Mert hatalmunk vagyunk mind az jora, s mind gonofra.

Pazman contra Magyar.
fol. 14.

II. Szanakodtok raytunk de igen farkasmodra; es vakoknak mondottok bennünket ezért, hogy mi azt nem vallyuk, hogy az Christus halalanak erdömevel azt nyert volna minekünk, hogy immar mi, az Isten malaštya velünk lévén, be tölthessük az törvent ha akarjuk, hanem akarjuk, megh vethetjük, mert szabad akaratunk vagyunk arra, nem az mi tulaydon erőnkől, hanem az Isten malaštya nálunk lévén.

Ibid fol.
210.

III. Azon tudakoztok magunktul: az Istennek mellyik törvenyet nem tarthatjuk megh: es mint ha ugyan jól jartatok volna Pharisausmodra, csak az külső fő bebedhöz, es embernek maga viselkedhöz kötven az Isten törvényének be töltését: ekkepen rőpösztök Talam nem hisztek egy Isten, talam Hitetlen gyilkos paraznak vadatok? Talam orvosok, tolvajok vadatok? Talam az más ember házastarsara nyertötök. Tovab menvén így állotok mint ha ugyan jól volna dolgotok es nyeretessé volnatok: Csak azt mondgyatok megh, az Istennek mindenik parancsolattját, alit-

Fol. 205.

alittyatoke lehetetlennek avagy csak ne-
mellyeket? Ha mindeneket; nyilván kön-
nyen el hittethetők velünk, azt mond-
gyatok, hogy mindnyajan idegen Istent
imadtok (s-mocskolottok is ugyan ott
mocskos emberek) és hogy az hatodik pa-
rancsolat, nem tartya fáblan hazatok né-
pet. Ha pedig csak nemely Parancsolatok
lehetetlenők, azt kevannyunk, mutassatok
megh az ſent irasbol hogy Istennek két
rendbeli parancsolati vadnak, tudni illik:
lehetetlenők és lehetsegők, és ezt méltan
kevannyuk túletők, azt mondgyatok,
holott ſemmit nem akartok hinni, az mi
nyilván nincs az ſent irasban.

I V. Vegezetre, annyira el mentek Iesui-
ta uraim, az Scotus és Thomas Aquinas
Philosophiajában, hogy az Concupiscen-
tiát az mellyet ti vágyodásnak fordítatok
(talam pedig kevanság volna inkább) és az
gonos indulatokat ő magokban bűnök-
nek nem mondgyatok: Hanem csak úgy
leſnek bűnök, ha az ember ſabad akarat-
tya ſerint helt ad nekik, és ellenük nem tu-
lakodik. Sőt ugyan ott, nagy Isteni karom-
laſt ſollotok, mert azt tanittyatok, hogy
az Iſten parancsolattya ſem kötelez ar-
ra, hogy gonos indulatokat ne erezzük,
mert ez nincs az mi hatalmunkban: Ha-
nem csak arra, hogy ſant ſendekekkel az
gonos

Lehetſeges
parancsolati
az ſzentiraf-
ban Iſten-
nek mi re-
ank embe-
rekre nevez-
nincsenek:
Hát méltan
nem hiſzi
azt: ſ-ti-is
meltatlan ke-
vannyatok
hogy affele-
ről tegyük
mi bizony-
got.
Pazman fol.
212.
Concil. Tri-
dent. ſeſſ. 5.
de peccato
originali pa-
ſagr. 5.

gonos indulatok után ne mennyünk és
azoknak helt ne adgyunk: kit az Iſtennek
malafſtyával meg is cselekedhetünk.

Ennek viſgalafara nem volnek köteles,
jelen való munkámnak tzellya ſerint, ho-
lot moſtani veled való tractamnak, Iesuita
uram, csak ez tzellya, hogy azt mutassam
meg, hogy Luther és Calvinus előtt voltak
ſok báz eſtendőkkel, kik azt tanítottak az
Hitnek agazati felől, és az dolgok felől
kikben nekünk veletek veſődeſünk va-
gyon, s-azok pedig nem csak valami köz-
emberek, hanem az reghi Doctörök az A-
poſtolok után kiket Patereknek ſoktak
nevezni, az mit tanítottak 1517 eſtendő-
ben Luther és Calvinus, s-tanítanak és val-
lanak, minden igaz tudomány emberek:
sőt hogy megh mutassam azt is előttetők,
hogy az Paterek veletek ellenköſtek az
idvőſſegnek dolga felől, az mint azt Iſten
ſegétſégéből világofſan ſőmed eleiben is
rakogattam, és rakogatom ezen munkam
ſerint jobban, csak reá vigyaz.

De mivel hogy az Epiphanius értelmé-
nek elő ſamlalafában jöve elő az az Arti-
culus: Mely legh vitatofſab mi közöttünk
igaz Kereſtyenek és ti közöttetők Papifſta
Romano Catholicusok *particularis Univerſa-
lis* hitű és vallafuk között: s-olvaſtam vala-
meg regen az Pápa ſeregenek egy fenyős

R

Csil-

Az Szabad
akaratol va-
lo veteke-
des, leg vita-
toſſab az Pa-
pafok és az
Evangelicu-
sok között.

esillaganak es egyedül valo baynakanak Magyar Országban; olyan értelmet melyet most rend szerint elő fiamlalek: Annak okajert, hogy mind nektek jelen valo Catholicus uraim, s mind nektek Lutheristak es Calvinistak érteftökre adnám, minemű értelemben legyenek az Iesuitak, az Christus eleg tevő aldozattya, annak érdöme, es az bent leleknek munkaja felől az Isten törvénye, es az embereknek ereje es munkaja felől az idvöltségnek dolgában keferittetem ezeket elő fiamlalom. Ezt pedig igazan valamint magok irasaban vagy ongy hoztam elő, hogy megh tessék mindennek elöt, mely tudos emberek az Iesuitak, es menyi böcsületet adgyanak ok Istennek es az emberi erőnek. Söt mely nyilván tegyenek magok bizonyagot affelöl, hogy ok nem egyeb emberek, hanem az mi Urunk Iesus Christus ellenseginek, az reghi Phariseusoknak maradeki, es követői; kiket az Keresztelő Iános vipera kigyoknak kölykeinek nevez.

Matth. 9.
v. 7.

Igy vagy on azert rendel értelmetök Iesuita uram mostani elő fiamlalom szerint:

I. Az Christus érdöme által hatalmunk vagy on, ugy mond, mind az jora s mind az gonosra. Miert? Mert malaftot nyert nekünk.

Mi

Mire valo az az Malaft?

Hogy az által az törvent bétölthessük: Mert erőt ad nekünk hogy jot cselekedhessünk, es az gonosft el tavoztathassuk, de mind az által szabadlagunk vagy on mind az jora, s mind az gonosra.

Mikeppen?

Nem magunk erejéből, hanem az Isten malaftyaival, ugy hogy az Istennek malaftyaival, jot cselekedhetik az ember ha akar, ha pedig nem akar, megh vetvén az Istennek malaftyat, gonosft cselekedhetik.

F. Mikor ezöket olvasom értelmetök felöl Iesuita uram, lattya Isten fivemet, lelkömet, almelkodom es ugyan borzad az hajam belé. Mert sem Manes, sem Pelagius, sem Socinus nagyob eretnekseget ennel nem mozgathatot, s nem is tanitot. Mert halgassatok jól reafertő Catholicus uraim, minemű tudományok legyen ezöknak az Iesuitaknak, az kiket ennyire böcsülletök, hogy nem csak Országokban tartyatok, hanem lelkötöket is reajok biztatok, nem menvén jól végére micsoda tudományu emberek ezek?

Az Christus Iesus érdömét nem az embereknek bünének bocsanattyara valonak tanittyak ezek: hanem az gonosfagnak csele-

Pazmancon

ra Magyar.

fol. 214.

Ez ertelemben

ellen tanit

Augustinus.

Cap. 16. &

17. de grat.

& lib. arb.

Cap. 2. de

correp. &

gratia. Item:

Cap. 12. cap.

6. de bono

perseveran-

tia & Cap.

13. De dog-

matib. Ec-

clesiasticis.

Cap. 17. Lib.

1. ad Boni-

fac. Cap. 19.

Mind ennyi

helyeken az

Isten malaft-

tyát csak az

jonak mun-

kajara terjez

ti ki, az go-

nosznak pe-

digh vagy

megh vetese

vagy megh

cselekedete

felöl egy f

emlekezet

finesen. A

honnan meg

tetzik hogy

az ember mind megveti az jot s mind megcseleksedi az gonosz az szent Lelek munkaja ki-
vül.
Pazmanfol. 214.

cselekedetire ingerlőnek mondgyak, mi-
dön ekkeppen bollandak: Nem mondgyak,
ugy mond, azt, hogy az ember az Istennek
malasztja nélkül, csak az ő akarattyanak
erejéből mind jot s mind gonoszt egyenlő-
keppen cselekedhetik: Hanem azt his-
sük, hogy az emberben szabad akarat va-
gyon, ugy hogy az Istennek malasztával
jot cselekedhetik ha akar, ha pedig nem
akar megvetvén az Istennek malasztját
gonoszt cselekedhetik.

Milehet ennél nagyobb Isteni karomlás?
Mert nem csak az Christus halalanak ér-
dőmet mocskollya meg, hanem az Isten-
nek malasztját is, az az, az bent leleknek
munkáját az gonosz cselekedetnek, avagy
javallojanak avagy vele együtt munkálko-
do tarsának állattya Isten nevének nagy
gyalazattával.

Mert azt kerdelem tőled Iesuita Uram?

Az Isten malasztával fel ékesített őt em-
ber, ugy megyene szabad akarattya szerint
az jonak es gonoszságnak cselekedetire;
az mennyiben az Isten malasztja nala va-
gyon; avagy mikor nala nincs? Mikor
nala nincs, nem mehet; mert azt mond-
gyatok, hogy az ember az ő szabad akarat-
tának erejéből, az Christus érdemejert
adot malaszt nélkül, az Istennek törvényet
be nem tellyesítheti, sem az joban meg-
nem

nem maradhat. Hanem azon malaszt nala
leven, es azt megvetvén, gonoszt csele-
kedhetik. Hát akkor cselekednek gonoszt
az mikor az Isten malasztja nala vagyon:
Ha annyiban es akkor cselekednek pedig
gonoszt az mikor az Istennek malasztja na-
la vagyon, mellyet az Christus azért nyert
az Atyától, (bóllók az ti értelműők se-
rint,) hogy az embernek szabad akarattya
legyen az jonak cselekedetire, es annak
megvetesével az gonoszságnak munka-
jának végben vitelére: Hát következők,
hogy az Christus is bűnnek es gonoszság-
nak cselekedetire való erőnek börtönséjert
holt meg, azért tamadot fel, s azért ment
menybe is; es az bent Lelek is, nem jonak
csak csekőze az Isten malasztával bővöl-
ködő emberben, hanem gonoszságra sa-
badság adó ajándék; es így az ti vallástok
oly, akki az tellyes bent Haromságh Istent
gonoszságnak okává teszi: Az Atyát az
ki az ő Fianak érdemejert nem egyéb
ajándékot adot az embereknek, hanem
oly malasztot, mely szabad akaratot plántal
az emberekben, mely szerint ha akarjak,
jot cselekedhetnek, ha pedig akarjak go-
nosz munkában foglalhattyak magokat: az
Fiu, akki ilyen ki beszélhetetlen nyomoru-
ságra utazo munkajert szenvedet, es az jo
helyet gonoszt szerint megvetesével

R 3

az em-

Az Iesuiták
az szent Ha-
romságot az
gonoszság-
nak okává
teszik.

az embereknek: Az Szent Lelek, az ki bentségnek es minden megh bentelesnek kut feje es esköze levén, természetü és tiszti berint; ilyen erőtlenne tötte magát, hogy az emberben levén, es jora igazgatván, az embernek hatalma ala vetötte magát hatalmas Isteni erejével, hogy a hol akarja az gyarlo ember ott hordozza ötet: Ha kedve vagyon rea embernek az által jot cselekedgyek: Ha akarja pedig magaban hatra hadgya, es az gonossagnak cselekedeti nek ösvenyen kedve ellen nyakon kötve hordozza. Ezt vallyatok ti Iesuita uram, mely Isteni karomlastokat, kicsoda benvedheti el? Ti vallyatok azt mondom: mert az ti bötü berint megh jedzet irastok. bol ez követközik: mellyet igazan jo lelki ismerettel azért hozok elő, hogy mi talámanyunknak ne kialtsatok; mint ha mi költenük reatok. Holot mi affele patvart örömeft ti reatok hagyunk, magunkat pedig attul megh ojuk.

A hol bánakottok raytunk hogy mi vakok vagyunk ezért, mert nem hisük, hogy Christus az ő halálával oly szabad akaratnak malasztját nyerte minekünk, mely berint az Isten törvenyet megh tarthassuk, (mellyet az mi szabad akaratunknak tulajdon erejéből meg nem tarthatnank) ha akarjuk, es ha nem akarjuk megh vethetjük.

F. I.

F. I. Melyre mi azt mondgyuk, Nem hisük egy altallyaban: Mert más végre küldötte Christus az Apostolokra az benti lelket, tudni illik: hogy őket minden igazságra megh tanítsa: es mindent eskökben jutasson, az kikre tanította őket, es az mi ket cselekedöt eskök lattara. Minekünk azon benti Lelket adgya naponkent, *ut sit arrhabo nostra sanctificationis. &c.*: az az, az mi megh bentioltettetésünknek zaloga.

II. Nem kevannyuk bánakodastokat, holot Isten kegyelméből az mellyet bennünk vakfagnak mondotok, oly vilagsagh, mely berint mi azt vallyuk, hogy mi bennünk, mi bennünk am, hogy megh értesed, az kik uyjonnan bülettetünk, Isten Lelke által (sokkal inkább az hitetlenekben) nincsen semmi jo az mellyet csak elis kezdetnenk, nem hogy véghben is vehetnenk szabad akaratunknak ereje berint, az mellyet ti az emberekben helybötetők az eset után is ez életben, hanem az Sz. Lelek az akki elis kezdi s elis végezi, de az jot csak; az gonossal ő fellege nek nincsen közü.

Ez mellet oly szabad akaratunk vagyon minekünk az jora, hogy az test minket mindenkor hatra vonson es egyedül csak az gonosságnak cselekedetire östökkel kedvünk ellen is, mely nem hogy az tör-

R 4

ven.

vennek be töltésére szolgálhatna: de sőt inkább erőtlenségünk felől mindenkor vadol bennünket: az mint ezt ne mi tölünk, hanem az Szent Pál ertsetek lefuitak: Mert ilyenkeppen áll:

- Rem. 7. Scimus enim legem esse spirituales: at ego car-
 * 14. nalis sum, venditus ut subicerer peccato. Quod
 * 15. enim perpetro, non agnosco, non enim quod volo
 * 16. hoc ago, sed quod odi hoc facio. Si verò quod nolo
 * 17. hoc facio, consentio legi quod bona sit. Nunc itaq;
 * 18. non amplius ego id perpetro, sed peccatum quod in
 me habitat id perpetratur. Novi enim non habitare
 in me (id est, in carne mea) bonum: nam velle
 adest mihi, sed ut quod bonum est perficiam non
 * 19. assequor. Non enim facio bonum quod volo: sed
 * 20. malum quod nolo hoc ago. Quod si id facio, quod
 * 21. ego nolo, non amplius ego id perpetro, sed pecca-
 tum quod in me habitat, id perpetratur. Comperio
 igitur volentem mihi facere bonum hanc legem im-
 * 22. pitam esse, quod mihi malum adjaceat. Delector
 * 23. enim legi Dei quod ad interiorem hominem. Sed
 video aliam legem in membris meis rebellantem
 legi mentis mee, et captivum reddentem me legi
 peccati quae est in membris meis.
- * 24. Miser ego homo quis me eripiet ex isto corpore
 * 25. mortis? Gratias ago Deo per IESVM CHRIS-
 TVM Dominum nostrum, nempe igitur ipse ego
 mente quidem servio legi Dei, carne verò legi pec-
 cati. Az az: Mert jól tudgyuk hogy az tör-
 veny lelki állat: De en testi vagyok, es re-
 kéttet.

késtettem az bűn alá. Mert az mit en cselekedem, nem szeretem, mert nem azt mivelem az mit akarok, hanem az mit gyűlölök azt cselekedem. Ha pedig az mit nem akarok azt mivelem, tehát erre haylok, hogy az törvény jó legyen. Mostan annak okajert nem en cselekedem azt, hanem az bennem lakozó bűn. Mert jól tudom hogy nem lakik en bennem (az az, az en testemben) az jó: Mert akaratom vagyon az jora hogy azt elvegezzem, de nem tehetem. Mert nem cselekedem az jót, mellyet akarok, hanem az gonoszt cselekedem, mellyet nem akarok. Hogy ha azt cselekedem, az mit nem akarok, nem en mivelem tehát azt, hanem az bűn az mely en bennem lakozik. Megh találom azért magamban, ki jót akarok cselekedni ez törvén, hogy az bűn ugyan hozzám ragadot. Mert gyönörködöm az Isten törvényében az belső ember szerint. De látok az en tagaimban más törvényt, mely az en elmémnek törvényével ellenkőzik, es engemet rabul ad az bűnnek törvényének, mely az en tagaimban vagyon.

Oh en szegény ember? Kicsoda szabadit meg engem az halálnak testéből? Halakat adok Istennek, az mi Urunk Iesus Christusnak általa: Azért jól lehet en az en elmém mel szolgálom az Isten törvényének, de te-

R 5 stem-

Az Szent
 Lelek ma-
 lasztyával bi-
 ro ember,
 magatul jót
 sem csele-
 kedhetik;
 mert arra ere-
 je nincsen:
 gonoszt se;
 hanem az
 bűn, az mely
 ő benne va-
 gyon, azt
 mondgya itt
 az szent Pál.

Lassatok
Hát Iesuitak,
mikeppen
áll meg az ti
ertelmeitek
az szabad a-
karat felől:
proballya-
tok, honnan
bizonyítotok
az Izent Pal-
ellen?

Istennel az bűnnek törvényének. Mind
ezekből meg tetzik hát Iesuita Uram, az
Isten malasztával bíró, az az, Szent Lelek
Istennek munkája által uyjonnán sülette-
tőt embernek miben álljon az ő szabad
akarattya, es mennyire terjedgyön ki az
Apostol tanítása szerint. Munkalkodik u-
gyan az Szent Lelek azokban az kiket ujak-
ka sül, úgy hogy belső indulattyuk szerint
vagyodnak az Istenhöz való engedelem-
re, de maguk erejéből, es szabad akarattyuk
s szerint más ellenkező munkának csekőde-
tíre östökeltetvén messze esnek az Isten
törvénye kevanfága szerint való engede-
lemtől. Ugyannyira hogy azt az hartzot
es magok erőtlenségeket esűkben vevén:
Nem hogy szabad akarattyuk volna az jo-
nak végben vitelére, azt valami tökelle-
tességnek tartván magunkban azzal dicse-
kednének: De sőt inkább egyben vetvén
magokat az Isten törvényének be telly-
hetetlen kevanfágával fel kiálnak magán
magán az Szent Pallal: *Miser ego homo, quis
me liberabit de corpore mortis huius?* Az az: Oh
en begeny ember, kicsoda szabadit meg
engem az halálnak testéből? Mint ha azt
mondana. Senki sem; nem az en belső
külső indulatom; Mert az megh vesőt:
nem az en jo cselekedetem, mert az fo-
gyatkozot állapotallapattal vagyon; es az nem is
enyim

enyim, hanem az menyire en bennem ta-
laltathatik, Szent Lelek munkája az, nem
dicsekődhetem azzal, nem kerhetők azért
adosság szerint semmi jutalmat.

Hát mit kell cselekednem? Válast te-
sen az Szent Pal szent mondgya: Halakat
adok Istennek, az mi Urunk Iesus Christus
által, az az, hogy engemet örök időknél
előtte magának választot az Christus Iesus-
ban; es az ő Szent fiat erőtem valtságul ad-
ta, es annak érdemejert Szent lelkenek
ajandéka által öldökli en bennem az bűnt,
es eppiti az jora való indulatokat, kiknek
munkai, noha az Szent Leleknek saját en
bennem, de mind az által Isten úgy vesi,
mint ha ennekem volnanak tulaydonim;
es annak okajert, engemet főme elől el-
nem vet; nem gyűlöl mint ellenséget, ha-
nem úgy igazgat belső külső indulatim se-
rint, hogy az en bűneimet sirathatom, es
űtet edes Atyámnak válván, minden ke-
telködés nélkül várhatom naponként való
kegyelmet, es hihetem bűnömnek bocsá-
nattyat. Melynek bizonságára halgatom
poenitentia tartasom által az ő igejet; es
elők az Ur Vacsorájával az en Christusom-
nak parancsolattya szerint, emlegetvén id-
vőségemre űtet máglen el jó.

III. Mint ha jo macska lévén éghéret
fogtatok volna ekképpen tripudialtok Ie-
suita Uraim.

Pazman fol.
209.

Örömeft értenők úgy mond mellyik tör-
vent nem tarthattatok meg az Isten tör-
vényi közöt: Talam nem hisetek egy Istent,
talam hitetlenek, gyilkosok, paraznak
vadtok? Talam orvok, tolvajok? talam
az más ember hazas tarsara nyertők? Csak
azt mondgyatok megh, az Istennek min-
denik parancsolattat alitttyatoke lehetet-
lennek, avagy csak nemelyleket? Ha min-
deniket, nyilván könnyen el hitethetők
velünk, hogy mindnyajan idegen Istent
hisztek, imadtok, es hogy az Hatodik pa-
rancsolat nem tartya zabolan hazatok ne-
pét. Ha pedig csak nemely parancsolatok
lehetetlenők, azt kíványuk, mutassatok
megh az Isten irasbol, hogy Istennek két
rendbeli parancsolati vadnak, tudni illik,
lehetetlenők, es lehetségesek es azt mélt-
tan kíványuk túletők, holot ti semmit nem
akartok hinni az mi nyilván nincs az Isten
irasban.

F. Mivel ti Iesuita uraim ebben az tuda-
kozásban patvarkottok is paykos modra
beszélőtök is, Hitötlensegtőkről is bizon-
sagot testők, es magatoknak is sokat tulaj-
donitotok, tudatlanlagoikat megh mutat-
van; Egy altallyaban Arnobiussal csak azt
felelhetnem mind ezökre az mellyeket
nagy gyönyörűsegtökkel támlaltok elő.

*Dissoluti est pectoris in rebus serijs quarere va-
luptatem.*

luptatem, az az, Orczatlan ember az, az ki Arnobius ad
nagy dolgokban gyönyörűséget vadás. *De* versus Gen-
tes Lib. 1.
otlan nem hagyom csak abban, mert tu-
dom nehezen szenvednetek, hanem két-
dőzködestökre rend szerint valaszt tebek.

Először azért a hol arról tudakoztok,
mellyik törvenyet nem tarthattuk meg az
Istennek; mindeniket avagy csak valami
részt: ha mindeniket, hát el hisitek hogy
idegen Istent imadunk: Ha csak nemel-
lyiket, hát Istennek két rendbeli paran-
csolati lennek lehetségesek, es lehetetle-
nők; melynek megh mutatasat túlunk ke-
vannyatok az Isten irasbol.

F. Rövid szóval valo válaft, hogy tölem
erre vegy; Mi nem tudunk több parancso-
lattyat Istennek az mellyet két kő tablan
adot ki, Móses által az Sinai hegyen mel-
lyek mi nálunk tizen vadnak ti nálatok pe-
digh csak kilentzen: Mert az első tablan
levő második parancsolatot, a hol azt pa-
rancsollya Isten hogy faragot kepet se
azoknak kepere, kik az Egben fen vadnak,
se azoknak kik alatt ez földön, se az föld a-
lat az vizekben vadnak, ne csinaly, ne tarts,
ne imadgy, ne tisztoly. Isten az előt magadat
csak megh se haytsad; elloptatok. Mel-
lyert ha mi azt útnők fejetökhöz, hogy lo-
pok vadtok, nem itélem hogy véténénk
benne. Mert ha az Istent is megh merítök
lopni.

lopni, miért nem az teremtetet állatokat? De hogy értesd Iesuita Uram valás tetelőmet ez kérdésődnék nemére: Mi nem csak nektek mondgyuk, hanem azt vallyuk; hogy sem az Isten malaſtya nélkül, sem az Isten malaſtya bennünk munkalkodvan, csak kicsin reſecskeit is az Isten parancsolatnak be nem tölthettyük; mert az tökellertes, fogyatkozás nélkül való testi es lelki engedelmet, ſentſeget, es artatlanſagot kevanna, az pedig ſenkiben nem volt az eſet után, az egy ember Chriſtus kívül; s-nem-is leſen itélet napjaig, az mikor oſtan az mi moſt kezdet es reſ ſerint vagyon ſent Lelek által bennünk; tökellertes leſen, Iſten lévén minden mindenekben.

It ez vilagon nem csak az, az idegen Iſten hitel, hogy az Iſtent meg vetvén ſőmtől ſőmbe karomollya, es annak tiſteletit máſra ruhazza az ember; Hanem minden babonaſagh ugy mint Claſtromokbeli ſerzetben való lakás, hogy nagyob ſentſeget kapjon; penteki es egyeb napokon való, hus nem étel, &c. ez mellet minden ſorgalmatoſſag felől való gondolkodása embernek, mellyet hivatallyá, es az Iſten parancsolattya, s-az atyafiui ſeretetnek regulája ellen való indoluttýabol, forgat ember elmejében; s-tőb eſſelekhöz haſonlo munkák.

Nem

Az Iſtennek
törvényi, bel-
ső es külfő
tökellertes
engedelmet
kevannak.
Matth. 22.
7. 37.

I.

Az Papſtak
nem hiſz-
nek egy I-
ſtent.

Nem csak az, az faragot kepeknek imá-
dása, hogy külfőkeppen azok előtt nagy de-
voté Zajongjon ember; hanem az-is, ha
Iſteni tiſteletre valamit formal ember el-
mejében es gondolattyában, mellyet Iſten
nem parancsolt.

Nem csak az, az Iſten nevenek hejában,
embernek ajakara való vétele, ha forma-
liter hamiffan esküttön eskűſik: hanem
minden ragalmazás, tragarſagban való
emlegeteſe az Iſtennek mely vagy valami
gyenge bizonyítás, ſokot eskűveſſel való
erőſſites; vagy nyilván es vakmerőkeppen
ſarmazot hamis Hit mondas által leſen az
emberektől; De ſőt megh csak eſſelekre
való ſűbeli haylandoſag-is.

Nem csak az Ineptőres ha külfőkeppen
nem dolgozodol; hanem az ha csak egyeb
felől gondolkodol is az imatſagh, Iſten-
igeje haigataſa; es az felől való elmelkő-
des kívül. Ez az eſő tablán lévő negy pa-
rancsolattya Iſtennek; mely felől Idvőzi-
tünk tellyes ſivett, tellyes lelkő, es tellyes
gondolatot keván, nem csak külfő mun-
kat: Mellyet ſem ti, ſem ſenki egye b az em-
berek közzül meg csak el ſem kezdhet. Hát
vakmerő es merő bolondſag az ti kérkőd-
ſegtők, hogy be tölthetitek ti az Iſten pa-
rancsolattýat: Mi nem tölthettyük megh
val-

2.

3.

4.

Matth. 22.

vallyuk, s-nem is dicsekedünk azzal hogy vetket vétekkal ne tolyassunk. Bolondfag affelől valo tudakozástok is; Ha vadnake Istennek be tellyesithető, es tellyesithetetlen törvényi; Affelől is, hogy mellyiket nem tölthettyük mi be; bolondfagok az utan jedzöt Conclusioitok is.

5. Tovabba, Minem csak az Atyának Anyanknak tisteleti, hogy akkik súltenek ez vilagbra, ne sidogassuk, hanem süvegh vetve allyunk azok elöt mindenkor az mit parancsolnak, az tevök legyünk s-az többi: Hanem az hogy Fejedelmink ellen akar felső, közep, also állapotban legyenek azok, meg csak gonost se gondollyunk ha mindenünket el visik is kegyötlenök levén: Nem hogy azokkal labunkat csokolgattatnuk mint ti az Papaban, azokon Uralkodnank őket parastoknak s magunkat Nemesséknek tartvan; azoknak Uralkodasat magunknak vennük, sőt ha abban nem engednenek ki atkozunk, es vagy titkon etetessel vagy nyilván megh ölnük az mint az ti Iesuitai vallastok tartya &c. Hanem hogy imatkozzunk azért es minden jot kevannyunk sivünkben is neki &c. Mi nem az csak a gyilkosság, hogy külső keppen meg öllyük fegyverrel ok es törvény nélkül artatlan felebaratunkat; hanem az ha csak haraggal tekintünk is

rea,

Libro Apho-
ris. Doctrinaz
Iesuitica.
Cap. 3. Aph.
5. 6.

rea, es bosufagot állunk ő ellene ötet ragalmazvan.

Nem az az paraznasagh ha fertelmeskedik valaki valamely felebarattyanak felesegevel: hanem az is, ha csak megh tekintigonos indulattal, es csak gondolkodik is siviben tisztatalansaga felöl: Igy ércs az lopas, az ragalmazas hamis tanubizonfag tétel es egyeb kevanfaga felöl is: Az mint ezt Isten magyarázza Moses által, es idvözitök is az Evangeliomban.

Ezeket mi így értvén meg is azt mondgyuk, hogy noha Isten lelketül uyjonnansülettetünk, mind az által az tökelletességnincsen mi bennünk, hogy az Isten törvényenek csak kicsin tzikellyenek is eleget tehetnenk. Valaki pedig csak egy kis részt által hagyais annak immar egészen az törvent által hagta, azt mondgya az Apostol Am ti lassatok mikeppen tölthetitek be. Ebet, ott pedig az Pap rétén. Annak felette hogy meg is valas tetelemet derekassaban meg érted: Nem kevannya Isten mi túlunk azt, hogy be töltsük az törvent, es abból varjuk idvösségünket: Mert így az Christus halala hasonaltalan volna, holot ha mibe tölthettyük: Miért holt hát ő megh? Mert így az Isten kettő való fizetést kívánna egyik az Christus Iesusé s másik az mienk: Mely ő felsegchöz nem

S

férhet.

6.

7.

8.

9.

10.

Iacobi. 2.
v. 10.

ferhet. Mert csak ez világi emberek is meg tartyak ezt: hogy ha valamely ados maga meg nem fizethet: hanem más fizet meg erette, meg adgya az ados levelet, es el íragatta akki eleget tött s nem is kerí so. ha az adósságot azon többbe az ki annak előtte ados volt akki ötet sorongatta kérévén az adósságot, s erőltetven annak meg fizetése, barattya es jó akarója leszen. Így vagyon minékünk Istennel dolgunk az mi Urunk Iesus Christusunk által. Nem törőnködjünk hát mi affelől.

I. Mert tudgyuk hogy mi be nem töltöttük.

II. Mert el hitűk hogy Christus eretünk nem csak be töltötte, hanem barattya is tölt Istennek, es azért sent Lelek Istennek bennünk munkalkodo ereje segetsege által keresűk naponkent az Istennek Országát s annak igazságát: semmi nemű alapatunkban Istennek ő felsegenek velünk való jó tetemenye felől nem ketelkedvén.

Nektek engedgyűk Iesuita Uraim mi, mind az törvény be töltését, s mind az ketelkedést, mely serent nem tudgyatok ha idvőzültőke avagy nem; noha az törvénynek be töltésével dicsekőttek.

A hol pedig kérdősködezők serent paykos módon állotok, minket igaz jambor törvény serent való hazaságban elő tanítotokat

zokat, más felebaratunk hazas tarsara való nyertetnek vétkével terheltők, jambor hazas tarsainkat pedig paraznasagnak, vétkevel karhoztattyatok alattomban; hogy en itt tudatlan es vakmerő samarlagtokat főmőtekre ne hajigallyam, holot az Hetedik parancsolat helyőt hatodikát nevezők: talam mind azt az patvarkodást s mind az több vétkeket, kiket elő. hó az Isten parancsolattyal; alkolmatossában fordithatnam nyakatokba. Mert ti jambor hazaság kívül élvén, nem csak az Apatzakhoz törősköttek örömeit, hanem egyebekhez is a hol modgyat cythetitők, az kik hozzatok teszik magokat fertelműl. De erről is most ottan semmit nem álllok; Több részei felől is ekkeppen eretők hát kérdősködezőknek en tölem. Ezt is ebben hagyom.

IV. A hol az Concupiscentiat az kévan-ságot, tagadgyatok hogy bűn volna egyeb arant, hanem ha ember az utan megyen es annak helytád: Itt mivel immar nem mi velünk Disputaltok ebben hanem az sent Pal, es az sent Lelek ellen akki ő általa álllot: *Rom: 7. v. 7. & reliquis usq. ad finem.* En arra nem felelek egyebet, hanem az mit az Apostol az megh nevezőt helyen, melynek olvasasara minden Keresetyenket igazitok, s titóket pedig Iesuita Uraim

Az Iesuiták
nem tud-
gyak az tis
parancsola-
tot. ha nem ve.

im odaidezlek, hogy ott hallyatok ilyen képtelen vallástok felől az valást s pirul-lyatok is ha ortzatotok vagyon.

Hanem térek még is Isten segítségéből az Epiphanius Doctor irására mit vallot legyen, több dolgok felől is az Szent iras szerint; Kik felől Lutherrel es Calvinussal nektek Iesuitak veszekedestek volt, es vagyon mostis.

Baptismus
az Kereszt-
ség.

DE BAPTISMO. Az az: Az Keresztsegről.

Magna circumcisio: Baptismus circumcidit nos a peccatis & obsignat nos in nomen Dei, az az, Nagy az környűlmetelkedes: Az Keresztseg metel környűl minket az mi bűneinktől; es el pecsetel bennünket Isten nevében. Mely mon ísával az Sacramentomot az Christus elég tévő aldozattyával egyben kőti, es azt taníttya az mit tanított Luther es Calvinus kik hasonlokeppen bollandak affelől.

DE INVOCATIONE DEI.

Az az: Az Istennek segítségül való hívásáról.

Contra Col-
lyrid.

Invocatio
Dei.

Non adoramus omne, quod infra ipsius Dei essentiam est, eo quod soli Patri decet adorationem tribuere ingenito, & filio qui est ex ipso & Sancto Spiritui, qui est ab ipso & per unigenitum, az az, Sem-

Semmit nem imadunk mi az mi az Istennek alattya alat vagyon, mivel illendő hogy csak főletes nélkül való Istent kell imadni, es azt az Fiat, akki ő belőle vagyon es az Szent Lelket, akki az Atyatul vagyon az egy fűlőt által.

Azon Seculomban élt Agoston Doctor is.

Anno Do-
mini 399.

Mit mond az Romai Papaknak, Szent Petertől való követkőzések, es az szerint való meltoságok felől, mellyet ti Iesuita Uraim igen futtattok.

Augustinus,

Tu es Petrus & super hanc Petram, quam confessus es: super hanc petram quam cognovisti dicens: Tu es Christus filius Dei viventis: adificabo Ecclesiam meam: id est, super me ipsum filium Dei vivi adificabo Ecclesiam meam: super me adificabo te, non me super te. Nam volentes homines adificare super homines dicebant: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cepha ipse est Petrus: Et alij qui volebant adificari super Petrum, sed super Petram (dicebant) ego autem sum Christi, az az, Te vagy úgy mond Peter, es ezen az kősziklan az melyről vallást tevel: ezen az kősziklan mellyet meg ísmerel ezt mondvan: Te vagy az Christus elő Istennek fia: eppitem fel az en Anyaszent-egyhazamat: az az, en magamon, elő Istennek fiam eppitem fel az en Anyaszent egyhazamat, en magamon eppitelek tegedet;

De verbo
Domini su-
per locum
Matth. 16.
differens &
Lib. 1. Re-
tract. 21.
Successio
ab Apost.
In Iohan.
tract. 124.
Ibid. tract.
10.

nem magamat te raitad. Mert az emberek akarvan az embereken eppiteni így főlnak vala: En Pale vagyok ugyan, en Appolloje en pedig Cephase ő az Peter: Es egyebek akkik nem akarnak vala Peteren eppittetni ezt mondgyak vala: En pedig Christuse vagyok.

Purgatori-
um Papisti-
cum.
Lib. 5. Hy-
pogn.

Az Purgatorium felől így főll:

*Primum locum fides Catholicorum divinā au-
thoritatem regnum esse credit Caelorum: secundum
Gehennam ubi omnis Apostata, vel à Christi fidei
alienus, supplicia experitur: Tertium penitus ig-
noramus: nec esse in Scripturis sanctis reperimus.*
Az az, Az Catholicusok hiti Istennek mel-
toságával az első helyet az Eghben hűsi
lenni: Másikat az Gehennat, hűsi a hol
minden igaz tudománytul elszakadot, vagy
a Christus Hititúl idegen; kenzast érőz. Az
Harmadik helyet, az az, az Purgatoriumot
tellyeffeggel nem tudgyuk s nem-is talál-
lyuk fel annak nevezetit az sents irasban,
Holot Iesuita Uram két dolgot igen megh
jegyez az Agoston értelmében.

Az Papistak
Purgatori-
um, nem
vallotta Ago-
stó Doctor.
Kicsodak
Catholicu-
sok Agostó
Doctornak.

I. Hogy az Catholicusok nem az Papi-
stak, hanem az Lutheristak es Calvinistak,
mert azoknál vagyon az *Catholica fides*:
nincs a hoz közük az Papistaknak.

II. Hogy valami az sents irasban nem
talaltatik nem hűsi azt igaznak lenni Ago-
ston Doctor: Hát Lutherista es Calvinista
volt

volt es ellenközöt ebben az Papistakkal.

Az sents imadása felől így főll:

Lib. de vera
Relig. Cap.
59.

*Non sit nobis religio, cultus hominum mortuo-
rum, quia si pie vixerunt non sic habentur ut tales
querant honores: sed illum à nobis coli volunt,
quo illuminante latetur meriti sui nos esse con-
servos. Honorandi ergo sunt propter imitationem,
non adorandi propter religionem. Et paulo post:
Hoc etiam ipsos optimos Angelos velle credamus
ut unum cum ipsis colamus Deum: Sequitur: Qua-
re honoramus eos Charitate non servitute. Nec eis
templa constituimus nolunt enim sic se à nobis ho-
norari: quia nos ipsos, cum boni sumus templa esse
Dei noverunt. Az az:*

Ne legyen minékünk oly vallásunk, hogy
az megh holt embereket tisztólnuk: Mert
ha kegyessen éltek, nem úgy tartatnak,
hogy olyan tisztességet keressenek magok-
nak. Annak okajert tisztelni kell őket úgy,
hogy őket kövessük, nem kell imadni val-
lásokert. Hűgyük el, hogy az jó Angyalok-
is azt akarjak, hogy ő velek egy Istent tisz-
tellyünk. Annak okajert tisztellyők az sents-
teket szeretéből, nem főlgalattal: es ő
nekik templomokat sem eppitünk; mert
nem akarnak mi tőlünk akkeppen tisztel-
tetni: holot tudgyak azt hogy mi jók léven
Istennek templomi vagyunk. Mind ezek-
ből meg tetzik hát Iesuita Uram, hogy A-
goston Doctor nem volt véletek egy val-
lason,

lason, mert mind az meg holt s'entek imad-
dasat, s mind azok nevere az templomok
éppítését karhoztattya: Hát Lutherista es
Calvinista volt: mert ezek is ekkeppen ér-
tenek mind ezek felől

8 T 8 D I K Szaz ef-

tendő követkőzik.

Chrisosto-
mus.

Ebben élt Chrisostomus: Mit mond ez,
az Primatus felől? *Quicumq, inquit, deside-
raverit primatum in terrâ, inveniet confusionem
in Cælo: nec inter servos Christi computabitur,
qui de primatu tractaverit. Nec quisquam eorum
studeat quomodo major, sed quomodo omnibus in-
ferior appareat: quoniam non qui major fuerit in
honore inter homines, ille est justior: sed qui fuerit
justior ille major.*

In cap. 20.
Mat. homil.
66.

Ismet: *Prima quâq, appetere tyrannica passio
est: & nonnunquam eximios etiam viros pertur-
bat, sed enim qui primatum quarunt sibi ipsis de-
decori sunt ignorantes, hoc se pacto in infima de-
trudere: non enim externis similia nostra sunt:
nam apud gentes qui Principes sunt, ipsi dominan-
tur: apud me autem qui ultimus est, is summa te-
net. Hac ne sine causa dicta putetis ex factis di-
ctisq, meis facile comprobantur.* Az az:

Valaki úgy mond, ez földön felsőb mel-
toságot kívánánd gyalazatot talál az Egh-
ben; s az Christus s'olgai közze sem sam-
laltatik, akki az elsősegről vegezend. Sen-
ki az

ki az Christus s'olgai között azon ne igye-
közzek, miképpen legyen nagyobb; hanem
miképpen legyen mindeneknél kisebb.
Mert nem az lehen igazab akki az embe-
reknek nagy böcsben volt, de az ki igazab
az nagyobb.

Másut ismet így s'oll:

Első dolgokat kevanni pogani s'enve-
des mely gyakorta még az nagy embereket
is meg zavarja: mert akkik felső állapotot
keresnek maguknak gyalazatot nyernek,
nem értvén hogy olyan módon magokat
alsó helyre taszítják: Mert az mi allapa-
tink különböznek az külső állapotoktól:
Holot az poganyoknál akkik Fejedelmek
azok uralkodnak: En nálam pedig az ki
utolsó az első: Ezeket pedig hogy ok nél-
kül mondot beśedeknek ne itillyetek az
en beśedimből, es cselekedetimből kőn-
nyen meg bizonyosodik.

Hát Iesuita uram, ne dicsekődgyetők az
Paterék értelmevel: Mert akar hova for-
duly, ellenetek tanitanak es titóket s'ő
mondottakka tesnek. Mit mond az igaz
keresztényeseknek jegyei felől kiken ismer-
tethetnek meg az emberek, ha igazan ke-
restényenek? Halgas rea:

*Si videris hominem Christianum: statim con-
sidera, si confessio ejus conveniat cum Scriptura:
Verus est Christianus: si non est, quemadmodum*

S S

Chr.

Veri Christi
ani quit

*Christus mandavit, falsus est. Vnde hoc? Ipse
Doctrina cum Apostolica comparata ex diversita-
te & contrarietate pronuntiabit, non esse Apo-
stoli alicujus auctoris, neq. Apostolici.* Az az:

Ha keresztyen embert latandás: mind-
gyart ved esedben: ha annak vallasa eg-
gyez az irással; igaz keresztyen: Ha pedig
nem olyan, az mint Christus parancsol-
ta: hazug keresztyen. Miért olyan? Mert
az tudomannak az Apostoli tudomannyal
valo egyben hasonlítása, mind más s mind
ellenkező voltáról illetőt tehen, hogy
sem nem Apostoloke, sem pedig nem A-
postoli firfi ke az az tudomány.

Mi legyen pedig az az Keresztyeni tudo-
mány, az melyről az Keresztyen embert
meg ismertethetik, meg magyarázza azon
Doctor s egyedül csak az Evangeliom tu-
dományára szabja mellyen eppitőtenek fe-
jenként az Apostolok. Mert így szól:

Super Epist.
ad Titum.
Evangeliom
nihil adden-
dum.

*Evangeliom omnia ad salutem necessaria con-
tinet, nihilq. ei est addendum.* Az az:

Valamellyek búkségesek az idvősegre:
mindenek megh vadnak az Evangeliom-
ban: semmit ahoz nem kel toldani.

Mit hallok it Iesuita uram Chrysofomus-
tul? I. Azt oly ha: Hogy csak az Catho-
licus, az az: igaz keresztyen akki az bent
irást tanultya es tanittya s arról tehen val-
last. Hát akki az kívül mást tanit tudni illik
embe-

emberektől talaltatott tudománt; nem ke-
resztyen az, es hasonlatlanul kérkődik az-
zal hogy ő Catholicus volna.

II. Hogy minden elegendős képen meg-
vagyon írva az Evangeliomban valami az
embernek idvősegre tartozik s nem kel-
ahoz semmit foldani: sőt az következik in-
nen, hogy valaminemű dolgok tanittat-
nak az embernek idvősege felől, az mel-
lyek nincsenek megh írva az Evangeliom-
ban, nem igazak azok es meltatlan keő-
rittetnek az emberek azoknak megh tarta-
sára. Es így mit mondas az Purgatoriom
túze, az Mise, az bucsu járas, az börzet,
az sugva valo gyonas, az faragot képek, az
söntek imadása, es az többi felől, mellyel
rakva az ti Breviariomotok, es az Papak
szerzetiről írot könyveitök fő képpen az,
melynek Titulusa ez: *Fasciculus temporum:*
& *Chronica quae nuncupatur Flores Temporum;*
melynek Authora Iacobus de Thessalis Ordinis
predicatorum: akki írt es azt az könyvet ír-
ta. Anno Domini 1290.

Az söntek imadása felől mit mond azon
Doctor? *Laudanda est mulier Cananaea, quia
non Petrum, Ioannem aut Iacobum quasi verit
mediatorem: sed ad summum bonitatis fontem,
nempe Christum recte perrexerit.* Az az: Dicsi-
retre melto az Cananaea Afony allat; hogy
nem Petert, Ianoft, Iacabot kereste le-
gyen

gyen fel közben jarojul: Hanem az jofag-
nak fölő kút fejehez, az Christushöz tud-
ni illik egyenőffen ment.

Homil. 4.
Super Matt.

Az Papok hatalma felől mit mond?

*Sacerdotis (inquit) est tantum arguere, li-
beramq; prestare admonitionem: non movere ar-
ma, non clypeos usurpare, non vibrare lanceam,
nec jacula mittere. Az az: Az Papnak ez az ő
tífti csak; hogy fegyvön es szabadon int-
sen: nem az hogy fegyvert fogjon, paist
vevön nyakában, kopiat razzon es algyu-
val s puskával lövöldözzön; az az, hogy
külső hatalmassaggal ellyön. Hova lehen
lát az Romai Papa, es az Papok külső ha-
talma, mellyel mindenekeket s meg az Feje-
delmeket is hatalmok ala akarjak haytani?
Szidalmazta Chrysostomus: Nem Papista
volt hát, hanem Lutherista es Calvinista
ennyi részben is.*

Mit mond az Szentők képere faragot Bal-
vanyok felől?

*Nos per scripta sanctorum (inquit) utimur
praesentia: non sanè corporum ipsorum, sed anima-
rum imagines habentes. Nam quae ab ipsis dicta
sunt animarum illorum imagines sunt. Az az:
Mi nálunk az Szentők jelen vadnak irások
serint, nem testeknek, hanem lelkeknek
képeinek jelen volta serint: Mert valamit
ők mondottanak azok az Szentők lelkei-
nek képei.*

Itt,

Itt, ha jól rea halgat Izuita uram vay-
ki szép dolgot jelentek, hogy ennek az Do-
ctornak is ellenetek valo tanitását azon
végezzem el. Mi legyen az oka: Hogy Lu-
ther Martont es Calvinus Ianoft azokkal
eggyüt akiket ti gyalazatosan Lutheristak-
nak es Calvinistaknak neveztek, olyan
halalos ellenségh gyanant tartsatok, ezen
Chrysostomus Doctor megh jelenti mikor
igy szól:

*Sicut Sacerdotes, vel propter vanam gloriam,
vel propter avaritiam, condemnarunt Christum,
ad mortem, cogitantes, quia si retineant Christum
ipsi Sacerdotes esse non possent secundum legem;
nec solennia illa percipere: Ita nunc impij sacerdo-
tes & Scriba verbum veritatis dignum iudicare
interitu, cogitantes, quia si illud retinerent, ipsi
Sacerdotes esse non possent, nec Sacerdotalia lu-
cra percipere. Az az: Az miképpen az Ieru-
salembeeli Papok, vagy hejaban valo di-
csőséget, vagy fősvenséget sententiaz-
tak Christust halálra: azt gondolvan,
hogy ha megh tartják az Christust, ők az
törvény Ceremoniai serint Papok nem le-
hetnek: sem pedig ajandekokat nem ve-
hetnek magoknak: Így mostan az hitetlen
Papok es Iras tudok; az igazságnak igejet
az az, az Evangeliomot meltonak ítelik
vesédelemre: Mert ha azt megh tartanak,
sem Papok nem lehetneknek ők is, sem az
Papi*

*Causa enim
Pontificij ad-
versus Lu-
therum &
Calvinum
tanto odio
ferantur.*

Papi nyereséget nem volhatnak fel. Mire mondhat valaki ennél igazabbat? Ha lelked ismereti szerint akarod az dologhoz magad-is bollandani Iesuita uram, el hittem hogy meg csokolgatód ezt a Chrysoftomus sententiaját: Mert azt merem mondani batran; vennek el az uraságot az mostani Pispókóktól és Papoktól, adnak azoknak akkiket ti Evangelikusoknak neveztök igazan is, mert azok az szent Pallal egygút nem ségyenlik az Iesus Christus Evangeliumat? nem találhatnek csak egyis közöttük, akki örömeit Calvinistává és Lutheristává nem lenne. Mert csak az uraság tartja az vakaság mellett, kiváltképen azokat, az kik szép tudományokkal és az szent írásnak magyarázatyával egyéb arant felvolnanak ekelsítetve. Hogy pedig ilyen értelemben legyenek felöltek, meg erősít ebben mind sok Magyar fő fő Papista Papoknak velem való beszélgetések ezen dolog felől s mind Bellarminus Iesuitának az ő írásai, kiket mikor sok dolgok felől olvasok, esemben vessem hogy buzgó indulattal volt az igazságnak értelméhez: s csufollya is szép éin alatt a Papistákat mind magok viselésében, gyülekezésekben, s mind tudományokban. Az mint az többi között az miképen eleb-is jelentem bizonylag erre, *Definitio Ecclesiae Pontificiae Romanae* mel-

mellyet *ex Breviculo collationis Augustini Coll.* 3. elő hoz. Mert hogy gondolkodást indítsak benned Iesuita uram: Elhihetede te azt, hogy Bellarminus tudós ember lévén, olyan ostobajul és mosdatlanul bollandana affelől az Ecclesia felől, akkit ő valóban igaznak el hitt az Apostoli Credo szerint lenni? Vallyon ganaynak, hay huladeknak és kőröm faradeknak s testbeli gonoszedvessegeknek nevezneje? Vallyon hitt, remenség, szeretet és minden belső jóindulat nélkül való embereknek mondanája az igaz Ecclesianak gyülekezetiben vitézkedőket? Soha ne vellyed azt Iesuita uram.

Hát miért szól úgy az Romai Ecclesia felől?

Hidgyed csufol valóban bennetöket, s megírja igazán mihöz hasonló azti beszédetők: oly akki semmire kellő vesendő, akadály és lelki betegség szerző: sőt oly az kinek tarsaságában semmi jó nincsen, és valakiket isten annak főrtőjéből ki nem rant, vesődelem követi azokat, az kik az után indultak; mert semmi idősséges jó nincsen azokban: hanem mint az Sídok az kik az Ur Templomat rebésgetik vala az ő Testamentomban: úgy ezek is az szentséges Romai Papat annak mint egyedől való főnek meltságot az Apostoli successiof

cessiot forgattyak nyelvökön; azonközben pedig mivel hogy az Isten igeje melől el tavoztanak, noha emlegetik az Iesus Christus nevét, annak mind azon által javaiban részesők nem lehetnek. De elég megyek hogy az Luther es Calvinus tudományának regifeget es az Paterek tudományával egyvező mi voltat jobban meghmutathassam.

HATODIK Szaz

estendő következők.

Christus szü-
letése után.

Gregorius
Magnus.

Homil. 17.
super verba:
Mensis qui-
dem multa,
operarij au-
tem pauci,
&c.

Ebben élt Gregorius Magnus 596 estendőben, mit mond ez az ő idejében való Papok felől:

Sine gravi (inquit) mœrore loqui non possumus quia etsi sunt qui bona audiant, desunt qui dicant: Ecce mundus Sacerdotibus est plenus, sed tamen in messe Domini rarus valde invenitur operarius. Quia officium quidem Sacerdotale accipimus, sed opus officij non implemus. Ad exteriora dilapsi sumus & aliud ex honore suscipimus, atq; aliud pro officio actionis exhibemus, ministerium prædicationis relinquimus & ad penam nostram ut video Episcopi vocamur, qui honoris nomen non virtutem tenemus, az az, Nagy bõmorusag nélkül nem mondhattuk mert noha volnanak ugyan az kik az jokat örömeft hallanak, de nincsenek kik mondanak. Imé lattuk hogy ez világ Papokkal rakva: mind

mind az által az Urnak aratásában ritka az munkas. Mert ugy vagyón, hogy az Papi tistót herettyük, de az tistnek munkajat nem töltyük be. Az külső dolgokra vete-möttünk. es az bõcsületből mást vesünk, es hivatalunkban való munkánk helyöt, más munkat adunk: Az prædikallásnak tistit el hadgyuk, es az mint vesem esemben mi magunk büntetefere hivattatunk Púspököknek, kiknel; az tistességeknek annak, csak neve vagyón, nem ereje Itelem Iesuita uram, hogy Gergely Doctor nem az mostani prædikatorokrol állot igy panasz képpen, hanem az Papista Papokrol, mert az mint ti mondgyatok, nem voltak az Prædikatorok 1517 estendő előtt. Azt mondgya pedig ugy tetzik, hogy az Egyhazi szolgálatot, csak külső tekintetre, bõcsületre es testi hásonnak vadassára, fordítottak azok az Papok akkikról panaszolkodik tistöket hátra hadtak, es az halgatokat farkas kasára taítottak. Az mint, ugyan ott alabbatkan áll:

Plerumq; quod est gravius, sacerdotes qui propria dare debuerant, etiam aliena diripiunt: plerumq; si quis humiliter, si quos continenter vivere conspiciunt irrident. Considerate ergo quid de gregibus agatur, quando lupi Pastores sunt: hi custodiam gregis suscipiunt qui insidiari gregi Domini non metuunt, contra quos DE I greges custodiri de-

Illyenek az Iesuitakból löt Elsőkök Cardinalok Magyar Országban: Illyenek az fõcekból löt fohonnai, es Megye nélkül való titularis Púspökök, kik né prædikálnak hanem csak jóvedelmeket vadassanak, romlot Országunknak nagy káraval.

ri debuerant: nulla animi lucra querimus; ad nostra quotidie stipendia vacamus, terrena concupiscimus, humanam gloriam intenta mente capimus: & quia eo ipso quo ceteris praelati sumus, ad agenda qualibet latitiam habemus, suscepta benedictionis ministerium vertimus ad ambitionis argumentum: D E I causam relinquimus, ad terrena negotia festinamus: locum sanctitatis accipimus & terrenis actibus complicamur. Impletum est in nobis profecto quod scriptum est: Et erit sicut populus, sic & Sacerdos. Ugyan odab alab így áll: Quanto mundus gladio feriatur, aspiciunt, quibus quotidie persecutionibus intereat populus videtis, cuius hoc nisi nostro precipue peccato agitur? Ecce depopulata urbes, eversa castra Ecclesia ac monasteria destructa in solitudinem agri redacti sunt: sed nos pereunte populo, autores mortis existimus, cuius debuimus esse duces ad vitam. Ex nostro enim peccato populi turba prostrata est, quia faciente nostra negligentia ad vitam erudita non est. Az az:

Gyakorta az mi nehezebb, az Papok az másét fel prædallják, maga az ő tístők az vala, hogy az sajattyukat is másnak adnak: gyakorta ha kiket latnak ők, hogy bílidón vagy mértékletőssén élnek, azokat megh nevetik. Itillyetők megh annak okajert mint jarnak az juhok akkor, midőn az pastorok farkasok: azok vállalyak fel az nyaynak őrzését akkik nem félnek semmit, hogy ők az

ők az Ur juhainak nyaja utan olalkodnak, maga ellenben az Istennek nyajait megh kell vala őrizniők: az Leleknek nyeresgere semmi gondunk nincsen; minden nap csak a mi jóvedelmünknek be bõdeseben munkalkodunk; földieket kevanunk, az emberi dicsõseget nagy bívünk békadva vadafuk. Es miért hogy az bérant az munkánk bérant az melyben egyebek elõt jarrunk minden dolgoknak végben vitelére örömmel megyünk az mi Egyhazi bõlgaltunkat negetsegek bizonylagara esjegyeve tesük. Az Isten dolgot el hadgyúk, ez földi bõrgalmatossagokra fietünk: az bõntsegek helyet magunknak foglallyuk, azon közben ez földi munkaknak cselekedetiben eligittyúk magunkat. Bizonyara mi bennünk tölt be, amaz iras panasolkodasa: Es lesen olyan az Papis az minemű az kősség. Az után megh-is így panasolkodik Gregorius: Lattyatok ez vilagiakon menyifegyver forog, menyiföldözés, kergetés foggyattya az kősségét naponként nézítők: kicsoda vétkejert vagyon mind az, hanem az mi bűnünkért kivaltkeppen. Ime az varosok el raboltattanak, varak el törtettettek, Keresztyeni gyülekezetők es Clastromok el rontattanak; az élő mezők isonyu pusztasagra jutottanak: De mi akkik elöl jarok vagyunk okot adunk az nepnek

Innen hivatatnak melatatlanul az Papisia Erfők Püspökök Nagysagos Uraknak, Város Megyek Ispaninak, &c.

Honnan vagy az napontent vagy romlas.

Kicsodak o-
ka az fok ve
szedelem-
nek?

vefedelmere, es mi vagyunk annak az ve-
fedelemnek okai, kiknek életre valo kala-
uzinak kell vala lennünk, mert az mi bü-
nünk hosta azt, hogy az köffegnek serege
megh veretöt es le vagatot; mert az mi
restsegünk miat, semmi jora nem tanitta-
tot.

Keserves de igen helyös panasz ez Ger-
gely Doctornak az ő idejebeli Papok felöl:
De ha most élne, mit mondana boldogh
Isten azon Romai Papi rend felöl? Holot
most egyebet semmit nem latna külső pom-
panal, Urasagra valo vagyodasnal egyebe-
ken, s meg pedig Fejedelmeken valo ural-
kodasnak kevanasaganal es azert az begeny
egyigyú köffegnek kémelles nélkül fegy-
verre valo hanyattatasanal pusztitasnal, pre-
dalasnal fősvenysegnel, vilagi dolgoknak
igazgatasanal; az Egyhazi Bolgalatban va-
lo tunyasagnal, lőt annak hatra vetesnel,
es az Egyhazi rendnek szabadsaganak, sine
alat minden latorfagnak, es fertelmesség-
nek végben vitelenel, es több ezer undok-
sagoknal? Ugy annyera, hogy most az Pap-
sag Ispanlag, fukarsagh, Komplarsag, tob-
zodas, henyeles, heveres, oly az kinek az
Isten igeje csak elmejeben sem őtlük: ha-
nem ki ki meg elegfik azzal, ha Breviario-
ma, Rosarioma, es Diarioma leven, Mise
es Bolosma Bolgalatban hasontalanul fog-
lalhat-

lalhattya magát. Nem csuda hát ha zurza-
var vagyon minden földekben, s Magyar
Országban-is: Mert akkiknek tanitasok, es
jo magok viselesevel egyebek előtt kellene
jarni, azok gonofra ingerlők, vér bomju-
hozok, es alnokul egyebeket el vestők: kik
mely rettenetes há n adásra mennyenek jó-
vendőben az Christus Iesus sine eleiben,
gondolkodhatnak affelől valamikor az
sant Palnak csak amaz emlekeztető befe-
det olvassak avagy egyebektől halljak-is:
Omnes nos comparere oportet coram tribunali 2. Cor. 5.
Christi, ut unusquisque reportet, quæ in corpore fece-
rit congruenter ad id quod fecerit vel bonum vel
malum: az az, Mindnyajan minékünk meg
kell jelennünk az Christus ítélő heki előtt,
hogy minden ember el vegye jutalmat an-
nak, az mit az testben cselekedet, a hoz
kepest az mit cselekedet, vagy jot vagy go-
nost. De nem vigasztalhattyak ōk mago-
kat s nem-is dicsekedhetnek azon sant Pal
biztatásával, mellyet ugyan ott mindgyart
meg jegyez minden igaz tanitoknak vi-
gastalására. *Versu. 11.*

Scientes igitur terrorem Domini, homines ad fi-
dem adducimus, Deo autem manifesti sumus: &
spero nos etiam conscientijs vestris manifestos esse.

Az az:

Tudvan azert az Ilnak amaz rettenetes
napjat az embereket hozzuk az hitre: az

T 3

Isten

Isten előtt pedig nyilván vagyunk, hiszük pedig hogy az ti lelketök ismeretinek is nyilván vagyunk.

Illyen bú befeddel elő ámlalt panaszokodásban az Gergely Doctor; mit akar kevaltképpen jelenteni? Nem egyebet hanem az Romai Papistaknak saját tisztók mellől való eltavozásokat, és ez földi dolgokon való kapdosásokat: kivaltképpen azt, hogy mindeneken felől akarnak levegni, mint az olaj az vizen: azon közben pedig, nem egyebet, hanem csak merő veszedelmet keresnek.

Karhoztata amaz Constantinapolybeli Iános Patriarchában amaz kevely fel fualkodot negédsegöt; mely érent közönseges Püspökségnek nevezetit kevannya vala az maganak, az az: hogy ez eges vilagon való Ecclesiák egyedül csak őtet ismernek fejőknek, és ő tüle függenenek.

Mit monda az ellen Gergely Doctor?

*Regest. 6.
Indict. 25.
Cap. 19. 4.* Ego autem fidenter dico, quia quisq. se vniuersalem Episcopum vocat, vel vocari desiderat in elatione Anti-Christum praecurrit, quia superbiendo se cæteris praeponit. Nec dispari superbia ad errorem ducitur: quia sicut perversus ille, Deus videtur vult super omnes homines: ita quisq. iste est, qui solus Sacerdos appellari appetit & super cæteros Sacerdotes se extollit. Az az:

En pedig batran mondom, hogy valaki magat

magat közönseges Püspöknek hja, avagy egyebekkel kevelysegeben akarja hivattatni: nem egyeb az, hanem az AntiChristusnak Hopmestere. Mert kevelykődvén, magat egyebeknél fellyeb tartya, s nem is különb kevelyseggel vittetetik tevőlyesre. Mert az mikeppen az az el fordult elmejó, tudni illik az Antichristus Hopmestere, minden emberek felet Istennek akar lattatni, hasonloképpen az is, akar ki legyen az, akki egyedül maga akar Papnak hivattatni magat több egyeb Papokon fölül magasztalván. Melyről Mauritius Imperatornak is mely helyessen irt legyen, megh olvashatod lefuita Uram ez után több munkaid között. *Epist. 30 lib. 6.*

Eundem verò fratrem & consacerdotem meum studio se admonere curavi, ut si pacem habere omnium concordiamq. desideret, à stulti vocabuli appellatione se compescat, de qua re mihi in suis iussionibus dominorum pietas praecepit dicens: ut pro appellatione frivoli nominis internos scandalum generari non debeat. Sed rogo, ut imperialis pietas penset quia alia sunt frivola valde innoxia, atq. alia vehementer nociva. Numquid non, cum se Antichristus veniens Deum dixerit, frivolum valde erit, sed tamen nimis perniciosum? Si quantitatem vocis attendimus duae sunt syllabae: si verò pondus iniquitatis vniuersa perniciēs. Az az:

Ugyan azon en Atyamfiat és Papitársomat

mat forgalmatoffan megh intettem, hogy ha mindenek közöt bekefeget kevan tartoztassa megh magat az bolond nev nevezetül: mely dolog felől kegyességed is fedelömi hagyományi berent parancsolt vala ezt mondvan: hogy affele hejaban valo nevnek nevezeti miat mi közöttünk nem kellene botrankozasnak neveködni. De kérem hogy Csásari kegyességet vegye esében: Mert vadnak nemely hejaban valo dolgok, kik nem feletteb artalmasok; De vadnak visont nemelleyek, akkik igen igen artalmasok. Avagy midön az Anti-Christus eljövend, es Istennek mondand-gya magat, nem lesene hejaban valóság? de mind az által igen veszedelmes. Ha sok sámu voltat gondollyuk annak az nevezetnek csak két igek, de ha az hamisfagnak terhét megfontollyuk, tellyességes veszedelem. Mely mondasabol megértheted Iesuita uram még csak az nevezeti is az Papasagnak, az közenséges Püspökségnek, mely utalatos lött legyen Gergely Doctor elöt, es mely igen igyeközöt azon, hogy az artalmas metely, még fűveben elveszhetne: De fel neveködöt az emberek gonoszsága miat mindgyart Gregorius Magnus halála után, amaz *Bonifacius tertius*, es gyilkos Hohér Phocas által: Midön *Bonifacius tertius* Phocast, Csásarra bentele s-ez is amazt; közenséges

seges Püspöкке tévé. De megh lelte sák feltyat; mert eggyik gyilkos, es lator hohér volt; az másik annak tarfa s-mind az kettő az Romai ékeffégnek, es birodalomnak mocska. Nem csuda pedig ha nap nyugot azzal förtőztetöt meg: Mert nap kelet, es dél közöt azon időben fületet amaz Mahumet is kinek rayzati mostan, nem csak az Christus Anyasent egyhazanak ellenségi de ez vilagnak nagyob resből rettegtetői melytül Isten minden Hivket oltalmazon.

H E T E D I K Szaz

estendő következők.

Ebben az Seculomban kezdetik kivalképen az Antichristusnak amaz nehez igazja, mellyet sok sámlalhatatlan martyromok későrittettek életök letetelevel ördögidühösségnek mutatni. Mely nagy resből ki terjödöt mind 1517 estendeigh, midön ostan uyjonnan kezdöt romolni Luther Martonnak Nemet Országban, Calvinus Iánosnak Galliaban, es több tudos emberek egyeb Országokban es tartományokban valo tanitasok által. Akkor kezd kevesedni Magyar Országban is az Romai Papanak soldgya, s kevesedik naponkent Isten segitsegeből ugy annyira: hogy noha az Iesuitak minden allattomban es nyilván valo tanacsokkal igyeközzenek

T S

azt

Anno Domini 597.

Christus szű-
lere után.

Luther es
Calvinus, az
ő tanitasok-
kal oltottak
meg az Ro-
mai Papa
konyhaja tá-
zet nagy resz-
ből Magyar
Országban-
is. Mely hi-
szük hogy I-
sten segitse-

geből nem azt uyjonnan saporítani, nagy nemzetes soknigh tel-
lyességgel el-
is alusznak.
Uraknak es Fejedelmek hertelen es mel-
tatlan halalokkal: de mind az által mivel
hogy az futtonban Pofonban es Homon-
nan lappanganak, mint valami ejeli ba-
glyok az barlangban; ekkedig megh sokat
nem hatnalhattak munkajokkal. s ez utan-
is hiszem lftent, hogy minden practikajok
fűstben megyen: Mert nem aluszik s nem
is bunnnyad az ki őrzí az Izraelt.

De vallyon Gergel Doctortul fogva Lu-
ther Marton es Calvinus Janosig az 900 eſt-
tendő alatt voltaké olyan tudományu em-
berek, az kik az Romai Papanak es annak
tudományának akkeppen ellent mondot-
tak volna s-ollyan tudomant hirdettek
volna mint Luther es Calvinus?

Az Iesuitak tagadgyak: Mi pedig igaz
Keresztényenők lévén trósfittjuk. Mellyet
igy mutatok meg:

Az Anyaszent egy ház Ceremoniai es
rend tartási mire jutottanak legyen az Ro-
mai Püspököknek ebben az Seculomban,
kik felől panaſolkottanak Luther es Cal-
vinus s-akkinek meg mocskoltatások ellen
tanítottanak is, megh tetzik amaz Nice-
phorus Callistus Xantopolus bizonſag té-
teleből, akki ilyen keppen panaſolkodik:

Lib. 12. Cap.
34. & 35.
Hist. Eccles.

Az első Prædicatorok, az az, az Apo-
stolok es azok után valo Apostoli firfiak
ideje-

idejében, úgy mond, külömb külömb ſo-
kafok es rend tartások voltak az Ecclesia-
ban, az Innepek, búytók, tilalmas etkek
es egyeb Ceremoniak felől, kiket azok ki-
nek kinck jó tetzesere hattanak: nagyob
gondgyuk léven arra, az mi főb az keresz-
tyeni tudományban, hogy sem mint az ce-
remoniak körül valo pepecselesre. De
most immar nemellyek azoknak jó rend
tartásokat semminek tartvan, minden féle
faytalanſagokat semminek alitnak csak
hogy az ſentőknek rendeltötet innepek
felől oly vesékődest indithassanak, mint
ha az ielkek idvőſſegere tartozó dologh
volna: az lften parancsolatit el fordittyak
es magok ſabnak magoknak törvényeket.

Vallyon micsodak azok?

Hogy az ember inkább bator lopjon, ba-
tor ſele barattyat hamis hitivel es alnok
uſoraval megh csallya inkább: Hogy sem
mint negyven napi búytben, avagy Pén-
teken huſt egyek.

Az Ur Vacsoraja egeſ hat ſáz hatvan
hat eſtendeig Chriſtus ſületése után min-
den nemzetőknek ſajat nyelveken ſolgal-
tatot az Templombeli imatkozásokkal es
egyeb Ceremoniaknak ki ſolgaltatásával
egyetemben. Hat ſáz hatvan hat eſtendő-
ben pedig amaz Vitalis Papa azt parancso-
la, hogy mindennek Deak nyelven legyenek
csak,

Euseb. lib. 9.
Hist. Cap. 2.

Az Ur Va-
csoraja mi-
kor, es ki al-
tal változta-
tot Mifere.

1. Cor. 14. csak, maga az Szent Pal azt mondgya, hogy inkább akar ő az keresztényi gyülekezetben őtet értelemmel állani, hogy sem mint tiz ezért idegön nyelven értelem nélkül. De nem történetből lőtt ennek az jó Vitalis Papanak ilyen parancsolattya: Mert az mint Irenæus hol felőle akkor tetettető az Romai gyülekezetnek az őrdőgh tanító mestereve.

Platina az Romai Papaknak hű Notariusza azt mondgya, hogy ennek az Vitalis Papanak szerzeseinek javalloja volt először is amaz Ioannes Portuensis Püspök, akki legelőször, holot még senki azt nem cselekkötte volt amaz hatodik gyűlésben mely Constantinapolyban lőtt, Deakul mondot miset. Nem tudtak hát azt az Apostolok, sem azok után való Apostoli férfiak, mert azok után közel het száz esztendővel talattatott iras kívül az Apostoloknak es az Patereknek, az az, régi iras magyarazo Doctoroknak, lőtt az Szent leleknek gyalazattyara.

Mert ha oly búkséges az Deak Mife, hogy azt más nyelven nem jó s nem-is szabad énekelni (bocsassa meg Isten az mit kel ez eszeveset Iesuitak ellen mondanom) feledkőn volt az Szent lelők, tudatlanok voltak az Apostolok es az Paterök, hogy affelle idvősséges dologról semmit nem parancsolt s amazok is nem irtanak semmit.

De

De effele bolondságok az Iesuitaknak nem egyebre való, hanem hogy mint az meg vesőt só ki vettessenek es az Dísnök-tul el tapottassanak.

Az Egy hazi emberek hazasága felől mit vallottanak legyen az regiek, kik Luther es Calvinus előtt még nyoltz száz esztendővel eltének bizonságh az Constanti-napoli hatodik gyűlésnek végezése.

Akki ilyenképpen vagyon:

Quoniam in Romani ordine Canonis esse cognovimus traditum, eos qui ordinati sunt, Diaconi vel presbyteri, confiteri, quod non suis jam copulentur uxoris antiquum sequentes Canonem Apostolica diligentia & constitutionis sacrorum virorum: legales nuptias a modo valere volumus nullo modo cum uxoris suis eorum connubia dissolventes, aut privantes eos familiaritate ad invicem in tempore opportuno. Quicumque ergo diligens inventus fuerit in subdiaconali aut sacerdotali officio, hic nullo modo prohibeatur, ad talem ascendere gradum pro uxoris suae cohabitatione: nec etiam tempore Ordinationis suae profiteri castitatem cogatur, quod abstinere debeat a legitimæ uxoris familiaritate.

Ibidem interim hoc additur, quod honestissimum & Christianum est: Oportet eos qui altari ministrant, in tempore oblationis sanctorum continentes esse in omnibus, ut a Deo possint consequi quod suppliciter postulant.

Dist. 31.

Si

Si quis igitur præsumerit contra Apostolicos Canones aliquos Præbiterorum & Diaconorum privare à contactu & communione legalis uxoris suæ, deponatur: Similiter & Præbiter aut Diaconus, qui religionis causa uxorem suam expellit excommunicetur. Si vero in hoc permanserit deponatur. Az az:

Mivel hogy az Romai Szerzetnek törvényében eűnkben vöttük hogy így vagyon rendelve; hogy azok az kik Egy hazi szolgálatra szentöltettek kőssék magukat arra, hogy többbe elebbi feleségekkal nem élnek egyűt: De mi az Apostoloknak regi törvényöket követvén es egyéb szent emberek is rendelkezek mostantul fogva, minden időben az törvény szerint való házassagot javallyuk es helyen akarjuk hadni, ugy hogy semmi kepen nem akarjuk, hogy azok feleségektől el szakasszassanak es házassagunkban feleségőkkel való egyűt lakástul megh főtassanak. Annak okaert valaki hiven el jár Papi tistiben, semmiképen meg ne vettettefsek azért, hogy feleségevel egyűt lakik: sőt fogadas tételre se erőltettefsek fel szentöltetesenek idejen, hogy feleséget el hadna, es azzal való egyűt élestül magat meg fogna. Ezt mind azon által megh gondolvan: Hogy mindenek mikor Oltari szolgálatban foglallyak magokat, saját feleségekkal való
eggye-

eggyesülestől meg fogjak magokat: hogy az miért esedőznek Istennek, azt tőle meg nyerhefsek. Valaki annak okaert azt az meltofagot vejendi maganak az Apostoli törvények ellen, hogy valamely nős Pápnak feleségevel törvény szerint való kőzöllet ellenzene; az olyan tistitől meg főtassék. Hasonlo képpen ha valamely Egyhazi rendben levő ember szerzeterre képoft feleséget magatul el úzne; ki atkozattassék. Ha pedig ugyan azon cselekedetiben vakmerőjül meg maradna (tudni illik, hogy feleségetől külön laknek) tistitől meg főtassék.

Az negyven napi böyt felől is ugyan azon gyűlekezőet ekkeppen vegezót:

Quandoquidem comperimus quosdam in urbe Romana, tempore Quadragesimalis jejuniij in sabbatis contra receptum Ecclesiæ morem jejungere: quare visum est huic sacrosanctæ synodo, ut etiam Romanam Ecclesiam modis omnibus obliget Canon, qui inquit: Si quis Clericus fuerit deprehensus die Dominico aut Sabbato jejungere, excepto unico tantum Sabbato, is deponatur: Si vero Laicus, excommunicetur. Az az: Mivel eűnkben vöttünk hogy az Romai gyűlekezőetben nemelleyek a negyven napi böytben, az Anya szent egy haznak be vőt szokása ellen szombaton bütyelnek: Annakokaert tetzek ennek ez szentségős gyűle-
nek,

nek, hogy az Római gyűlekezetöt is az törvény kötelezze: Mely törvény ekkep-
pen vagyon: Ha valamely Egyhazi em-
ber talaltathatik oly, akki vasarnap avagy
szombaton büytelne (az negyven napi
büytben tudni illik) egy szombat kívül
csak, tisztul megh fóstassek: ha pedig pa-
rast talaltathatnak; ki atkoztattassek.

Az holt testeknek temetefenek idejen,
minemű rend tartások lettenek legyen az
Ecclesiában, halhatza Iesuita uram, mit
mond amaz *Tertia Synodus Toletana*. Ertsed
azt is, az halot felet valo Mife mondaft
mint javallya.

Hac verba citantur:

*Qui Divina vocatione ab hac vita recedunt:
cum Psalmis TANTVM MODO & psallen-
tium vocibus debent ad Sepulchrum deferri. Suffi-
ciat autem quod in spe resurrectionis Christiano-
rum corporibus famulatus Divinorum impenditur
canticorum.* Az az:

Az kik Istent szerent ki mulnak ez vilag-
bol: Egyedül csak Psalmusoknak enekle-
sevel kell az temetefenek helyere vinni:
meg is kell elegődni azzal, hogy az fel-
tamadastnak remenségere az keresztyenök-
nek testeknek Isteni eneklesekkel szolgál-
nak az elevenök.

Ezöket is azért samlalom elő Iesuita
uram, hogy megh tessék mely helyős le-
gyen,

gyen, amaz ti patvarkodo beszédetek:
mely szerent azt mondgyatok hogy, Luther
es Calvinus előtt senki nem volt akki ugy
tanitot legyen mint ök, es csak egy tikkely-
ben is az ti mostani velekedestökben, ve-
letők ellenközet volna.

Im hallod hogy fő emberek es Conci-
liumok tanitottanak ellenetők sok szaz Eft-
endővel az előtt, midőn Luther es Calvi-
nus kezdőt tanítani azon dolgok felől *con-
tinua successione Anno Domini. 1517.*

Christus Urunk, az Apostolok, es Apo-
stoli firfiak után, het szaz eftendeigh nem
mondot Mifet senki Deakul, hanem az Ur
Vacsoraja az Christus es Apostolok rend
tartása szerent, minden nemzetőknek sa-
jat nyelven szolgálta: Az Egyhazi em-
berek hazassaga nem volt tilalomban: Az
negyven napi büytben valo hus étel nem
volt tilalomban, az mint ti Iesuitak allat-
tyatok: Az holt testők körül valo may-
moskodas, benteles, kezes, fenes, bővet-
nek gyuytas, előttük zaflos keresztfel, es
tőb szaz effele bolondsag utalasban sőt
tilalomban volt: meg elegőttek akkorbeli
emberek az Isteni dicsiretőknek intő es
vigasztalo értelme szerent mondot enekle-
sevel. Hát mivel ti más kepen cselekedtők
mostan mind ezek akkikról hollek, s mind
Luther Calvinussal egygút s-mijs meltan
V uy tu-

Nem volna
hát szükség
mostis az ha-
lot fölöt pre-
dikallani.

Sokkal in-
kab azrele-
kődni, hogy
ottolajal ke-
negetnek az
holt testek.

ny tudományvakknak és magatoktól talált
ceremoniajuvakknak mondhatunk, és hir-
dethetünk; és sőt mondottaknak.

Megyek az nyoltzadik Seculomra hogy
abban is meg mutassam, mint volt az val-
lasknak allapattya, és így ti Iesuitak maga-
tokhoz hasonlokka tetteffetők.

NYOLCZADIK

Szaz Eftendő következők.

Ebben elt amaz *Leo tertius* Constantina-
polybeli Császár akki az Iesuitak tudoma-
nyat az szenteg-hazakban való kepek, és
balvanyok tartása felől, Isten parancso-
lattya sserent úgy gyűlölte, hogy az ssentek-
nek kepeit, és az balvanyokat, minden
Templomokból birtokaban ki hanyatta.
Mely Keresztényi munkajajert, *Gregorius*
tertius Papa ötet ki atkozta, és Romat egeß
Olasz orßagal egyút tüle el idegenitötte.
Mely lator cseleködetit midön az Császár
Gergely Atyanak hallotta volna, nevetve
ezt mondotta. *Idololatra ipfemet est excommu-*
natus à D E O. az az, ő maga az az balvany
imado Istentől ki atkoztatot. Ebben az
Seculomban *Anno Domini 753* Császari mel-
tosagot nyerenek magoknak az Romai Pa-
pak: Mert Pipinus, akkor adá *Stephanus se-*
cundus Papanak Olasz Orßagot; mely az Im-
periome vala. Akkor tévé gazdagga Pipi-
nus az

nus az Pápát; mellyert az Papa is bodogsa-
got igere Pipinusnak.

Eddig az eftendeig ssent Peternek sem-
mi öröksége nem volt, de az utan annyit
nyert Istvan Papa Pipinustul s az több Pa-
pak egyebektül, az mennyi mégh Idvözi-
tónknek sem volt az alazatos formaban ez
földön. Nem oka nélkül iratá hát fel Za-
charias Papa, az Lateranum nevű Tem-
plomban, hogy ötet az Császarak imadgyak
és minden Kiralyok ő neki labaihoz bekel-
nek: sőt hogy ő neki hatalma vagyon arra,
hogy azokat ha akarja földi urasagra emel-
heti, ha visönt akarja, azonokat urasagok-
tul meg foszthattya.

De illyen allapattyaban mint böcsülte-
töt mindgyarast azon Seculomban az Ro-
mai Papa: Bizonlag amaz Albertus Gallus
és Claudius Clemens, kik az Papanak ny
törvényi, kezről kezre költ talalmányi, és
elsősege felől irtanak, és ötet nem Christus
tudományanak hirdetőjenek, hanem, An-
tichristusnak batorlaggal mondotnak.

Sőt mely böcsstelenségre jutot legyen
mindgyarast à Romai Papa panaßolkodik
amaz *Adrianus primus* Papa in *Epist. ad Carol.*

Histrienses et Græci; Episcopo suo Mauritio
oculos eruerunt, eo quod se fidelem Beati Petri pro-
fiteretur, ejusq; pensiones ibidem exigeret: conten-
dentes, territorium esse Caroli Regis non Pontifi-
cis. Az az: V 2 Az

Az Görögök és az Histriajak az ő magok Pispókenek Mauritiusnak főmeit ki toltak, ezért, hogy magát Szent Peter hivenek mondotta, és annak adajat fődte közöttük: azt allatván, hogy az határok Caroly Kiralye, nem az Papae volna.

Rodericus
Tolet.

Az Romai Papaknak rendelesek ellen, amaz Vitissa Hispaniai Kiraly, megh engedte, hogy az Papok hazassagban éllyenek. Voltanak hát Iesuita uram Luther es Calvinus előtt-is sok száz estendőkkel, akik az Papa ellen azont tanítottak az mit ők 1517 estendőben tanítottanak. Mely dollogigyléven, hibas az ti oda fel való kérdékönségtők, es patvarkodástók, Luther Calvinus es azokkal egyget értő keresztényenők ellen.

K I L E N C Z E D I K

Szaz Estendő követkőzik.

Ebben az Seculomban menyi ssep es emlekezetre melto dolgok lettenek legyen az Iesuitak tudomanyaval valo ellenkezesekkel, egyút rövideden elő samlalom Iesuita uram, kerlek ne haragudgyal s-mod nélkül ne is kapalodgyal; sőt ragalmazasra es bitokra se vetemedgyel, hanem inkább ertelmeitőknek rút es keptelen voltat értvén, isonyodgyal attul, es rugd farban az Mitrat.

Ez

Ez kilenczedik száz estendőben: *Cladius Tauriensis Episcopus* elt 820 estendőben, mit irt legyen az képek es kereszt imadas felől, megjedzem; Iesuita uraim, minnnyajan vigyazzatok rea.

Igy Boll in Chron. Saxonia.

Si invocanda sunt imagines Apostolorum: cur se vivos invocari non sunt passi? Si crucem idcirco veneramini quod ex huiusmodi ligno Christus pependerit: cur hodie non etiam virgines eo cultu afficitis? Nam et Maria qua Christum peperit virgo fuit. Cur non etiam praesepia hominum et Asinorum prout adoratis? cur non etiam fasciis in quarum simili Messias involutus est, et cur non etiam navibus cum in huiusmodi instrumentis, ille tot maria trajecerit, adoletis thura et vota facitis? Az az:

Ha az Apostolok kepeit imadni kell: Mi az oka hogy mig eltek nem engedtek hogy imádnák az emberek őket? Ha az keresztet azért tisztolítók, mivel az Christus ollyan fan függőt: Mi az oka hogy ma az sűzetket is akkeppen nem tisztolítók, holot Maria-is az ki Christust sülte sűz volt? Mi az oka hogy az ökrök, es samarok jafiat is arczul leborulva nem imadgyatok? Mi az oka hogy az pola köteleknek kikhez hasonlival köteztetöt polaban az Messias, es tovabba mi az oka hogy az hayoknak is holot ollyaten esközökben ülven költ által sok

V 3

tal sok tengöröken, nem aldoztok és fogadafokat nem testők? Mint ha azt mondotta volna: Ha az kereftet tisztolítók, minden fát tisztollyetők, ha Mariat imadgyatok, minden búz leant imadgyatok, minden ökrök, és hámarok jáslat, mert Christus olyanban fekút; minden pola kötelnék, minden hajoknak aldozatot és fogadast tegyetők.

Az Papista Hitnek trefas csufolasa ez Claudiustul, mely Claudius avagy Papista volt, avagy Calvinista, Calvinista nem volt; Mert az Iesuitak értelmé szerint 1517 eftendő előtt egy ember sem volt olyan: Hát Papista volt.

Ha Papista volt, vagy úgy értőt az tudomány felől mint az Iesuitak, vagy ellenközöt azokkal, nem értőt egyet, mert az Iesuitak mind az Apostolokat, mind az Christus kereftit s mind Mariat imadgyak. Annak okajert volt 1517 eftendő előtt is akki ellenközöt az Iesuitak balvanyozo tudományaval. Honnan ez következik, hogy az Iesuitak befele hibas a hol azt mondgyak, hogy Calvinus előtt soha csak egy ember sem volt, akki ő vélek ellenközöt volna: Es így az Calvinistak nyeretefek s meg győzték az Iesuitakat. Az mely nem kicsin nyereség és martalek egyigyű emberek által olyan nagy tudos bölcs embereken.

Nem

Nem sokkal különbözö trefával 'gugollyya az Papistak közöt levö tanito rendet. *Rabanusis: de Institutione Clericorum. Si vides, inquit, Sacerdotem ponentem manum suam in gremio mulieris: debes supponere, quod benedicendi gratia ita faciat.* Az az:

Ha latod hogy az Pap valamely Afonyi allatnak kebeleben nyuytya be kezét, azt kell itelnöd és mondanod, hogy meg akarja aldani s azért cselekedni. Vötte volt, alitom ekeben az az jambor, hogy az nőtelen Papok igen kapok, az az, el kaczontanak az mikor bóm igyöt vehetnek az Eva leanyira az bentség, és fogadas alatt. De en ezt reajok bizom, csak tovább ne mennyenek az Apaczaknal, kik hasonlokeppen bentsék az mint magok is.

Ezen Seculomban elt amaz fő tudos ember *Paschasius Robertus Abbas Corbiensis*; ki menyit irt ez mostani Iesuitaknak tudománya ellen, maga sok rendbeli munkai megh mutattyak: kik közzül nemelleyeket elő samlalok ezért, hogy Iesuita uram előtted meg mutassam: Nem Luther sem Calvinus volt első, az ti velekedesteknek meg czafolofaban.

Ennek idejeben sem az ti Litaniatok nem volt, s nem eneköltetöt az Corbien. Clastromban; sem pedig az ot valo Templomban kepek és faragot balvanyok nem

V 4

tartat-

Elt 819 eftendöben.

Vide Grat. II. quzst. 3. Absit. & ibi glossa.

Vide Ioan-nem Letzverum Handesianum in Chronico Corbien.

tartattattanak, sokkal inkább nem imadtattanak.

Az Papi, Barati és Apatzai rend felől ek-

Lib. 4. Cap.
3. in lament,
Ierē.

kepen panaszkodik: *Ecce jam penè nulla est secularis vitæ actio, quam non Sacerdotes Christi administrent. Nulla mundi negotia, in quibus Altaris ministri se non occupent. Nulla rerum improbitas, quâ se monasticus ordo non implicet. Penè nulla illecebrosa vitæ blandities, quâ se castitas sanctimonialium non commaculet.* az az: Imholimmar semmi külső világi életnek oly cselekedete nincsen, melynek igazgatófőjében az Christus Papjai nem munkálkodnanak. Semmi világi förgalmatoságok nem találatnak, melyben az Oltarnak fölgái nem avatkoznak. Semminemű dolgoknak latorfága nem lehet, melyben az Barati szerzet nem elegyítene magát. Tellyességgel az életnek semmi fertelmes nyajassága nem mutattathatik, mellyel az Apatczaknak bentsége magát megh nem mocskolna. Továbbadkán ísmet így szól:

Nem igaz
Papok az Pa-
pista Papok.
Mert az igaz
Pap, nem e-
legyíti külső
dolgoknak
igazgatófő-
jében magát;
sokkal inkább
Ország dol-
gában, azt
mondgya az
szent Pál.

2. Tim. 2.

7. 4.

El mehet-
tők Papista

Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum, dum suscepta religionis ministerium vertimus ad ambitionis Argumentum: dum locum sanctitatis ad terrena negotia deflectimus, & mundanis actibus implicamur. Ita quod pejus est, lupi Pastores fiunt: ministri altaris negotiatores seculi: Monachorum societas, vitiosorum contubernium: Sanctimonialium ad gregatio, domicilium

lium vitiorum. In super plures quamvis rectè doceant, ea quæ benè docuerunt suis pravis non dicunt minima, verum etiam majora exemplis dissolvunt. Et omnia aut lucri causa faciunt, aut erroris, aut jactantia vel desidia. Nequē enim curam gerunt animarum, sed cuncta sui causa faciunt: sub hypocrisi loquentes tantum ut ea obtineant quæ sectantur. Falsi igitur Propheta hi omnes probantur: quia viam Dei in veritate non docent. Item:

Sacerdotes templorum Dei ex Sacris quaestum & lucrum faciunt & omnia quæ nobis in commune gratis data sunt in proprietatem nostræ salutis crudeliter venalia faciunt. Az az:

Az bents helynek kövei minden utzának fejen el őslattattanak; mivel az fel vőtt vallásnak fölgalattat negétségnek őregbitesére fordítottuk. Mivel az bentségnek helyet, földi munkakra, förgalmatoságokra harítottuk, es ez világi munkákban elegyítük magunkat. Es így, az mi gonoszbab, az Pastorok farkasokká lesznek: az Oltarnak fölgái ez világi complarokká: az Baratok tarsasága vétkezőknek czéheve: az Apatzaknak gyülekezeti gonosb vétkezőknek hayleká. Ugy annyira, hogy noha sokak igazan tanítanak; mind az által az miket jól tanítottanak, az magok meg vesztő gonosb példajokkal, nem csak kicsin dolgokat, de ugyan nagyokat is falba rontanak. Es mindeneket avagy tunyaságo-

uraim Apat-
zaitokkal.

Illyenek af-
fele Iesui-
tak, akik
csak hogy
Erfőkségör
vagy Cardi-
nalságot kap-
hassanak ö-
römet hize-
kődnék az
Zaflos Nagy-
ságot Urak-
nak, Vár Me-
gyeknek, es
fő fő rendek-
nek.

Kiket az u-
tan, ha az tiz-
tót el kap-
hattyak, pa-
rasztoknak
tartanak, es
azokkal ma-
gokat Nagy-
ságot Urok-
nak hivat-
tyak.

Ilyen az Ro-
mai Papa az
ő bűn böcsa-
to kufarko-
dásával.

kert cselekedőnek: Mert nem az lelkekre
viselnek gondot, de mindeneket mago-
kert cselekedőnek, csak kép mutatas alat
bolvan, hogy azokat megh nyerheftek az
mellyeket keresnek. Annak okaert bizon-
sagot tesnek arról, hogy ők hamis Pro-
phetak: Mert az Urnak utat igazsagban
nem tanitthyak. Az Isten Templominak
Papjai az szentsegokból nyeresegot es ke-
reskedeft csinálnak es mindeneket vala-
mik idvosszegüknek öröksegere nekünk kö-
zönsegössen ingyen adattanak, nagy ke-
gyetlenöl mind azokat arura bocsattyak.
Mely Paschasius ha erre az idöre juthatot
volna; mit mondana vallyon Iesuita uram
az ti szerzetitök felöl? Nem egyebet az mit
Luther es Calvinus több keresztyenökkel
eggyüt bömötökre teritotttenek; holot
mind ezekben f-ezőknel nagyobakba tor-
kig ultök. Kiket mivel magam-is ugyan al-
tallok hogy értek felöletök; ottan kedve-
zők es orczadat jobban ezekhez hasonlo,
sőt sokkal nagyobb gonossagtokkal nem pi-
ritom, mert latom hogy valamenyire meg
altallad magadat. Hanem csak azt mon-
dom: hogy voltanak Luther es Calvinus
előt sok száz estendőekkel, tudos emberek
minden Seculomokban pedig, az mint
immár meg bizonitottam; kik ti nektök
mind magatok viselése, szerzetitök es tu-
doma-

Ritkánisme-
rik az Iesui-
tak együk
Att yokfiat;
me lyet or-
tza' pirulaf-
nak nevez-
nek.

domanyotok szerent ellent mondottanak.
Annak-okaert hibas az Iesuitak bebede sőt
csupa patvar: hogy csak 1517 estendő-
ben, párt útesert kezdettek volna Luther
es Calvinus ellenetek tanítani. Sokkal hi-
bassab ahol azt hirdetik vakmerőképpen,
hogy csak egy ember egy gyülekezet sem
értöt volna ugy az keresztyeni vallás felöl,
mint Luther es Calvinus: Mert ez veled
valo tractam szerent Iesuita uram elegge
meg bizonitam, hogy csak egy Seculum
sem volt melyben az igaz keresztyeni tudo-
many akkeppen nem hirdettetöt volna,
mint Luther es Calvinus 1517 estendő-
ben hirdette. Itt immár Iesuita uram vé-
get vethetnék veled valo tractamnak: ho-
lot ez eleb sok tudos embereknek veletök
valo ellenközeset hozam es famlalam elő:
De hogy inkább só mondot emberekke te-
hefselek, az következendő Seculomokat-
is jobban elődben adom es meg mutatom
azt, hogy az Luther es Calvinus tudoma-
nya, sem nem uy s-nem is ők kezdöttek
azt csak 1517 estendőben nyilván vallani
es hirdetni, hanem több sok famu jambor
tudos emberek kik közzül sokan, azért
verőkkel is pecsetölttenek.

T I Z E D I K Szaz
estendő következők.

Az mint nemely Historiak bizonittyak
ebben az tizedik száz estendőben talalta-
tot volt egy neminemű csuda; kinek az
feje eb volt, egyeb tagjai pedig ember
tagok voltak, mely annak az ő allapattyat
jedzi vala; mely allapat felette bodogta-
lan volt, mivel hogy az az Seculum meg
fostatot vala, mind tudos emberektől fi-
mind pedig oly viselt dolgoktul, kik az ő
utanna valo következendőknek hasnos
péllda adasara lehetőt volna. Sőt oly ala-
valo allapatu volt, mely sok undok dolgo-
kat latot naponként, kivaltképen az Egy-
hazi rendben, kik között nemelyleket
elő hozok.

In vita Bene-
dicti quarti.

Ennek az Seculomnak allapattyat meg-
irvan Platina az Egy-hazi rendről es az Ro-
mai Papakrol ekkepen szól:

*Acciderat huic Aetati (inquit) quod alijs
interdum solet rebus; ut hominum industria in
quo vis genere virtutis consenesceret nullis calca-
ribus adhibitis, quibus hominum ingenia ad
laudem excitarentur, quod fieri à bene insti-
tutis populis, optimisq; Principibus consuevit.
Constat enim (ut antea dixi) Ludovicum Ar-
nulphi filium imperium paternum repetere co-
nantem eo tempore Veronæ captum & interfectum
à Berengario fuisse, atq; tum primum genus Ca-
roli Magni, ignavia posteriorum Principum tam
Francia, quam etiam Germania Imperij titulos*
ami-

amisse. Verum est certè quod Cryffus ait, quæ Crispu.
*orta sunt occidunt, quæ aucta senescunt. Imperi-
um ipsum magnum habuit incrementum: verum
postea Principum ac populi Romani ignavia,
splendor ille Romani nominis, in obscuras tene-
bras conversus est: tum vel maxime, ubi remissa
exercitatione virtutis, voluptatibus se & thermis
ad effeminandum corpora inventis, tradidere.
Idem etiam accidisse Pontificali dignitati dicere
possumus. Sanctitate enim & Doctrina quæ non
nisi magnis laboribus consumataq; virtute compa-
rantur, Pontificum decus, sine ullis opibus, pri-
mo quidem auctum est inter tot hostes & obstina-
tos persequutores Christiani nominis: mox verò
ubi cum ipsis opibus lascivire cæpit Ecclesia Dei,
versis ejus cultoribus à severitate ad lasciviam,
peperit nobis tanta licentia peccandi, nullo Prin-
cipe flagitia hominum, tum coercente, hæc mon-
stra, hæc portenta: à quibus ambitione & largi-
tione sanctissima Petri sedes occupata est potius
quam possessa.* Az az:

Ennek az időnek, úgy mond, ekkepen
eset vala dolga, az mint egyebeke sokot
lenni, hogy az embereknek serensége az
jóságos cselekedetnek minden nemet be-
rent meg avulna, semmi őstön az embe-
rek oldalaban nem lévén mellyel az embe-
reknek elmeje dicsiretre méltó dologra
serkengettetnek: az mint az jól tanult köf-
seg es okos Fejedelmek soktanak csele-
kód-

ködni. Mert az mint ez előtt szólottam arról, nyilván vagyon mindennek, hogy amaz Arnulphus fia Lajos Atyai birodalmat vissza igyekeztén magára teríteni; abban az időben fogattatott és ölettetött meg Veronaban Berengariustul; és az nagy Caroli Császárnak maradéki akkor vették el az Császári méltóságot az ő utánna való Francia és Nemet Ország Fejedelmeknek tunyaságok miatt. Bizonyára igaz az mit Crispus mond: Valaminemű dolgok fel virrattak el enyésznek: az mik öregbűlest vettek viszont meg avulnak. Az Császári méltóságnak neveződése nagy volt de az Római fő rendnek és községnek tunyasága miatt, az Római nevek fényősege homályos sötétségre fordult, melynek leg nagyobb és fő oka ez: Mert minden rendek, el hagyván az jószágos cselekedetnek gyakorlását, hogy magokat aszonyi-allati gyengeséghez hasonlítanak testi bujaságra és hev vizekben való fürödésekre adtak magukat.

Melyhez méltan mondhattuk, hogy az Papai méltóság is hasonlóval. Mert szentséggel és tudománnyal, kik nem kicsin munkával, sőt tökéletes jószágos cselekedettel bősztetnek, az Papaságnak ekelessége, elsőben minden külső kasdagyság nélkül nagyra neveződött volt, az keresztényi

nev;

nevek sok számu ellenfégi és megaltalkodott hitkergetők között is: de minek utánna az Istennek Ecclesiája külömb külömbféle kasdagyságokkal vasodásra indult: (annak követői másra fordulván) az sanyarú élet helyét fajtalaniságot választott.

Mivel pedig semmi Fejedelem az embereknek semminemű gonoszságokat meg nem fenytötte; az vétkekre való menetelnek ily nagy szabadsága nem egyebet súlt minékünk, hanem ezeket az természetnek csudáját és rettentő jegyeit kik kevelységgel és arron az Peter szentséges bekit hatalmasan foglaltak el inkább, hogy nem mint azt, törvény szerint birtak volna.

Holott tehát Iesuita uram Luther és Calvinus, sem az te Római Papa Atyád, sem annak sokféle szerzeti felől egyebet nem mondot 1517 eszendőtől fogva mint holta napjaig az mit it mond Platina: Mit haragútok azért? Miért nevezitek őket hittúl szakattaknak, eretnekőknek, uytoknak és uytudományvaknak, hogy undokab nevezetőkrol ne szollyak kikkel mocskollyatok úket? Miért nem ismeritek meg vétkeket melyben torkik úlvén, nem Egyhazi rendek, hanem inkább minden külső Fejedelemmel négedősebbek és pompasbak igyekeztök lenni el hagyván az szent Peter kereszti.

Hogy

Az Római birodalomnak ekősege, miert homályosodott meg?

Az Római Papak mi módon jutottak az Római birodalomhoz, és egyebeken való uralkodáshoz.

Hogy pedig sem te, sem más azt né mondhatna, hogy Platina ezöket mod nélkül jedzötte volna fel az Romai Papak felöl peldakat hoz erre elő; mellyet mind az te baratsagodert s mind az Catholicus uraim tanusagajert elő hozok:

I. *Leo quintus* cuius patriam *Historici* non ponunt, *Pontificatum* adeptus, à *Cristophoro* ejus familiari, dominandi cupidine capitur & in vincula conjicitur: quod quidem fieri non sine magna seditione & multorum interitu potuit: Quanta enim *Authoritatis Pontificatus* tum esset vitio priorum *Pontificum*, ex hoc vel maxime comprehendere potest: quod à viro privato tanta dignitas vi & factione uno serè momento occupata est

Az az:

Az ötödik Oroslan Papa, kinek hazajarol az Historia irok nem emleköznek, midőn Papasagot nyert volna: egy Christoph nevű barattyatul, ki az ő uralkodasat kevannya vala, megh fogattatik es tömlőtze vettettetik; mely dologh nem kicsin párt ütessel es sokak halalaval lehetett. Mert az Papaknak meg vesőt magok viselese miat, mely nagy méltosagu let legyen akkor az Papasag, ez peldabol igen megh tetzik, holot illyen nagy méltosagh többire egy főm pillantasban, ollyan közrenden valo embertül el foglaltatot.

II. *Christophorus*, cuius patria & cognomen

rum ob ignobilitatem ignoratur, *Pontificatum* malis artibus adeptus, male amisit. Septimo enim mense dignitate, ac merito quidem ejectus, *Monasticam vitam* unicum calamitosorum refugium obire, cogitur. In *Monasterio* enim tanquam in insulas clerici, male de *Ecclesia Dei* meriti tum relegabantur.

NOTA:

Monasterium Monachorum est contubernium clericorum perfidorum ac male moratorum.

Az az:

Christoph Papa, ki oly paraßt nemből valo volt, hogy sem hazajat, sem vezetek nevét senki nem tudgya: midőn alnok mésterfeggel az Papasaghoz jutot volna; azont el vestötte. Mert Papasaganak hetedik holnapjan méltosagabol igen igen méltan ki vettettvén, Calastromi életre kellett magat adni, mely minden nyomorultaknak ki fogo helye. Mert ugyan is afele Egyhazi rendek akkik az Isten hazaban erkölcselenül viselik vala magokat; mint egy figetőkben valo főm kivetesre akkeppen tábitatnak vala.

Mert ugyan is az Baratok Clastroma nem egyeb, hanem hitötlen es erkölcselen Egyhazi rendeknek fallas Fogadoja.

III. *Sergius Tertius* patria *Romanus* patre *Benedicto*. *Pontificatum* iniens *Basilicam Lateranensem*, quæ tum corruerat, restituit: *Christophorum* è monasterio tractum, in vincula conjecit. Rebus

bus deinde confirmatis in Gallias profectus, Lotharius gratia & amicitia fultus, qui tum regnabat, in Italiam rediens & Christophorum arctiori custodia revinxit, & Formosi acta ita improbarit, ut de nunc ad sacros ordines eos admittere necesse fuerit, quos Formosus antea Sacerdotali dignitate dignos censuerat, neque hanc quidem ignominiam mortuo intulisse contentus, ejus cadaver è sepulcro tractum, capitali supplicio, ac si viveret affecit: corpusque ipsum in Tiberim projicit tanquam sepulturæ & honore humano indignum, &c.

Vide quæso, quantum isti degeneraverint à majoribus suis, illi enim ut pote Viri Sanctissimi, dignitatem ultrò oblatam contemnebant, orationi & doctrina Christiana vacantes: hi verò largitione & ambitione Pontificatum quærentes, & adepti, posthabito divino cultu, inimicitias non secus, ac ferissimè quidam tyranni inter se se exercebant: suas voluptates postea securius expleturi, cum nullibi extarent qui eorum vitia coercerent.

Az az:

Harmadik Sergius Papa Romai fiu.kinek atya Benedek volt; az Papaságban álván, az Lateranomi Templomot, mely akkor elromlott volt, meg eppitötte, Christoph Pápát az Clastrombol elő rantvan, meg fogta. Dolgait az utan meg erősitvén, Gallia Országra ment, Lothariusnak kegyelmességgel es baratságával segítettven, ki akkor Galliai Király volt; Olasz Országban visámen-

menvén, Christophot is keményeb foglagra vete; Formosusnak is szerzését meg vété, ugy annyira, hogy akkiket az előt Formosus (ő előtte kilentzedik Papa lévén) Papi méltoságra emelt vala, uyjonnan kebsörítetttenek az Papságot fel vinni. Az megholt embernek pedig illyen gyalazattyával sem elégödek megh, hanem megholt testet is az sírból fel vétete, es fejet vétete akkeppen mint ha elő ember let volna; testet az utan az Tiberis vizeben vettette, ugy mint akki sem temetést, sem emberi tiszteletöt nem érdemlene.

Kerlek lassad valaki ezt olvasod, mely igen el fajultanak legyen ezök az Papak amaz előttök ęlt regiektől. Mert azok ugy mint jambor bent emberek, még azt is az méltoságot az mellyel onbóllottak őket, meg vetöttek, imatságban es az Keresztyni tudományak tanulásában lévén foglaltosak: ezök pedig, árron, es negedséggel keresvén az Papaságot, ha megh nyerhettek, hatra vetvén az Isteni tiszteletöt, sinton akkeppen mint valami kegyetlen pogany fejedelmek egy más közöt gyúllóségöt, es ellenkezést gyakorlottanak; olyan gyönyörűségöket végben vittek batorságossan; miért hogy nem volt senki, az ki őket rosz magok viselésében meg zabozlana.

Nem csak Luther es Calvinus tanította-
nak hát Iesuita uram az Romai Papak el-
len, nem csak ők mutogattak alá valo pa-
torfogokat az Egyhazi embereknek az Pa-
pa Országaban, hanem az mint im hallo
egyebek-is ő előttük.

De itt talam azt mondanad Iesuita II-
ram: Más az Papaknak magok viselesteről,
más azoknak tudományokrul bollandani: Azt
kellene megh bizonyítani, hogy tudoma-
nyokban, talaltattanaké valakik Lutherrel
es Calvinussal akkik egyeztek legyen az tu-
domanyban Christus bűletele után ezet
cstendőben.

Egy Smaragdus Abbas, ki élt Angliaban
Anno Domini 972. Mint todos ember ma-
gyarazta az Szent Pal irasit, es az Szent Peter
első levelet; az többi közöt, Itt egy Postil-
lat-is melyben *de justificatione hominis coram*
DEO, az az, embernek Isten előtt valo
meg igazulasa, es az Christus érdeme felől,
az Szenteknek segítségül valo hivasok el-
len így ír:

Christi namq, humilitate mundamur quia nisi
humiliasset semetipsum, factus obediens patri usq,
ad mortem crucis, non utiq, sanguis ejus in remis-
sionem peccatorum, hoc est, in nostram mundatio-
nem fuisset effusus. Item: *Peccata nostra ipse por-*
tavit in corpore suo super lignum, quia nimirum
ita nos redimere voluit, ut lignum quo peccata no-
stra

stra tolleret pendens in humeris haberet. Item: *Surrexit & volavit in altum, & pro nobis unicus*
interpellat in Cælo. *Præstat cum patre, quod po-*
stularat à Patre, quia mediator est & creator:
Mediator ut poscat, creator ut tribuat. Item *de*
applicatione meriti Christi: *Necesse est, in-*
quit, sola fide salvari credentes. Et alibi: *Quia per-*
fecti estis in fide, perfecti estis in conversatione in
sola fide Christi spem ponentes, & in conversatione
cælesti conversantes. Item alibi: *Secundum quod*
proposuit, non ex operibus legis, nec legalibus sa-
crificiis, sed sola fide, & Sanguinis sui effusione
salvare, quos præsciverat credituros: & quos gra-
tis vocavit ad salutem, multo magis glorificavit
operantes. Az az:

Mi úgy mond Kereszténynek az Christus
alazatoságával tisztulunk meg: mert ha ő
megh nem alazta volna magát, Attyanak
engedelmes lévén mind az keresztnek ha-
lalaig, bizonyára az bűnöknek bocsanat-
tyára, az az, az mi meg tisztulásunkra, nem
ontatot volna ki az ő vére. Az mi bűne-
inket ő viselte saját testében az fan, mert
akkeppen akart minket meg váltani, hogy
azt az fát vallara venne az mellyen fűgven
az mi bűneinket eltörlene. Fel költ es az
magasságban röpült, es mi előttünk egye-
dül esedőzik az Eghben. Atyával egygút
végben vísi, az mit az Atyatul kert vala:
Mert ő közben jaro es teremptő: közben
X 3 jaro.

In Epist. ad
Gal. Cap. 3.
In Epist. ad
Philip. Cap.
3.
In Epist. ad
Rom. 5. 8.

járó, hogy kerjen, teremptő, hogy adgyon.
Az Christus érdőmenek magunkhoz való
kapcsolása felől pedig így ír:

Szükség, úgy mond, hogy az hivek egye-
dül csak hit által idvőzüllyenek.

Masut ismet:

Mivel tökellestők vadtok az hitben,
tökellestők az egy más közöt való tarsal-
kodásban, remenségtőket csak az egy
Christus hitiben vetvén, es mennyei tar-
salkodással tarsalkodván.

Ismet masut:

Az mikeppen rendelte nem az törven-
nek cselekedetiből sem az törvényben va-
ló aldozatok által, de egyedül csak hit al-
tal, es saját vérének ki ontása által idvőzül-
nek, valakiket eleve tudot, hogy hiendők
volnanak, es akiket ingyen hívot az id-
vősségre, annyival inkább meg dicsőitötte,
miert hogy munkalkottanak. Ez irasi fe-
rent Iesuita uram, ez az Smaragdus Abbas
Barat lévén, es Luther s. Calvinus előtt ött
háztendővel élvén, nem egyebet tani-
tot s. irt, hanem az mit Luther es Calvinus
ő utanna. Mert ebben az ő irasában elle-
nők tanitván, falba rontotta, az őentők
imadást es segitsegül való hivasat, az Mi-
set hasonlatanna tötte, az szabad akaratot,
es az ti jo cselekedetötőknek érdőmös vol-
tat erőtlenne tötte: Az Isten ingyen való
kegyel-

kegyelmet az Christus Iesus érdőmet, es az
Keresztyeni igaz hitöt sabta az embernek
idvősségere, es az törvennek karhoztato
ereje es pepecsős Ceremoniai alol az Ke-
resztyenőket fel szabadultaknak tellyes to-
rokkal prædikallotta.

Honnan megh tetzik hogy voltak Lu-
ther es Calvinus előtt is oly emberek, akik
az ti tudományotoknak ellent mondotta-
nak, es azt hasonlatannak kialtottak. Nem
igaz hát az ti patvarkodástok melyben azt
allattyatok hogy 1517 éstendő előtt senki
nem volt, akki veletők ellenközöt volna
az tudományban. Eztis ebben hagyom,
mert ha itt az Papak életének, es tudoma-
nyának rutlagat mind elő áamlalnam, egész
könyveket kellene írnom.

Megyek azért az 11. Seculomra.

TIZENEGGYEDIK

Szaz éstendő következők.

Elt amaz *Areta Casariensis Episcopus*: akki
az őent Iános mennyei jelenésről irt köny-
vet magyarázván, Romat AntiChristus ülő
őekinek mondotta, es azt irta, hogy amaz
nagy Constantinus Császár halála után kez-
dötte mindgyarast mutogatni magát az
AntiChristus.

Haymo, Archidiaconus Cantuariensis:

Az Papista tanitokat nyilván hamis Pro-
phetak-

phetaknak mondotta ezért, hogy az ő Testamentombeli Ceremoniakkal terhelnek az embereket, mineművek az Oltari áldozatok az Míseben, gyertya gyútyások, sós cs nyalas vízzel való bentelelők, bucsu jara-
fok, Papi öltözetők több effele ceremoni-
akkal egyetemben, kiket Sidoi terheknek
nevez: kik alól az új Testamentomban
fel szabadultak az Christus vérével meg-
valtott hűvek, az Christusnak amaz mon-
dása szerint: *Lex & Propheta usq. ad Ioan-*
nem.

Ebben élt Berengarius, az ki az Papistak Míseje ellen batran tanította, hogy nin-
csen az Míse oltajában az Christus meny-
ben fel ment teste jelen, sem az az oltya
nem változik Christus testeve és az bot
Christus vereve.

Ezen ház estendőben, amaz Iacobus
Klingershofer *Sacrificulus Argentoraten-
sis*, csufollya az Romai Papakat azzal, hogy
míg bűnösök voltak, hűven szolgáltak
Istennek, minek utána pedig kazdagok-
ka lóttanak, az az, nagy uraságot kopori-
tottak kőrmők közé; oly étetöt vőttének
be, hogy immar sem ők, sem az ő utánok
való Papok, nem szolgálhatnak Istennek:
holot az mint ő szol, igen igaz mondas le-
gyen az:

Abundantia carnalium, est inopia Spirituali-
um.

am. Az az: Az testi bűség, az lelki do-
lognak bűnsége.

Ugyan ezen időben tanított Nicetas Pi-
ctoratus-is: Akki hasznos könyvet írt, az
oltya és az szombat felől, továbbá az Pa-
pok hazaságának is mentsege. Melyben
meg mutattya minemű vakfagok legyen az
Romainaknak, mind az Úr Vacsorájának
kenyere, mind az innép benteles s mind
pedig az Egy házi embereknek hazaságok
felől. Mellyel felette igen meg bantodot
még akkor az Romai Egyházi tarsaság;
mert nem szol Pictoratus hájok izi szerint.

Ezen estendőben élt amaz Benno: ak-
ki Hildebrandusnak, ki hetedik Gergely
Papa volt, cselekedetiről irvan így szol:
Hoc tempore completum est (inquit) millena-
rium Apocal. 20. post quem (scilicet Hildebran-
dum) Sathanas ruptis catenis totus in orbe sure-
re cepit.

Az az:

Ebben az időben tellyesedő el amaz
ezer estendő, melyről emlékezet vagyon
Szent Iánosnal Mennyei jelenéséről írt
könyvenek huszadik részében. Mert Hilde-
brandus után kezdő az Sathan el szabad-
van az lantzról, egészen ez világon dúhós-
kődni.

Hát az Benno tanubizonfag tétele se-
rent, Hildebrandus Antichristus volt, és ő
utána minden Romai Papak *per legitimam*
succes-

Sig. Gembla
sens.

successionem personalem azok után levő Papok Baratok, Iesuitak &c. fejenkent Antichristus Rabjai. Nem csak Luther es Calvinus mondottak hát ezt, hanem ő előttök egyebek sok száz estendővel, kiknek értelmeket, ha ők uyjonnan meg jedzetek: Nem meltan mondatnak hát azért ők ujito knak es hittul fakattaknak; holot egyebek is ő előttük azont értettek es tanitottak.

Amaz Marianus Schotus, Monachus Fuldenfis, mit mondot ezen száz estendőben az Romai Papak tísti felől, halgashattza Iesuita uram:

Petrus Clementem consecravit, eique Cathedralam & omnem Ecclesiam disponendam commisit dicens: sicut mihi gubernanda tradita est à Domino Iesu meo Christo potestas ligandi solvendi, ita & ego tibi committo, ut ordinans dispensatores diversarum causarum, tu minime in curis seculi deditus reperiaris: sed solummodo ad orationem & prædicationem vacare stude. Az az: Peter Kelement Püspöкке szentölte, es az ő igazgatasara mind fekit s mind az Ecclesiát egeßen bizta ezt mondvan: az mikeppen adattatott ennekem az en uram Iesus Christusul hatalom az kötesre es oldasra, akkepen bizom enis te read, hogy rendelven külömb külömb dolgoknak igazgatasara egyebeket, te magad semmikeppen külső vilagi dolgoknak gondaiban ne talaltassal:

sal: hanem egyedül csak azon igyeközzel, hogy az könyörgesben es prædicallasban legy szorgalmatos.

Mit hallok?

Nem vötte hát az Romai Papa, Peterul ez vilagi Országok igazgatasat, es az Fejedelmeken valo külső hatalmat. Prædicallot ő maga Peter; az ő utanna valo Pispököknek is azt parancsolta. Azok ülnek hat az ő fekeiben azok birnak az Christusul ő rea bizattatott hatalommal, azok ő neki igaz successori, akkik prædicallanak; prædicallak pedig az Christus Iesus erdemet, es annak Evangeliomat: Nem valami emberi hazugságot. Honnan így concludalok:

Az Romai Papak külső dolgokban elegyitöttek magokat, Országokat igazgatnak; Fejedelmeken uralkodnak, nem prædicallanak. Hát nem Peter fekeiben ülnek; nem néz ő reajok az Peternek adattatott hatalom s nem is ő successori Romaban. Latod Iesuita uram, nem Luther es Calvinus talalta ezt, hanem Papista Barat értelme. Ha más után ők is azont tanitottak, mit haragustok reajok? Miert tartyatok halalos ellenségül fegenyöket. Ezt is ebben hagyom.

TIZENKETTÖDIK

Szaz estendő következőik.

Az

Luther es Calvinus elöt 400 Esztendővel az Baratok is azt tanitotak az mit ők. Nem uy hát az ő tudományok.

Sabellius &
Antonius.

Az tizenkettődik száz ebtendőben élt Fludentinus avagy Florentinus Episcopus, ki az Romai Papat midőn amaz Paschalis Secundus fegyverrel uralkodnek Olasz Országban s fő keppen pedig Ravennas varasan. An. Dom. 1119 nagy batorfaggal közönségesen prædicationjában Antichristusnak mondotta.

Ekkor élt Gratianus Bononiensis Monachus. Akki az Romai Papak külső birodalma felől így ír:

Quicumq; ex clero videntur esse; arma militaria non sumant, nec armati incedant: sed professionis suæ vocabulum religiosi moribus, & religioso habitu præbeant. Quod si contemserint, tanquam Sacrorum Canonum contemtores & Ecclesiastica authoritatis profanatores, proprii gradus amissione mulcentur: quia non possunt simul Deo & seculo militare. Idem:

Principis est in suo regno disciplinam Ecclesiasticam munire & defendere, etiam adversus prælatos Ecclesiasticos abutentes. Az az:

Valakik Egy-hazi rendből valok, hadakozó fegyvert ne hordozzanak: de az ő tisztók berent való neveknek mind sent erkölcsökkel s-mind öltözetökkel meg feleljenek. Mellyet ha megh vetendenek, úgy mint sent rendesöknek megh vetőjit es az Ecclesia meltoságanak megh mocskolójit, saját tisztóktól kel megh főtani: Mert nem

nem lehetnek egybör s-mind Istennek es ez vilagnak vitezi.

Azon Gratianus:

Fejedelem tísti az, hogy az ő Országban, az Egy-hazi fenytéköt meg erősitse es meg oltalmazza, még az Egyhazi fő rendek ellen-is, akkik azzal gonosulcennek.

Honorius Augustodunensis Ecclesiæ Præbiter, in Chronico quod inscribitur, Flores temporum. Roma es az Romaiak felől így ír: Verte te inquit, ad Cives Babylonia, & vide quales sint? Intuere Principes & iudices, ecce posita est in eis Bestia sedes. Fordulhatza es lásd meg az Babyloniai polgarokat mineművek: Tekints meg abban lévő Fejedelmeket es itilő Birakat, ime ő közöttük az Bestianak seki helyhez tetet. Ir egy könyvet az Papok förtelmesegeiről-is, mellyet, Botrankozásnak nevez.

Frater FELIX Fabri Monachus Ulmæ. Elt Anno Christi 1123 akkorkeli Papokat es pispokokat, farvas samaroknak nevezi, mivel hogy nem tanitanak, hanem csak nevet viselik vala az Egyhazi rendnek.

Ioan. An.
drez Lib. 6.
Apost. Pá-
vilag.

Ioannes Sarisburiensis Episcopus Carnotensis.

Elt An. 1140 Papam nulla vocat electio, sed repugnante in membris Christo, ambitio cæca & cruenta non sine sanguine fraterno intrudit: quod quidem est Romulo succedere in parricidio, non Petro in commissi dispensatione ovilis. Az az:

Az

Az Papat semmi valasztas nem hija, de az ő tagjaiban Christus vele ellekezvén az vak es vérbe telhetetlen negetseg tasittya elő f-megh pedig attyafiainak vérennek ki ontásával; Mely nem egyeb, hanem Romulus utan követközni, az az, Romulus helyeben allani az gyilkosságban, nem Peter helyeben az ő rea bizattatot akolnak sasarlagaban.

Henricus Tholosanus Monachus.

Ez is elt *An. Dom.* 1141 Ez tagatta, hogy az halottakert mondattatot Mife használna: karhoztatta az szentőknek segítségül valo hivását; az olaynak es az Chrismanak aldatat; az bucsu jarasokat, több effele szerzetekkel együtt, kiket az Romai Papak magok hasznajert egybör is maskor is gondoltanak volt.

Rupertus Lincolnensis Episcopus.

Azon egy időben elven Tholosanussal mit mondot legyen az Papa felől, olvasd meg Cestrensi lib. 7.

Petrus Cantor Parisiensis in verbo abbreviato.

Ez is elt *An. Dom.* 1190 Abban az könyben melynek Titulusa ez, *Verbum abbreviatum*, az Papak bün bocsato hatalmat kegyes csalardsaganak mongya: Az Papokat nema ebeknek nevezi. Szidalmazza az Papak talalmanyinak sok samu voltat es Istentelenseget; mert azok által hagtak az embe-

emberek el az Isten parancsolattyahoz való engedelmeket: Azokat akkik uy Ceremoniakat kötöttek az emberek nyakara, Sido hitűveknek mongdya, az Templomokban valo hofu ideig allo könyörgest es az sok eneklest nem javallya. Feddi affele tanitokat, kik az igaz tudomant hatra hagyvan hasontalan kerdesöket tamaftanak es agnő befedöket hasogatnak.

Honnan meg is meg tetzik, hogy nem Luther sem Calvinus volt első, akki az Papaknak es az Papistaknak bolondsagokat feddöttek; hanem egyebek ő előttük: Hát meltatlan patvarkodnak azok ellen az Iesuitak es őó mondottak-is egybör f-mind. Innet is eleb megyök, az tizen harmadik ház estendöhöz közelitok.

TIZENHARMADIK

Szaz estendő következők.

Ebben elt Vilhemus de S. Amore.

Ez az ő idejebeli Baratok ellen sokat irt, az többi közöt egy könyvet, illyen Titulus alat bocsatot ki. *De quinquaginta signis Pseudoprophetarum*: Melynek summajat így sam-lalom elő:

Annak az könyvnek fel töt czellya ez: Az Baratokat nem kel el szenvedni tanitasokkal együtt:

I. Mert

I. Mert őket senki az praedicallának tisztire nem választotta s nem is bocsátotta.

II. Mert az sents irasnak igaz mondasá ellen praedicallanak; es el halgattyak azt, az mit kellene praedicallani.

III. Mert hazrol hazra jarnak, es az embereknek öröksejőkről tudakoznak, az sugva valo gyonas által, hogy ekképen őket magok hatalma ala vethessék.

IV. Az igazságot csalardul praedicallyak, hogy egyebek jobbagyit el hitethessék, es azokat magokhoz edősítven az ő elebbi Urok hatalma alol, magoke ala rantyak.

*denagy doly-
főben Lelki
Vratknak*

V. Mert magoknak nagy hatalmat tulajdonitanak, hogy más ember jobbagyin uralkodhassanak, magokat az Ecclesianak közönséges praedicatorinak avagy segítőinek nevezvén.

VI. Mert ők fellyeb emelik az ő hatalmoknak mértékét, ha nekik valami hatalom engettetik.

VII. Mert nagyob hűséggel szolgálnak az megh tért Hiveknek, hogy sem mint az megh tértendő Hitőtlenőknek, mivel az megh tértek nagyob örömmel fogadgyak, es kazdagabban tartyak őket.

VIII. Mert nem az magok követsejének utan jarnak, hanem az másén, tudni illik az keresztyenőknek igazgatói közé felnelvén magokat.

IX.

IX. Mert ez vilagnak hív dicsőséjét keresik.

X. Hogy dicserik magokat, es jo cselekedeteket mutogattyak.

XI. Mert egyeb embereknel fellyeb valovaknak tartják magokat még azoknál is akik lsten félők.

XII. Hogy uy es babonas talalmányokat cselekedőnek, hogy egyebeknel sentebbeknek latattassanak.

XIII. Mert inkább szeretik az magok dicsőséjét, hogy sem mint az lsten törvenyet.

XIV. Mert ekeffen szollasokat mutogattyak.

XV. Mutogattyak az Pogany bölcsenek tudományaban valo mély értelmüket.

XVI. Mert az vendegsejőkben az főlső poltzot szeretik, es az gyülekezésekben az első ülő sékőket; az Piatzon azt varjak, hogy nekik nagy frissen kösönnyenek, es az emberektől mestereknek hivattassanak.

Paterneknek

XVII. Mert azzal dicsőkődnek, hogy sok gyümölcsöt teremtenek úk az Ecclesiaban.

XVIII. Dicsekődnek mind az magok s-mind az ő szerzetőkön levőknek csudatetelevel.

XIX. Mert azzal kerkődnek az mit aem cselekedhetnek.

Y

XX.

X X. Mert az ő tettetőt alázatosságokkal itt ez vilagon, nagy tisztességükre emelik magokat.

X X I. Mert az Urak es Fejedelmek udvarában finlik magokat, vagy ugyan udvarossá lésnek.

X X I I. Az embereknek kedvességüket vadassák.

X X I I I. Azon munkalkodnak, hogy ez vilagnak barátságában bőveközhessenek.

X X I V. Azt tettetik hogy ők nagyobb buzgósággal vadnak az lelkekhez, hogy sem mint az Ecclesiában valo fő rendek.

X X V. Mert az embereknek hizelkődnek, csak hogy azoknak kedvekben lehessenek.

X X V I. Mert noha szegények ők, mind az által igen könnyen állást találnak; az mely az igaz szegényeknek, es az Prædicatoroknak nehezen adattatik.

X X V I I. Mert az nyomorúságokban békétlenők.

X X V I I I. Mert gyűlölik azokat akik meg akarják probálni, ha igaz vagy hamis Apostoloké ők.

X X I X. Mert semtelenül feddöznek, de ők az dorgalást nem szenvedik el.

X X X. Mert az mi közönségesen az rossz erkölcsűvekről mondatik gyanúságban

ban esnek, hogy magan valo keppen ő rolok mondattatik.

X X X I. Mert ha magan valo bőséggel illetettnek pörködést es veseködést inditanak, az Apostol, es az Christus tanítása ellen.

X X X I I. Mert azt az igazságot az mely nekik sanyaru; nem szeretik.

X X X I I I. Mert akik ők nem akarják venni azokat erővel arra haytyak avagy más által erőltettedik hogy ők be vegyék, az Urnak tanítása ellen.

X X X I V. Mert azok ellen akik ő velek ellenkőznek azokat támadtyak, az kik nekik partyokat tarttyak; az Apostoli firfiak példái ellen.

X X X V. Hogy az Evangeliom tanítása ellen testi szerelömmel bujalkodnak.

X X X V I. Mert gyűlölik azokat akik re gyanakodnak, hogy ők karhoztattyak.

X X X V I I. Mert az fűleknek hazokat kiket el hadtanak, örömeit gyakoroltyak meg latogatvan azon Evangeliom tanítása ellen.

X X X V I I I. Mert ők akar ki is elsőben örömmel venni, de az után megh veti, maga az igaz Apostoloknak külömben volt dolgok.

X X X I X. Örömmel munkalkodnak

*az igaz Apostolok köve
től kutyák hű
vekk kiatyák
sugyan ki nevé
Jézus szentelend
mint fogantatott
Lucas Marton az
örögeül Anya
méheben*

egyebeknek dolgokban, hogy kedvessebbben éihsenek.

XL. Mert kereszkodésért prädikallanak.

XLI. Mert alkolmatlanul kérnek, es minden valasztas nélkül vesnek magokhoz mindent, nem csak búkölködésért, de henyelésükre es gyönyörűségükre.

XLII. Hogy akkor hirdetik az Evangeliumot mikor az búkölködés kesöríti őket az Apostol parancsolattya ellen.

XLIII. Mert az Christus tanítása es az Apostolok parancsolattya ellen megh kerülök alnokul az embereket, hogy hizelködéssekkel, azoknak jószágokat kezekből ki facsarhassak.

XLIV. Mert ha sinton nem hijak is őket, de más ástalahoz gyakorta elmennek.

XLV. Mert nem elégőnek meg azzal az étellel, es itallal mellyet eleikben visnek, hanem fris lakodalmakat kívannak.

XLVI. Mert hazrol hazra folyatnak job job állásokat keresvén.

XLVII. Mert az Apostolok parancsolattya ellen azoknak is örökségüket es marhajokat örömeit magokhoz koporityak, akkik még életüket meg nem jobbitvan vetkekben hevernek.

XLVIII. Mert az Apostol tanítása ellen azoknak alamisnajokat el visik, akkik nem Istenért, hanem vagy bömermetősségük-

gökből adakoznak nekik vagy azért; hogy azokon alkolmatlanul tempulnak.

XLIX. Mert elő es hatul nincsen bömök, mivel azt mondgyak hogy ők nem tudgyak az következő vesedelmeket mellyek lesnek a hamis prädicatorok es azok miat, kik hazakrol hazakra nyargalnak.

L. Mert az Apostol regulaja ellen azt kevannyak, hogy ők az fellyeb valoktul commendaltatassanak egyebeknek.

Mind ezöket az okokat kiket Wilhelmus elő samlál ha meg czirkalod Iesuita uram, magad esődben vehetöd, hogy az ti szerzetötök nem külömb annal akkikrol ő Luther es Calvinus előtt harmadfel száz estendővel tanitot. Mellyet ha az embereknek esűkben jutatot Luther es Calvinus nem ők talaltak, hanem im hallod, hogy más tanitot ellenetök olyan keppen: Annak okajert ez arant sem uy tudományvak nem, sem nem eretnekök, annak felette hibaf-is az ti mondasztok, hogy senki ő előttük akkeppen nem tanitot az mint ők: Holot pedig az mint jelentem mind azok az jószágok kiket elő samlalek az ti Iesuitai szerzetötökben talaltatnak meg: en csudalom ha ez utan az emberek titöket olyan böcsben tartanak mint ez ideig; sőt ha ki nem adnak mint hamis hitető tanitokon Magyar Országbol raytatok.

Tudom haragsol ezért hogy ezöket mondom, es örömeft vesedelmemre is igyeköznel erőtte halehetne, de nem biztak azt te read. Haragut Wilhelmusfra is *Innocentius quartus* Papa es meg is égettette azért az könyvért nyavalyast; de meg maradt irasa s fen all mind világ vegeigh felölletök valo igaz tanitasa. Itt lassad mit mondhatz: akar azt mondgyad hogy tevölygö volt, akar azt, hogy eretnek volt, s megh erdömlötte azt, az mi raita esöti nem mehetz ki az keletzeböl. Mert te mondad, hogy egy eretnek sem volt olyan ertelömben mint Luther es Calvinus: Te böd ezis, hogy uy az Luther tudomanya oly akki csak 1517 Eftendőben kezdötöt.

Hogy pedig ennyi varakodasod utan velem valo besedöknek hamarab véget vehessek Iesuita uram, többeket elő nem samlalok ebben az Seculomban, maga bizony eges könyvet irhatnak azoknak elő samlalásabol kik mind az Papanak, s mind az ti tudományotoknak, mellyet az bent iras kívül gondoltatok es allattok, ellent mondottanak. Immar hát az tizen negyedik Seculomban kik voltanak leg nevezetössel ellensegitök szerzetötök szerent annak meg mutatásához nyulok.

T L

TIZEN NEGYEDIK

Szaz eftendő követhözik.

Ebben elt *Petrus de Aragonia*. Ez az Romai Ecclesiát masodik Gomorranak mondotta. Kénköves esöt varjon hát magara: mert az első az miat vesöt el. Ezen Seculomban *Bernhardus Lutzerburgius, Monachus Ordinis Pradicatorij*: egy Petrus Ioanis felöl emleközven, azt mondgya hogy: az Sz. Ianos mennyei jeleneset magyarazvan, amaz nagy Babiloniai kurvan, ertötte az Romai Ecclesiát; mellyet testi bestianak es Sathan gyülekezetinek nevezöt. Az Antichristuson az Romai Papat. Az bestianak ötödik fejen mely bestia az ördög; ertötte az Püspökököt es Apaturokat töb affellekkel egyetömben.

Marsilius Patavinus az Romai Pápát, meg hevittetöt parlagi kegyonak nevezi, es amaz nagy Sarkannak es regi kegyonak mely nem egyeb, hanem az Sathan ördög.

Conventus Francosurtensis Anno Domini 1336.

Ez az gyüleközet azt vegezte, hogy az Csasar semmit nem vesen az Papatul: az Papanak az Imperiomban semmi hatalma nincsen az külső törvény szerent: Az Egyhazi dologban is az közönseges gyülekezetnek nagyob meltosaga vagyon hogy sem az Papanak. Ez Papista Püspökökből es rendekből allot. Mert akkor nem voltak

In defensione
ne pacis 2.
part.

Y 4

tak

meg változtatta
nevet mert való
ban Innocentius
banc szegény
Martyrval az
igaz mondasert

tak még az ti értelmetők szerint Iesuita
uram Lutheristak és Calvinistak. Ez az
gyülekezet vegezése ellenkőzik az ti Iesui-
tai értelmetőkkel: Hát vagy ez igaz vagy
az ti értelmek: Ez igaz, mert eleb való
az ti értelmetőknel mivel Tertullianusból
magatok allattyátok hogy *Antiquissimum*
quodq; verissimum.

Annak okajert az ti értelmetőkön ma-
rad minden hamisság.

Anno Chri-
sti 1357.

Ioannes VVicleph.

Ez az Papa és az Romai tudomány ellen-
fokat tanítot, mert azt vallotta, hogy az
Ecclesiában nem kel valakit főb Pülpök-
nök tartani: Az Papa felől azt mondotta,
hogy nem Christus vicarius, hanem sőt
inkab Antichristus, az az, Christus ellen-
sege, az ő tüle adattatott szabadság, pecse-
tes level, bűn bocsánat felől való safarko-
dasi; nem csak síbságok és hasonlatlanok,
de tellyességgel Istentelenek: Az Egy ha-
zi embereknek, nem kel külső uraságot
adni, az Papa és az ő tüle függő Egy hazi
emberek prädajul vőttek magoknak az
Menyországoknak kultsat: és azok által ma-
gok sem mennek be s egyebeket sem bo-
csátanak az menyeknek országában. Az
Misé és abban az oltynak Christus teste-
ve s az bornak Christus vérére változa-
sat hamis tudomannak mondotta, az kö-
nyör-

nyörgekre való oraknak olvasó sámra való
rendeletet, és Szakvany modra való mon-
dasat, nem javallotta, az sugva való gyo-
nást sídalmazta. Az Keresztsegnek Cere-
moniaja közzül az Christmat ki vonta, és
azt kevanta, hogy csak tista vízzel legyen
az keresztseg az Christusnak rendelete se-
rent: Az sentsők csontainak és egyeb-
tzondorainak tisztóletit, az sentsők imada-
sával eggyüt meg vetőtte, azt allatta,
hogy az tanítók beszédet csak annyiban kel-
kinnek kinnek venni, az menyiben az sents-
irással eggyez: az embereknek uy ceremo-
niait tellyességgel csufolta. Tagatta, hogy
valaki valamit toldhasson az Sz. irásnak tö-
kelletességhöz s erőssen is panaszkodik
hogy az Papa az ő undok talalmányi által
azt igyekezte cselekedni, és azon is hogy
azon Papa az Christus szabadsága alatt levő
keresztényenőket az ő Ceremoniainak sok
sámu voltával az ő Testamentomnak iga-
ja alá vonta. Az Baratok szerzetit, tellyes-
séggel, mint hasonlatlan hívőkódó és Bal-
vany imadásban zabalt istentelenséget
karhoztatta, és javallotta hogy az tellyes-
séggel az emberek közzül ki gyomlaltassék.
Az Ur Vacsorájában azt tanította, hogy
ne csak kenyéret, hanem bort-is vegye-
nek, nem csak az Papok, hanem minden
féle rendek.

Y S

Ecent

Ezent tanítottak Luther es Calvinus 1517 estendőben: Hát voltak ő előttök egyebek, akik az keresztényi igaz tudományról akképen tettenek vallaft: Voltanak akik az Papa tudománya ellen tanítottanak. Annak okaert nem igaz Iesuita uram az ti mondaftok affelől. Nem sámlalok it is többeket elő: Mert ti Iesuita uram egyet kevantatok csak eges 1517 estendőig, im csak itt is pedigh többeket nevezek: sietők is az utolsó Seculomra tudni illik az 1517 estendőre melyben tanítottak Luther Calvinussal egyút az Iesus Christus igaz Evangeliomat, rontottak az emberektől talaltatott tudomant: Mellyel az Romai Papanak ritkitottak konyhajanak fűstít, mely munkajokert vallyon mit nyertenek? Nem valami böcsös jutalmat, hanem atkot es bídalmat mind ez oraig.

Ezert mondgyatok őket Iesuita uraim ujitoknak, eretnekőknek, hittúl es az Ecclesiától el szakattaknak: Mely otsmanyitást mi okon szenvedgyenek túletők, itelyle az az Isten meg, akki eleiben midnyajatoknak jóvendőben sanyaru sám adasra kel állanatok.

T I Z E N 8 T Ö D I K

Szaz estendő következőik.

De

De vallyon abban az 1500 estendőben is voltanake Luther es Calvinus előtt, akik az Papa, annak Orsága es tudománya ellen tanítottanak? Voltak s fokban is voltak, kik között egy nehanyat elő sámlalok.

I. 1411. Anno à Christo nato L AVREN-
TIVS Valla, Romanus Patricius & Canonicus: Scio, inquit, jam dudum expectare aures hominum quodnam Pontificibus Romanis crimen impingam? Profecto ingens, sive supina ignorantia sive inanis avaritia, qua est idolorum servitus: sive imperandi vanitatis cujus crudelitas semper est comes. Nam aliquot jam Seculis aut non intellexerunt, donationem Constantini commentitiam fictamq, esse aut ipsi fixerunt: sive posteriores in majorum suorum dolis vestigia imprimentes pro vera, quam falsam cognoscerent. defenderunt: dedecorantes Pontificatus Majestatem dedecorantes veterum Pontificum memoriam, dedecorantes religionem Christianam, & omnia cadibus, minus flagitijsq, miscentes.

In refutatione donationis constantiniane festivit.

Suam ajunt esse urbem Romanam, suum regnum Sicilia, Neapolitanumq, suam universam Italiam Gallias, Hispanias, Germanos, Britannos, suum deniq, occidentem. Hac enim cuncta in ipsa donationis pagina contineri: Ergo haec omnia tua summe Pontifex? Omnia tibi in animo est recuperare? Omnes Reges ac Principes spoliare urbibus, aut cogere, ut annua tibi tributa pensitent sententia est?

At

At ego contra existimo, justius licere Principibus, spoliare te imperio omni quod obtines. Nam ostendam quod donatio illa, unde natum esse jus summum summi Pontificis volunt, Silvestro pariter & Constantino fuerit incognita. Quae donationis pagina est istorum unicuique patrociniū at non modo falsum, verum etiam stolidum. Sponte ad te, summe Pontifex, ut nos gubernes, venimus: sponte nunc abste, ne gubernes diutius, recedimus. Si qua tibi à nobis debentur ponatur calculus datorum & acceptorum. At tu gubernare invitos vis quasi pupilli simus: qui te ipsum forsitan sapientius gubernare possemus. Adde huc injurias, quae aut abs te aut à tuis magistratibus huic civitati frequentissime inferuntur. Deum testamur injuria cogit nos rebellare ut olim Israel à Roboam fecit. Et quae tanta fuit injuria, quanta portio nostrae calamitatis, graviora solvere tributa? Quid enim firrem publicam nostram exhaurias? exhausti. Si templa spolies? Spoliaisti. Si virginibus, matribusq; familia struprum inferas? intulisti. Si urbem sanguine civili perfundas? persudisti. Hac nobis sustinenda sunt? an potius cum tu pater nobis esse desieris, nos quoq; filij esse obliviscimur? Pro patre summe Pontifex, aut si te hoc magis juret, pro Domino hic te populus advocavit, non pro hoste atq; carnifice, patrem agere aut Dominum non vis sed hostem & carnificem. Nos sevitiā tuam impietatemq; & si jure offensa poteramus, tamen quia Christiani sumus, non imitabimur. Nec in
tuum

tuum caput ultorem stringemus gladium: sed te abdicato atq; summo, alterum patrem Dominum q; adoptabimus. Filijs à malis parentibus, à quibus geniti sunt, fugere licet, nobis à te non vero patre sed adoptivo & pessime nos tractante non licebit? Tu verò quae Sacerdotij operis sunt, cura: & noli tibi ponere sedem ad Aquilonem & illic tonando fulgurantia fulmina in hunc populum ceterosq; vibrare. Sed quid plura opus est in re aperissima dicere? Ego non modo Constantinum non donasse tanta, non modo non potuisse Romanum Pontificem in eisdem praescribere: sed etiam si utrumq; esset, tamen utrumq; jus in sceleribus possessorum extinctum esse contendo: cum videamus totius Italiae multarumq; Provinciarum cladem ac vastitatem ex hac fonte fluxisse. Si fons amarus est & rivus: si radix immunda & rami: si delibatio sancta non est: nec massa. Ita è diverso, si rivus amarus, fons obstruendus est: si rami immundi, è radice vitium venit, si massa sancta non est, delibatio quoq; abominanda est. An possumus Principatum potentiae Papalis, pro jure proferre, quem tantorum scelerum, tantorumq; omnis generis malorum, cernimus esse causam? Quamobrem dico & exclamo (neq; enim timebo homines) Deo fretus neminem mea aetate in summo Pontificatu aut fuisse fidelem dispensatorem aut prudentem: tantum abest, ut dederit familia Dei cibum & escam panis. Papa & ipse bella pacatis populis insert & inter civitates Principesq; discordias

diis ferit. Papa & alienas sitit opes & suas exor-
bet: ut Achilles dixit in Agamemnonem & μὲν
 Rósszgh e- *Σοφός βασιλεύς.* Az az:
 mesztó Ki.
 saly.

Tudom, úgy mond, regen varjak az emberek minemű vétekekkel vadolnam az Római Papat? Bizonyára naggyal mind gyermeki tudatlanfagaert, kegyetlen fővensegejert, mely Balvanyimadas, mind hiufagos uralkodasajert, melynek ulti tarfa mindenkor az kegyetlenseg.

Mert ez elöt immar nehany száz esztendőekkel avagy nem értöttek, hogy az Constantinus adomanya csak költes es csalardfagh, avagy hogy magok talaltak: avagy ezök utolsobbak lévén az ő elöttök valoknak csalard nyomdokat követvén, noha értenek hogy hamislag, mind az által azt oltalmaznak: megh motskolvan az Papsagnak meltosagat, megh mocskolvan az reghi Papaknak emleközetit az keresztényi vallast: es minden egyeb dolgokat, öldöklessel, fenyegetessel, es egyeb undoksagokkal elegyitvén.

Azt mondgyak hogy övek Roma varosa, övek Sicilia orsága es Neapoly, övek egesz Olasz orsága, Gallia, Hispania, Német Orsága, es Anglia, övek annak felette egeszen az nap nyugot. Mert mind ezök az Constantinustul adattatot levelben vadtak. Annak-okaert mind ezök tiedé hatal-

talmas Papa? Elmedbe forgatodé hogy mind azokat tiedde tegyed? El végezöt sandekodé, hogy minden Kiralyokat, Fejedelmeket, varosoktul meg fosz avagy arra késeritsed, hogy esztendőnkent teneked adot fizessenek? De en ez ellen azt véltöm, hogy az Fejedelmek szabadossabban megh foszthatnák tegedet minden birodalomtul valamivel bír: Mert megh mutatom en azt, hogy az, az adomány, mely serentakarjak allatni az Papanak törvényserint valo igazsagat az birodalomban sem Silvesternel sem Constantinusnal nem volt tudva. Mely adomány felöl valo levelet egyedöl valo oltalmokra tartyak ezek az emberek: Mely nem csak hamis, de ugyan ostobaság.

Szabad akaratunk serent jüttünk te hozad hatalmas Papa hogy minket igazgas: Most ismet szabad akaratunk serent meggyönk te túled, hogy minket tovab ne igazgas: Ha mivel neked adossak vagyunk vessünk számot affelöl mit attunk es mit vöttünk túled. De talam te ugyan kedvünk ellen is akaró igazgatni, mint ha mi arvak volnank: kik talam tegedöt bölcsebben igazgathatnank.

Gondold meg it az bosszúságokat, kiket, vagy magadtul vagy az te tiást viselöidtul gyakorlatossaggal ez az varos illettetöt.
 Istene

Istent hijúk bizonfagul, az bošufag kése-
rit minket, hogy te túled el partollyunk
az miken az Izrael nepe is Roboamtul.
Micsoda pedig az az mi nagy bošufagunk?
az mi nyomorufagunknak, amaz reše,
mely šerent nehez ado šedešt kel fizet-
nünk. Mert ha azt kérdöd, vallyon az mi
polgari tarsafagunkat megh emeštötöde?
Azt felellyük, hogy meg emeštötöde. Val-
lyon šüzeinket es ašony nepeinket fertez-
tetted meg? meg fertöztetted: Vallyon
Varafunkat egy más közöt valo vér ontas-
sal mocskoltade? Mocskoltad. Ezeket
kellenei nekünk šenvednünk? avagy hogy
holotte atyafagodat tölünk megh fogtad
mi is nem feletkezönke el arról hogy fiaid
voltunk?

Hatalmas Pápa ez Romai köššegh, attya
gyanant, avagy ha azt az nevezetöt inkab
javallod ura gyanant fogadot volt maga
melle, nem ellenšegnek vagy Hohernak:
Atya es Ur te nem akarš lenni, hanem el-
lenšeg es Hoher. Mi az te kegyötlenšegö-
det, es Ištentelenšegödet noha méltan az
meg bantafnak törvénye šerent neked vi-
ša terithetnünk, es akkeppen cseleköd-
hetnek veled az mint te mi velünk cse-
leködtel mind azon által miért hogy Ke-
reštyenök vagyunk, tegedet abban nem
követünk. Sem pedig az te fejedre bošufag
allo

allo fegyvert nem vonšunk: de tégedet
hatra hagyvan es tölünk el vetven, más
atyat es urat fogadunk. Ha az fiaknak go-
noš attyoktul šabad el tavozni, noha azok
által šülettettek; nekünk is te túled el
šakadnunk, ki nem igaz, hanem csak
fogadas šerent valo Atya vagy, es oly akki
gonošul tartas bennünket, nem volna
šabad? Te az mi az Papsagnak tištire tar-
tozik, višely arra gondot: ſ ne eppits ma-
gadnak šeket Eešakra, hogy ott erre az
Romai köššegre, villamassal egyben kötöt
menydörgesből šarmazot meny-ütö köve-
ket hánál. De illyen nyilván valo dolog-
ban, mi šükšeg šót šaporitani? En azt al-
latom, hogy Constantinus ajandekon nem
adot annyt az Papanak, az Romai Papa is
nem csak nem tehetöt idő mulašt abban:
De ha šinten mind az kettö megh lett vol-
na is, mind az által mind az két rendbeli
törvény azoknak gonošfaga miat akkik az-
zal birtanak, megh romlot: Mivel lattyuk
hogy Olaš Oršagnak egešen, es sok egyeb
tartományoknak vér ontasa, es puštasa,
abbol az kút fúból šarmazot. Ha az kút fő
kešerű, az folyas is; ha az gyöker tištatalan,
az ágak is: ha az kovaš nem šent, az tešta-
is. Hašonlokeppen ellenben, ha az folyas
kešerű, az kút fejet be kell zárni: ha az
ágak tištatalanok, az gyökerből šarmazot
Z az ve-

Az Papaság
mit hozat
ez Világia.

354

az vetők: ha az tésta nem sent, az kavoß is utalatos. Avagy az Papasagh hatalmanak Fejedelemséget törvény gyanant vehet-tyüké elő? mely az mint lattuk, nagy gonossagnak es minden nemű nagy nyavalyaknak oka. Annak okajert azt mondom, es felőval kiáltom (mert nem felek az emberektől) Istenben bizvan, senki az en időmben az Papasagban sem hiu, safarlasa berent, sem okos nem volt: annyival inkább nem is adot az Isten haza nepenek etket es eledelre valo kenyeret. Az Papa még az bekefegben élő nepekre is hadat tamaßt, az Fejedelmek es szabad varasok között pedig, egyenetlen vetődést berez. Az Papa, más ember kazdagsagát is bomjuhosza es magajet is meg emebti. Az mint amaz Achilles mondotta Agamemnonnak: *δυνατός βασιλεὺς*, az az, köllég nyuzo Kiraly.

Az Papa nem csak az Polgari tarsasagot, mellyet sem Verres, sem Catilina, sem semmi közönfeges jonak prædaloja, nem merne cselekedni, de még az Ecclesiát, es az sent Lelket is aruban vetötte; mellyet még amaz Simon Magus is utallot. Es midőn azok felől meg intettetik, avagy valami jambor emberek azért megh feddik, nem tagadgya: sőt nagy nyilván meg val-
lya,

355

lya, es dicsekődik azzal, hogy az Constantinus Csásartul ajandekoztatot Ecclesiái örökségöt, akar mi uton is azoktul, akik azt el foglaltak volt, vissza venni szabados.

Latod Iesuita uram mit mond Valla, az ti földi Istenetek, az Romai Papa felől? közönfegőssen az ti nagyra ment allapatotok felől, akkivel dicsekődötök, melynek reformatiojat, az az, jobbitasat (mellyet ti ujitasnak forditotok) vayki sok jambor tudos emberek kevántak akkeppen az mint Luther es Calvinus véghben vitte, ő előttük egynehany száz estendővel; mely kevansagnak el inditasajert nem keves számuvak akik halalt avagy csak számkivetést szenvedtenek, nem egyebektől, hanem az Romai Papaktul, az mint ennek előtte jelentem; es uyjonnan most is ismet példat hozok arra elő az mit mondok.

Ioannes de Gerson Gallus Cancellarius Academia Parisiensis vixit Anno Domini 1415.

Nagy ohaytással kevanta ez az Reformatiot az az, az Egyhazi embereknek tudományokban, es magok viselefeben valo jobbitas meg is jelentötte mikeppen lehetne az legh job modgyaval: tudni illik, ha oly közönfeges gyűlés lenne affelől melyben az Fejedelmek lennenek igaz latok, de az oly Fejedelmek, kik alhatatosak, es az Ecclesiának javaragyekezőik. Nem biz-

In Apologe
tico suo sub
finem.

Z 2

ta hát

ta hát azt egyedől csak az Papara, sőt abból ötöt, hogy ő mondana sententiat, ki rekeftötte ekkeppen irvan: *Lib. I. Cap. 17. De imitatione Christi & contemptu vanitatum mundi.*

Unum quodq, Generale Concilium in consulto Pontifice convocari potest. Item: In conciliorum constitutionibus, non Papa, verum ipsum Concilium est, quod sententiam fert. az az, Akar mely közönseges gyűlekőzet, az Papa Tanácsa nélkül is egyben gyűjtethetik. Ismet:

Az közönseges gyűlekőzetőknek vegzése felől, nem az Papa mond sententiat, hanem őnnen maga az gyűlekőzet.

Az Reformationnak pedig, még modgyat is megjedzötte azon Gerson, azt pedig hat rendre östotta. 1. Az eges Ecclesiája. 2. Az Papaje es annak udvaraje. 3. Az Cardinaloke, Pispókoke, es egyeb fölső renden valoke. 4. Az vallase es az sörzetősöke. 5. Az közönseges Egyhazi rende. 6. Az Egyhazi rend kívül valoké. Latta hát Gerson azon fogyatkozast mellyet Luther es Calvinus megh jelentöttek az utan, latta mondom, mind az erköltsben mind a Hit dolgaban s mind pedig az embereknek, s legfőkeppen az Papanak es egyeb Egyhazi rendeknek magok viseleseben az fogyatkozast s kevanta is sive szakadva az jobbitast, még s az es ket estendővel Luther

ther elöt; de nem mehetöt elő benne, mert annak munkajat Isten még tovább halasztotta volt.

Nicolaus Clemangis Archidiaconus Bajocensis Doctor Theologia Parisiensis. Vixit Anno Domini 1416. Keresves panaft töt az Romai 23 Ianos Papa idejeben valo rof magok vitéleseröl es tudományokrol, az Papa Országaban levőknek.

Ekkeppen irvan:

Nihil ferè sine simonia fit in Ecclesia: pro pecuniis manus imponunt, Ecclesias consecrant, Monachos recipiunt & Monachas, visitant, excommunicant, absolunt, baptizant, Chrismant, Missasq, demurmurant.

Az az:

Semmi nem leßen inkábbára pénz nélkül az Ecclesiaban: penzert sentölnek Papai tistre, penzert sentölnek meg az Egyházakat, penzert fogadgyak Clastromokban Barati es Apatzai szerzetre az embereket, penzert tesnek latogatást, czirkalast, penzert atkoznak ki valakit az gyülekezettől, penzert bocsatanak bünt, penzert kereszölnek, olajoznak, penzert morognak alattomban valo Miskeket is.

Azon Clemangis *in libro de corrupto statu Ecclesie, & de promotoribus juris dictionis Episcoporum & eorum abusibus:* Menyit panaftokodot legyen valami résből megh jedzöm, hogy megh mutassam azt: Nem Lu-

theres Calvinus volt első akki az Papakat
es azok utan valokat tudomanyokert, es
magok viselesejert karhoztatta, hanem
egyebek is ő előttök: es így ti Iesuita ura-
im bő mondottak legyetek it is.

Az Paparol, Cardinalokrol, es egyeb
Egyhazi rendekről egy sommaban ilyen
képpen ir:

*Igitur juxta morem suarum professionum, sum-
mo undiq, studio ad lucrum inhiant non quidem
Animarum sed crumenarum potius questum ubiq,
explorant, questum flagrant, questum pietatem
putant, nihil omnino agunt, nisi quo ad colligen-
dam quacumq, ex occasione pecuniam suffragari
posse crediderint: pro ipsa altercantur, certant,
jurgantur, litigant, multo aqua nimius laturi, id-
esturam decem millium animarum, quam decem
vel duodecim solidorum. Sed me jure reprehendo,
qui equanimius dixi: cum nullo animi motu vel
turbatione animarum dispendia, de quibus non
modo nulla apud eos cura, sed neq, cogitatio est, ex-
cipiant: damna vero sua rei familiaris etiam le-
via, furcata saepe mente sustineant. Deniq, si quis
fortassis pastor surrexerit, qui non hoc more ince-
dat, aut qui pecuniam contemnat, aut avaritiam
damnet, qui deniq, non omni via seu justa seu ini-
qua, aurum à suis subditis extorqueat, aut saluta-
ri exhortatione vel predicatione animas lucriface-
re studeat, & plus in lege Domini quam in legibus
hominum meditetur: extemplo omnino in morsus
ipsius*

*ipsius omnium dentes acuentur. Illum prorsus ine-
ptum nec dignum sacerdotio clamatibunt: quippe
qui legum humanarum nescius jura sua defendere
non idoneus sit, suos subditos regere, mulctare &
coercere per Canonicas censuras non noverit, ni-
hilq, aliud didicerit, nisi inertem etiam otio, aut ser-
mocinationi incumbere: quae officia mendicanti-
um palam esse astringunt, nulla temporali cura vel
administratione, quae utiliori occupatione suos ani-
mos teneat fungentium. Az az:*

Annak okaert az ő tífőök utan valo
munkajoknak erköltse berent minden te-
hetsegökkel nyeresegöt asitnak, de min-
denút az erbenyőknek nyereseghet tuda-
kozzak inkab, kereskedesre gyuladoznak, a
kereskődest Isteni tífteletnek tartyak, tel-
lyességgel semmiben nem munkalkodnak
egyebben, hanem csak az mi utan azt hífik,
akar mi alkolmatossaggal is, hogy penzt
gyűythetnek: az penzert egy massal ellen-
keznek, hartzolnak, kötődnek, pörle-
ködnek, sokkal nagyob es job bivel ben-
vedven, hatiz ezer lelket elvestenek,
hogy nem mint tizenkét tallert. De ma-
gamat meltan feddöm, mivel azt mon-
dam, hogy nagyob es job bivel, holot sem-
minemű fiubeli indulattyok, vagy bomo-
rusagok nincsen ő nekik az lelkeknek ve-
bedelmejert, kik felől ő nekik nem hogy
gondgyok volna, de még csak gondolko-
dások sincs. Z 4 An-

Annak felötte, ha történet szerint oly Prædicator tamadna es allana elő, akki nem olyan erköltsben viselne magát mint ōk, tudni illik, oly akki az penzt meg vetne, avagy az fősvenséget karhoztatna, avagy akki az ő alatta valokon nem minden igaz es hamis uton fátarna aranyat; de idvősségős intes es prædicallas által az lelkeknek nyereségeben munkalkodik, es inkább elmelkedik az Urnak törvénye, hogy nem mint az embereknek törvényében: Mingyaraft mindeneknek fogok annak meg ragasara kőbőrűtetnek. Azt teljesen illetlennek es olynak kialtyak, úgy mint ki az Papságot nem érdemli, úgy mint, ki az embereknek törvényt nem tudvan, nem alkotmatis az ő törvényöknek oltalmazasara, sőt oly, akki az Egyházi törvényök regulak szerint az ő alattok valokat igazgatni, büntetni, es fenyegetni nem tudgya, es semmit egyebet nem tanul, hanem hogy hasontalanul hivolkodgyon, es só befed szerint hajogjon: mely munkák mivel hogy kuldufokhoz illendők nyilván valo keppen bizonságot tesnek arról, hogy affelevek, semmi idő szerint valo gondveselekre mely hasnot hozná elmejükkel nem alkotmatosak.

Hallod Iesuita uram ez az jambor mind tudományotok, erköltsötök, es magatok visele-

Iegyezd meg, ez szerint mondgyak az Iesus-untak az keresztyen egyházi szolgákat: Prædicatorok.

viselese felől, hogy nem egyebet mondott 1416 estendőben, az mint Luther es Calvinus 1517 estendőben. Micsoda semmel merőd hát azt mondani, hogy ő előttük senki nem volt olyan vallasu ember? De eleb megýók.

Mit mond továbbá azon Clemangis az Promotorok felől?

Dici non potest, quanta mala faciant illi scelerati exploratores criminum, quos promotores appellant: Simples & pauperulos agrestes, vitam satis innocuam in suis tuguriis agentes & fraudis urbana nescios, in ius saepe pro nihilo vocant causas & crimina contra eos sedulo consingunt, vexant, terrent, minitantur, sicq; eos per talia se componere, & pacisci cogunt. Quod si facere renuant: crebris eos citationibus, quotidieq; impetunt & supra modum infestant. Quod si semel qualibet occasione præpediti comparare desierint: censura illicò anathematis, ut rebelles & contumaces feriuntur. Si verò ad diem venire, quoties vocati erunt, perseveraverint: eorum audientias apud iudicum tribunalia impediunt, morasq; & subterfugia dilationum & inter locutionum captabunt, qua facile à foris Ecclesiasticis obtinetur: quo vel sic longo tadio, longaq; sui temporis iacturâ fatigati, super futuram vexationem, atq; impensam pecunia pactione redimere cogantur, ne non sit pro levi delicto, pro nullo vel exiguo debito infinitarum cumulus expensarum. Az az:

Z S

Nem

Nem mondhattya meg ember menyigo-
noságokat cselekedgyenek, azok az la-
tor emberek, akkik az vetkeket czirkallyak
kiket promotoroknak, az az, tiestre eme-
lőknek neveznek. Az egy-igyű es mezei
begeny embereket, kik az ő kunyóokban
eleg artalom nélkül való életöt élnek, es
az varosi csalardsaghoz semmit nem tud-
nak, gyakorta csak semmijert is törvény-
ben idezik, ő ellenek pört patvart, forgal-
matossan inditanak, azok zaklatyak, ret-
tegtetik, fenyegetik, es így azokat beke-
segjartatásra es főrződesre erőltetik. Mel-
lyet ha nem akarnak cselekedni: gyakor-
ta valo idezésőkkel naponkent haborgat-
tyak es feletteb is erőltetik ha valami do-
log miat akar mi alkolmatossággal is jelen
nem lehetnek az törvény sék előtt: mind-
gyarast azokat, úgy mint engedetleneket
ki atkozzak. Ha pedig mindenkor arra az
napra az melyre ideztetnek, jelen lesnek:
azoknak savokat az törvény sék előtt meg-
gatoltyak: es tovab valo időre néző ha-
lastásokkal es fő bebedekkel mulatságot
szereznek, mellyet igen könnyen végben
vihetnek az Egy hazi sékén: Hogy akke-
pen sok ideig valo unatkozással, es hasznos
idejőknek karával farasztattatvan főrző-
desre vévén dolgokat penzöktől főtattat-
sának meg, es így semmi vétőkert keves
költségert későritessenek nagy summat
fizetni.

Mint most
az Papistak
szentszéki.

Eleb

Eleb megyők Iesuita uram, es fel idő
ezelomralövöldözök meg is: meg mutat-
van, hogy Luther es Calvinus előtt voltak,
akkik az ti tudományotoknak ellent mon-
dottak, az igaz vallást pedig oltalmaztak.

Azok között nevezetős amaz *Franciscus
Zabarellus Ecclesie Romanae Presbyter & Car-
dinalis*. Akki élt 1418 éftendőben. Ez im
*libro de Schismate & Concilio, contra Papa erro-
res ac tyranidem* azt allattya. Hogy az Con-
ciliom, az az, az közönseges gyülekezet
az Papanal fellyeb valo es parancsolhat is
neki. Az Csásarnak tiéti, hogy közönse-
ges gyűlést tegyen az Egy hazi rendek kö-
zöt: az mely gyűlésben Papi rend kívül va-
lok ülhetnek es a hit dolga felől sententiat
mondhatnak: Mellyet Constantinus, Iu-
stinianus, es Caroly Csásarak példajaval
bizonyit: sőt az Császár erőltetheti az Pa-
pat, hogy hitiről vallást tegyön.

Peternek nem volt tellyes hatalma, de
egy volt az fő Apostolok között: az Papanak
nem kel engedni hanem csak igaz es
Istenes dologban. Az sugva valo gyonas
nem sűkséges. Az Papanak imadása es
mindenek fölöt valo hatalma lator, Isten-
telen, hizelkedő emberek talalmánya,
kik hogy kedvét találhatnanak az Papanal
sok ház éftendőktől fogva el hitettek
azokat, hogy ők mindent cselekedhetnek
es min-

es minden hatalommal birnak: mely me-
rő istentelenség, Isteni karomlas, es örök
vesedelemre vezetlő által út. Micsodak
legyenek pedig azok az istentelenségek es
Isteni karomlasok, im nemű-nemű rebben
laystrom serent elő samlalom: hogy nem
csak az Lutheristak es Calvinistak, de még
az Romano Catholicus uraim-is isonyod-
gyanak azoktul es tegyek hatra az Iesuitak
tudományat.

Magad-is vigyaz rea Iesuita uram ti hi-
zelkedő talalmányotok es tudományotok
ez. Mely serent azt vallyatok:

Ex consilio
quod incipit
Divo ordini
fratrum Mi-
norum.

*Sicut in ipsa triumphante Ecclesia praeest unus,
cui obediunt omnia & parent, qui est unus
Princeps supremus, ut est ipse Deus: ita in ista
Ecclesia inferiori militante est unus supremus, cui
omnia obediunt, id est ipse Papa facit unum tri-
bunal cum Iesu Christo.* Az az:

Az mi képpen az menyországban örülő
Anya sent egy haznak egy előtte jaroja va-
gyon, akkinek mindenek engednek, akki
egyedől valo felső Fejedelem akki ő maga
az Isten: ily ez földön vitezködő Anya-
sent egy haznak egy felső előtte jaroja va-
gyon, akkinek mindenek engednek, tud-
ni illik, az Papa, akki az Christussal egy
ítelő beket söröz.

Hova lehet ennél nagyobb hielkődes es
Isteni karomlas? Hol vagyon ez az sent
iras-

irasban? Hol az Paterék es egyeb regi Do-
ctörök irasiban? Azok utan valo talalmány
ez egybör-is maskor-is: Hát mit dicsőköt-
tek az Apostoli successioval es az Paterék
méltóságával?

De megh terhesebbeket-is mondotok
ezőknel:

*Deus omnia subiecit sub pedibus Papa, secun-
dum illud Propheticum: Omnia subieciisti sub pe-
dibus ejus, minuiisti eum paulo minus ab Ange-
lis. Psal. 8.* Az az:

Ibidem.

Isten mindeneket az Papa labai ala ve-
tőt, amaz sent David mondala serent,
ahol ily söl az Christusrol: Mindeneket
az ő labai ala vetöttel, kissebbe tötted egy
kevesse ötet az Angyaloknal.

*Factum ab ejus sanctitate, à Deo reputatur sa-
ctum.* Az az:

Cap. 4. de
translatione
Praetorum,
Conf. 1. Colo
13. vol. 3.

Valamit az sentsegős Papa cselekedik,
ugy kel tartani, mint ha Isten cselekedne.

*Papa supremus Dei Vicarius est, & qui aliter
dicit, mentitur. Baldus & Andreas Barbatius
I. C. Siculus, de officio Pratoris.* Az az:

Az Papa Istennek fellyeb valo hely-tar-
toja, es akki ő felőle mást mond, hazud.

*Papa habet plumbeos pedes, & quasi immobi-
les, dans cuncta moveri.* Az az:

Aegidius
Bellamere.

Az Papanak on labai vadnak es megh
mozdithatatlanok, mindeneknek ő ad
mozgást. Ez az hielkedő ember, az tel-
lyes

**Ijeszent Haromszaghöz hasonlittya az Ro-
mai Papat: Mert annak munkaja az, hogy
mindenek ő tőle vegyenek mozgást, ő tū-
le legyenek es ő benne ilyenek, azt mon-
gya az sent Pal. Hát ez arant is ellenköz-
tők lesuitauram az Apostollal.**

*Imperator quod habet, totum habet à Papa, in
potestate Papa est, ut Regnum det cui vult: pro-
pterea constitutus à Deo super gentes & regna, ut
destruat & erellat adificet & plantet.* Az az:

Az Romai Császár valamivel bir az Pa-
patul vőtte egészen: Mert azért rendelte-
tet istentől az Papa, az Poganyokon es or-
szágokon, hogy azokat akkinek akarja an-
nak adgya, es hogy rontson, gyomlallyon
éppélsőn, es plantallyon.

Albertus Pi-
ghius lib. 4.
cap. 8. Hie-
rach. Eccles.

*Papa attributa est omnis potestas in regno
Christi ligandi & solvendi ubi vult: Papa non po-
test esse haeticus, nec deponi ullo casu.* Az az:

Az Papanak minden hatalom adattatott
az Christus Országaban, köthet, oldhat,
anol akarja. Az Papa nem lehet eretnek-
ke, sem semmi okon tisztul meg nem fosz-
tathatik.

Alvarottus
inm. Epi-
scop. vel Ab-
batem.

Papa potestas major est quam sanctorum. az az:
Az Papanak nagyob hatalma vagyon,
hogy sem az sentőknek. Hát imadni kell
őtet is.

*Per indulgentias à Papa datas, etiam inferni
pœna remittitur.* Az az:

Az

**Az mely bünt az Papa meg bocsát, még
az pokolnak büntetistől is fel szabadul az,
akkinek meg bocsattya.**

*Papa est lumen fidei, & quasi sol & splendor
veritatis.* Az az:

Az Papa az hitnek fővetneké, es mint
egy napja es fenyőssége az igazságnak.

*Papa potestas major est Apostolo, & potest di-
ctis Apostolis de rogare; Papa potest dissonere, &
ordinare contra Epistolas Pauli.* Az az:

Az Papa hatalma nagyob az Apostole-
nal, es az Apostol bebedenek ellene
mondhat: Az Papa az sent Pal levelci el-
len intezest, es rend tartast szabhat.

Hát Antichristus: mert annak munkaja
az. 2 Thef. 2.

*Potestas Papa major est quam Angelorum,
quantum ad officij potestatem, quia nulli Angelo-
rum concessit Christus claves ligandi & solvendi
sicut Petro & successoribus ejus: & ideo non mi-
nor honor debetur Papa quam Angelis. Unde Pa-
pa recipit a fidelibus adorationes, prostrationes, &
oscula pedum quod non permisit Angelus à Ioan-
ne Evangelista sibi fieri.* Az az:

Az Papa hatalma nagyob az Angyalok
hatalmanal, tisztire nevezve, mert egynek
sem engette Christus az Angyalok közzül
az oldasnak es kötesnek kulcsait: s-ez az
oka, hogy nem kisebb bocsúlet illik az Pa-
pához az Angyalokenal. Melyre kepest, az
hivék.

Angelus de
Clavasio.

Rota de An-
tonius Ma-
rian.

Censura Co-
lon. pag.
240. 241.
Dialog. 6.

Antonius

hivektől imadást véssén, meg engedi hogy ő előtte az földre borullynak, es labait csokolgassak: mellyet nem engedőt az Angyal Iános Evangelistanak hogy cselekedne.

Archidia-
conus.

Papa formam Sacramentorum ab Apostolis traditam potest immutare. Az az:

Az Papa megh változtathattya, az Apostoloktól adattatott Sacramentomoknak formáját. *s. magis reseruetur o. etc.*

Papa potest in terris, quod Deus in Caelis.

Az az:

Az Papa ennyit tehet ez földön, az mennyit Isten az Eghekben.

August. Be-
sorius in ru-
br. de offic.
de legen. 10.

Papa nullus est par, nisi Deus. Az az:

Az Papához hasonlo senki nincsen, hanem csak az Isten.

Honorandi sunt Papa, etiam si sint mali, & praferendi omnibus Regibus, Imperatoribus, imò Angelis, & Virgini etiam Maria: quod mirum videtur, cum hac Sacerdotibus pro auxilio adoretur. Bernard. de Buftis. Az az:

Az Papakattistólni kell, ha finten gonoszok is; s-fellyeb kell bocsólni minden Királyoknal, es Császároknal, főt az Angyaloknal, es fűz Marianal-is: Mely csudanak lattatik, holot Mariat az Papok segitsegül hivan imadgyak.

Leges Papa sunt observanda, sicut leges DEI.

Az az:

Az

Az Papa törvenyt akképen kell bocsólni, mint az Isten törvenyt.

Papa nulli omnino mortalium reverentiam facit, sed Imperatori aliquantulum ad osculum pedum assurgit. Az az:

Az emberek között senkinek az Papa bocsületőt nem tehen, hanem mikor az Császár labait csokollya, valamennyire fel emelkedik.

A Papa ne ad Deum quoq. appellari potest: quia est Christus Domini. Az az:

Az Papa elől, még Istenre sem veheti senki igyet: mert ő az Urnak fel kenette-tötte.

Papa super omnia Concilia potestatem habet.

Az az:

Az Papanak, minden Conciliomokon hatalma vagyon.

Papa est ENS secunda intentionis compositum ex Deo & homine. Az az:

Az Papa oly allat, akki Istenből, es emberből all.

Papa potest Angelis mandare, ut uniuersum purgatorium expurgent. Qui enim potest Angelis mandare, habet imperium in Caelo & qui potest animas è purgatorio educere, ille habet imperium in purgatorio. Az az:

Az Papa parancsolhat az Angyaloknak hogy az egész purgatoriomot megh tisztítsak: Mert ugyan is akki az Angyaloknak

Az

paran-

Glossa in pre-
fat. Clemen-
tib.

Erasmus la.
1. Epist. ad
Tim. Cap. 1.

parancsolhat, hatalma vagyon az Eghbem
akki az lelkeket ki hozhattya purgatori-
ombol, hatalma vagyon annak purgatori-
omban.

*Papa est successor Moysis & supra Imperato-
rem, de Majest. & ob. solita. 24. dist. 2. 9. 3. Et
ideo Imperatorem confirmat, consecrat, coronat,
& deponit. de elect. Venerab. 15. 9. 6. Item:*

*Si Papa etiam sua & fraterna salutis negli-
gens, deprehenditur inutilis & remissus in operi-
bus suis, & insuper a bono taciturnus, quod ma-
gis officit sibi & omnibus nihilominus innumera-
biles populos cateratim secum ducit primo manci-
pio gehenna cum ipso plagis multis in aeternum va-
pulatorum: hujus culpas istuc redarguere praesumat
mortalium nemo, quia ipse cunctos judicaturus a
nemine judicetur.* Az az:

Az Papa fellyeb valo az Csabarnal, ő
Moses sékiben ül. Es annak okajert, az
Csabart meg erőssiti, megh sentsőli, koro-
nazza es meltosagbol ha kevantatik le ve-
ti. Ha sinton az Papa maga es felebarattya
idvősségenek dolgaban rőst is, ugy annyira
hogy tunya es hasontalan legyen az ő mun-
kaiban, es az jonak el veszteglője levén,
maganak többet ártvan, es egyebeknek;
mind az által, ha sinton sok samlalhatat-
lan nepeket seregőnkent vigyen első fog-
sagh seregent az gehennanak tűzeben, hogy
ott örökke sok kenokat, veresegőket sēn-
ved-

vedgyenek, senki az emberek közzől an-
nak vétkejert ne merje őtet meg feddeni:
mert holot ő mindeneket meg itél, senki-
től meg nem iteltethetik.

*Papa judicium est infallibile, ei enim soli con-
cessum est in privilegium ut errare non possit.
Franciscus Bursatus Conf. 120. Nu. 10. Papa non
potest errare. Unde legitur de Papa Gregorio Se- Busdragus
ptimo quod aliqui Episcopi volebant eum damna-
re, ut Magnum, & quod suspectus esset ob nimiam
familiaritatem cum Domina Mathilda. Sed Epi-
scopi non cogitaverunt, quod Papa nec Magus es-
se, nec errare potest quicquid facit. Nam licet su-
isset cum Mathilda illa aliquid jocus, fecisset hoc
per curialitatem, quia se modicum recreasset inten-
tationibus suis ut faciunt alij quoque Ecclesiastici:
sed non praesumitur tanta celsitudinis apicem posse
errare.* Az az:

Az Papa iteleti meg csalhatatlan: mert
csak ő vette azt az sábadfagot, hogy nem
vétkezhetik. Az Papa nem eshetik vétők-
ben, mellyert olvafluk az hetedik Gergely
Papa felől, hogy nemely Pispókők akarjak
vala őtet karhoztatni azért hogy őrdöngős
volna, es hogy gyanosag is volna felőle,
mivel felőrtéb nyajaskodnek Mathilda
asónnyal. De azok az Pispókők nem gon-
dolkottak arról, hogy az Papa őrdöngős
sem lehets nem is vétkezhetik, akar mit
cselekedgyek ő, mert ha sinton valamit

trefalt is azzal az Mathildával, cselekötte volna azt udvarosfagból, mivel akarta volna valamenyire magat uijtani az ő kefertiben, az mint egyeb Egyhazi emberek is szoktak cseleködni: Mind az által ugyan nem itilheti senki, hogy ollyan nagy fölseg vétkezhetnek.

Petrus Andreas Gambarus.

Papa est omnipotens & in eo est plenitudo potestatis. Az az:

Az Papa mindenható, es ő benne vagy az hatalomnak tellyessege.

Papa solus rerum naturam immutat & de nihilo aliquid facit. Az az:

Egyedől csak az Papa változtathattya el az teremtet allatoknak természetit es semmiből is valamit csinál.

De Papae potestate disputare, instar sacrilegij est. Az az:

Az Papa hatalma felől való vetekődes, sentségtörés gyanant vagy.

Rodericus Zamorien-
sis, in Specu-
lo humani
vitz, lib. 2. 1.

Quid multis? tanta est sublimitas Papae, tanta praeminentia tantaq immensitas, ut nullum mortalium, id mente concipere aut comprehendere possit, nedum satis exponere. Az az:

Mi fűkseg sokat samlalni? Oly az Papának felsege oly nagy előkelhető mi volta, es megh mersekelhetetlensege, hogy azt senki az halando emberek közzül, csak elmejeben sem foghattya, nem hogy még elegődendőkeppen kiis beszélene.

Status

Status enim Papalis non est ad humanum tantum principatum, sed ad Divinum: non ad Principandum solum mortalibus, nec modo hominibus, sed Angelis: non ad iudicandum vivos, sed mortuos: non in terra solum, sed in caelo: Hic peccata diluit, hic animabus fidelium poenas condonat, supplicia relaxat. Az az:

Az Papai allapat, nem csak emberi, hanem Isteni birodalom, nem csak az halandokon, sem csak az embereken vagy onak hatalma, de az Angyalokon is: Nem csak az előket iteli meg, de az holtakat is, nem csak ez földön, hanem az Eghben is. Ez az akki az bűnőket meg oldgya, ez akki az Hivek lelkenek büntetésit meg engedi, es meg taghittya.

Mind ezek Iesuita Urá mire valok?

Nem egyebek, ugy itelem, hanem az Zabarellus értelme szerent hizelkődesők, sőt merő Isteni karomlasok, es sőm latomást való hazugságok, kiket mikor olvasok borzad minden testembeli s-csudalom, hogy ekkedigh is Isten, az Romai Papat, mind Herodest, tetvekkkel nem etette meg: Mely almelkodaomat azzal zabolazom megh, hogy nem jött még el az ti alnoksagtoknak büntetése: Nagy túró az Isten ő sentsége. Noha az mint jelentem pedig isonyodom mikor effeleket olvasok az Romai Udvarasok alhatatlan irasiban:

A a 3

Mind

Mind az által akarom elő hozni, hogy nem csak mi keresztények értjük, ilyen bementlen alnok mestersegtőket, kivel, el csabítottatok az egy-igü kösségöt eleitül fogva: hanem az Romano Catholicus uraim vegyek efsékben, micsoda az ti tudományotok, es az berzetnek ál ortzas alazatosfagaalat, mely fel fuvalkodot kevely, maga hitt lsteni tistefleg kevano s-motskos tudományu emberek legyetők ti Iesuitak, es tudgyanak őrizkődni túletők. Ez az ti tudomayotok, mellyet Apostoli, es reghi tudomanyinak hitetők keppen mondotok: az ellen tanitot Luther es Calvinus ezt mutatta meg, hogy csak ez minap költ, es hamis tudomány. Ezt feytőgetik naponkent az keresztények az ti gyalazatotokra, kiket ti Lutheristaknak es Calvinistaknak nevezők dagallyatokban: ezért kialtyatok azokat ujitoknak, es uy tudományuvaknak. De titőkét úgy mint pörőfőket, ennek az igynek iteletiben Országunk törvenye berent hatra vetvén, apellallyuk az külfő renden való embereknek iteletit, rostollyak meg ha igaz az ti patvarkodastok, mely berent azt allattyatok, hogy mi ujitok vagyunk: Mert az mi vallassunkon 1517 estendő előtt senki nem volt, csak egy ember-is: en pedig szazat is mutattam immar ekkedig: Azt tictők pedig reghi, mert az Apostoli tudomány azt

azt vallottak az Paterék, es azok utan, minden időbeli emberek 1517 estendő előtt. Ha igaz ebben az ti beśedetők, am legyetek nyeretefek. Ha nem igaz, engedgyetők nekünk az győzedelmet es főkjecők el velekdődestők mellől.

Killyeb beśedőmet immar Iesuita barátom nem terještőm: hanem bizonyos conclusiokat csinalok, es veled való tractamat ebben hagyom mostan.

I.

Valamely vallas az Iesus Christus tanitásával, az Apostolok, azoknak tanitványi az Paterék, es eges 1517 estendeigh minden tudos emberek tudományaval eggyez: reghi es igaz vallas az. Az Luther es Calvinus tudománya ollyan. Hát igaz vallas es reghi. *Et vi consequentis*. Hamis az Iesuitak patvarkodása, akkik azt ekkedig ujinak kialtottak.

I I.

Valamely Ecclesianak az Christus menyben menetelitül fogva voltanak követőji es polgartarsai ez földön; mind 1517 estendeig, igaz Ecclesia az. De akkiben Luther Calvinus es mostis minden keresztény tanitok tanitanak azokat követvén ollyan Ecclesia. Hát igaz es reghi Ecclesia. Annak okajert hamis az Iesuitak patvarkodása, hogy az uy es vesendő volna. Az ma-

jorpropositiot egyykben sem tagadod tudom. Az minort elege megh bizonyítottam; ne resteld affelől való gondolkodásra magadat adni.

Ellenben. I.

Valamely vallas az Iesus Christus tanítása ellen vagyon, mellyet az Apostolok, azoknak tanítványi az Paterék es azok után levő tudos emberek karhoztattak es az ellen tanítottak, uy es hamis tudomány az. Az Iesuitake illyen. Hát uy es hamis velekedős az. Minek okajert hejaban dicsekődnek az Iesuitak annak reghisegevel es igaz voltaval.

I I.

Valamely Ecclesianak csak ezer estendőől fogva ez előt, nem az Christus, sem az Apostolok, azok tanítványi, Paterék, es azok után való tudos emberek az sent irasferent, hanem emberek emberi fútúl egybör-is maskor is gondoltatot tudomant vetöttek fundamentomul, fővenyen eppitetőt es tevelygő Ecclesia az. Ratio: Mert az igaz Ecclesianak, mind Fundamentoma s-mind feje az Isten, es ember Iesus Christus: ki nem egyebre, hanem az sent Irasra igazit. De az Iesuitak Ecclesiája, olyan. Hát uy, es hamis. Haöntalanul peccsólnek hát azon az Iesuitak, hogy reghi es igaz Ecclesiavatehessek. Itt is a minor propo-

propositionak bizonyítása felől ezen tractanak elmelkedesere igazitlak, holot az majort tudom nem tagadod.

I N T E S.

It minek előtte Iesuita uram, en befedőmnek veget vetnek, es az te feleletődet varnam, imez dolgok felől akarlak meginteni. Ha felelhetz valamit, ezöket kévonom hogy cselekedgyed.

I. Az minemű tanubizonfagh tételöket az Sz. irasbol elő hoztam az Ily Testamontban való tanitok es halgatok felől, Christus Urunk ő maga tanubizonfag tételserent, rendel meg magyarázzad, es az ti tudományotokra es Ecclesiáitokra fejezzed, ha lehet.

II. Az minemű solutiokat, valas tétéleket, az te elől hozot es meg rostalt Argumentomidra elődbben rakogattam, ne hitokkal, s-ragalmazással, hanem tudos emberhez illendő magad viselesevel vizsgáljad: es ugy felely, ha valamit felelhetz azokra: Minden pünctaira felely pedigh, ne csonkan bonkan: mert egyeb arant haöntalan leßen munkad, es meg csufoltod magadat.

III. Az minemű bizonfagokat en elő hoztam, az Apostolok ideje után való martyromoknak, Patereknek es azok után levő tudos embereknek irasokbol: azokat

Aa 5.

is vagy

is vagy az ti tudományotok szerint meg
magyarazzad: vagy meg mutassd, hogy
nem azok az Paterek es tudos emberek
mondasi es értelmi azok, hanem massoké
kik nem jo akaróitok ti nektek. Mert
egyeb arant mi nyeretessék regi es igaz tu-
domanyu emberek leűnk magatok értel-
me szerint is.

IV. Az ti vallástokat mutassd meg egy
altallyaban, micsoda fundamentomon a-
karjatok oltalmazni, had tudgyuk mi is azt,
Mert ha az Patereket, es azokat az tudos
emkereket mutatod, akik azok utan elte-
nek 1517 estendeig: nem mehetz elő dol-
godban, mert az mint en elő samlaltam,
azok ellenetők irtanak es tanítottak: Ha
az Conciliomokra igazítasz azok magokkal
nem eggyeznek; es azoknak soha jo es has-
nos ki menetelők nem volt. Ha az Papak-
ra, ott is meg csalatkozzol; mert azok az
mit egyfő allattanak, maskor visza mon-
dottak. Ha magatokra; akar menyit mon-
gyatok ti fejenkent, pőrők, es csak ez mi-
napiak vattok; tanuk magatok es az regi-
seg dolgaban az regiek ellen nem lehet-
tők. Egyeb arant mivel az sent irast nem
akarjatok fundamentomul előttetők visel-
ni, féltlek, hogy uy, es nem igen helyes
tudományuaknak pronunciatottok.

V. Az Papak praxogativaja felől az mi-
ket elő

ket elő samlalek az ti értelmetek szerint;
vagy az sent irasbol, vagy az regi Paterek
irasabol, mutassd meg minden czikellye-
ben, hogy sent Peter is olyan hatalom-
mal birta az Papasagot, ugy viselte magát,
es ugy hadta maga utan az successiot min-
den Papakra; sőt azt is hogy minden Pa-
pakra; sőt azt is hogy minden Papak hely-
ben hadtak azt, javallottak es ugy is tani-
tottanak: Mert ha azt meg nem bizonitat-
hatod, altalan véggel fő mondot ember-
is leűs: Mert jo eleve azt mondad, hogy
csak egy ember sem volt az Apostolok ide-
jétől fogva, akki ti veletők ellenközöc
volna: s-raytatok fogh az is sűlni, hogy
minden tőkélletes fundamentom nélkül,
magatok külső veűendő hasznajert, egy-
fő is maskor is talaltatok, es sēp sīn alae
kötöttetők az egy-igyű emberek nyakara:
Es igy nem csak uy tudományuaknak, ha-
nem hitetőknek es Antichristus katonai-
nak kezdők mondattatni.

VI. Mivel pedig Luthernek három
rendbeli irasi vadnak. Elsők ollyak, kiket
az Reformationnak kezdetin tanított, migh
egyebektől elmeje *de quibusdam articulis The-
ologicis* meg nem haborittatott. Más rend-
ben valok ollyak, kiket haborodot elme-
vel emberi indulatoknak gyarlosagatul vi-
seltetvén kivaltképpen Disputalas szerint
tani-

tanitot. Harmadik, kiket Disputatiok után az igazságtul meg győzöttetvén vallot.

Megh lassad hát Iesuita uram feleletőben, az Luther tudományi közzül, az Első es Harmadik karban levőket citallyad, igazan pedig, hogy sava hihető embernek talaltassal. Mert azok s'erent eggyez az Paterekkel, egyeb regi Doctorokkal, es Evangelicusokkal minden controversiakban.

Calvinus Ianos irasi felől is így gondolkodgyal, hogy im ez tökeket s'omód előtt tartssad, meg ne ütkezzel. Mert először ő maga confessiojat *in lib. Institutionis Religionis Christianae* igazan meg jedzötte: mellyet sz. iras bizonylag tételevel, es az Paterék értelmevel meg erősítöt. Másodszor irasi közzöt, massak ellen veteset hozza elő: melyre mindenút elegendendő valaszt teßen. Meg lassd azokajert hogy az mi mase, azt neki ne tulaydonitsad, az mint egy közületek s'okot cselekedni, hogy minden *proleptica* parenthesis. Calvinus neve alat jegyöz fel, el hagyvan azt, az mi fajattya volna, tudni illik, az solutiót. Harmadszor, nemely s'ent irasbeli locusoknak magyarazattya felől, egyeb Doctorok értelmet felre tévén, maga értelmet s'abadossan megh mondgya az s'ent irast visgalvan, kiktül noha lattatik is valamikor külömbözni, de azoknak értel-

értelmöket azért, sem nem s'idalmazza, sem nem rostallya ördögi gyűlölséggel, mint nemellyek az ő értelmet.

Itt is hát Iesuita uram ha Calvinus sententiajat akarod fel jegyözni; ne egyebek ellenveteset, se egyebek tudományanak hatra hagyasa s'erent valo értelmet, hanem saját vallasat, mellyet meg jedzöt kivalképpen az Institutioban es commentariusiban is: s'öt ha mit az Institutioban egyebeknek közönséges értelme s'erent lattatik neha neha mondani, cselekedsi azt keres'tyeni s'eretetből maga saját értelmet, mind azon által commentariusiban hasonlo dolgokrol tractalvan, nyilvabban meg mondgya, *et vice versa*, ha mit Commentariusiban nemelykor rövidebben es homalyosban lattatik tractalni, Institutioban bővebben, es nyilvabban s'ól affelől. Melyre im egy peldat hozok elő. *De gradibus gloriae in vita aeterna*: az Institutioban követi az közönséges értelmet, nem azért mint ha javallana es az volna neki saját értelme, hanem hogy az ő idejebeli nemely tudós emberekkel ne lattatnek ő s've kapni. Mely felől valo értelmet az után *in explicatione capitis 12 Danielis*. nyilvanfaggal meg magyarazza. Több egyeb, helyökön is cselekedik akképpen kiknek elő s'amlasat rövidsegert el hagyom.

It azt is meg tartjad az *conditiot* Iesuita uram, ha felelni akar, hogy se Calvinus felől *Pseudo Lutheranus* es egyéb ellenkező felnek vakmerő iteletit: se Luther Marton felől valamely Calvinista vagy más értelmű emberek ragalmazását ne czitallyad, akar mellyiknek is gyalazattya: Mert afelelő mondas, csak merő patvarkodas, akar kitűl essek: Hanem mindeniknek saját értelmet hozzád elő, melyből minden értse, ha eggyezteke ők az *scent* irással, es az Apostolokkal, Paterekkel, es az után való igaz Doctorokkal, avagy nem. Sőt legyen nyilván mindenek előtt, azok az tudós emberek, minemű dolgokban, es menyire ellenköztenek egy más közt: Mivel egy időben eltenek es tanítottanak, noha mese földön, de egy lelekkel, egy fundamentomon építetttenek, mellyert egy másnak barátságosan izentenek, es minden jokat kevantanak Istentől sűvek szerint.

VII. Es utolsó, Valamit mi ellenünk, az az, tudományunk es Ecclesiánk ellen akar mondani, Azt az *scent* irasból, Martyrok vallasabol, Paterék, es azokkal egyet értő régi tudós embereknek irasabol es értelméből bizonyítsad, azt pedig az mit elő hős, igazan czitallyad: az olyan *exemplarokból* akkiket 1530 estendő előtt nyom-

nyomtattanak kiket ti meg nem hereltetők az mint az *Index expurgatorius* bizonyította. Meg mutasd honnan es micsoda *írasból* vőtted, hogy mi is nezhessük es egyebek is olvashassak. Egyéb arant valamit felel, nem is kezd helyősné iteltetni es ingadozó nád sálnak kezdés tudományod szerint mondattatni.

Ezöket meg tartván, jó sível, esendés elmevel es szeretettel varom Iesuita uram valas tételödet. Ezzel legyen Isten hozzád es felelettel ne keffel: Mert az *Catholicus* uraim is azt nagy sivek sákadva varjak.

Ez kegyes es bölcs Paterem, az mit *Evangelicus Prædikatorral* való beszélgetésomben keőritettem hallani, mellyet igen banok. I. Mert ha halgattam volna, megh az mi tudományunknak mi volta reytékben lehetet volna, holot ugyan ez is volna vallasunk, hogy az laikusok *fide implicita* hinnek azt, es annak okairól ne is tudakoznanak, akki pedig azt cselekedne, az atok alatt lenne: De im mine vesstem dolgunkat, magam sem remenlöttem volna: Immar az is tudgya mi voltunkat, akki az előtt ingyen sem gon-

gondolkodot affelől, mert elég volt az Míse halgatas, bucsu jaras, es olvaso sámra valo *Ave Maria* mondas.

I I. Mert en semmit ezekre nem tudok felelni, holot az srent irashoz nyulok, az ellenem tanit: ha az srent Peter successiojat forgatom, rayta vesstem, mert semmi rebe nem volt o neki begennek az mi urasagunkban, nem uralkodot az Csasarokon, hanem sok inkab azoknak engedot es azoktul halalt srenvedet: az o successioja semelye srent, nem egyeb, hanem hogy minden Papat, az Romai Csasarok labbal sebitsenek fel: Tudomanya srent, nem egyeb, hanem az srent iras tanulasa es tanitasa, mert o rea az bizattatot volt: Az mi Papaink pedigh magok talalmanyat tanittyak, nincs nekik semmi kozoik az Prædicallashoz, Ha az Paterek irasat forditom, abbol ez az Prædicator ellenunk sok bizonyagokat hoza elo, de ha nem hozot volna-is, tudgyak azt, hogy azok az srent irashoz kötöttek magokat, es azt vallo-

August. contra Faust. lib. 33. cap. 9. in Psal. 68. De unitate Ecclesie. Chrysostomus. In Matt. 29. Homil. Orig. in Hieron. hom. 1.

nyomtattnak kiket ti meg nem hereltetok az mint az *Index expurgatorius* bizonyittya. Meg mutasd honnan es micsoda irasbol votted, hogy mi is nezheffuk es egyebek is olvashassak. Egyeb arant valamit felels, nem is kezd helyosnek iteltetni es ingadozo nád sralnak kezdés tudomanyod srent mondattatni.

Ezoket meg tartván, jo sivel, csendes elmevel es srentettel varom Iesuita uram valas tetelodet. Ezzel legyen Isten hozzád es az felelettel ne keffel: Mert az Catholicus uraim-is azt nagy sivek sarakadva varjak.

Ez kegyes bölc Paterem, az mit az Evangelicus Prædicatorral valo beselgetesomben kesorittetem hallani, mellyet igen banok. I. Mert ha halgattam volna, meg az mi tudomanyunknak mi volta reytokban lehetet volna, holot ugyan ez is volna vallasunk, hogy az laicusok *fide implicita* hinnek azt, es annak okairól ne-is tudakoznanak, akki pedig azt cselekedne, az atok alat lenne: De im mint vesstem dolgunkat, magam sem remenlöttem volna: Immar az-is tudgya mi voltunkat, akki az elot ingyen

B Cc sem

sem gondolkodot affelől, mert elég volt az Míse halgatas, bucsu jaras, es olvasó sámra valo *Ave Maria* mondas.

I I. Mert en semmit ezekre nem tudok felelni, holot ha az s^{ent} iras-hoz nyulok, az ellenem tanit: ha az s^{ent} Peter successiojat forgatom, ray-ta ves^{tem}, mert s^{em} mi re^{se} nem volt ő neki seg^{ennek} az mi urasagunkban, nem uralkodot az Csasarokon, hanem s^{ot} inkab azoknak enged^{ot} es azoktu^l halalt s^{en}vedet: az ő successioja s^e melye s^{erent}, nem egyeb, hanem hogy minden Papat, az Romai Csas^{arok} labbal f^{es}itsenek f^{el}: Tudomany^z s^{erent}, nem egyeb: hanem az s^{ent} iras tanulasa es tanitasa, mert ő rea bi-zattatot volt: Az mi Papaink pedig magok talalmanyat tanittyak, nincs nekik semmi k^{oz}ok az Prædicallas-hoz, Ha az Paterek irasat forditom, abbol ez az Prædicator ellenünk sok bizonyagokat hoza elő, de ha nem hozot volna is, tudgyuk azt, hogy azok az s^{ent} irashoz k^{ot}ottek magokat es
azt

azt vallottak: hogy valahol akkivül valamit találnak mondani, nem akar-jak azt saját értelmek gyanant ismer-ni, hanem emberi gyarlosagnak tartani: ha magunk értelmere fordulok, arra mingyarast bizonyagot kell hoz-nom elő, az s^{ent} irasbol: Ha az Pate-rek irasabol hoz^o pedig valamit elő: ott elő^{for} megh kell mutatnom, hogy az arant az s^{ent} irassal egyyeztek az Paterek, es az volt saját ertelmek: Masod^{for} két rendbeli ellenk^{oz}o ér-telmeket kellene egyben bekeltetnem, egyik az mi értelmünk, másik az Calvinistak tudományok felől. En t^ulem pedig egyik sem lehet, holot las-sub tudomannyal vagyok: Hanem ke-s^{or}ítottam Paternitasodnak tündöklő labaihoz esnem, es segitseg^{ot} k^{er}nem.

Annak-okajert minden s^{ep} tudo-mannyal, eke^{ssen} s^{olla}ssal, s^{ent} iras ma-gyarazassal, mivel annak Doctora-is vagy, Paterek es minden reghisegök-nek értelmevel fel eke^ssített^{ot} melto-sagos Paterem, nyűly hozza, es gyor-fan

Augu-
tra Faust.
33. cap. 9.
in Psal 65.
De unitate
Ecclesiaz.
Chrisosto-
mus In Mat.
29. Homil.
Orig. in Hi-
erem. hom.
1.

san folyo pennadnak sebes folyo vize:
 vel hova hamarab tegy valast az con-
 ditiok serent az mint az Prædicator
 en túlem kevana, minden befedet
 pedig Paternitasod fel jegyezze peri-
 odus es secciók serent mas Characte-
 rökkel, hogy az olvaso külömbfegő
 tehessön az ket ertelóm közöt: Az
 mint egyebek-is foktak cselekedni;
 mellyel engemet az Romai vallásban
 vastagabba tehetz: Ertelmünkre kön-
 tőst adhatz: es az Romai Catholicus
 uraimtul minden kedvesfegőt var-
 hatz. Melyre az bodog búz Maria,
 ugy mint az Egheknek egyedől valo
 Kiralyne Afonya, az mint mi nehol
 tanittyuk, minden mennyei seregök-
 kel es megh holt bentekkel, minden
 ertelómmel biro Paternitasodat, segel-
 lye es vezeröllye, Amen.

7. Calend. Maji. Anno Domini.

M. D. C. XVI.

Tekintetes Paternitasodnak
 alazatos tanitvanya.

Menander Pistolocius

Societatis Iesu Alumnus.

Az nyomtatásban eset fogyatkozásokat,
 így igazítsad.

Pag.	Lin.	Correct.	Pag.	Lin.	Correct.
31	23	dele nem	Ibid.	6	embereknek
33	10	mint	237	2	Ordinis
35	1	külobböztek	Ibid.	3	ambiant
34	22	járulnak,	251	7	dele az margon ezt:
79	30	kapesolnak			szabad
85	10	confirmationak	152	8	elő hozam
86	23	Papistaknal	Ibid.	12	az iraf-is azt
100	17	Per piu	Ibid.	15	idolomat
102	1	humeros	253	16	It az margon, per-
111	8	ez elt			scrutantem.
121	6	az margon, Pove-	254	8	tólthette
		lusnal.	Ibid.	27	tennük
122	6	Censorius	256	2	mindeniket
123	15	fundamentomot	Ibid.	13	az margon, nem
129	10	erts			hiszük
144	4	az mfk	Ibid.	18	tegyünk
151	7	in margine in Orat.	293	5	mindeneket
		ad Gracos, Paranesi	274	5	szagattya
		adeosdem: & Try-	277	3	csak az születes
		phone quæ est Dia-	278	11	fide
		log. de veritate Re-	298	23	Puspókók miar
		ligionis.	Ibid.	25	akkiknek
Ibid.	25	tudományoknak	302	20	hazaságokban
180	24	in margine ad sca-	305	16	nemzetőknek
		pulam.	308	5	az ó hatarok
187	17	teszünk	309	1	Claudius
188	27	valamikor	315	30	javara igyekeztük
196	28	esztük	361	19	comparere
205	22	az margon, töröld-	362	11	azokat zaklattysk
		kízt az íget, Stro-	371	10	ut Magum
		matum, 4 & 5	373	22	testem bele
211	14	neha	Ibid.	23	mint Herodest
Ibid.	16	dele, ha	373	7	dele: főt aztis hogy
219	2	törefere			minden papakra

